

ROZSÁLYI NÉPMESÉK

Hajnalpetika

Hajnalpelika

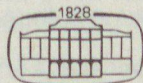

8–14 éves gyermekek számára

Hajnalpelika

Rozsályi népmesék

Akadémiai Kiadó · Budapest 1989

507746

A meséket gyűjtötte, a kísérő tanulmányt írta,
a szómagyarázatokat és a megjegyzéseket
a mesékhez készítette

Béres András

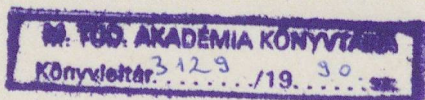
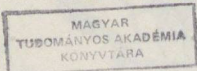
Szerkesztette

Kovács Ágnes

Az illusztrációkat készítette

Würtz Ádám

A borítón levő fényképek rozsályi mesemondókat ábrázolnak:
Nagy Sándor parasztácsot és Lakatos Péter cigányprimást
mesemondás közben.

ISBN 963 05 5296 5

Kiadja az Akadémiai Kiadó, Budapest
Első kiadás: 1989 © Béres András
Illusztráció © Würtz Ádám 1989

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás, a rádió- és televízióadás,
valamint a fordítás jogát, az egyes fejezeteket illetően is.

Printed in Hungary

Tartalomjegyzék

Tündérmesék, hősmesék	7
<i>Huszonöt</i>	9
<i>Péter és János</i>	17
<i>Hon vagy, vacsorám?</i>	26
<i>A ződszakállú király</i>	29
<i>Pista és az ördögök</i>	35
<i>Jó barátok</i>	42
<i>A Pirosmalac</i>	44
<i>Két árva gyermek</i>	47
<i>Hajnalpelika</i>	52
<i>Ludorf</i>	58
<i>Király Kis Miklós</i>	78
<i>Egy dúsgazdag rézkirály</i>	107
<i>Nagyon, nagyon szegény ember</i>	118
<i>A szegény ember három fia</i>	122
<i>Hamupipőke</i>	131
<i>Világhírű János</i>	140
<i>Juhász Palkó</i>	150
Legendamesék	163
<i>A szegény ember húsvétja</i>	165
<i>Jézus és a kovács</i>	166
<i>Szent Péter Isten akar lenni</i>	170
<i>Szent Péter meg a részeg gazda</i>	170
<i>Jézus és a részeg asszony</i>	171
<i>Krisztus urunk meg a lusta fiú</i>	172
Novellamesék	175
<i>A királykisasszony meg a katona</i>	179
<i>Nyalka, büszke király fia</i>	180

A lusta királykisasszony 184
Az egyszeri lány 186
Mátyás meg a tanácsos urak 187
A pásztoemberek analfabéták 191
A cinkotai főpapság 192

Tréfás mesék 195

A juhász 197
Erős János 203
A szegény ember erősebbé teszi az ördögöt 204
A cigány meg az ördög 206
A cigány, amék nem hazudott 207
A cigány meg a cseresznye 209
A libás cigány 210
A komák 211
A szegény ember szerencséje 217
Csalóka Péter 222
Az egyszeri fiú (Hamupipőke) 230

Állatmesék 235

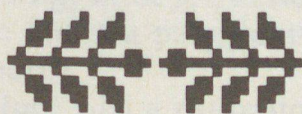
Róka koma 237
A kiscsacsi 242
Miér haragszik a kutya a macskára, a macska az egérre? 244
A madarak versenye 244
A bikabornyú 245

Utószó 247

Tájszavak és tájnyelvi kifejezések magyarázata 257

Megjegyzések a mesékhez 263

Tündérmesék, hősmesék

Huszonöt

A Huszonöt apjának a neve egy negyvennyócországos király. Hatan vótak testvérek. Na, most ebből elveszett két fiú. Három lány megmaradt és a legkisebbik fiú. Ez az iskolába járt, de olyan rossz vót, hogy mindennap huszonöt botot kapott az iskolába. Ezzel rajta-maradt, hogy Huszonöt. Egy délbe jött kifele az iskolából, egy öreg asszony a Duna-parton árulta a pattogatott kukoricát. Huszonöt odaért mellé, mondta neki:

– Jónapot mama. Hogy adja a pattogatott kukoricának rőfjét? Azt mondja a vénasszony, hogy:

– Ennek nem lehet adni rőfjét, csak iccét vagy meszelyit.

Mondotta Huszonöt, ha nem adja, ráönti a Dunára.

– Nem bánom, kisfiam, akármit csinálsz, de nem tudom adni.

Ezzel megfogta, ráöntötte a pattogatott kukoricát a Dunára. Az öreg asszony sírva nézett a pattogatott kukorica után. Akkor azt mondta az öregasszony Huszonötnek:

– Engedje meg az Isten, mihént hazamenc, a legelső szavad teljesedjen be!

Huszonöt mikor hazament, mindján leült, és az volt az első, hogy a leckéjit írta le. Mikor a leckéjit leírta, akkor kért a lányoktól enni. De a lányok kint vótak a virágos kertbe, hát kiszólott a legvénebbiknek, hogy:

– Marcsa, gyertek valamék, adjatok ebédet!

Visszaszólott Marcsa, hogy:

– Ott van, osztán keress, amit tanálsz.

Evvel a fiú már nem győzte várni, avval kiszólott, hogy:

– A föld nyeljen el benneteket avval a virággal együtt! – evvel ű pakolta a táskáját. Közben egy nagyot dörrent, és avval a három jány már nem is vót sehun. Ű erre még nem is álmodott rá, hogy az ű szava beteljesedik. Ű fogta magát, ment az iskolába vissza délután. A két öreg, az apja meg az anyja, oda vót a cimborájával beszélgetni.

Majd hazamentek, kiáttták a három jánt, hogy merre van. Még a szomszédoktól is kérdik, hogy nem látták-é a három jányt valahun. Mondják a szomszédok, nem. Ekkor hazaérkezett Huszonöt az iskolából.

– Huszonöt fiam, nem láttad a három nénédet valahun?

Kezdett a fiú pillanatig gondolkodni, hogy délbe ű jött az iskolából kifele, és az öreg néni a Duna partján árulta a pattogatott kukoricát, és ű annak ráöntötte a kukoricáját a Dunára, és az mondott neki egy szót, ami beteljesedett. Akkor szólott az édesanyjának:

– Kedves édesanyám, mit tűröm, mit tagadom, én ahogy délben hazajöttem, kértem a jányoktól enni, és nem adtak. Én meg azt mondtam, hogy a föld nyelje el űköt a virággal együtt... Hanem tessék nekem sütni csecstéjjel pogácsát, és én addig megyek, míg a három testvérem fel nem tanálom.

Na, mikor az anyja megsütötte, vót neki kis fakardja. Megindul, mendegél, hetedhét ország ellen, az Óperenciás-tengeren túl. Úgyannyira mendegél, hogy beérkezett egy vadonat erdőbe. Ott pontosan déli tizenkét óra vót, mikor beérkezett. Oly setétség lett előtte, hogy egy fához nem tudott látni. Ahogy megállott, pillanatig gondolkozni: „Istenem, mi ennek az oka, hogy oly sötétség lett előttem?” Közbe lefigyelt a lába előtt, annyi kis világosság lett elibe, hogy egy kis lyukat meglátott a lába előtt, onnan egy hang jött fel. „Mindegy, ád isten, amit ád!” Nyúlt az oldalára, vette a kis kardot, lenyújtotta abba a lyukba, és érizte, hogy elfogták annak a kis kardnak a hegyit. Ahogy húzta felfele, úgy húzta maga előtt a világosságot felfele. Mikor felhúzta, hát kit húzott fel, mint az öreg asszont, akinek ű a pattogatott kukoricáját a Dunába öntötte. Mondotta Huszonötnek:

– Na Huszonöt, kicsináljak veled, megegyelek, vagy felhörpent-selek?

Mondotta Huszonöt:

– Kedves, édes öreganyám, azt csinál, amit maga akar, a magáé vagyok.

– Hát nem bántlak, Huszonöt, mer tudom, hogy huva indultál. Hanem arra esküdj fel, hogy nálamnál se fiatalabbnak, se öregebbnek egy gazszálat se löpsz elibe. Hanem egyet segítek rajtad. Nézzél ide most. Tizenkét méterre látol ott egy bűvös repülőládát, az, ha

abba beleülsz, az odaviszen, ahova parancsolod. De vigyázz, oly csattogással megy, mán mikor tizenkét méterre van hozzád, ha nem tucc beleugrani, akkor mán neked véged van.

Evvel Huszonöt megköszönte, a két kezit megcsókolta, és útnak indult. Avval, mikor a tizenkét métert megközelítette, már benne is vót a ládába. Mondotta Huszonöt:

– Ó, te bűvös repülőláda, vigyél engemet oda, ahun az én legnagyobb lánytestvéremet megtanálom.

A bűvös repülőláda felvette, felszedte, másországba letette a legnagyobb lánytestvérjének az udvarán. Avval oszt megállott a láda, kiszállott belőle Huszonöt. Bement a lánytestvérjinél. Amikor meglátta lánytestvéreje, elájult, pillanatig eszméletlenül* vót:

– Ó kedves testvérem, hun jársz itt, mikor még egy madárnak sem szabad itt megreppenni?

– Na, ne azt kérd, hogy én hun járok itt, hanem ki a te urad? Mondotta neki a lánytestvéreje:

– Az én uram egy huszonötfejű sárkány.

– Milyen jellel szokott hazajönni, és mibe áll az ereje?

Mondotta neki a jány:

– Itt van ez a háromszázhatvanhat literes üveg, mikor abból huszonöt cseppet iszik, huszonötezer ember erejével bír.

Huszonöt odament, megfogta az üveget, felhajtotta mindet. Mikorára a sárkány hazavágta a buzogányt úgy, hogy a várnak fél szegeletje lement, avval Huszonöt kiment, megkapta, még hétszerte tovább visszavágta. Sárkány mérgibe leült, az egész haját kicibázta. Felvette a buzogányt a vállára, úgy vitte haza. Mikor beért a szobába, avval ment be:

– Fő, fő, fő, de idegen szagot érzek!

Huszonöt meg az ajtó mellett állott. Mondja a felesége:

– Szívemnek szép szerelme, magaddal hurcolod ezt a sok idegen szagot.

– Nem hinném, hogy magammal hurcolom. Itt valami idegennek kell lenni az én lakásomon.

Evvel Huszonöt az ajtó mellől kilépett:

– Adjon isten jó napot, huszonötfejű sógor!

* A mesemondó az „úrias” kifejezést helytelenül használja. Azt akarja mondani, hogy eszméletlen volt.

– Isten hozott téged is, Huszonöt sógor. Mire jössz velem, kardra-é vagy birokra?

– Nézzed, hallod – azt mondja –, az én apám nem vót sem kondás, sem juhász, én csak kardra mehetek véled. Az én apám egy huszonnégyországos király. Csak kardra mehetek.

Na, kimentek az acélhegyre. Huszonöt kettőt vágott, a sárkánknak nem maradt feje. Egy kis fakarddal vágott csak! Avval vissza ment a testvérjéhez, beleültek a bűvös repülőládába, a várnak meg megütötték a négy sarkát, válott egy aranyalmának. Mondotta Huszonöt:

– Te bűvös repülőláda, vigyél engem oda, ahun én a középső leánytestvéremet megtanálom.

Felszedte-vette, más országon, más világon letette, a középső lánytestvérinek az udvarán.

Bement Huszonöt a középső lánytestvérjéhez. Köszöntek. Kérdi a középső lánytestvére, hogy:

– Lelkem, hon jártok itt, mikor az én férjem a huszonnégyfejű sárkány, az rögtön le fog benneteket nyelni?

Feleli Huszonöt:

– Ne azt kérdezd, hanem mibe áll az ereje?

– Ott van az a háromszázhatvannégy literes üveg, amikor abból huszonnégy cseppet iszik, huszonnégyezer ember erejével bír.

– Mi jellel jön haza?

– Mikor huszonnégy mérfödre van, hazavágja a buzdogányát.

Akkorára mán dörrent is a buzdogány.

Huszonöt kiment, még hétszerte tovább visszavágta. A sárkány elment utána, felvette a vállára, azzal megindult hazafele menni. De mán ekkorára Huszonöt nem bújt el, hanem ű csak állott nyugodtan a ház közepin.

Bement a sárkány:

– Jónapot adjon isten, Huszonöt sógor.

– Adjon isten neked is, huszonnégyfejű sógor.

– Ha te olyan vitéz vótál, hogy te mán az én bátyámat elpusztítottad, hát akkor most énvelem mire jössz, kardra-é vagy tán birokra?

– Én mán mondtam nektek, hogy én kondásnak a fia még nem vótam, röviden akarok veletek végezni! Csak kardra mehetek!

Akkor mán kint is vótak az acélhegyen. Mindján összevágta.

Hármat vágott, levágta mind a huszonnégy fejét. Akkor ű vissza-
ment. Megütötték a várnak a négy sarkát, váltott egy aranyalmának,
azt is beletette a zsebbe. Beleültek a bűvös repülőládába.

– Ó, te bűvös repülőláda, vigyél engem oda, ahun az én legkisebb
lánytestvérem feltalálom.

Akkor felszedte, vette, letette egy óriásnak az udvarán, améknak
vót egy malma, aki oly csattogással ment, hogy a bűvös repülőláda
nem tudta megközelíteni. Nem tudott micsinálni, kénytelen vót le-
szállni az udvaron. A fiú kiszállott, ott vót egy malomkű, alávágta a
vitorla alá. Az óriás erre megszólal:

– Kutyák, ebek igyák meg a vérit, milyen vitéz lehet az, aki az én
malmomat meg merete állítani? Holott napfeljöttől naplementig olyan
vitéz nem akadt, aki ezt meg merete vóna tenni. Most pedig szeretnék
avval a vitézzel személyesen beszélni.

Erre odament Huszonöt:

– Itt vagyok, óriás sógor, mi a bajod?

Mondotta az óriás néki:

– Mire jössz velem, kardra-é vagy birokra?

– Mindegy, akarmire, én megyek veled.

Oszt e vót a legkutyább. Kimentek az acélhegyre, összeölelgöztek,
Huszonöt az óriást bevágta térdig. Az óriás megfogta, levágta Hu-
szonötöt térgyen felül. Huszonöt kiugrott mérgesen, megkapta az
óriást, levágta derékig. Az óriás kiugrott szintén, megfogta Huszon-
ötöt, szintén levágta derékig. Huszonöt kiugrott, megkapta az óriást,
levágta hónaljig.

Na, mostmán pillatilag* hajszál tartotta Huszonötnek az élettyit.
Az óriás kiugrott, megkapta Huszonötöt, szintén levágta hónaljig.

Na, de most már erre azt mondta Huszonöt:

– Idehallgass, óriás sógor, az erőnk maj csak egy, próbáljuk meg
másképpen. Te leszel a kék lang és én leszek a veres lang, megpróbá-
lunk a hegyrül összeütközni.

Amikor éppen összezsaptak, arra ment egy holló. Huszonötnek
egy hajszál tartotta az életjét. Mondja a holló:

– Kár, kár, kár bizony egy ilyen vitéznek elpusztulni, aki a test-
vérjeit akarja kiszabadítani.

De Huszonöt mondotta:

* pillanatnyilag (helytelenül használt „úrias” kifejezés)

– Hanem hallod, ne nézd a kínomat, eridj, hozz egy kis csudavizet, és öntsd rám, hadd erősödjek.

A holló nem is sokadozott. Rögtön ment, teljesítette Huszonötnek mondatját. Pillanatok alatt már ott is vót a holló. Oly hatalmasság lett Huszonötbe, hogy egybül le is győzte az óriást.

Addig a két jánytestvérje a bűvös repülőládába ült. Akkor ment be a kisebbik jánytestvérjénél. Mikor bement a kisebbik jánytestvérjénél, a jánytestvérje nagyon meg lett rémulve:

– Ó, kedves testvérem, hun jártok itt, mikor az én férjem egy istentelen nagy óriás? Napfeljöttül naplementig olyan vitéz nincs, aki avval megbírkózzon.

Mondotta Huszonöt:

– Már csak vót. Azt a hollók eszik az acélhegyen.

– Jó van, kedves egy bátyám.

Feleli Huszonöt:

– Kedves egy hugom, mibe áll a várad?

– Eridj be a negyedik szobába, ott van egy márványasztal, húzd ki a fiókját, van benne egy aranytál, megütöd a várnak a négy sarkát, válik egy aranyalmának, és azt ahun feldobod, ott lesz belőle egy ugyanolyan vár, mint most van.

Ez alatt az idő alatt a bűvös repülőláda elment a dédai hegyre megbűvölködni, hogy Huszonöt a három testvérjével együtt térjen benne. Majd amikor a bűvös repülőláda megérkezett, beleült negyedik magával, és mondotta a bűvös repülőládának:

– Ó, te bűvös repülőláda, vigyél engem oda, ahun én a két elveszett bátyámat megtanálom.

Most a bűvös repülőláda felszedte-vette, más országon, más világon letette egy kastély előtt. A kastély gyászba vót húzva. Annyi vót az állat, hogy egyet nem tudott lépni. Különösen vót két nagy szarvasmarha, aki mindenütt csak Huszonöt felé ment. Mondja a három lánytestvérje Huszonötnek:

– Édes jó istenem, milyen kedvesek ezek a jószágok, hogy mindegyik csak az öcsém felé mennek!

Huszonöt bement az előszobába. Meg vót az asztal terítve négy személyre. Ezzel Huszonöt leült a három nénjével az asztalhoz, megebédeltek. Ebéd után Huszonöt felállt az asztaltól, mondotta három nénjinek:

– Maradjatok nyugodtan az asztalnál, majd én megyek, szétnézek a kastélyba.

Avval, ahogy megindult menni, beért a huszonegyedik szobába, de ahogy megérkezett a huszonegyedik szobába, a két szarvasmarha mindenütt ment utána. Az ajtó mellé mikor benézett, ott ült egy nő, aki derékig ült a vízbe leeresztett hajjal. Oly szép vót, a nap minden tizenkét órakor egy fél órát állot meg a szépségin. Abba a nőbe Huszonöt szerelmes lett. Azzal ment is hozzá, hogy megcsókolja. Mikor odaért, mondotta a nő:

– Álljon meg egy szóra!

A fiú meg is állott, szólt hozzá:

– Mi a baj?

Feleli a nő:

– Lássa azt a két szarvasmarhát?

Mondotta Huszonöt:

– Látom.

– Akár azokat néztem vóna, vagy magára. Azok is megcsókoltak éngemet, és két szarvasmarhának váltak.

Na, de most álljunk meg egy kicsit. Ez azért válott két szarvasmarhának, mert a nő el vót átkozva. Hogy ütöt csak az csókolhassa meg, akinek nem árt sem tűz, sem víz. Huszonöt erélyesen dobbantott egyet, mondotta:

– Hiszen én vagyok az, akinek nem árt sem tűz, sem víz, hiszen én vagyok Huszonöt.

És felelte az, hogy hogy lehetne ütöt felváltani.

Csak úgy, ha ütöt háromszor megcsókolja.

Huszonöt odament, megcsókolta huszonháromszor, hát leszakadt a fekete gyász a kastélyrul. Megszólalt a katonabanda, megszólaltak a kakasok, mindenféle állatok megszabadultak.

Na, ez megvan. De mostmán még feleli Huszonöt a jánnak:

– Szívemnek szép szerelme, te az enyém, én a tied hőtig, halálíg, ásó, kapa választ el egymástul.

– Na, szívemnek szép szerelme, ezt a két szarvasmarhát hogy lehet a rabságbul felváltani?

– Csak úgy, szívemnek szép szerelme, egyiket kétszer, másikat háromszor megcsókold.

Huszonöt a levénebbik bátyját, aki legrégebben eltűnt az édesapja

lakásától, csókolta meg. Elsőben megcsókolta a fejét, akkor rögtön meglátta, hogy az ő bátyja. Mind a kettőt felváltotta az örökös rabságtól. Akkor szólott Huszonöt a bátyjához:

– Kedves bátyáim, én vagyok a ti legrosszabbik öcsétek, aki nektek felkeresésetekre jött. De mos mán legyetek nyugodtan, mert elmegyünk az édesapám lakására.

Szólott a bűvös repülőládának:

– Ó, te bűvös repülőláda, eridj el a dédai hegyre megbűvölködni, hogy én hetedmagammal térjek beléd.

El is ment a bűvös repülőláda. Percek teltek az időbe, visszament a kastélyba.

Huszonöt a testvérjeivel és a felváltott hűtlen babájával beleült. Mondotta a ládának:

– Ó, te bűvös repülőláda, vigyél engem hetedmagammal az apám lakására.

Felszedte-vette a bűvös repülőláda, más országon, más világon letette a negyvennyolcországos királyi palota előtt. Mondotta Huszonöt:

– Szerencsés jó napot, felséges királyi atyám!

– Isten hozott, kedves gyermekeim.

– Kedves felséges királyatyám, én megérkeztem az elveszett gyermekeivel, én felváltottam őket az örökös rabságból. Ugyanakkor én megszereztem magamnak az én szerető feleségemnek valót.

Mondotta negyvennyolcországos király:

– Nagyon örülök neki, kedves gyermekem, és nagy köszönettel fogadlak benneteket, hogy még eccer láthatom a kedves gyermekeimet. Ezek után fogadd el az én mondatomat. Most megüttettem a hétországos dobot. Hánt, vetett grófok, válogatott cigánylegények, nemes bocskoros tótok jöjjenek a multságba.

Megvágunk hat cümkőt, lökünk rá hat krumplit, annyi lesz az étel, ital, hogy a kutyák is megfele döglenek az éhségtől. A vak lú a szügyivel túrhatja. A mai napig is élnek, ha meg nem haltak.

Elmondta: Lakatos Péter

Péter és János

Eccer vót, hún nem vót, az Óperenciás-tengeren is túl, ahun a kúrtafarkú disznó túr, vót ott egy tó, még azon is túl vót ott egy nagyon szegény asszony, vót neki egy fia. Sokat veszekedtek a szegénységen. Eccer a fiú azt mondja, ű megyen világgá.

Semmi egyebe nem vót, csak egy macskája, a macskát a hátizsákjába vágta, elindult világgá.

Mennek, mennek hetedhét országon keresztül. Eccer csak tanálkoztak egy rossz sánta kutyával, a macska beszélt vele. Megmondta, hogy űk mennek világgá.

– Hát te se sántikálj magadba, gyere velünk!

Mennek, mennek, mán addig mennek, hogy a legény kilenc pár bocskort nyűtt el, tanálkoztak egy kis egérrel. Kérdi a kis egér:

– Hová mentek?

– Ennek a fiúnak nincs semmije rajtam kívül – mondja a macska, – én megyek vele. Tanálkoztunk evvel a kutyával, neki sincs senkije, ű is velünk jön. De ha te is vándor vagy, gyere, menjünk együtt.

Ahogy egy város mellett mennek, mindenki megbámulja űköt, micsoda egy garnitúra lehet ez.

Gondolkozott Péter, ű bemegy ebbe a városba, a királyhoz szerencsét próbálni.

Ahogy beállít, a király egyenesen úgy fogadja, mintha mindig ismerte vóna:

– Hát te fiam, hun jársz itt? Látom, derék fiú vagy, ha megteszed az én kívánságomat, három jányom van, ha megkeríted űköt, améket választod, hozzád adom feleségül.

Elbeszélte a király, hogy vót három jánya, három egymásután való éccaka ellopták.

– Ha megkeríted, még a fele királyságom is neked adom.

Tett is tarisznyát a király, és elindult Péter az állatokkal. Nagy erdő mellett mentek el. Amellett egy nagy síkság. Hát arra messzi látnak valamifélét, aki szembe jön velek. Majd összetanálkoztak:

– Hova, hova pajtás? – kérdi Péter.

– Én világgá megyek – mondja János.

– Na, akkor tartsunk együtt.

Mentek, mendegéltek, mán kilenc pár bocskort nyűtt el a fiú, mikor egy erdőszélen mennek, egy nagy lyukhoz értek. Azt mondja Péter:

– Nahát, itt ez a lyuk, én ezen lemegyek, itt hagyom az állatokat, te vigyázz rájuk: Hanem most tudod, mit csinálunk? Összetépjük egymáson a ruhát, kötelet csinálunk, ezt a pergőt rákötöm, én pedig lemegyek.

Elbúcsúztak egymástól, megcsókolta az állatokat és leereszkedett. Hát csak szemé-szája elállt, olyan szépet látott. Mán a lába is elállt, annyit ment. Eccer csak látott egy várat, amék gacsilábon forgott. Vót nála egy kétfilléres a lajbizsebbe, avval megcélozza a gacsilábot, a kastély megállt. Egy királykisasszony néz ki rajta. Mán mondja is Péter:

– Adj enni, mer nagyon éhes vagyok!

– Adnék én, de az én uram a hétfejű sárkány, aki engem idehozott, most odavan, de ha hazajön, megöl. De megtudod, ha jön, mer a buzogányát hazahajítja.

Alighogy kimondja, mán jön is a buzogány. Két mérföldre bement a földbe. Megfogta Péter, hétszer annyira visszahajította.

Hét napig ment utána a sárkány, míg megtanálta. Majd eccer oszt hazaért. Összetanálkozik Péterrel, kezét fognak. Hát a Péter kezit úgy megszorítja a sárkány, hogy a vér serkedezik belülre.

– Mit keresel itt? – kérdi a sárkány.

– Én éppen ezt a királykisasszonyt, akit te elraboltál.

– De a se lesz a tiéd.

– Majd meglátjuk.

– Birkózzunk meg.

Úgy is lett. A sárkány derékon kapta Pétert, úgy odavágta a földhő csak úgy nyekkent. Erre Péter mérges lett, belevágta a sárkányt térgyig a földbe. A kiugrott, belevágta ütet hónaljig. Erre Péter még mérgesebb lett, kiugrott, belevágta a sárkányt nyakig a földbe, levette a fejit.

Nagy öröme lett a királykisasszonynak. Mondta, hogy ne menjen sehová, éljenek itt ketten. De még meg se tudta hálálni, mer Péter elindult tovább:

– Van neked még két testvéred, azokat is meg kell keresni.

Hogy mendegél, megént elér egy kastélyhoz, amék veszett sebesen egy pulykalábon forgott. Előveszi a kétfillért, eltanálja.

A kastély megáll. Kinéz rajta a királykisasszony.

– Ugyan, ugyan, te Péter, hun jársz itt, ahun a madár se jár? Mán nem emlékszel rám? Együtt jártunk iskolába, ládd, én ismerlek. Te az apám országából való vagy. Ez a tizenkétfejű sárkány elrabolt, azóta itt kell főznöm neki mindennap egy óriás kondérral.

– Hogy szokott jönni? – kérdi Péter.

– Azt majd megtudod, tízmérfődrül mán hazahajítja buzogányát.

Eccer csak döngött az udvar, repült a buzogány, de nyomban ittthon vót a sárkány is. Hú, de rusnya tizenkét feje vót!

Nagy mérgesen kérdi:

– Mit keresel itt, fődi féreg? A percen megeszlek!

– Én bizony a királykisasszonyért jöttem.

– Nem addig a, hékás. Előbb versenyezzünk. Aki nyeri, azé. Ülünk le enni, aki többet bír enni, az a győztes.

Hozáfogtak. Mán tizenkét bivajat megettek, hat akó bort megittak, eccer csak fogja Péter a kést, keresztülhúzza a hasán. Igen ám, de a tarisznyája vót ott, abba rakta a sok húst, azt hasította fel. Fogja a sárkány a kést, hát ezt ű is megteszi. Felhasította a hasát, hát csak elterült. A fiú levágta mind a tizenkét fejt.

Nagyon örült a királykisasszon:

– Te, Péter, ne menj sehova, éljünk itt együtt!

– Á, nem lehet, mer még van egy testvéred. Azt is megkeresem.

Hét évig bolyongott. Elérkezett egy kastélyho. De a kastély nem forgott, otthon vót az óriás, a nagy sárkány.

– Mit keresel itt, hé? E percen összetaposlak!

– Én biz a királykisasszont.

– Az se lesz a tied sose – mondja az óriás.

– Nem addig a! Látod, ott egy nagy hegy. Te leszel egy nagy tüzeskerek, én is egy kerek, oszt a két hegyrül összeszaladunk. Aki győz, győz.

– Na, jó.

Felmentek a két hegyre, amék szembe vót egymással. Mind a ketten egy-egy nagy kereknek válottak. Az óriás egy nagy tüzeskerek lett, a fiú meg egy kis fakerek.

Megindultak lefele. Úgy jön a nagy tüzeskerek, mint a hájdermen-

kü. A hegy aljába vót egy nagy víz, abba bele egyenesen. Hát csak kihűlt.

Péter meg bement a várba, amikor meglátja a királykisasszont, majd seggre ült. E vót a legszebb. Itt oszt hét évig pihent. Majd oszt idővel elindultak megkeresni a többieket. Pihentek mindenütt, majd a második, harmadik várbul is elhíjták a királykisasszonyokat.

Akkor oszt megindultak négyen, hogy megkeressék a lyukat. Eccer csak ráakadtak. Megrázza Péter a kötelet, a macska nyávogott, a kutya csóválta a farkát, az egér meg cincogott örömben. János meg kegyetlenül táncolt, olyan öröme lett.

– Én leszek a király! Én leszek a király!

Először a legnagyobb ült bele a kasornyába. János felhúzta. Azután a középső, utoljára a legkisebb került fel. De János nem eresztette le többet a kötelet. Péter ottmaradt, várta a kötelet. Azt ugyan várhatta!

Mán megunta a várást, megindult. Ment, mendegélt, elért egy kis házhoz. A háznál vót egy öregember meg egy öregasszony. Vót kilenc johok. Beköszönt Péter, de csak akkor vette észre, hogy az öregember is, meg az öregasszony is vak. Mindján el is mondták, hogyan vakultak meg.

– Jaj, fiam, nehéz a mi életünk, még mi láttunk, csak megvótunk. Tudod, itt lakik egy vasorrú bába, amiért a kertjibe ment a juh, kisütötte a szemünket.

Azt mondja erre Péter:

– Na, én beállok szógálni, maj megörzöm én ezeket a juhokat.

– Jó, jó fiam, de ha kihajtol, arra vigyázz, annak a boszorkánynak a kertjibe ne menjen a juh, mer a te szemedet is kisüti.

Elindult, ott legeltette a juhokat, közbe leült. A juhok meg bementek a kertbe. Észrevette ezt a vasorrú bába jánya, beszalad:

– Édesanyám, dugja csak az orrát hamar a tűzbe. Új juhásza van a vén vaksinak. Süsse ki a szemit, mer a juh a kertbe!

Bedugja az orrát a vén vasorrú bába, csakúgy hiccelt, mikor kihúzta, szalad egyenesen Péternek. A meg a botjával egybül rávágott, hát egyenesen leesett az orra.

– Megállj, vén piszkos, most itt merecc ki a kezem közt!

– Jaj, jaj ne ölj meg! Hagyd meg az életemet! Van a mestergeren-

dán egy kis gyufáskatulya, azt neked adom, csak ne bánts. Még szükséged lesz rá.

De csak megölte az öregasszonyt. Akkor meg elővette a jánt.

– Megállj, huncut, veled is elbánok!

– Csak ne ölj meg. Ott a mestergerendán egy kis skatulyába a zsír, ha avval megkened a szemöket, látni fognak.

Zsebre vágta a kis zsírt a skatulya mellé. A jánnak is odagyútott, hát az is kimúlt az anyja mellett, mint egy varangyos béka.

Hazahajtja a kis nyáját, mán előre nagy örömmel köszön.

– Ugyan fiam, hát meg tudtad őrizni? – kérdi az öregember.

– Megöltem én mind a kettőt, apám, jöjjenek csak ide.

Akkor megkente a szemöket, hát a percen láttak.

– Hogy tudjam én ezt neked meghálálni? – kérdi az öreg. – Akármit kérj, mindent megadok neked.

Azt mondja az öregasszony:

– Fiam, csak azt a rossz tyúkszaros ujjast kérjed, amék az ólhásziján van.

– Mit kérsz? – kérdi az öreg.

– Hát csak azt a rossz tyúkszaros ujjast, amék az ólhásziján van, azt adja nekem.

– Jaj, csak azt ne kérted vóna. De mán mindegy, neked adom, mer mán úgy ígértem.

Magára veszi azt a rossz ujjast, elköszön, és útnak indul. Ment mendegélt tovább. Útközben nagyon elfáradt, leült egy fa alá pihenni. Eccer esik a tüzes eső. Valami csipogást hall. Felmászik a fára. Ott vót egy griffmadár fészek, abba csipogtak a fiókák, a puccosok. De a tüzes eső csak esik. Fogta a rossz tyúkszaros ujjast, ráterítette a fészekre. De az erdő minden kilenc évbe elég, most is majdnem úgy vót. De a fiókáknak semmi bajok se lett az ujjas alatt, maj mikor elállt a zivatar, jön a nagy griffmadár. Nagyon örül, hogy a fiókáinak semmi baja se történt, azok meg elmondják, hogy űköt ez az ember mentette meg.

– Na hallod, hát jót tettél velem, hát mit fizessek?

– Én csak azt az egyet kérem, vigyél fel a lyukon.

– De hét bivaly kell, meg két hordó bor.

A fiú oszt előkerítette.

– Amikor a fejem jobbra nyútom, belöpsz egy bivalyt, mikor meg balra, akkor beöntöl egy hordó bort.

Mikor felült a hátára, meg is indultak. Amikor a madár jobbra nyújtotta a fejét, a szájába lökött egy bivalyt, mikor meg balra, akkor beöntött egy hordó bort. Mán majnem felértek, a madár megén nyútja a fejét jobbról, de a bivaly elfogyott, de még a bor is. Micsináljon, levágott a sódorából a kardjával, oszt azt lökte a szájába. Végre osztán felértek.

– Na fiam, jól jártál, hogy sódorodból azt a húst levágtad, mer másképp leestünk vóna.

A madár visszarepült, ű meg magára maradt. Azt tudta, hogy János nem lesz ott, de még az állatjaiból se tanált egyet se a lyuknál. Így oszt elindult az úton magába hazafele. Mikor megérkezett a királyi palotába, éppen akkor adta a király Jánosnak fele királyságát. Azt mondja Péter a kapusnak, jelentse be. Ahogy János meglátja, egyenesen elsápad:

– Öljék meg! öljék meg! – úgy kiabált János. Mán sajnálta vóna a királyságot, mikor mán majdnem rendbe vót minden.

A kutya meg a macska vonít.

– Ne öljenek meg! Megyek én világgá!

De a kis katulyárul elfelejtkezett. Megindult megént. Ment, men-degélt az állatokkal. Eccer egy árokho ért, átugrotta, a kis katulya kiesett a zsebibül, kiugrott belülle tizenkét óriás.

– Mit parancsolsz, kedves gazdánk?

Még megijedt, csak úgy reszketett a hangja, amikor mondta:

– Nem parantsolok én semmit.

Az óriások meg eltűntek. Visszateszi a zsebibe a kis katulyát. Majd eccer megént megpróbálja. Újra ugrik a tizenkét óriás.

– Mit parancsolsz, kedves gazdánk?

– Azt, hogy a királyi lakodalmat a Veres-tenger közepire tegyétek.

Odatették.

Addig libegett a kastély, kilibegett a partra. De János gyanította a dógot. Péter éppen arra került, bement. Szívesen fogadták, kínálták mindenféle jóval, de a borába álomport tettek. Na, csakhogy elaludt. A zsebibe megtanálták a katulyát.

Ahogy János ment kifele, a küszöbbe megbotlott, a katulyát elejtette. Kiugrott a tizenkét óriás:

– Mit parancsolsz, huncut János?

– Ezt az embert tegyétek a Veres-tenger túlsó partjára, minden pereputtyostúl együtt.

Az óriások a percen odatették. Az idő meg haladt. Akkor a kutya, mivel már nagyon éhes vót, fogott egy tyúkot valahunnan.

– Na, kedves gazdám, te megeszed a húsát, a macska a bélit, én a csontját, az egér meg rágja a fát.

De a fiú nagyon szomorú vót:

– Mi a baj, kis gazdánk? – kérdi a kutya.

– Hát hallod, hogyne vónék már szomorú, mikor megszabadítottam a királykisasszonyokat, oszt mégse nyertem egyet se, oszt a huncut János kibabrált velem. Már meg a katulya is nála van, ű tétetett ide.

– Na, ez nem baj – mondja a kutya –, én beúszok, a macska a hátamon, az egér a filembe. A macska meg az egér bemászik, majd megszerezzük, elhozzuk a katulyát.

Két nap odaértek. A kutya befeküdt a kemence mellé, a macska az egérrel az ablakba. Arra ment az asszony, még dícsérte a macskát, hogy megfogta az egeret. Majd oszt este az egér bement a szobába, a kaszli fiókját megrágta, jó nagy lyukat csinált, kihúzta a katulyát. Ahogy vitte az ablakon, elejtette. Kiugrott a tizenkét óriás:

– Mit parancsolsz, te kiséger?

Az egér úgy megijedt, hogy szóho se tudott jutni. A tizenkét óriás eltűnt. Na, már megvan a katulya. Úsztak kifele, úgy ahogy jöttek. A katulyát a kutya vitte a szájába. Mikor már majdnem partra értek, nagy örömmel újságolja a kutya, hogy:

– Hozzuk a katulyát!

Hát nem kiesett a szájából? Már a partra értek, de a nagy örömből nagy bánat lett. Bánatába beleugrott a kutya a tengerbe, a féllábával csak kihajította a katulyát.

Felébred reggel János, keresi a katulyát, nincs sehun. Na, az egér elvitte. Bánatába megverte a királykisasszonyt.

Péter meg odavágta a katulyát, kiugrott a tizenkét óriás.

– Mit parancsolsz, kedves gazdánk?

– Azt a várat meg minket vigyetek a király udvarába.

Úgy is lett. Az öreg király örült, hogy a jánya végre megkerült.

– Kedves apám, Péter vót az, aki megszabadított, nem az a huncut János.

Erre Jánost a lú farkáho kötötték, a lovat seggbe verték, ahogy bírt, úgy szaladt.

Úk még most élnek, ha meg nem hóttak.

Elmondta: ifj. Szilágyi Ferenc

Hon vagy, vacsorám?

Vót eccer egy király. Vót annak egyetlen egy jánya. Nagyon sokan szerették vóna feleségül. De ű senkihez nem megyen, neki csak az az egy kell, akit szeret. Ezért elátkozták a szülei. Na, csakhogy, ördögös lett. Akármit csináltak, nem bírtak vele. A templomba vót egy koporsó, abba feküdt mindétig. Szegény király nem tudott micsinálni, gondolkozott, mit tegyen? Kapta magát, őrséget állított mellé. Osztán akkor éccaka a jány kiugrott a koporsóbul, elkezte kiabálni:

– Hon vagy, vacsorám, hon vagy, vacsorám?

Addig járkált a lány össze-vissza a templomba, míg megtalálta az őrt. Megfogta, kirázta a mondérbul, két harapás – felfalta.

Így ment ez mán sokáig. Mán nagyon megritkult a király katonasága. Na, eccer az egyik elszánta magát, hogy mán ű meghal, mer ű került sorba. Nagyon búsult, elindult, ment, mendegélt. A város végin ott vót egy kis házikó, ahogy ment, leült a ház előtt a padra. Ott vót egy öregasszony, kérdi tülle:

– Miért búsulsz, te szegény katona?

– Hogyne búsulnék, mikor a király éngem rendelt örnek, felfal a királykisasszony.

– Na, azért sose búsulj, fiam. Megmentelek én, ha megfogadod a szavamat. Tudod mit? Ha elmégy őrségbe, ötzötess fel egy viaszbot katonaruhába magad helyett, állítsd az ajtóba, az őrség helyire. Te pedig menj fel a katétrába, de vigyázz, el ne jaidítsd magad, mer a királykisasszony rögtön felfal. Akkor halálfia vagy.

Igen, az öregasszony tudta, mert nagy tudákos vót. A fiú úgy is tett. Estére el is készítette a katonát, úgy tett, ahogy az öregasszony mondta. Éccaka fél tizenkettőkor kinyílt a koporsó, csak kilépett a gonosznak való, ordít, kiabálja:

– Hon vagy, vacsorám? Hon vagy, vacsorám? Látlak, hon vagy?

De a fiú nagyon reszketett. Járkált a királykisasszony, jött-ment a templomba. Felfalta a viaszbábot. De tizenkét órákor lejárt az ideje, úgy ahogy kijött, hát visszafeküdt a koporsóba. De a fekete kisasszony térgyig fehér lett. Akkor oszt a fiú, mikor mán vérratt, ott sétált a templomba.

Reggel oszt jön a király, kinyitvatja a templomajtót, hát nézik, mi történt? Látják, hogy a katona él, nem történt semmi baja.

– Na, fiam – azt mondja a király –, te vagy az ember, hónap éccaka is te leszel.

Megijedt a szegény fiú, hogy most csakugyan meghal. Fogta magát, nagy bánatosan megint elment az öregasszonyhoz.

– Na – azt mondja az öregasszony –, ma is készíts fiam, egy viaszkatonát, mert tudod, este mi lesz. Azt állítsd oda az ajtóba. Te meg felmegy a toronyba, a cifrakötésnél elbújsz. Ha – mondja – ordít nagyon, hogy látlak, meg ne ijedj, ne szólj semmit.

Úgy is lett. A fiú csakugyan úgy tett, ahogy az öregasszony mondta, aztán elbútt.

Felkél a királykisasszony éfél fele. Kiabálja:

– Látlak! Hun vagy, vacsorám? Látlak.

A fiú nem szólt semmit. Felmegy a királykisasszony a toronyba, húzza a harangokat, veri férefele, annyira vergődött, de a szegény fiú meg se pisszent, nagyon félt, hogy a kisasszony megeszi.

Mikor a második bábot is megette, oszt a kokas megszólalt, visszafeküdt, mert neki mán akkor lejárt az ideje. De a fekete kisasszony két éccaka mán derékig fejér lett.

Majd reggel kinyitják a templomajtót, hát csudálkoznak, hogy a fiú él.

– Na – mondja a király –, fiam, te vagy az ember, hónap éccaka is te leszel.

Bizigen a, de a fiú nagyon megijedt, megén csak elment a vénasszonyhoz.

– Na, fiam, ne félj semmit, én ott leszek. Most mikor bemégy,

egyenesen a koporsó alá fekszel. Mikor kijön a kisasszony, kiabál, ordít, te csak belefekszel a koporsóba. A fedelit magadra zárod, akárhogy kér, könyörög, letérgyepel, úgy fog téged imádni, ki ne szálljal a koporsóbúl, ne engedd vissza.

Majd eljött az este. Menni kellett őrségbe. Bemegy a fiú nagy félve, csak úgy reszket. Aláfekszik az állvány alá. Eccer oszt úgy éfél fele felkél a királykisasszony. Elkezd kiabálni, ordítani:

– Látlak! Hun vagy, vacsorám? Látlak! Hun vagy, vacsorám?

Járkál, le-fel a templomba, fel a toronyba, le, meg vissza. De annyira ordított, hogy reszketett a templom bele. Mert ördög vót, sárkány vót. Eccer oszt megszólalt a kokas. Menne megéntelen vissza a koporsóba, de a fiú mikor meglátta, nagyon meghökkent, hogy az átkozott bejön. Csak nem engedte. Kígyónak, sárkánynak, meg amennyi állat van a világon, mindenféleképpen változott, úgy könyörögött, letérgyepelve kérte, hogy engedje be, de a fiú csak nem engedte. Nem bizony, mert asz mondta a vénasszony, ha ki tanálsz mozdulni, azonnal elnyel.

Majd osztán megvérratt. Mire egészen megvilágosodott, a királykisasszony is egészen megfehéredett. Megtisztult a kisasszony. Mikor reggel a harangozó ment harangozni, bekukucskált a kócslyukon. Hogy mit látott, mit nem, csak egyenesen szalad a királyhoz.

Jönnek, hát látja, hogy a fiú ott sétál végig-hosszig a templomba, a világon a legeslegszebb királykisasszonnyal. Ezt már a király is megcsodálta. Egybül nagyon megszerette a fiút, na, mert derék fiú is vót a, mer addig is kedves katonája vót a királynak.

Örömibe nekiadta jányát. Csaptak oszt olyan lagzit, Incidátul-Bencidáig folyt a sárga lé.

A lakodalomba mik is ott vótunk. Ott vót szegény kisbíró is, egy nagy pulykacombbal úgy megcsapták az inát, hogy még ma is sántít. Ha nem hiszed, nézd meg.

Elmondta: Nagy Sándor

A ződszakállú király

Eccer vót, hun nem vót, az Óperenciás-tengeren is túl, hetedhét országon is túl, ahun a konta farkú malac túr, egy tetűmászással, egy balhaugrással még azon is túl, vót egy király. Annak vót egy fia, oszt aztat megválasztották királynak. És ez a fiatal király meg is nősült. Eccer aztán azt gondolta magába, hogy elmegy az országba, megvizsgálja, hogy hogyan élnek az emberek, és rendesen ítékeznek-é a bíróságok.

Abba az időszakba nagy szárazság ütött ki, és egy nagy magánpusztán kellett neki keresztülmenni. Nagy szárazság ütött ki azon a vidéken, nagyon megszomjazott, és amint ment, egy gyönyörű szép patakhöz ért. Gyönyörű szép tiszta víz folyt benne, és a közepibe egy aranypohár libegett a vízen. Kinyújtotta a kezit, és meg akarta fogni a poharat, de az mindég átsiklott a túlsó partra. Akkor ű is átment, és fogta onnan megént megfele a poharat. És akkor visszasiklott megint az errülső partra. Már megunta itt játékoskodni vele, nem tudta a poharat megfogni.

Ezelőtt a régieknek szakálluk vót.

Lehajolt, és úgy hozzáfogott inni, mer mán nagyon szomjas vót. Mikor mán ivott eleget, állott vóna felfele, ekkor már a szakállát megfogták. Egy iszonyatos nagy dög ződ szörnyeteg, de csak három ujja vót egy-egy kezén. De iszonyatos nagy körmei vótak:

– Ereszd el a szakállamat!

– Nem eresztem – azt mondja –, hogy mertél te az én vizemből inni az én engedélmem nélkül? Nem tudod te, hogy én ki vagyok? Én vagyok a földalatti Ződszakállú király.

– Mán csak ereszd el a szakállamat, most az eccer.

Azt mondja erre:

– Egy feltétel mellett fogom elereszteni a szakálladat, máskülönbem nem. És gondolkozzál, mennyi vagyonod van. Mindenfelé gondold meg, mennyi a vagyonod, birtokod, mennyi mindened van, és amit te nem tucc, csak aztat add nekem, és én húsz év múlva érte megyek.

Ekkor osztán hát elgondolkozott. Felgondolta az egész vagyonát. Azt mondta:

– Hát jó. Beleegyezek, csak ereszd el a szakállamat.

– Hát jó. Én is nem bánom, de különben, ha nem fogod betartani, amit én mondok, amit ígértél, hát elsüllyesztem az egész országodat. Húsz év múlva érte megyek.

Ekkor a szakállát eleresztette. Ű pedig megindult, folytatta útját, városrul városra és falurul falura. Vizsgálta a bíróságokat, hogy nem bánnak-é a népekkel rosszul, mint hajdan Mátyás király. Mikor aztán nagyobb részbe szétnézett az országba, megtapasztalta, hogy élnek a népek, rendbe van-é minden, nem bánnak-é túl rosszul a néppel, ekkor, mikor ezeket megvizsgálta, megtért hazafele.

Hát nagy előkészületet állítottak a városba. Mind a két ódalt tollas legények stb. kivonultak, királyné a bársony kocsijával kivonultak elibe. És amidőn odaért, nagy örömrivalgással, bandaszóval fogadták, meg minden. Csak neki nagyon nagy bánat borult a szívére, mikor meglátta a feleségit, hogy állapotos. Ű aztat nem tudta. Hát eszibe jutott a Zódszakállú királynak a szava. „Hát ezt nem tudtam én. Ez mán biztosan tudta, erre célozott a Zódszakállú király.”

Mikor oszt bementek a palotába, a felesége meglátta a vonásairul, hogy ennek valami baja van. Akkor félrehíjta egy titkos szobába, s elkezdte nagyon vallatni, hogy miér olyan bús, hisz ilyenkor örülni szoktak. Addig-addig, hogy csak megmondta a feleséginek, hogy:

– Nem tudtam én, lelkem, hogy állapotos lettél, mer így meg így jártam a Zódszakállú királlyal, hogy ittam a folyójából, és akkor azt fogadtam, hogy odaadom, amit nem tudok, és azt mondta, hogy húsz év múlva érte fog jönni.

Telt-múlt az idő, gyorsan haladt az idő gyors kereke, meg nem lassíthatja az ember keze. Elközelgett a húsz esztendő. Egy éjjel a királyné azt álmodta, hogy egy szelíd galamb berepült az ablakon a szobájába, egy aranygyűrűt hozott, és letette az asztalra, és azt mondta:

– Fiad mán most, ha megnő, ezt a gyűrűt add oda neki, húzd az ujjára, bármerre megyen, mindenütt győzni fog. Mikor felhúzza az ujjára, és jobbra fordítja a gyűrűt, egy végtelen nagy táltoslú válik belülle. És ha bármerre megyen a fiú, a gyűrű az ujján legyen.

És mikor felébredtek, látják, hogy az álom tiszta valósággá váltott. Mert az asztalon vót a gyűrű, amint az álomba meg lett jövendölve. És amikor pontosan a húsz év eljött, amint a Zódszakállúnak

megígért, az eljött, akkor a halastóba kimentek halászni. (Csöndbe legyetek!)* Eccer csak felhúzzák a hálót. Istenem, mit láttak? Az irtózatos nagy szörnyeteg benne vót. Azt mondja:

– Eltőtt az idő, most már kűggyed a fiadat, mer aztat kértem tülled. Különben elsüllyesztem egész országodat három napon belül, ha el nem küldöd.

S akkor elmentek haza. Nagy lakomát rendeztek a fiú elbúcsúztatására. Akkor kiválasztottak egy legszebb paripát, hogy azon fog elmenni. Dehát a gyűrűt megforgatta, oszt akkor látta, hogy neki van egy tátos paripája. Otthatta, amit a legszebbet kiválasztottak az istállóból, nem ért egy köppöt se.

– Na, mit parancsolsz, kedves gazdám? – szólt a tátos. – Mint a sebes szél, vagy mint a sebes gondolat, hogy menjek?

Felült, és elindultak a tátos lúval. Na, repültek, mint a fecske, vagy mint a jógondolat, eccer elértek egy szép folyópartot. S ekkor megfordította a gyűrűt, visszahúzta az ujjára, és eltűnt a tátos. És ekkor megbújt a bokorba. (Idefigyelj, Miklós, te legalább, mer ezek az asszonyok beszélgetnek.) És ottan vót harminckét jánnak a ruhája. Egy ruhát eldugott oda maga mellé. Eccer, mikor meguntak fürödni, hát kérem, a hattyúk jányok vótak, csak fehér hattyú képibe fürödtek, keresik a ruhájokat, mindegyik meglelte, csak a legkisebb nem. És akkor felötöztek, ismét hattyúnak változtak, elrepültek. Hát az az egy ottmaradt. Könyörgött neki, hogy adja oda a ruháját, nagyon könyörgött, mer neki van egy apja, az agyonöli, ha haza nem megyen. De addig-addig aztán, hogy odaadta a ruhát.

– Hát te ki vagy, mi vagy?

– Én a fehér király fia vagyok. A Zódszakállú királynál kell megjelenem, oda vagyok rendelve. Csak én nem tudom az utat, merre menjek, hon menjek.

– Azon ne búsulj, elmegyünk ketten, majd én odavezényellek, mert az az én apám, annak a jánya vagyok én.

S ekkor összebeszéltek, és együtt megindultak egy földalatti lépcsős lejtőn. Szép ződ burokba vót mindenféle. Ők mentek lefelé a föld alá, mígnem elértek egy nagy földalatti várost. Ű bement a királynál jelentkezni. De a jányal megbeszélétek együtt, hogy:

* A mesemondó kiszólásait és a hallgatók megjegyzéseit zárójelbe tettük.

– Ha valami bajod lesz, én egy nagy dongónak válok és az ablakodnál fogok kopogni. Megmondom, hogy micsinálj.

És ő pedig bement a királyho, megjelentette:

– Felséges királyom, megjelentem parancsára, én vagyok a fehér király fia.

Mindján rendeltek neki egy külön szobát, oda berendezést, és ű oda beszállásolt. A király azt mondta neki:

– Hónap reggel nyóc órakor fogol jelentkezni, és akkor kiadom a parancsot, hogy mi lesz a kötelességed.

Telt-múlt az idő, másnapra került a dolog, mint a mesébe van, nyóc órára megjelent a király előtt.

– Na, fiam, a lesz a kötelességed, hogy hónap reggeli nyóc órára nekem itt egy márványpalotát fogol építeni. Márvány kőből a falai, kristályból az ablakai, ablakramája kiaranyozva, hónap reggelre készen legyen.

Eccer eljött az este. A kis dongó megverte az ablakot. A királyfi megnyitotta, bejött. Az ablakot betette, megrázkódott, hát egy gyönyörű szép tündéri jány lett belőle. Kérdi:

– Hát mit mondott parancsot az apám?

Kezdi lefele sorolni, hogy:

– Olyan palotát csináljak hónap reggel nyóc órára a másik palota elibe, hogy márványkőből legyenek a falai, kristályüvegből az ablakai, kiaranyozott az ablakramájai.

Azt mondja a kis dongó, mán a kisjány:

– Ne búsulj semmit, ott leszek én az éccaka, megcsináljuk.

Hát a kislány segítségével, mer az is tudott varázsolni, odatertették a palotát. Reggel nyóc órakor jelentkezett a királynál.

– Hát itt van, felséges királyom, parancsára mindent elkészítettem.

Azt mondja az öreg király:

– Jól van, fiam, helyben hagyom, nincs ellene semmi kifogásom, de még van egy másik próba. Van nekem harminckét jányom, de én úgy vettem észre, hogy te szeretel ebből egyet. (Most jön a zsírosa!) Meg tudnád-é ismerni, hogy mék a között a tiéd, mer egyforma lesz mind?

Hát este van. A kis dongó veri az ablakot. Megnyitja az ablakot, berepül a kis dongó, egy gyönyörű szép kisjánnak váltott.

– Most, kedvesem, nagyon könnyű feladatot adott a felséges király.

– Hát mi vána ez? Mi az a kérdés? – kérdi a jány.

– Aztat, hogy én tégedet harminckettő közül megismerlek-é? Hát én ezer közül is megismerlek téged.

– De nem úgy van a, mer ha mind kiállunk, nem ismersz meg, olyan egyformák fogunk lenni. Csak egy feltétellel, figyelj meg, hogy én mit mondok. Mikor mi mind kiállunk sorba, előttem négy-öt lépésre két kis picike szúnyog lebeg. Azt nézd, hogy az a két kis szúnyog hun lebeg, mert másképpen nem fogol megismerni.

Elkövetkezett a másik nap is. A lányokat mindet kiállították pontosan sorba. Na, ű is kiment, és kezdte nézni végigfele. Hát olyan egyformák ezek, hogy nem tudja mék másik. Akkor visszatért, kezdte figyelni a két picike szúnyogokat, míg nagy figyelem után rátanált, s azt mondta:

– Ez az – rámutatott.

– Szerencséd – azt mondja –, mert mán nagyon soknak karóba van húzva a feje. Hát ez jól van, fiam. Majd hónap reggel még van egy kívánságom.

Eljött a harmadik nap reggel nyóc órakor.

– Tessék parancsolni, felséges királyom.

– Még annyi mondanivalóm van, hogy holnap reggel nyóc órakor bejössz (Most lesz a baj!), és itt a szemem előtt két ugorkából egy pár csizmát csinálsz a szememláltára. (E lesz a baj, apám, most mán itt akad meg a dongó!)

Este van, apám, jön a kis dongó, kopogtatja az ablakot, kérdi, hogy:

– Mi van, édesem?

– Most mán előtte kell egy pár csizmát csinálni két uborkából.

Azt mondja a kislány, mer kislánynak változott rendes szokás szerint.

– De itt mán baj lesz, mert én nem lehetek ott. (Biz igen a, most lesz a baj, apám! – Közben tésztát eszik a mesélő, és kéri: Hogy vót tovább? – Együnk eccer.) Most már nincsen kitérés, most már el kell, hogy szökjünk, meneküljünk.

Akkor belenyúlt, a hajából kitépett egy csomócska haját, rákötötte az ajtókilincsre. Ismét kivett egy csomó haját, rákötötte a kendőre.

Akkor a gyűrűt levette az ujjáról, jobbra fordította, felültek a tátos lúra.

– Gyerünk, na.

Menek, mint a villámlás. Eccer csak megvérrad. Mán megunták várni, hogy felkeljen, odamentek, hogy nyissa ki az ajtót.

Azt mondja a hajszál az ágyrúl:

– Még álmos vagyok, még alszok.

Mán megén megunták várni, megén mentek, hogy nyissa ki az ajtót.

Azt mondta:

– Mán mosdok, törülkőzők.

Mikor mán megunták ütet költögetni, betörték az ajtót. Látják, hogy nincs sehun senki. De mán a jány is oda van. A vén király, mikor meglátta, hogy a jánya is oda van, olyan méregre lobbant, hogy mindján ötven sárkányt utánok eresztett. Eccer azt mondja a jány:

– Nézz csak hátra.

– Nagy porfelhőt látok.

Mondja a jány:

– Jönnek miutánnunk, mindján is elérnek.

– Most már micsináljunk?

Azt mondja:

– Én válok egy kis folyóvíznek, te pedig egy kis aranykacsának, úszkász a közepibe.

Hát csakugyan utólérték. De nem láttak egyebet, csak egy kis folyócskát meg egy aranykacsát, ott úszkált a közepibe. Visszafor-dultak, jelentik a Zódszakállúnak, mondják, hogy mit láttak.

– Miér nem fogtátok meg? Miér nem hoztátok haza?

Ezért a sárkányokat mindet leölte. Utánok eresztett százat. Ezek mentek, utaztak tovább. Megfordították a gyűrűt, mentek, mint a gondolat. Azt mondja a jány eccer:

– Jaj, nézz csak megint hátra, lelkem.

– Nagy porfelhőt látok. Micsináljunk?

– Tudod mit – azt mondja –, én válok egy kápolnának, te pedig egy öreg ősz papnak.

Eccer csak odaérnek. Meglátják.

Nem láttak egyebet, csak egy kápolnát, meg egy öreg ősz papot.

Hát mán miccsináljanak? Visszafordultak a sárkányok, hogy nem láttak űk semmit, csak egy kápolnát, meg egy öreg ősz papot.

– Azok vótak a – mondja a Ződszakállú király.

Ezeket a sárkántátosokat is leölte. S ekkor az az öreg kétszáz táltossal maga indult utánok. Ezek pedig rohantak tovább. Csak mentek, erősen, rohantak tovább. Ez a Ződszakállú király olyan mérges vót, hogy nem érte el űköt, hogy a méregtűl gutaütést kapott. Megette magáarul a húst, ott veszett el az útban

Ezek pedig lassan csak hazajöttek a szülei házhoz. Mikor megláták, hogy jön az ő fiok, nagy díszkivonulással mentek elibe, nagy örömök lett, hogy hazaérkezett kedves fiok. (A mesélő mosolyog.) Egy kevés idő múlva, három hónap múlva meg is csinálták a lakodalmat. Elvette a leánt. Átvette a királyságot, még ma is élnek. ha meg nem hóttak.

Ha a nyúl farka hosszabb lett vóna, az én mesém is tovább tartott vóna.

Elmondta: Nagy Sándor

Pista és az ördögök

Vót egy szegény ember, és ütet a jó Isten úgy megáldotta gyermekkel, hogy annyi vót, a faluba mán komát sem kapott. Mikor megszületett az utolsó, hát nincsen koma. Hát hova tekeredjen, elment a papnak panaszt emelni.

A pap ajánlotta, hogy ű megkereszteli, és ű lesz a keresztapja. De a papot Bátori Istvánnak híjták, és az ű nevére keresztelték a gyermeket. Ű nevelte fel is, mint fogadott gyermekét. Mikor a fiú mán annyira nőtt, iskoláztatta.

És mán mikor nyóc éves vót a gyermek, egy este a pap vitatkozott a kántorral hogy nem úgy van. A gyermek ezt csak hallgatta. A kántor mondta a papnak:

– Hogyha most a nagy könyv velem vóna a szobába a templomból, akkor megmutatnám, hogy nem úgy van.

A gyermek erre azt felelte, hogy:

– Én behozom.

– Gyermekem, oda neked most nem szabad menni, mer megijecc.

De a gyerek észrevétlenül kiszökött, bevitte a nagy könyvet. De mikor a templomba belépett, látta, hogy a szószékbe két pucér gyermek kártyázik.

Mikor oszt a nagy könyvet bevitte, annyit felelt Pista a gyermekeknek:

– Várjatok, jövök én is, nekem is van négy krajcárom, oszt kártyázzunk hárman.

Ki is ment, de el is nyerték tülle. Eccer bosszús lett, megkérdezte tőlük:

– Hónap este eljöttök?

Azok felelték:

– El.

Ki is ment, megént elnyerték négy krajcárját. Akkor elszöktek. Mikor szöktek elfelé, megént megkérdezte:

– Hát hónap este megént eljöttök?

Ki is ment megént a gyermek a templomba, megént elnyerték a négy krajcárt. De akkor megindult utánok mindenütt. Hova mennek? Egyenesen a temetőbe. Egy sírba csak leereszkedtek. Ekkor levette a sipkáját, rátette a fűtül való fára, hogy megesmerje, hova búttak el tülle. Hazament, ásót, kapát vett magához, és visszament a temetőbe. Belefogott a munkához, hogy elveszi a tizenkét krajcárt tüllök.

Mikor már olyan mélyen vót, hogy a koporsót hüppögtette, megpihent. A legények akkor, abbúl a faluból oda vótak a másik faluba, mulatságra, s ahogy jöttek hazafele, a temetőn vót átaljáró ösvény. Megriadtak, hazafutottak. Felverték a községet, hogy a temetőben egy sírban nagyon dógozik valamiféle. Ki is ment a község, senki közel nem mert menni. Hosszú nyelű villára tartották a lámpást, hogy mégis lássanak valamit. Pista mikor ezt meglátta, a világosságot, azt felelte:

– Jó, hogy idetartották, mer jobban látok dógozni.

A község megriadt, felszaladt mind. Otthatták a lámpást is. Pista dógozott nyugodtan, mer már látott, megtanálta a két pucér gyerme-

ket is, és elvette a tizenkét krajcárt, elment nyugodtan haza. A szülei, mer más szülei vótak a pap meg a papné, kérdezték, hogy:

– Hol vótál, gyermekem?

Felelte a gyerek:

– A temetőbe vótam, elnyertek tüllem tizenkét krajcárt, aztat hoztam vissza tüllök.

Ettül fogvást minden irományt, újságot dugtak a gyermek elől, mer félték, maj valami bajt csinál.

Eccer is elfelejkeztek, az újságot az asztalon hagyták, a gyermek felvette, és ráakadt, hogy itt és itt van egy királynak egy elátkozott vára, aki azt ki tudná vérrasztani, annak adná a jányát és fele királyságát. Pista ezen nagyon sokat vitatkozott, hogy ű eztet megpróbálja. Fel is ajánlotta apjának, anyjának, bármi is történjen vele, ő megpróbálja. Apja, anyja sírtak. Felnevelték, kitaníttatták, és most valahun elpusztul. Pista nem törődött vele, nem törődött semmivel, elment, felkereste a királyt, és jelentkezett, hogy ű kivérrasztja a várat.

A király végignézett a gyermekén, és azt mondta a gyermeknek:

– Te, fiam, eridj, és őrizd a pulykákat.

Egyik nap őrizte, másik nap őrizte. De eszibe jutott:

– Én odahaza egy papnak vótam a fia, és most legyen pulyka-pásztor? Nem leszek.

Harmadik nap felment a királyhoz, jelentette, hogy ű nem őrizi a pulykát, ű a várat jött kivérrasztani.

S a király felelte neki:

– Nem baj, fiam, ne haragudj, minden kedvedet megteszek, mi a kívánságod?

– Kívánságom csak annyi, amék legvastagabb fa az erdőben, tessék levágnatni, hazahozatni, és négyszegre tessék kifaragtatni. Tizenkét lyukat tessék rá furatni, és tizenkét szeget mellé. Mikor az meglesz, tessék betétni a szobába.

Akkor ű kért magának enni-inni, amit csak gondolt. De ű nagyon szépen tudott muzsikálni. Eljött az este.

Akkor megindult, hogy megyen a várterembe, de a király azt mondja:

– Adok még egy öreg katonát.

De az öreg katona belefogott sírni, hogy más tizenkét évet töt itt,

és most kell neki elpusztulni. Pista nem is kérte, hogy legyen neki beszélgetője. De a király csak ráerőltette, hogy legyen egy tanú, hogy mi fog történni. Pista meg leült az asztalhoz, belefogott szépen muzsikálni. Muzsikált, danolt. Eccer a tűz kihamvadozott a kályhába. Mondja az öreg katonának:

– Hozzon be egy kis fát, tegyen a tűzre.

A katona, hogy kilépett, beleakadt a kilincsbe a köpenyegje, úgy megijedt, ott meghótt. Pista csak várta, de nem jött. Kinézett, látja, hogy a katona meghótt. Feleli:

– Még te semmit se láttál, mégis meghóttál!

Pista vitt bé fát, tüzet rakott, oszt leült az asztalhoz, nagyon szépen belekezdett muzsikálni.

Óriási dörömbözés, nagy vihar a vár hársiján. Eccer ereszkednek lefele tizenkét ördög. Kérdezi egy tülle:

– Hát te hon jársz itt, Pista?

– Jöttem hozzátok mulatni.

De ű csak hegedült. Az ördögök körülállották. Akkor ű felvette a poharakat, megöntögette.

– Csak úgy tudunk mulatni, ha iszunk-eszünk.

– Úgy bizony! – mondták az ördögök.

Akkor ismét belefogott hegedülni, szebbnél szebb nótákat. Feleli az ördög:

– Pista, taníts meg minket is hegedülni.

– Nem lehet, nagyon vastag az ujjaitok.

– Hát hogy lehetne puhítani rajta?

– Álljatok ide a rönkö mellé, és mindegyik dugja egy-egy ujját abba a lyukba.

Akkor Pista felvette a kalapácsot, egy-egy szeget mindegyiknek az ujjá mellé észrevétlenül kocogtatta. Addig kocogtatta, hogy beleszorította, akkor felvette a tálcát, odament sorba, mindegyiknek egy szivart adott a szájába, meggyújtotta, akkor belefogott még szebben muzsikálni. Az ördögöknek olyan kedve lett, belefogtak táncolni. De az ujjokat nem tudták kihúzni. A tőkét csak úgy hüppögtették. Még a király is felébredt a külön kastélyba.

– Na, most van a nagy baj!

De az üdő tött lefele az ördögöknek, hogy már menni kéne.

– Eressz bennünket, Pista!

– Maj napfeljöttkor – feleli.

Megrémültek az ördögök, hogy most van már baj.

– Eressz, Pista!

De Pista csak azt feleli:

– Maj reggel.

Nagy rimánkodásra osztán eleresztett tizenegyet. De a főöt otthatta. A meg rimánkodik:

– Eressz, Pista!

– Eleresztettem a családodat, mán most teveled mulatok.

Nem tudott hova tekeredni a fő ördög, feleli Pistának:

– Ha eleresztel, mátúl fogvást fel van szabadúlva a vár, mink ide többet soha nem jövünk.

Erre feleli Pista:

– Adjál szerződést rulla.

Feleli az ördög:

– Vágd meg a bal sarkom, ott a szerződés.

Meg is lett. Az ördög mikor kívüllépett az ajtón, mondja Pistának:

– Ha ennyi meg annyi mérföldön – de sokat mondott – a lábodat túl teszed, vége az életednek.

El is ment az ördög.

Mán reggel van. Mán a király is nyughatatlan. Kűdi az inasát, micsinál Pista. Pista akkor is hegedült. Felszaladt az inas, jelenti a királynak:

– Még most is hegedül.

– És a vén ferdinánc? Hát a hol van?

– Ott láttam a fás szénben meghalva.

Akkor a király személyesen ment megnézni a testőrjeivel, és látja, hogy Pistának semmi baja nincs. Kérdezi Pistátúl:

– Mi vót az éjjel?

Feleli Pista:

– Egy kis csendes multság.

Akkor nyúlt a zsebébe, felmutatja a szerződést, hogy a vár fel van mentve. Megígérte a király:

– Na, fiam, mátúl fogvást a jányom a tiéd meg a fele királyságom.

Eltött egy pár hónap, s jegybe is lépett a királykisasszonnal, de olyan rohamosan jött valamiféle háború, hogy Pistának is menni kellett. De a felesége azt mondta:

– Nem maradhatok el tülled, Pista, én is megyek.

De Pista elfelejtette, hogy mit mondott neki az ördög, hogy meddig szabad neki menni. Ha túllép, széttépik.

Esteledett az üdő, Pista sátrat húzott, és lefeküdt a feleségivel. De az ördögök is megérkeztek. Kérdik tülle:

– Tudod Pista, emlékszel, mint mondtam én neked, hogy meddig szabad jönni, és most micsinálsz itt?

Pista feleli:

– Lyukat fúrok.

Ekkor az ördögök úgy megijedtek, úgy megrémültek, úgy szaladtak onnét, mint akit kergetnek, mer megijedtek, hogy megént a tőkébe szorítja az ujjokat.

– Ezer meg ezer kilométerrel eridj tovább, Pista, akkor se keresünk fel többet.

Így váltottak el egymástúl.

Elmonda: Lupuj István

Jó barátok

Vót eccer még két jó barát. Ezek is oan tanulófélék vótak. Oszt azt ígérték egymásnak, hogy amék hamarébb nősül, híjja meg a másikat a lakodalomba. De az ember halandó. A vót az egyezség, ha meghal is, híjja meg a másikat a sírjánál, ha el lesz temetve, akkor is.

Majd az egyik házasodni akart. Híjja a másikat, de tudomására jutott, hogy meghalt. Meghíjta a sírjánál ígérete szerint. Erre megnyílt a föld, oszt olyan zöd pázsitos út mutatkozott lefele, úgy a föld nyílásába.

– Na, gyere mán le, kedves barátom, nézd meg ezt az én új lakásomat.

– Dehát vár a menyasszonyom.

Azért csak megindultak mind a ketten lefele. Ahogy lejjebb mentek, látja, hogy mindenfelé sok gyertyák égnek. Majd leértek, oszt ott vót egy szép nagy térség, a banda meg nagyon szépen húzta.

– Hinyje, én is húzatnék egyet!
El is megy, a banda ráhúzta. Vége a nótának.

– Na, húzzon még egyet!

Mert ű még nem hallott ilyen gyönyörű bandaszót. Elhúzatta a harmadikat is. Na, azt mondja:

– Elég vót mán ez a multság, megyek mán, éngem vár a menyasszonyom.

Hát vőlegény vót, várták, menni kellett hazafele. Megindultak hazafele. Amint mentek, meglátják a gyertyákat. Az egyik pislákolt, a másik halványan égett, vót amék elaludt, vót amék akkor gyúlt megfele.

– Hát komám, miféle gyertyák ezek?

– Hát hallod, megmondom én neked, ha kíváncsi vagy. Ez a világ gyertyája. Minden embernek van egy gyertyája.

Az egyik megfele gyúlt, a másik aludt elfele.

– Hinyje komám, mutasd meg nekem az én gyertyámat.

– Ó, komám, ne törődj te avval, nem szükséges azt látni. – Igen, mert mán haldoklott.

Ahogy kiérnek vissza az úton a temetőbe, két görbe botot megfogott, odaadta neki.

– Itt ez a két bot, oszt vigyed.

Nem akarta elvinni.

– De semmi beszéd, fogd meg, oszt vigyed.

Mikor mennek, félérnek a temetőbe. Akkor bezáródott minden. Oda ért fel vissza, ahunnan elindult. Ekkor az ember elveszett, a titkos út bezárult. Felért a barátja is vele, oszt eltűnt. Akkor látja, hogy ű mán oan öreg, a szakálla is a fődöt éri. Itt vót szükség a görbe botra, alig tudott támaszkodni, oan öreg vót.

Megy haza. De hát nem tudta magát sehogyse kiismerni. Itt vót az ű háza. A helyin úri házak, oan városi villák vótak. Nem is tudtak mán írulla. Csak valami régi hivatalos könyvben találták meg a nevit.

Mondom, itt oszt a községházán kisült az írásokból, hogy vagy háromszáz egynéhány esztendeig vót oda. A cigány mikor húzta, minden nóta száz esztendeig tartott.

A menyasszony oszt elveszett. Nem kellett mán a neki akkor, hisz nem ismert magára.

Elmondta: Nagy Sándor

A Pirosmalac

Eccer vót, hun nem vót, az egyik faluba egy olyan asszony, akinek sose vót gyermeke. Hát ugyi minden faluba van olyan asszony, mint itt nálunk Trézsi néni.

Hát mondom, nem vót gyermekek, hogy gyönyörködnének benne, mint más a pulyájába. Eccer oszt elszólta magát az asszony, nem bánná, ha a jóisten egy kutyakölyköt adna is, azt is felnevelné.

Telt-múlt az idő. Eccer azt mondja az asszony az urának, hogy:

– Émmán biztos állapotos vagyok.

Na, az embernek meglett az öröme. Örvendett az asszony is, az ember is, hogy nekiek is lesz mán gyermekek.

Majd oszt nemsokára azt mondja az asszony:

– Híjd el a bábát.

Csakhogy szárnyra nem kelt a gazda, olyan öröme lett. Megkente a bába annak rendje-módja szerint, csakhogy egy piros malacot adott az Isten.

Avval a kismalac, mer a malac olyan, mihelyt megvan a csecset keresi, az anyjának a mejjibe ragadt, oszt szopta.

Hát a kismalac nőttön-nőtt. Most jutott eszibe az asszonynak, hogy elszólta magát.

Mán iskolába jártak a hatéves gyermekek. A kismalac is odafejlődött, hogy mán egykorba került velök.

Összeültek az asszonyok, ahogy szoktak, beszélni. A Pirosmalac mindég ott ült az anyja mellett, mindég ott kuncogott.

– Hallja, komámasszony, ez a kismalac azér visít, mer menne az iskolába a többi gyermek után.

De az asszony nagyon elkeseredett. Nagyon is szégyellte, hogy hát ezt érdemelte ű az Istentül.

– Hát ne űzzenek énbélüllem csúfságot – azt mondja.

Na, csakhogy addig beszélt a többi asszony, míg a Pirosmalac is elment az iskolába. Ott meg visított a tanító úrra. A tanító csúfságból elibe lökött egy könyvet. Mindján elhallgatott Pirosmalac. A kis orra járt betűrül-betűre, tanult olvasni.

Eccer a gyermekek elindultak, hogy mennek földiepret szedni, a kismalac is menni akart, az anyja meg sopánkodott:

– Hogy az Isten csudából vagy csapásból, vagy csúfságtól adta. De a szomszédasszonyok rábeszéltek, hogy eressze, ezt a kedvét tegye meg. A többi gyermek kosárt vitt, a kismalacnak is kellett. Avval a kis orrára tették, oszt elindultak.

A szomszédba vót egy olyan kisfiú, mint Pirosmalac. Az anyja a lelkire kötötte, hogy nagyon vigyázzon a kismalacra. A fiú meg is fogadta a szavát.

Május hónap vót, mikor ért a földieper. Na, csakhogy kiértek az erdőbe.

Avval a kismalac elmaradt a többitől, levette a malacbürt. Ahogy levetette, hát hetedhét országon olyan szép teremtés nem vót, sem Dunán innen, sem Tiszán túl.

A kismalac oszt hamar teleszedte a kosárját.

Akkor oszt újra felvette a malacbürt, de ezt a szomszéd fiú mindet látta. Mentek a többihez.

– Hát a Pirosmalac csúffá tett bennünket.

Akkor oszt mennek hazafele. A szülők mán sokallották, hogy a gyermekek odavannak, kiálltak az útra.

– Nézzétek mán, nézzétek mán, a Pirosmalac is hoz földiepret!

Avval kérdi az anyja, hogy ki szedte teli a kosárt. A kisfiú csak azt mondta, hogy:

– A Pirosmalac.

De a fogtomig nem mondta ki, hogy ű mit látott.

Mikor osztán kikerültek az iskolából, el-elmentek a jányokho estézni.

De a Pirosmalac is nőttön-nőtt.

De a fiú meg elment estézni a Pirosmalacéknál. Az apja meg az anyja csak nézték, sopánkodtak, vajon mit akarhat ez a szegény fiú ettől az oktalan állattól. De a fiú nem tágitott, csak járt. Még meg is cirókázta a legény, hogy ott ültek a ládán, még meg is csókolta. A Pirosmalac meg visszacsókolta az orrával.

Hát évelődtek a Pirosmalac szülei, hogy ez egy oktalan állat, meg szégyellték. A legény ahogy ment elfele, a Pirosmalac mindétig kiké-sérte, mindég ment utánna.

Eccer oszt eljött az idő, házasodna a legény, azt mondja a szülei-nek:

– Hát én megházasodok.

– Kit veszel el, fiam?

– A szomszédba való Pirosmalacot.

– Ne hozz szégyent a fejünkre, fiam! Ládd, tisztességbe megvé-
nültünk, most mán akarsz hírbe tenni bennünket?

De a fiú csak nem tágított. Összeszedte a komájait, hogy menjenek
kérőbe. Ezelőtt nem úgy vót, mint most, az emberek is jobbak vótak,
a pájinka is húsz-harminc krajcár vót. Csakhogy kérőbe mentek. Azt
mondja az apja, mikor odaértek:

– Az én fiam sose házasodik meg, ha Pirosmalacot hozzá nem
adják.

A Pirosmalacho szólottak, az a fejit ingatta, meg mozgatta, hogy
igen.

Jegybe vótak oszt meddig-meddig nem, nem tudom. A lakodalom-
ba oszt ott vót a falu, meg a szomszéd falu.

Na, ha eddig nem láttak csudát, hát látnak most. Mindenki csak
tátotta a száját, még ilyet nem láttak. A Pirosmalac a legény mellé ült
a mennyegzőbe. Akinek kedve vót, mulatott, akinek nem, hát nézte.
Hogyhát ha csudát nem látott, hát lát most.

A templomajtóba felkérdi a pap, mikor odaértek, hogy nem vette-é
rá valaki, hogy elvegye. De még nem adta ki magát. A legény min-
denre felelt, a malac csak a fejét mozgatta. Na, egybetette űköt a pap.

Tudod, kedves fiam, hallgató társaim, sok nem azér ment, hogy
lakadalomba legyen, hanem ha eddig nem látott még csudát, hát lát
most. Vót is ott elég csuda.

A vőlegény elfoglalta a főhelyet, hozzáfogtak vacsorázni. Azelőtt
mikor megvacsoráztak, a hászijára kellett menni a fiataloknak feküd-
ni.

Ekkor az anyjának megmondott a fiú mindent, meg azt is mondta,
mikor ű lelöki a malacbűrt, égesse el a kemencébe.

Hogy aludtak, mint aludtak, vagy aludtak-é, vagy micsináltak, én
nem tudom, nem vótam ott.

De a fiú olyan menyasszonyi ruhát csináltatott, hogy gyönyörűség
vót nézni. Na, amikor felötözött, hetedhét országon, csonka, széles
Magyarországon olyan szép nem vót. Bandaszónál mentek fel, avval
jöttek le.

Vót bánat, amilyen vót, de lett öröm, ki se lehet mondani. Minden-

kinek tetszett, mindenki csudálkozott, mer még senki se látott olyan szép menyasszonyt.

Na jó, kedves hallgató fiaim! Vót a faluba egy olyan öreg legény, mint Szakács János. Azt mondja az anyjának, hogy:

- Anyám, én megházasodok.
- Kit vennél el, fiam?
- A szomszédba van egy koca, azt.

Nahát az idős legény öt-hat embert kért meg, hogy kérjék meg a szomszéd kocáját. A szomszéd csak erősködött, hogy:

– Oktalan állat az, nem a Pirosmalac. Szaporára tartjuk mi azt, nem férhe adni.

De a kérők csak mondták a magukét. Mennek az ólba, a koca ugrott az ajtóra. A hordókötelet előkerítették a hárszijáru, a bakját a fejire tették. Így né. A disztónak összekötötték a négy lábát, de kegyetlenül visított. Na, e nem elég, a legény csókolni akarja megfele, hát uramfia, leharapta az orrát.

Na, most mán befejezem, evvót az utósó szavam. E nem a Pirosmalac vót! Eddig van e, fiaim.

Elmondta: Petruska Pál

Két árva gyermek

Eccer vót, hun nem vót, vót a világon két árva gyermek, egy kisfiú meg egy kisjány. Az édesapja belefogott, hogy süt, mondta a kisjának, hogy menjen át a szomszédba, kérje el a piszkafát meg a szénvonót, mer sütni akar.

Mondja a szomszédasszonynak, mikor átalment, hogy azt üzeni az édesapja, hogy:

– Tessék ideadni a szénvonót meg a piszkafát.

Azt felelte az asszony:

– Mondd meg apádnak, vegyen el éngemet, lesz piszkafája is, lesz szénvonója is.

A kislány hazament, mondta az apjának, mit mondott az asszony:

– Azt üzente, hogy vegye el ütet, lesz piszkafa is, meg szénvonó is.

Meg is gondolta az ember, át is ment. Megbeszélte az asszonnyal, és elvette feleségül.

Annak az asszonynak is vót két gyermeke. Szintén egy kisleány és egy kisleány. És ekkor felfogadta, hogy nagyon hűséges lesz a férfinak a két gyermekéhez. Soha nem bántja, tejbe-vajba firsztja őket. Az övének napjába csak eccer ad enni.

Maj telt-múlt az idő, az ember odajárt, ugyi, dologra. Akkor mán kezdett szigorú lenni a gyermekekhez. Maj hazament az ember. Akkor azt mondta:

– Hallod te, én ezt a két pulyát megölöm, mer nagyon rosszak.

A kisleány figyelmes vót mán. Megfigyelte, és maj mondta a kisleánynak:

– Hallod csak, mint mondott a mostohánk az édesapánknak, hogy megöl bennünket?

Maj mondta a kisleánynak a kisleánynak:

– Mikor fészül a mostoha, a galandot ráteszi a térgyire, te kapd fel, oszt szaladj vele, de hátra ne nézz. Én meg szaladok utánad, oszt kiabálom, hozd vissza a galandom, add vissza a galandom. De te ne nézz hátra, te csak szaladj, maj én szaladok utánad.

A mostohájok is szaladt, oszt avval átkozta meg őket, hogy amilyen nyombúl isznak, olyanná váljanak.

Akkor oszt mán látták, hogy nem szalad a mostohájok utánokfele, ők is lecsendesedtek. Mentek oszt lassan. A kisleánynak ment elől, a kisleány hátul. A kisleánynak nem nézett hátra, a kisleány ivott az őz nyomából, és rögtön kis őznek váltott. Akkor oszt nagy bánatba esett a kisleány, hogy most mán a vadászok meglüvik a kisleánycsüt. Mondta is neki, hogy:

– Na látod, a mostoha megátkozott, mondtam, ne igyál semmiféle nyombúl.

Akkor osztán mentek-mendegéltek. Elértek egy erdőt, annak az erdőnek a közepin vót egy lapos, oan füves, és ottan vót egy boglya széna. Mikor odaértek, rájuk esteledett.

– Hallod – mondja a kisleány a kisleánycsütnek – , mán ne menjünk sehova, bújjunk ez alá a boglya alá.

Maj másnap reggel megyen a királyfi lovagolni a lovászlegényével,

és ment vele egy nagy bogárkutya is. És ott letelepedett a királyúrfi. Mán oszt a bogárkutyanak is szelt a lovászlegény egy karé kenyeret. Az az ogárkutya a szájába vette a kenyeret, és elvitte a boglyáho, ott letette, az a kislány csak kinyúlt, oszt bevette a karé kenyért. Avval kétfele törte, kisöccsének adta felét, a másik felét megette. Akkor azt mondta:

– Most mán evvel tőrjük egy darabig.

E meg olyan feltűnő lett a lovászlegénynek, hogy a nagy ogárkutya hova tette a kenyeret, hogy csak elvitte, oszt visszafordult, és akkor gondolkozott a lovászlegény, hogy hová tehetta a karé kenyért, de a királynak nem szólt semmit. Maj elment haza a királyfi a lovászával.

Más reggel úra mennek oda lovagolni. Akkor a lovászlegény már figyelt, leszelt úra egy karé kenyeret, oszt odadta neki, úra elvitte a boglyáho, oszt csak odatette az árva kisjánnak. (Jó érzékű kutya vót szegén!) Akkor mán a lovászlegény ezt figyelte, hogy egy gyönyörű hófehér kar csak kinyúlt, felvette a kenyeret, oszt úra behúzódott a boglyába. Mikor oszt mennek hazafele, mondja a királyúrfinak:

– Királyatyám, grácia fejmenek, mit láttam.

Akkor oszt mondja a királyúrfi:

– Mit láttál?

– Egy gyönyörű hófehér kart, kinyúlt a boglyából, az ogárkutya odavitte a kenyeret.

Más reggel alig várta a királyúrfi, hogy vérradjon, úra mentek lovagolni fele. Akkor mán nem gyözte várni a királyúrfi, hogy adjanak az ogárnak, hogy vigye a kenyért, hogy lássa. Odaadták a kenyeret, ment az ogárkutya egyenest a boglyához, letette a kenyeret. Avval a kar kinyúlt, és bevette a kenyeret.

Mikor meglátta a királyfi, hogy egy gyönyörű hófehér kar kinyúlt, azonnal ment a boglyáho, és mondta, hogy:

– Szívem, én szerelmem, gyere ki! (Az árva kisjány!)

De a kisjány csak mondta:

– Rongyos vagyok én.

Hát szégyellte, mer mán nagyon lerongyolódott. De ugyis nagyon szép vót.

– Nem baj, csak gyere ki!

– Kimennék, de vót egy mostohaanyám, elátkozott, a kisöcsém öznek vált, félek, hogy a vadászok meglüvik.

De csak rimázkodott neki:

– Gyere ki.

– Na jó. Ha háromszor megesküödöl, hogy nem lesz semmi baja a kisöcsémnek, kimegyek.

Akkor oszt kiment. Megkapta a királyúrfi.

– Én a tiéd, te az enyém, hóttig, halálig.

A lovászegént kütte haza, hogy azonnal a legszebb hintóba fogjon be hat lovat, az édesanyjának a legszebb ruháját hozza magával, a legszebb cipővel együtt.

Mikor megjött, felültek a kocsira, a kis özikét is maga mellé vette.

Hazamentek, meglett oszt a nagy lakodalom. Osztán, mikor elmúlt a nagy lakodalom, a királyúrfinak be kellett mennie katonának. Az asszony oszt ottmaradt, a királyné, özvegyen.

Maj osztán leveleztek a királlyal, az urával. Maj megjött a királynak, hogy született egy aranyhajú kis királyúrfi. Akkor oszt maj hazajött a király, nagy öröme lett a kis királyúrhiba, csak meg lett oszt a nagy bánatja is, mer csúnya lett az asszony. Mer hogy gyermekágyba feküdt, a bábaasszony járt hozzá, és annak vót egy pocsék jánya. A bába azon gondoskodott, hogy kéne a királynét elpusztítani, hogy mire a király hazajön, az ő pocsék jánya legyen a királyné. A kastély alatt folyt a Szenke vize. Maj elment egy szép napon a királyného, és mondta neki, hogy hagy tapogasson ő a fejibe. Úgy babrálta a fejét, oszt elszenderedett, elaludt a királyné. Kinyitotta az ablakot, belökte a Szenke vizébe. Ott meg egy aranytollas gacsinak vált, a lett a királynébul a vízbe. A pocsék babáján felötözött a királyné ruhájába, és belefeküdt a királyné ágyába.

Maj oszt a király hazajött, látja, hogy milyen pocsék lett az ő felesége:

– Jaj, fiam, de elváltoztál!

– El biza, mer nagy beteg vótam.

Na csak a kis királyúrfi mindig sírt, mer nem tudta szoptatni, mer nem vót teje. Hát nem az övé vót a gyermek.

Majd a kis özike mondja, hogy a kis királyúrfit kössék az ő szarva közé, hogy vigye mulattatni. Vitte ode le a Szenke partho. Ott vót egy ficfabokor. És az az aranytollas gacsi kiszállt a vízbül, a vót a királyné. Megcsókolta a kisöccsét, majd felfalta a gyermekét. Akkor

megszoptatta a kis királyúrfit, visszakötötte a szarva közé, ű meg vissza belement a vízbe.

Eztet egy kertészlegény észrevette, és megfigyelte, maj a királyt leste, hogy hogy tudjon űvele beszélni, hogy mit látott ű.

Maj a kis őzike hazavitte a királyúrfit. Akkor oszt hallgatott a kis királyúrfi. Másnap délig aludt édesdeden.

Majd újra sírt, mer csak mindég sírt, mindég sírt. A kis őzike mondta, hogy hagy vigye ű mulattatni. De mán a pocsék királyné észrevette, hogy mán valami baj van, ott a dolog nem jól van. Mán nem akarta engedni, hogy vigye, hanem azt mondta a királynak, hogy hát meg kell ölni a kis őzikét, mer ű annak a szivibűl, májábűl, ehetnék.

Akkor azt mondja a király, hogy:

– Mikor elfele vettelek, háromszor eskettél meg, hogy annak semmi baja nem lehet, most meg meg akarod öletni? Hát csak nem öljük meg, hanem oda kell kötni a szarva közé, hogy hagy vigye mulattatni a kis királyúrfit.

Avval levitte oda úra a Szenke vizihe, a ficfabokorho. Úra kiszállott a királyné, az aranygacsiruhát levetette, megszoptatta a királyúrfit, avval visszakötötte, újra megcsókolta, beleugrott a vízbe, úra egy arangacsinak válott. Eztet a kertész megén megleste, és csak várta a királyfit, hogy tudjon vele beszélni.

Mondta neki:

– Királyatyám, grácia fejemnek, mit láttam? Mit láttam, mit láttam ki se merem mondani.

Azt mondja a király:

– Mit láttál, mondjad?

– Azt láttam, királyatyám, hogy a kis őzike a királyúrfit ide és ide, a Szenke vizéhez, ehhez a fickabokorho hozta. Kiszállott egy aranytollas gacsi, megrázkódott, egy gyönyörű királynénak vált.

Akkor osztán a király eztet végbe hallgatta, gondolkozott, hogy ez az ű felesége lehet. Elment haza, de akkor éjjel nem tudott aludni, csak gondolkozott a király. Más reggel még ű maga mondta, hogy kössék a királyúrfit az őzike szarva közé, hogy vigye mulattatni, ű pedig elment egy tudós asszonyho, és annak lepanaszolta, hogy ű hogy van. Az adott neki egy pálcát, hogy avval menjen le oda a ficfabokorho, és amikor kijön a vízbűl szoptatni a királyné, akkor húzzon

végig rajta a pálcával, akkor válik egy göröngyi békának. Akkor húzzon végig rajta még úra, akkor oszt váltott egy gyönyörű királynénak.

Akkor oszt megkapta, megölelte, megcsókolta. A királyné elpanaszolta, hogy hogy járt ű a bábával, hogy belelökte a vízbe, és a jányát ötotztette fel az ű ruhájába.

Akkor oszt felmentek a király palotájába. A bába jányát kétfele hasította a király, a kastély két sarkára kiakasztotta. A bábaasszonyt pedig a szilaj csikó farkáho kötötte, oszt addig menjenek vele, míg egy darab lesz belülle a szilaj csikó farkánál.

Még ma is mennek vele.

Az én mesém eddig vót.

Elmondta: Gyulai Miklósné

Hajnalpelika

Eccer vót, hun nem vót, az Óperenciás tengeren is túl, még azon is túl, ahun a kurta farkú malac túr, vót egy nagy vízimalom.

Nagy gyászkoporsó úszik a vízen. A király parancsa, fogják ki. Kifogták. A világ legcsúnyább embere fekszik benne, amit a király az országába még nem látott. Gondolkozik magába, mitévő legyen:

– Akasszák fel!

A csúnya ember egy szót se szól, türelmesen hallgatja a koporsóba. A legközelebbi város végén várják a hóhérok. Lassan úszik a koporsó. Gondolkozik a csúnya ember. Egy papírra ráírja, mintha a király írta vóna:

„Mire hazamegyek, evvel a férfivel a jányomnak a lakodalmát tartsák meg.”

Mikor kifogták a koporsót, elolvasták a levelet, a királyné bánatában összerogyott. Egyetlen jányát ehhe a pocsék emberhez adja hozzá? De a férjének a kívánságát teljesíteni kell.

Míg a zűrzavar tart, hazaérkezik a király. Dühébe elsápad. A csúnya ember állítja, hogy a levelet a király írta.

Hát mán nincsen mit tenni.

– Hozzád adom a jányomat, ha Hajnalpelikának három tollát elhozod. – Gondolta a király, hogy olyan úgsincs.

Kapott egy század katonaságot, világnak indult.

Ment, mendegélt. Elérkezett egy városba. Nagy gyászpompával fogadták űköt, mer az ottani királynak egyetlen jánya huszonnyóc éve mán, hogy beteg.

Jelentkezik a királynál, mondja, mi járatba van, hova megy. A király fele királyságát neki ígerte, ha megtudja, hogy a jánya meddig lesz még beteg.

Megént kap egy század katonát. Elindul. Hétország határán meg se áll.

Egy város végén egy nagyon öreg asszonyra tanál, aki mondja neki:

– Ebbe a városba, fiam, be se menj, mer itt a madár se jár.

Kérdezte:

– Mi baj?

– Kikötöztek a városból. Hét éve nincs víz, de ha oda menc, ahova indultál, kérdezd meg, hogy mikor lesz.

Jó szerencsét kívánt, és ballagott tovább a fiú.

Mendegélés közben óriási víz partjához értek, melynek partján egy száz év körűli öregember reszketett. Illedelmesen köszönt, jó egészséget kívánt. Elmondja, mi járatban van, és hova akar menni. Az öreg megörvend:

– Segítek rajtad, ha megkérded, meddig reszketek én még itt?

Katonáit a víz partján hagyja, az öregember átviszi a folyón. A parton letette, amíg visszajön, meg fogja várni.

Hét évi vándorlás után érkezett egy rengeteg erdőbe. Messze valahon pislákoló világot látott meg. Gondolta magába, ha életibe kerül is, akkor is odamegy. Nagyon fáradt és éhes. Bekopogtat, egy vén banya fogadta:

– Szerencséd, hogy mamádnak szólítottál, mer a halál fia lennél. Én vagyok Hajnalpelikának az édesanyja.

– Még az öregasszony is elcsodálkozott ezen a végtelen rút arcú emberen.

De az ember elmondta neki a sorsát. Az öreg megkönyörűlt rajta, jánya elől elbűjtatta.

Három történetét elmondta neki, melyet az öregasszony álmába a jányának elmondott.

Irtózatosszélviharral megérkezett Hajnalpelika. Mondja az anyjának, idegen szagot érez, mondja meg, ki van a háznál. De az anyja a jány előtt eltitkolta. Belenyugodott, és lefeküdt aludni.

Alig alszik el, az öregasszony Hajnalpelikának kihúzza egy tollát, mire felébred. Irtó dühbe gurul, hogy az anyja nem hagyja aludni.

– Hadd el, kedves jányom, rosszat álmodtam. Mintha egy királynak egyetlen jánya huszonnyóceve beteg lenne, meddig fog még sínylődni?

– Ó, anyám, ó de buták azok. Mikor a királyjány legelsőbe áldozott, a kis kenyeret nem tudta lenyelni. A templomajtóba a szájából kilökte. Egy nagy varangyos béka – amék a templomküszöb alatt van – lenyelte, azt ássák ki, és még eccer megeszi, hétszerre szebb lesz, és nem lesz beteg többé.

Végtelen öröme lett a csúnya embernek, és egy toll mán meg van.

Alig alszik el Pelika, megén álmodik az anyja. Addig forgolódik az ágyba, míg megén kihúzza egy tollát. Megént elmond neki egy álmot. Azt álmodta, mintha egy városba már hét éve, hogy nincs víz, a lakosság otthagya, mikor mehetnek azok vissza, mikor lesz víz?

– Ó, anyám, maga mindég bosszant ezzel a sok álommal. Hisz a buták nem látták meg a város végén azt a nagy dombot. Abba verekedik két kecske. Ha azt kiássák, agyonütik, elviszi a várost a víz.

Boldog a pocsék ember. Két toll mán megvan.

Hajnalodik. Pelika nemsokára megy a hajnalt hasítani.

A vén asszony megént álmodik. Álmodta:

– Mintha egy víz partján jártam vóna. Százestendős öregembert tanáltam, aki ötven év óta reszket, meddig fog az még ott reszketni?

Evvel Pelika felkelt, és elment. A fiú a három tallut a kalapjához teszi. Nagy örömmel elindul hazafele. Elgondolkozott az álmokon. De az öreg aggódott, mer Pelika azt mondta:

– Amikor az öreg megszületett, egy nagy fa beledült a folyóba, a mán rothadófélbe van. Ha annak egy ágát leszúrja, az kihajt, nem fog tovább reszketni.

– Gondolta magába, az öregnek csak akkor mondja meg, ha a vizen vissza fogja vinni.

A víz partján nagy örömmel fogadta az öreg, hogy látta a három tollat.

– Na, fiam, megkérdezted-é, hogy meddig reszketek itt?

– Meg, apám, csak vigyen által, addig nem mondom meg.

Sok rimázkodás után az öreg átvitte. A víz szélén megbotlott, egyenesen belehasalt a vízbe, csakúgy loccsant.

A pocsék emberből hétországra szóló daliás vitéz lett.

– Na apám, megkérdeztem, azt mondta Pelika, itt van ez a száraz nyárfa, ha egy ágát leszúr, az kilevelezik, nem fog tovább reszketni.

– Na fiam, ha tudtam volna, én sose hoztalak volna által.

Elköszönt tülle, de a katonáiból mán alig vótak. Elindult hát hazafele.

Az első város végén diadalkapuvall fogadták, az öregasszony azt mondja:

– Megkérdezted-é, hogy miért nincsen itt víz?

A király ünnepi ebédell látja el, ebéd közben elmondja, hogy a város végén a nagy dombot hányják szíjjel, benne lesz két kecske, üssék fűbe.

Kivonul a város, a dombot szíjjelhányják, a kecskét agyonütik. Majd elvitte a várost a víz! A király fele királyságát adná, de a vitéz nem fogadta el.

A másik királynak is elmondta, hogy a jánya mitűll lett beteg. Kivájták a békát, megette a kenyeret. A jány meggyógyult, még hétszer szebb lett, mint azelőtt vót. Ez a király is neki akarta adni a fele királyságát. Megköszönte, de nem fogadta el. A király is megköszönte a szívességet, és elindult a vitéz három talluvall hazafelé.

Hírt kap a király, hogy a végtelen csúnya ember hozza a három tallut. Seregestűll kivonult elibe, nem gondolva azt, hogy milyen szép deli vitéz lett belőle.

Mikor a jánya meglátja, mondja az apjának, hogy neki senki más nem kell, csak az.

Örömibe a király hozzáadta a jányát.

Hét évig tartott a lakodalom.

Vót ott csicsinke, csunka palacsinta, tiszta víz hét tállal, ettek-ittak, faggyút sz. .tak, avval világítottak, még most is élnek, ha meg nem haltak.

Elmondta: ifj. Szilágyi Ferenc

Ludorf

Vót egy negyvennyócországos király. Negyvennyócországos királynak vót egyetlen egy fia. A fia mindenáron katona szeretett vóna lenni. Abba az üdőbe toborzó katonák vótak. A toborzó katonák olyanok vótak, aki bement katonának, annyi üdőt szógált, arra az időre, ami ruha rajta vót, aztat oda is adták neki. A királynak az ablaka alatt vonultak el minden reggel a gyakorló mezőre. De a katonai viselet igen szép vót. A királyfiú, akinek neve vót Ludorf, az nagyon szerette a katonai viseletet. Majd eccer is megy az apjához.

- Felséges királyatyám, grácia fejmenek.
- Grácia gyermekem, nem vétettél. Mi a bajod?
- Semmi más bajom nincs, csak én szeretnék lenni katona.
- Ugyar, gyermekem, hát pont neked kell katonának lenni, mikor te parancsolhatsz nekik, nem űk neked?

No, de a királyfiú nem hallgatta meg az apját, elment önként katonának. A király megtudta, azonnal ment a fiáért. Hazavitte a fiát. Ebbe az órába hazavitte, a másikba mán csak a katonaságnál vót a fia. Háromszor szökött el az édesapjátúl. Mind a háromszor visszavitte. Negyeccer is ment érte, a százados elébe állott.

- Felséges királyatyám, grácia fejmenek.
- Grácia százados, nem vétettél.
- Nem vétettem, csak egyet akarok mondani, tessék a tanácsomat elfogadni. A felséges királyfiút hiába teccik hazavinni, úgysem ér vele semmit, mer a felséges király fia nagyon szereti a katonáéletet. Azt teccik elnyerni, hogy öngyilkos lesz.

– Na, nem baj. Éppúgy ügyelj rá, mintha csak ott vónék.

Na, meglett a fiúnak a nagy öröme, mán ű katona.

Telnek-múlnak a napok, jönnek az esztendők, közbe jött egy parancs, abbúl a városbúl egy másik városba kellett elmenni a katonaságnak. De abba az időszakba tíz évet kellett szógálni egy katonának, akkor kapta el azt, ami ruha rajta vót, ha huszár vót, akkor a lovat is elkapta, ha gyalogos vót, akkor csak a ruhát kapta meg.

Na, de térjünk a királyfiúhoz.

Vótak nálánál idősebb katonák itt, úgy közlegény, mint tiszt, teljes csúfságra jártak a királyfiúnál. Semmit nem engedtek neki

csinálni. Csak vécét pucolni. Csak vécét pucolt, és utcát, udvart sepregetett, szobákat súrolt, még a legrongyabb katonának is pucolta a lábbelijét. Majd eccer leült, gondolkozott: „Sz, ha én eztet tudtam vóna, hogy így megy a katonai élet, sose mentem vóna a katonaságra. Sz meg is veri az isten azt a gyermeket, aki nem hallgat a szülő szavára.” Gondolkozásába írt egy lapot haza. Ez két év elteltével vót.

„Kedves királyapám, tudósítom velek, őrnagy vagyok.” (Egyből őrnagy lett!)

Hát itt az apja mégiscsak örült, hogy „hálistennek ott is csak parancsol a gyermekem!” A levélben kért csomagot, pénzt, küttek is neki. Megérkezett a csomag. Míg a csomagból tartott meg a pénzből, addig kedves fiú vót a Ludorf. Elfogyott a csomag, a pénz, lejárt a becsület. Elfogyott a csomag, lejárt a becsület, szintén a hivatására oda lökték vissza, amit folytatott, oda lökték vissza.

Hát szintén az évek töttek lefele, majd odaért, hogy lejárt a tíz esztendő. Ugyan azok az üdös katonák, akik üvele eccerre bevonultak, üvele eccerre szereltek le. Láttá, hogy mindenki abba a ruhába indul elfele, ugyanazt a lovat adták oda neki, amékkal szógált. Útet nem hitták sehova. Elment kérdezni a századparancsnoktól, hogy minek nem kapja eztet.

- Miér? Miér? Mert te nem szógáltál meg érte.
- Hát én katona vótam.
- Nem, csak utcaseprő és vécépuoló.

Evvel nagy lesütött fejjel elment. Egy ingbe-gatyába engedték haza. Megindult mendegélni gyalog hetedhét ország ellent, az Óperenciás-tengereken is túl. Sokáig utazott, míg a várossára elért. Ú egyenesen ment az ű apjának a lakásához, a királyi palotához. Mikor belépett a palotába, a kastély udvarra, négy zsidófiú körülvette.

- Mit akarsz te itt, ennek a kastélynak az udvarán?
- Mit? Tik mit kerestek itt? Itt az én apám egy negyvennyóócországos király, a palota azé!

– E csak vót az apádé, ezt megvette az én apám, mer a te apád ezelőtt öt esztendővel meghalt, s az édesanyád eladta az én édesapámnak.

Na, erre meg is értette Ludorf.

- Na – azt mondja –, akkor édesanyám hol lakik?

– Van nektek itt egy fenyves a kert alatt, és az a fenyves a tiétek, és ott lakik édesanyád egy kis kéregkunyhóban.

Ugyi, a fiúnak nem kellett magyarázni, hogy merre van, és tudta. Egyenesen ment az édesanyjának a kis kéregkunyhójához.

– Szerencsével, kedves édesanyám!

– Isten hozta a fiatalurat is.

– Na, édesanyám, hát nem ösmér?

– Honnét ösmerjem én a fiatalurat, mikor nem láttam sohasem.

– Hát – azt mondja –, hogy nem emlékszik, hogy magának vót egy fia?

– Az katona – azt mondja.

– Hát mégis miről ismerné meg maga a fiát?

– Arrúl, hogy a bal hóna alatt van egy arany szemölcs. Az arany szemölcsben van egy arany hajsza.

Akkor a fiú felemelte a bal karját, és úgy mutatta meg az anyjának.

Erre mikor az öregasszony meglátta, azonnal elájult. Úgy locsolta fel a fia. Az özvegy királyné észretért.

– Kedves Ludorf, gyermekem, mi vótunk, s mivé lettünk!

– Na, nem baj, édesanyám. Nincs jobb a jó Istennél. Mik is megélünk úgy, mint a többi szegények. Na, de térjünk is arra rá, hogy miből élt maga eddig?

– Úgy éltem, gyermekem, hogy azok a jó asszonyok, akiknek én sokat adtam, azok táplálgattak engemet.

– Na, nem baj, édesanyám, csakhogy eccer is hazajöttem.

Csinált Ludorf magának nyilat, de olyan szegény vót a vén királyné, meg se tudta a fiát kínálni, mikor hazament. Még egy kis pogácsa se vót nála. Ludorf megindult a fenyvesbe verebészni. A fenyves túlsó szélénél vót egy halastó. A halastó mellett vót egy kerek domb. A domb aljában négy juharfa, közötté vót egy márványasztal. Oda Ludorf leült a márványasztalhoz. Elkezdett zokogva sírni, hogy mivé kellett nekik lenni.

Sírásába, gondolkodásába elaludt. De mán mellette vót egy negyvenötven darab veréb, össze-vissza vót füzve egy madzagra. A halastó széliben vót három jegenyenyárfa. A három jegenyenyárfára rászállott három tündérvány hattyú képiben. Feleli a legvénebbik tündérvány a két hugának:

– Hejj, kedves két testvérem, mi nagyon jól tudjuk, hogy Ludorf

mi vót, és mivé lett, de ha esze vóna, és nem félne a dologtúl, még hétszerte gazdagabb vóna, mint vót.

Ugyancsak kérdi tülle a középső huga:

– Ugyan, kedves néném, hát hogy lehetne ű még gazdagabb, mint vót?

– Úgy, hogy még az apjának megvan az aranylegelője, ahun vót. Még az aranyhodály tele van ganéval, azt neki ki kellene talicskázni, kellene neki egy villa, egy talicska.

Feleli a legkisebbik lány:

– Én attúl egy másikat mondanék.

Kérdezi a középső:

– Na, hát mit?

– A halastó szélibe van három szál nád, a középsőt kitörné, onnan kijönne egy kiséger, s amerre az a kiséger menne, arra menne ű is.

Erre Ludorf felébredt. De már akkorára a három tündérvány elment.

– Hejj, hejj, istenem, vajon álmodtam én ezt, vagy igazat mondtak? – No, de nem baj. Aki Istenben bízik, nem csalatkozik. Hál istennek, ép, egészséges ember vagyok, mit nekem abbúl a hodálybúl azt a ganét kitalicskázni. Na, de mán megyek is.

Elindult a kis kéregkunyhó felé, mondja az anyjának:

– Kedves édesanyám, menjen el ahhoz a jó asszonyhoz, a Juli nénihez, és mondja meg neki, adja ide a talicskát meg egy vasvillát. És ha kérdi, hogy mire kell, mondja, hogy cserelevelet megyek kaparni.

Fogta is magát az öregasszony, elment Juli nénihez. Elkérte tülle a talicskát meg a villát.

– Hogyne, adom, felséges királyné, hova megy a Ludorf?

– Megyen napszámra, cserelevelet kaparni.

– És van-é neki mit enni?

– Hát nincsen, Juli néni.

– Na, itt van egy kenyér, vigye el, és itt van ez a szalonna.

Az öreg özvegy királyné megindult örömmel menni a kéregkunyhó felé. Ludorf levágott magának két karé kenyeret, és így szólt az édesanyjához:

– Na, kedves édesanyám, addig maga evvel megéri, míg én hazajövök.

– Áldjon meg a jóisten, fiam.

Megindult Ludorf a talicskával, és a villával egyenesen az aranyhodály felé. Hát éppen naplemente felé ért az aranyhodályhoz. Mikor elért a hodályhoz, ott lepihent. Megpihent erővel, Istenhez fohászkodva nekifogott a munkához. Mire a hajnal hasadt megfele, ű is kivitte az utolsó talicska ganét. Akkorára már utána jött négy aranybárány kifele. Maga elibe vette az aranybárányt, mind a négyet, és hazahajtotta. Két nap elteltével az aranylegelőt ellepte az aranybárány. Juhászt fogadott mellé. Avval ű szintén elköszönt az anyjátúl:

– Na, most megyek a másik próbát megcsinálni, mert egyik besikerült.

Ment egyenesen a halastóhoz. Letörte a középső nádat, azonnal kijött egy kiséger a nád közül. A kis egér ránézett szembe, s megindult menni napfeljöttnek, hetedhét ország ellen, erdön, mezön. Ludorf utána. Ahun beesteledetek, Ludorf a kalapját rátette a kiségerre, ott aludtak meg. Majd egy erdőségen keresztülmentek, kiértek egy gyönyörű szép legelőre. Alighogy az erdön túl a legelőig mennek, ötszáz méterre megtanáltak egy kerek dombot. A kiséger körülszaladt a dombon, megtanált egy kis lyukat. A lyuknál megállott, míg Ludorf odaért. Mikor odaért Ludorf, ű azonnal bement a kis lyukba.

– Na, itt errül vót szó, hogy amerre ez a kiséger megy, én arra megyek. Hát én egy tiszta sült bolond vagyok, én elindulok az egér után. Na, de mindegy. Veszni tértem, hadd vesszek. Megpróbálom a kezemet, vájom ezt a lyukat.

Alighogy lenyúlt a lyukhoz, a domb kétfele válott, rögtön termett egy vasajtó. A vasajtó sarkánál vót a kiséger meghúzódva, várta Ludorfot, Ludorf ránézett a kiségerre:

– Itt vagy?

Ezzel a kiséger azonnal el is tűnt.

– Nahát ez – azt mondja –, ide ment be valahova, biztos itt a lakása. Mán most én hogy menjek ezen a vasajtón keresztül?

Próbálta feszíteni, hogy lelöki a sarkárul. Erre az ajtó rögtön ki is nyílt. Kinyílt, ű oszt rögtön rálépett egy gyönyörű szép zöd pázsitgyepre. A kiséger ott várta. Mikor megérkezett, ránézett. Vót egy

gyalogösvény a városhoz. A gyalogösvényen mentek mindenütt a városhoz.

Mikor a várost megközelítették, látták, hogy fekete gyásszal van körülhúzva. Egyenesen mentek a királyi palotába.

Mikor beléptek az udvarra, a kiséger rögtön eltűnt az előszobába. Hát persze, már Ludorf tudta az ő dógát. Egyenesen ment, nyitotta az ajtót. Nyílt neki az ajtó. A kiséger ott várta bent. Egyenesen megindult a kiséger, ment szobákrul szobákra. Ludorf utána. A háromszázhatvanhatodik szobába álltak meg. Bementek. Vót egy sezlon, egy varróasztal, egy szék, egy tucát kártya.

Erre megszólalt a kiséger Ludorfhoz.

– Haj, haj Ludorf, ne ijedj meg, én szólok hozzád, ne ijedj meg, mi fog veled történni, mert semmi bajod nem lesz. Csak amit én mondok, keresztül ne hágd. Most, ma este lefekszel. Mikor reggel ébredsz felfelé, a jobb karodon lesz egy nő. Mikor csókold megfele, válik egy göröngyi békának. És neked meg kell, hogy csókold háromszor. Ha ezt keresztülhágod, neked tűz, nekem füst.

Ezzel elment a kiséger. Ludorf magába maradt a szobába. Mit tudott csinálni egyes egyedül magába, kártyázott.

Eljött az este, rendes időbe ment neki a vacsora, de hogy ki vitte, azt nem látta senki. Hát estézett, ameddig fent estézett, elálmosodott, lefeküdt.

Na majd elaludt, megébred reggel felé. Érzi, hogy a bal karján fekszik egy nő. De mikor ránézett, hétszer lelte ki a hideg Ludorfot, olyan szép vót. „Mindegy, ha az én karomon tanáltalak, én meg is csókollak.”

Ahogy csókolta megfele, egy nagyon csúnya göröngyi békának váltott. Ludorf azonnal lelökte maga mellől. A béka nagy morogva kiugrált, s maga után nagyon bevágta az üveges ajtót.

Hát nem vót mit tenni, Ludorf reggel felállott, mire felállott a mosdóvíz bent vót, megmosakodott rendesen, utána ment a reggeli.

Hát egész nap ott foglalkozott a kártyával. Ebéd, vacsora rendesen ment. Más reggelre szintén csakúgy tanálta a nőt a karján. De csakúgy járt vele. Mikor csókolta, göröngyi békává váltott. Szintén lelökte maga mellől. A béka nagy dühösen csak kiugrált.

Alighogy kiugrált a béka, termett a kiséger vissza.

– Ludorf, baj van. A harmadik próba jön. Most már nincs több

próba, csak ez az egy utolsó este van. Tudom, hogy félsz tülle, de van rá egy mód, amit meg lehet csinálni. A nőnek a felső balfelőli zsebibe van egy díszzsebkendő. Mielőtt megcsókolnád, kiveszed a zsebiből, és mikor békának válik, a zsebkendőt ráteríted, háromszor megcsókolod a zsebkendőn keresztül.

Nem vót más kiút, muszáj vót neki így csinálni.

Amikor megcsókolta háromszor, szépen letette, a béka kiugrált. Erre két perc múlva azonnal megszólalt a katonabanda. A város felszakadt a gyásztul, és azonnal termett Ludorf elibe egy gyönyörű szép teremtés. Mondotta Ludorf:

– Te az enyém, én a tied, hőtíig-halálíg, ásó, kapa válasszon el bennünket egymástúl. Engem senki más nem érdemel meg, csak te. Azonnal meg is esküdtek.

Mostmán, ugyi, ők élnek bú nélkül. Feleskette Ludorfot hét kard markolatjára, hogy üvele Tündérországba templomba nem megyen. Hát persze, ugyi, Ludorfnak eszibe jutott az anyja, és hát ű nagyon gondolkozott. Feleli neki a felesége:

– Min gondolkozol, szívem szép szerelme?

– Gondolkozok édesanyámon.

– Ne búsulj, hónap délbe édesanyádnál esszük meg az ebédet. Eridjél be abba a szobába, ahun engemet te megváltottál, ugyanabba a márványasztalnak a fiókját te húzd ki, abba van egy aranyszál vessző, üsd meg ennek a várnak a négy sarkát, s ez így, ahogy áll ez a porta, válik egy aranyalmának, beleteszed a zsebbe, s máris megyünk.

Alighogy beszélgettek néhány szót, mit veszen észre Ludorf? Mán az aranylegelőjén vannak, ahun ű kihánta a ganét a hodályból. A legelő úgy vót a városhoz, mint itt van az a szőlőskerti legelő Rozsályhoz. Kérdi tülle a felesége:

– Hallod, szívem szép szerelme, ezek az aranyjuhok kié?

– Ez az enyém.

Na, azt mondja neki a felesége:

– Nekem látásom szerint ezen a szép legelőn szeretném, ha laknánk.

– Semmi kifogásom ellene, úgy csináld, ahogy te akarod – felelte Ludorf.

– Na, vedd ki az aranyalmát, amilyen magasra fel tudod hajítani, olyan magasra hajítsd fel.

Mire leesett az alma, háromszázhatvanhat emeletes lakás lett az almából. Ugyanaz a palota termett oda, ami vót Tündérországon.

Evvel azonnal mondotta a Ludorf felesége Ludorfnak:

– Rögton eridj édesanyádér.

Azonnal ment Ludorf az öreg édesanyjáér. Pillanatilag* tejbevajba fűröszttötte meg a menyé. A legeslegfelsőbb emeletre aranykaroszekbe ültette ki a folyosóra, arany meséskönyvet adott a kezibe, hogy olvassa. Nagy híre ment a városba. Ugyi, visszamegy a víz a folyására. Iszen Ludorf mán még hétszerte gazdagabb, mint vót!

Így szólt Ludorfhoz a felesége:

– Na, szívemnek szép szerelme, én eljöttem veled, most esküdjél fel a hét kard markolatjára, hogy éngemet magaddal templomba nem viszel.

Fogadta.

Teltek-múltak a napok, jöttek az esztendőök, Ludorf minden vasárnap ment a templomba. De nagyon rosszul jött ki neki, hogy mindenki a párjával megyen a templomba, csak ű nem mehet. Búslakodva ment minden vasárnap a templomból hazafele. Majd eccer is egy vasárnap délbe hazament, bement, leült az asztalhoz, nekikezdett, de nagyon, búsulni. Híjja a felesége ebédelni, nem megyen.

– Ugyan, szívem szép szerelme, minek adtad magad ily búsnak?

Mondotta Ludorf:

– Van nekem miér.

– Ne búsulj, szívem szép szerelme, ha csak pont az a hiba. Mához egy hétre te is pároddal mécc a templomba.

Felelt Ludorf vidáman:

– Párommal?

– Pároddal! Csak oszt meg ne sirasd.

Eljött a vasárnap. Felötözött Ludorf feleségestül.

– Na, menjünk.

Mikor a királyi palota elibe értek – az ű öregapjátúl egy másországi nőtlen király vette át az országot –, jött a nőtlen király a palotából kifele, a templomba készült. Mikor Ludorf odaért a felesé-

* Helytelenül használt úrias kifejezés. Értelme: abban a pillanatban, nyomban.

givel, a nőtlen király meglátta a Ludorf feleségét, hasra esett. Ludorfék nem törődtek vele, ők csak mentek a templom felé. A nőtlen királynak lement arcáru a bűr, tiszta sár lett, úgy ment a templomba Ludorfék után.

Ludorf bement a templomba feleségestül, a templomba az első padtúl a második padba ült be Ludorf feleségestül. A nőtlen király bement utánok, szembe ült velek, háttal a papra. Az egész nép mind Ludorfnak a feleségét bámulta. A pap ahogy felment a katedraba prédikációt tartani, úgy ottmaradt, egy szót nem tudott szólni a bámulástúl és a szépségtúl, annyira nézte Ludorf feleségét.

Délután egy óra, senki nem mozdul a templomból. Az itthon lévő népek, akik odahaza maradtak, mentek nézni, hogy micsoda isteni csapás lett a templomba. De aki a templomba ment, az is ott maradt a templomba.

A Ludorf felesége már nem tudott micsinálni, és ő is megunta mán a templomba lenni, elment a katedraba fel, és elmondta a prédikációt. Leszállott, megfogta az urának a kezét, és kimentek a templomból.

Csak ekkor indult ki a nép a templomból. A nőtlen király minde-nütt utánuk szaladva. Ludorfék elmentek a királyi palota előtt, túlhaladtak rajta, a nőtlen király bement a palotába. Szólott a jágerjinek:

– Jáger, gyer ide. Nesze, itt van egy fafűrész, itt van egy fabalta, és menc rögtön ahhoz a királyhoz, és megmondod neki, az én parancsomra, ott van a nagynémeti erdő, hónap reggel nyóc órára az erdő le legyen vágva, ölbe legyen rakva, gallyai mind külön rakva, a törzsökök kiszedve, a helyin hegy legyen, szőlőhegy, és egy liter must nyóc órára az asztalomon legyen.

Ez is jó fogás vót, ugyi, egy fabaltával, egy fafűrészszel.

Na, hagyjuk a jágert, az megyen az útjára. Hazamentek Ludorfék. Mikor az első kanál levest Ludorf a szájába tette, kopogtatnak.

– Tessék, itt a cédula.

Belenéz a cédulába, lássa, hogy mi van beleírva. Mingyán szól a felesége:

– Ugye, szívem szép szerelme, megmondtam neked, engem templomba ne vigyél. Neked tűz, nekem füst.

– Most mit tudjak veled csinálni? – mondotta Ludorfnak a felesége.

Feleli Ludorf:

– Veszni tértem, hadd vesszek.

– Na, ne vesszél el. Tucc te arrul, hogy neked van három lovad?

– Hunnet tudjam, mikor még nem is láttam űköt?

– Eridj be az istállóba, szóljal a falnál lévő legvénebbik lovadhoz.

Mond meg neki az esetedet, ha nem tud rajtad segíteni, akkor engedd magad kardodba.

Megyen be az istállóba. Vitt három véka piros búzát, három hordó piros bort. Így szólt a lovakhoz:

– Éltek-é, lovaim?

– Ideje már, kedves gazdám, hogy megemlékezel rullunk. Már pedig nem kicsi ideje, hogy gazdasszonyommal lakol. Lassan hét éve lesz.

– Hogy is tudtam vóna rullatok, lovaim, mikor gazdasszonyotok nem mondta, hogy még ti is vagytok a világon.

Ez alatt az idő alatt megették az ennivalót.

– Kedves lovam, tehozzád fordulok panaszkodva. Ez a kutya nőtlen király idekűdetett egy fafűrész, egy fabaltát, hogy a nagynémeti erdőt reggel nyóc órára vágjam le (Itt a sárerdőt!), és rakjam ölbe, törzsökét szedjem ki, a helyén szőlőhegy legyen, egy liter mustot nyóc órára az asztalára tegyek. (Nem rossz kis feladat vót, ugyi? – Nem, megjár.)

Felelte a lú:

– Csak ennyi a hiba, gazdám? Eridj, füttyülj, táncolj, aludj, féltizenkettőkor gyere ki, nyergelj fel, és megyünk.

Bement a feleségihez vissza. Kérdte a felesége:

– Mivel bíztatott a lovad?

– Jóval!

– Akkor hiba nincs!

Eljött az idő, kiment az istállóhoz, felnyergelte a lovat. Felelt a lú:

– Ülj fel rám, kedves gazdám!

Felrepült vele a fekete felhőbe, mondta neki:

– Na, kedves gazdám, hogy menjek veled, mint a szél, vagy mint a gondolat?

Mondotta:

– Úgy, hogy se énbennem, se tebenned hiba ne legyen.

Elérték a nagynémeti erdőt. Mire mán a másik végirül visszafor-

dult, már ezen a végén danoltak, szüretelték a szőlőt lefele. Megálltak egy borház előtt, jó mustot ittak, egy literes üveget megtötetett musttal, tovább jött hazafele. Megálltak az istálló előtt:

– Na, kedves gazdám – felelte a lú –, reggel nyóc órára ezt a liter mustot az asztalára teszed, szőlacc hozzá:

– Itt van a must, te nőtlen király. Fogja neked mondani, na igyál belőle egyet. Te feleld neki, igyék tebelőled a kutya. Én fáradtam ezért, nem te. Szóval otthagyszod.

Úgy is tett, elvitte, úgy, ahogy a lú mondta. Reggel nyóc órákor bekopogtatott a nőtlen királyhoz:

– Szerencsés jó reggelt kívánok, felséges királyatyám.

– Tisztelettel megérkezteél, Ludorf?

– Parancsodat végrehajtottam.

– Na, hallám, hát milyen mustot hoztál?

– Tessék parancsolni, itt van.

– Hát jó kézbe van, igyál egyet belőle.

Mondotta Ludorf:

– Igyék tebelőled a kutya, én fáradtam ezért, nem te.

Avval felelte:

– Tisztelettel maradok!

Erre hosszasan nézett utána a nőtlen király:

– Azt a betyár anyjából teremtését – mondotta a nőtlen király.

– Még egy olyan parancsot is végre tucc hajtani? No, de nem baj! Jáger! Rögtön vigyed ezt a cédulát.

Elvitte a cédulát a jáger. Bekopogtat Ludorfnál. Felelik:

– Szabad.

– Szerencsés jó reggelt kívánok, felséges királyatyám.

– Isten hozta, jáger, magát is. Mi hírt hozott?

– Tessék, itt a cédula.

Olvassa a cédulát Ludorf:

– Hallod, te kutya Ludorf, apádnak van az a feneketlen halastója, az reggelre ki legyen száradva, köles legyen bele vetve, két kiló kölest az asztalomon akarok látni. (Na, e se vót rossz feladat, ugyi?)

Mutassa a feleséginek.

– Nem baj, szívem, szép szerelme, eridj a középső lovadhoz – mondotta a felesége Ludorfnak. – Na, eridj, mondd el a középső lovadnak.

Úgy is tett Ludorf. Bement az istállóba, felelte a középső lónak:

– Kedves egy lovam, ez a nőtlen király azt követeli tőlem, van itt egy feneketlen halastó, aztat én szárasszam ki, kölest vessek bele, reggel nyóc órára két kiló köles az asztalán legyen belőle.

– Csak ennyi a hiba? Eridj be, danolj, füttyülj, táncolj. Fél tizenkettőkor gyere ki, nyergelj fel, és megyünk.

Úgy is lett. Pontosan fél tizenkettőkor kiment, felnyergelte a lovat, felült rá, körülment a halastón. Mire körülment, az egyik végén vágták, másik végén gépeltek. A két kiló kölest kivette. Megindultak hazamenni. Mikor leszálltak az udvaron, bevezette a lovát az udvarra, felelte neki a lova:

– Na, kedves gazdám, reggel nyóc órára ezt a kölest elviszed neki, elibe teszed az asztalra. Itt van, felséges királyatyám, lakjon jól belülle!

Úgy is tett Ludorf. Reggel pontosan nyóc órára idejébe bekopogtatott a nőtlen királynál:

– Szerencsés jóreggelt kívánok, felséges királyatyám.

– No, isten hozott, Ludorf, megérkeztél?

– Meg, végrehajtottam a parancsot.

– Na, hát vidd haza egyik kilót belőle, főzzétek meg.

– Tépjen téged a kutya széjjel, nem te fáradtál azért, hanem én.

Minden jókat kívánok – azzal elment.

– Hm! Ez a kutya Ludorf ez mindent megteszen, amit én mondok.

Szól a jágerhez:

– Jáger, azonnal nesze, itt van ez a papír, vigyed Ludorfnak.

Megyen a jáger, kopogtat Ludorfnál:

– Szerencsével, felséges királyatyám.

– Isten hozott, jáger.

– Na, valami jó hírt hoztál?

– Jót, maj megmondja ez a kis cédula.

Lássa, bele van írva: „Ludorf, hónap délre tizenkét órára, ha itt nem lesz a Jóisten ebédre, a fejed nem lesz ott, ahun most van. De az asszonyt mégis elveszem tülled.“

Ludorf sírva fordult a feleségéhez. Mondotta Ludorf a feleségének:

– Nagyon megszenvedtem érted, de úgy látom, mán nem leszel az enyém!

– Én mondtam neked, ugye Ludorf, szívem szép szerelme, hogy ne vigyél a templomba, mert neked tűz, nekem füst. Nem tudok veled mit tenni, eridj, kérd meg a legkisebbik lovadat. (Még oda is felmegyen, a Jóistenhez! Hát ez jó kis lú vót!) Ha az nem tud rajtad segíteni, akkor engedd magad kardodba. (Minden áron el akarta tülle venni az asszonyt!)

Na, most erre nagy szomorún kiment Ludorf. Szól a legkisebbik lovához:

– Kedves kis lovam, most tehozzád fordulok. Ha tucc, most segítetek rajtam.

A kisebbik lú, ez tökéletlenkedett. Magyarázza neki, hogy milyen feladatot adott neki a király, tizenkét órára híjja meg a Jóistent hozzá ebédre.

Feleli a kis lú neki:

– Kedves gazdám, ez nagy poblénya*. Evvel nem tudlak bízgatni.

Ezzel megfogta magát, és kiment vissza a szobájába. Kérdi a felesége:

– Na, mivel bízgatott?

– Semmivel – azt mondja. – Én akkor – azt mondja – engedem magamat a kardomba.

Feleli a két lú a kisebbiknek:

– Te, szégyeld meg magadat, mikor mán mind a ketten segítünk rajta, és pont te nem akarsz rajta segíteni. Mikor hát nekünk védeni kell, mer a gazdaasszonyunkkal lakik.

Mondotta a kis lú:

– Hát tudjátok, hogy ű hány évig nem gondolt miránk?

– Iszen hát – azt mondja –, annak nem ű vót az oka, annak gazdaasszonyunk vót az oka, hogy nem mondta meg neki, hogy még három lova is van.

Ez alatt az idő alatt kiment Ludorffal a felesége a lúhoz. Felelte neki:

– Azonnal segíteni rajta, mert ha nem, akkor tik is elpusztultok.

Vissza bement a felesége hozzá:

– Eridj csak, szívem szép szerelme, oszt kérd meg mégeccer a kis lovadat.

* probléma

Be is ment azon a pillanaton, nagy siránkozva kérte meg a kis lovat. Mondotta neki a kis lú:

– Kedves gazdám, segíték rajtad, csak azt a zsebkendőt, amivel gazdaasszonyomat megváltottad attúl az elátkozott állattúl, a békátúl, azt a zsebkendőt hozzad magaddal. És azt a fejrevaló kendőt, amikor megesküdtetek, legelsőbe a fejire kötötte, azt fogod hozni. És ű meg pediglen, mikor mink elindulunk, ameddig minket belát, addig fog leeresztett hajjal, térgyepelve imádkozni, napfeljötnék fog fordulni. És az indulás pontosan tizenkét órakor lesz éccaka. Amikor mink elérjük a mennyország ajtaját, nem egyenesen az ajtón megyünk be, én téged belelöklek egy kútba és te akkor fogol odaesni, ahova neked be kell kopogtatni. Atyám-teremtőmhöz. És – azt mondja – mielőtt Atyám-teremtőmhöz akarsz menni, a fejrevaló kendővel bekötöd a szemedet. A zsebkendőt meg ráteríted a serényemre, hogy te azt meg fogod mutatni Atyám-teremtőmnek, hogy te mivel váltottad meg a feleségedet. S kérdeni fogja tülled, mikor elibe menc, hogy minek kötötted be a szemedet, te fogod felelni, hogy én azzal a két bűnös szememmel ne nézzek a te szemed közé.

Na, mikor e megtörtént, megmondta neki, eljött a tizenkét óra, addig feszt imádkoztak feleségestül, lúra ült, felesége rögtön kiment leeresztett hajjal, napfeljötnék letérgyepelt, ű meg felreppent a fekete felhőbe. Amíg csak az asszony belátta, mindég imádkozott.

Felértek a mennyországba, ott mindjár megtanáltak egy kutat. Azonnal belelökte a kútba. Ű mindján bekopogtatott a mennyország kapuján. Feleli Atyám-teremtőm szent Péternek:

– Eridj, Péter, nézd meg, ki jár itt.

Megyen Péter, nézi, szól hozzá:

– Hát te mit keresel itt? Hunnen jöttél?

– Én a fődről jöttem Atyám-teremtőmhöz.

– Hát mit akarsz te Atyám-teremtőmnél?

– Beszélni akarok vele.

Megyen Atyám-teremtőmhöz szent Péter. Kérdi tülle:

– Mi van, Péter?

Mondja:

– A fődrül jött egy ember, Atyám-teremtőmmel akar beszélni.

– Eridj, vezesd be.

Bevezette, köszönt neki:

– Szerencsés jó napot kívánok, Atyám-teremtőm, kezét csókolom.

Azér kellett bevezetni, mer a szeme be vót kötve.

– Na, mi járásban van? – kérdi Atyám-teremtőm.

– Én Atyám-teremtőmhöz jöttem – feleli Ludorf.

– Mi ügyben?

– Abban, hogy nálunk van egy nőtlen király, az mindenáron el akarja éngemet veszteni. Mert az én feleségemet el akarja éntüllem venni: Erdőt levágatott már velem fafüresszel, fabaltával, feneketlen tót kiszárosított velem azzal az erővel, meg reggelre kölest kellett, hogy vigyek. Ezeket mind megcsináltam, most meg ide küldött fel, hogy Atyám-teremtőmet híjjam meg hozzá ebédre tizenkét órára.

– Na, nem baj – feleli Atyám-teremtőm –, Péter, eridj fogjál meg egy verebet.

Megfogta Péter a verebet, kivett a verébnek egy sódorát, azt becsomagolta külön:

– Na, ezt – azt mondja – elviszed annak a királynak, odaadod, és megmondod neki, hogy ebből a sódorból annyi húst csináltasson, hogy az egész népje, az egész negyvennyóc országba jóllakjon, de még maradjon is. Ebből legyen tőtöttkáposzta, leves, mindenféle. Na, most eridj, Péter – mondotta Atyám-teremtőm szent Péternek –, hozzál be egy szem búzát.

Odavitte neki a búzát, Atyám-teremtőm odaadta Ludorfnak, mondotta neki:

– Itt van ez a szem búza, vidd el csak a királynak, oszt őresse meg, és ebből annyi kalácsot, süteményt süttessen, hogy ebből lássa el az egész negyvennyóc országjában a népet, és engem is, mire ott leszek, ebből kínáljon meg, de még maradjon is.

– Nesze, itt van ez a szem szőlő, eztet odaadod neki, s megmondod neki, hogy ebből annyi bort csináltasson, hogy az egész negyvennyóc országjába a rúgjon be, aki akar, de még maradjon is.

És azt kérdi tülle:

– Mondd meg nekem, mi van a lovadnak a serényire takarva?

– Az a zsebkendő, amékkal megváltottam a feleségemet az elátkozott békából.

– Tehát – azt mondja – más poblényád nincs, semmi panaszod?

– Nincsen.

– Na, most elmehecc egész nyugodtan haza, én hónap délre fél tizenkettőre már ott leszek a te udvarodon. Eridj Péter, lökd ki – mondotta Péternek.

Egyenesen ráesett a lovának a hátára. Megindultak jönni hazafelé szépen csendesen. Mire a hajnal meghasadt, akkorára hazarepült az udvarára. A kis lovát bekötötte az ólba, enni adott nekie, s akkor ment be a feleségéhez.

– Na, szívemnek szép szerelme, megérkeztél?

– Meg, hála istennek.

Eljött a nyóc óra, egyenesen kopogtatott Ludorf a nőtlen királynál:

– Szerencsés jó reggelt kívánok, felséges királyatyám.

– Isten hozott, Ludorf. Vótál-é, ahun mondtam?

– Vótam – azt mondja –, egyenesen most jövök haza. Hanem megjött a válasz. Azt üzente Atyám-teremtőm, hogy van ez a sódor, ebből annyi hús legyen készletbe, az egész negyvennyóc országba a nép jóllakjon, de maradjon is.

Feleli a nőtlen király:

– Meg van ű bolondulva? Hát azt gondolja, hogy én isten vagyok, hogy ebből tudok teremteni?

– Itt van ez a szem búza, azt üzente, hogy eztet megörni, ebből csak ami létezik téztaféle: kenyér, kalács, ebből jöjjön ki minden. De annyi, hogy az egész negyvennyóc országodba a nép jóllakjon, de maradjon is, mert ű se fog másbúl enni, csak amit ű küdött. Itt van ez a szem szőlő, ebből annyi bort csináltass, hogy az egész nép részeg legyen, de még maradjon is.

– Hát ű tiszta bolond. Majd fog azt enni-inni, ami lesz.

– És hónap délre háromnegyed tizenkettőre itt lesz Atyám-teremtőm tizenketted magával, és maradok tisztelettel a továbbig.

Hazament Ludorf a feleségihez. Tizenegy órakor napfeljöttnek mind a ketten letérgyepeltek, és leeresztett hajjal imádkozik. Fél-tizenkettőre megérkezett Atyám-teremtőm, galamb képébe szálltak lefele. Gyönyörű szervétával várták, s nem engedték meg Atyám-teremtőmet, még a földre sem, hogy leüljön, kettőjüknek ült a vállára, s úgy vitték be a városba, a királyi palota elibe.

Mikor megérkeztek a királyi palota elibe, az egész nép ott vót,

mind arccal borúlt a földre. És mikor megérkeztek, a szervétát leterítették a gyepre, és arra ültették le Atyám-teremtőmet.

Megy a király, nyúccsa a kezit:

– Szervusz, kérlek szépen, megérkeztetek?

Feleli Atyám-teremtőm:

– Szerencsés jó napot kívánok, felséges királyatyám, megérkeztünk.

Megy a király a szakácsnékhöz, hogy:

– Igyekeztek, nagyon siessetek, mer itt van a Jóisten, megjött az ebédre.

A szakácsnék mozogtak, de mindég egyhelybe vótak. A platon olyan tűz vót, hogy tiszta veres vót a platt, de a víz a be vót a fazokakba fagyva. Már egy óra, még nincsen sehun semmi ebéd. Megy a nőtlen király, káromkodik a szakácsnékra:

– Mozogjatok, főzettek kifele, mer mán egy óra, mán fel kellett vóna tálalni.

Fél kettőkor odahíjta Atyám-teremtőm a nőtlen királyt magához, így szólt hozzá:

– Felséges királyatyám, az ebédidő lejárt és azt hiszem, elég idejibe megérkeztem, háromnegyed tizenkettőre, én tovább nem várok, mert nekem menni kell.

Feleli a király:

– Hát idehallgass, kérlek szépen, más egyebet nem tudok veled csinálni, hanem itt van kenyér, szalonna, hozok nektek, és egyetek.

Mondja Atyám-teremtőm:

– Helyes, eszek, de csak abbúl, amit én küttem neked.

Feleli neki a király:

– Hogy lehetsz te – azt mondja – ilyen bolond! (az Istennek!) Hát te azt gondolod, hogy én isten vagyok, hogy tudok neked teremteni?

Mondja neki Atyám-teremtőm:

– Hát Ludorf isten vót, hogy fafűrészszel, fabaltával levágta neked azt az erdőt? Most hol van az a hús, amit küldtem, hogy abbúl csináltass húst?

– Na iszen – feleli a nőtlen király –, csuda, hallod, hogy el bírtad küldeni azt a madársódort. Azt gondoltad, hogy én isten vagyok, hogy fogok neked teremteni húst meg pecsenyét?

– Hát Ludorf isten vót, hogy kiszárította a feneketlen tót – feleli Atyám-teremtőm –, bele kölest vetett, és két kilót az asztalodra tett? Most hun van, kínálj meg engemet abbúl a borbúl, amit szőlőt én küdtem neked!

– Ne légy te olyan túl okos – feleli a király Atyám-teremtőmnek –, mint amilyen okos vagy. Hát nem vagyok én isten, hogy teremtek bort a vízből is.

– Te Ludorfot fel tudtad hozzám küdeni, hogy engem híjjon meg ebédre tehozzád, mert te minden áron el akartad Ludorf feleségit venni, és el akartad Ludorfot pusztítani! Dehát mos mán nem kell az ebéded, minden jókat kívánok, most mán elutazunk.

Megindultak menni. Mondja Atyám-teremtőm szent Péternek:

– Nézzél hátra, Péter! A királyi palota elsüllyedt. Lett egy nagy feneketlen tó, a nőtlen király a feneketlen tó közepibe maradt egy csádékórónak –, evvel elindultak Ludorféknál.

Most Ludorf elmagyarázta Atyám-teremtőmnek, hogy ű milyen szenvedésen ment keresztül, ű a feleségit hogy váltotta fel. És a felesége elmagyarázta, hogy űtet elátkozta egy huszonhétországos királyfi, hogy ű addig ne legyen szabad a göröngyi békátúl, míg űtet egy olyan királyfiú fel nem szabadítja, akiből katona lesz. Dehát pontosan Ludorf vót az, aki katonának elment önként, és Ludorfot egy kiséger vezette erre az útra, améken ű ment, hogy űrá tanáljon rá. És űtet úgy váltotta fel, azt mondja, hogy göröngyi béka vót. Háromszor kellett megcsókolni Ludorfnak űtet, és úgy szabadult meg a göröngyi béka átoktúl.

Akkor Atyám-teremtőm megeskette űköt sajátosan, elköszönt tüllök, és akkor ezek útbaindultak tizenketted magával Atyám-teremtőm. És Ludorf feleségestül térgyepelve imádkoztak, míg csak belátták űköt. És még a mai napig boldogan élnek, ha meg nem haltak.

Ű osztán megnyerte azt az országot is, és ez a negyvennyóc ország is űrá maradt.

Elmondta: Lakatos Péter

Király Kis Miklós

Derék ember vót ez a Király Kis Miklós. Egy huszonnégy országos király vót az apja.

Dehát vót neki három jánytestvérje, Király Kis Miklósnak. Király Kis Miklósnak az apja megbetegedett. A fiát behívta a szobába:

– Kedves gyermekem, most már én meghalok. Királyságomat terád hagyom, huszonnégy országnak te leszel a fejedelme, de légy elátkozva, mind istentől, mind embertől, ha három lánytestvéredet nem ahhoz adod férjhez, aki az ablakon kéri ki.

Pár nap múlva elhalt az öreg király. Eltemették. A négy testvér együtt maradt.

Teltek-múltak a napok, jöttek az esztendők.

Eccer egy hajnalra megverték az ablakot.

– Alszol-é Király Kis Miklós, sógorkám?

Feleli nagy meglepődéssel:

– Aludtam, de mán nem alszom.

– Add ki nekem nagyobbik lánytestvéredet feleségül.

Felállott nagy szomorún, szólt a lánytestvérjének:

– Állj fel, testvérem, eljöttek a kezedet megkérni. De hogy ki, azt nem tudom. De hiába, apám átkát meg nem szeghetem.

Felötözött a lány sírva elbúcsúzott a testvérektől. Útra készült. Az ablakba ment, mán tovább nem is látták.

Második éjjel szintén tizenegy-tizenkét óra között megverték az ablakot.

– Alszol-é, Király Kis Miklós, sógorkám?

– Aludtam, de mán nem alszom.

– Add ki nekem középső lánytestvéredet feleségül.

Szólt neki, mán tudta, hogy mi a helyzet.

– Készülj lánytestvérem, mer menc a testvérem után.

Mondotta a lány neki:

– Ugyan, ugyan, te engemet is adol, de nem tudom, hogy kihez.

– Hiába – azt mondja –, apám átkát meg nem szeghetem.

Ez is búcsút vett a testvérektől, szépen elutazik.

Harmadik éjjelre kerül a dolog. Szintén megverik az ablakot tizenegy-tizenkét óra között. Feleli:

– Alszol-é, Király Kis Miklós, sógorkám?

Feleli:

– Aludtam, de nem alszom.

– Add ki nekem kisebbik lánytestvéredet feleségül.

Most erre elfogta a sírás.

– Istenem, hát mán kettőt odadtam, de azt se tudom, hogy kinek. Most mán még ezt a kisebbiket is elviszik. Annyi se lesz, aki egy kis pogácsát meggyúrjon. De mind hiába, apám átkát meg nem szeghetem.

Elment a szobába, felkötötte a lánytestvérjét.

– Készülj, testvérem, eridj két nénéd után.

Felkészült a lány, búcsút vett a bátyjától, útra kelt, elment a lakástúl.

Király Kis Miklós egyedül maradt a kastélyában.

Felvérradt, puskáját kezibe vette, megindult az erdőbe vadászni. Ez így ment neki, a vadászat ideje, hetekig, hónapokig, majd kapott ű egy táviratot.

Negyvennyóc országos királynak volt egyetlenegy hajadon leánya, az egyetlenegy hajadon leányát felajánlotta olyan vitézeknek, hogy az ű kertibe van egy körtefa, hét esztendeje, hét pillantása hogy az ott van. Állandóan terem a körtefa, de gyümölcsiből sose eszik. Aki annak a gyümölcsiből hozna egy párat, fele királyságát és hajadon leányát adná oda.

Ezt Király Kis Miklós figyelembe vette és ű továbbította huszonnégy országba, negyvennyóc országos király mit adott ki parancsba.

Persze ű se vót lusta, mondotta a prádés kocsisnak:

– Kocsis, nyergelj lovat, mer elutazok hazúrul.

Felelte a prádéskocsis:

– Ugyan, felséges királyatyám, hova teccik utazni? 'Sz nagy utazásra a maga számára itt nyerges ló nincs.

– Kocsis, még az én édesapámnak megvan a legénkori hátilova.

– 'Sz megnek megvan, felséges királyatyám, de az oan öreg mán, hogy az nem bírja magát elvinni.

– Nem baj, kocsis, addig viszen, amíg viszen. Csak eccer az apám legénykori hátilován induljak el. Ahun nem bír, leteszen. S ha megdöglik, eltemetem. Mer én azon akarok elindulni világot látni, szerencsét próbálni.

Ment a kocsis, felnyergelte a hátilovat, igen de a lú olyan kedvibe vót, két lovásznak kellett kivezetni az istállóból.

Kivezették. Ekkorára a Király Kis Miklós el vót készítve, felpattant a lovára, megegyengette magát rajta:

– Mehetünk is, lovam – felelte a kis lúnak.

– Kedves gazdám, meg ne ijedj, mer én szólok hozzád. Hogy menjek veled? Mint a szél, vagy mint a gondolat?

– Csak úgy, kedves kis lovam, hogy se tebenned, se énbennem hiba ne legyen.

Erre felpattant a fekete felhőbe. Leszállott negyvennyóc országos királynak az udvarán. Lovát megkötötte, egyenesen bement a királyi palotába. Bekopogtatott a királynál:

– Szerencsés jónapot kívánok, királyatyám, grácia fejemnek.

– Grácia, gyermekem, nem vétettél. Mi járatban vagy?

– Jöttem szerencsét látni, világot próbálni.

– Ugyan, Király Kis Miklós, gyermekem, hisz nekem már nem olyan sok az életem, 'sz nekem már arra nincs szükségem, hogy te vitéséget próbáljál, hisz én tehozzád úgyis hozzáadom a gyermekeimet, mer a te apád nekem jó legénykori cimborám vót.

– Nem, felséges királyatyám, én azért jöttem, hogy szerencsét próbáljak, világot lássak.

– Nahát, 'sz ha éppen annyira vagy, meg lehet próbálni. Most pedig mi az óhajod? – felelte negyvennyóc országos király Király Kis Miklósnak.

– Semmi óhajom nincs, tizenkét bivajat levágni, annak felit kisütetni, felit kifőzetni, tizenkét kemence kenyeret kisütetni, tizenkét hordó bort, a tizenkét bivajbürt megvarratni tarisznyának. Ehhez tizenkét pár vasbocskort, tizenkét vasnadrágot, tizenkét pár vaskalapot.

Akkor leültek a szerződést írni.

Amikor az útból visszatér, fele királyságát, hajadon leányát adja feleségül.

Ezeket amiket feladott neki, minden elkészült, élelem, ruha, leszállította mind a fának a tövihez.

Mikor a fához ért, annyi volt a halott a fa tövinél, hogy ű maga is megijedt. A fa olyan vastag vót, tizenkét ember még által nem bírta elérni. De ágát sehohol a világon nem tanálta ezen a földön. Ű nekikez-

dett, a halottakat elszedte a fa töviről. Elköszönt az emberektől és az öreg királytól, az élelmet magához szedte, fokosát belevágta a fába, fellépett a fokára, megindult menni a fán, hetedhét ország ellen, az Óperenciás-tengereken is túl.

Úgyannyira utazott, hát bizony már az éhségtől le akart esni a fáraul.

Vette a fokosát, Istenhez imádkozott, belevágta a fába, leült a fokára, leült enni.

Megevett egy kemence húst, egy kemence kenyeret, egy hordó bort megivott.

Ezzel megimádkozott, s megindult tovább mendegélni. Mendegélt, utazása közben meg-megpihent a fán. Megint csak eljött az üdő, hogy enni kell. Megént leült enni, jóllakott, megindult csak tovább mendegélni a fán.

Megindult mendegélni, mikor jóllakott. Mendegélt megént, hetedhét ország ellen, túl, az Óperenciás-tengereken is túl. Úgyannyira utazott, elért a fának két hajlását, két ágát.

Két ága közé ért, ott megpihent. Mondotta magában, „Már ha itt megpihentem, már eszek is!” (Már megént eszik – Hun vót az mán, mikor ű itt evett.)

A fának a két ága egyik hajlott napfeljöttnek, a másik naplementnek. Gondolkozik magába: „Azt hallottam a régi emberektől, ha naplementnek megyek, hamarabb ér a hideg. Ha napfeljöttnek megyek, hamarabb ér a meleg. (Ez így van valahogy!) Dehát megyek napfeljöttnek.”

Na, most megindult menni napfeljöttnek a fának egyik ágán. Úgyannyira utazott, hogy mán bizony nagyon megéhezett, megállt, szintén csak nekikezdett enni.

Na, most azon az egy ágon mindaddig utazott, hogy már odaért, hogy meglátta a fának a levelit. De már akkor az ennivalónak az utóján járt. Az oszt meg is állott, meg is ette, és az utolsó vasruhát fel is vette, és azzal megindult menni.

Úgyannyira utazott, hogy mán annyira megéhezett, mán a baltája sarkával támaszkodott.

De már a körtét is látta.

Feleli: „Édes jó Istenem, annyira segítsél meg, legalább annyira érjek, hogy abból a körtéből egyet ehessenek meg!”

Meg is segítette a jó Isten, leért annyira, vót nála egy karoskosár, a fokosával felnyúlt, mikor már annyira ért, hogy eccerre két körtét bele tudott szakasztani a karoskosárba. Beleharapott egyet a körtébe. Mintha az egész világ enivalóját megette vóna, annyira jóllakott. Felérkezett a fának a tetejibe. A fának a tetejirül három út vezetett. Egyik út vezetett Szentfödre, a másik út vezetett Pokolba, a harmadik út vezetett Tündérországra.

Gondolkozik most ő magába. „Istenem, most mék úton induljak én el? Szentfödre nem mehetek, mer bűnös vagyok, Pokolba, az ördögök közé megént nem akarok menni, indulok én csak Tündérországba,” s rálépett Tündérországnak az útjára.

De ű ott mán olyan rendes úton ment, mint mik ezen az úton itten.

Megindul ű menni hetedhét ország ellen, az Óperenciás-tengereken is túl. Úgyannyira utazott, hogy bizony már el is fáradt, és meg is éhezett. Azzal leült, megpihent, harapott egyet a körtébül, megindult tovább mendegélni.

„Istenem – gondolkozik magában, mikor megyen –, hát én itt megyek, de se világot, semmit a világon nem látok. Tehát mindegy, csak addig megyek, míg valami házat nem tanálok.”

Ahogy mendegél magába, nem is sok időre előretekint az úton, egy kis halvány világ kezdődik előtte.

– Na, hálá legyen az Istennek – azt mondja –, mán mégis egy kis világot látok.

Nem is sok üdöre elérte a világot. Mikor elért a világsághoz, mit lászson? Egy gyönyörű szép kastélyt. Felírva: Itt lakik Tündérszép Ilona, Tündérországnak a királya.

Gondolkozik a fiú pillanatig:

„Istenem, hogy tudjak én ide bemenni, mikor meztelen vagyok. Mindegy. Ád isten, amit ád, elmegyek, és lefekszek a szobaajtóba.”

Elment, és lefeküdt a szobaajtóba. Majd megyen a szobajány kifelé. Ahogy kinyitotta az ajtót, mindján az a Király Kis Miklós ott feküdt. Ezzel hamarosan nagy hirtelen visszaugrott, megyen Tündérszép Ilona elibe.

- Felséges princeszné, grácia fejmenek.
- Grácia, te szobajány, hát nem vétettél, mi a baj?
- Semmi baj nincs, csak itt az ajtóba fekszik egy ember.

Tündérszép Ilona azon a pillanaton sem vót rest, fogta a pisztolyát:

– Szólj, ki vagy, mer agyonlúlek, rossz lélek vagy jólélek? Ha jóféle vagy, gyere be, ha rosszféle vagy, akkor távozz.

– Hát rosszféle nem vagyok, jóféle vagyok.

– Akkor pedig len gyere be – feleli Tündérszép Ilona.

Feleli Király Kis Miklós:

– Bemennék, de meztelen vagyok.

Ezzel fogta magát Tündérszép Ilona, egy lábravalót, egy inget kidobott neki. Mondotta neki:

– Vedd fel, és gyere be.

Király Kis Miklós felvette, és hozzá bekopogtatott. Felelték neki belőrünnel:

– Szabad.

Bement, mondotta:

– Szerencsével felségedné.

– Isten hozott téged is. Eridj, ott az ágy, feküdj le, reggel nyóckor beszélek veled.

Eljött a más reggel nyóc óra. Király Kis Miklós felállott, megmosakodott, s hozzákezdett Tündérszép Ilonával beszélgetni.

Feleli neki Tündérszép Ilona:

– Mi járatban vagy?

– Mit tűröm, mit tagadom, felségedné, szógálatot keresek.

– Rendben van, éppen ma tött ki a szógámnak az ideje, felfogadlak a helyibe.

Feleli Király Kis Miklós:

– Mi a munka?

– Eridj, ott az istállóban van három lú, a ganét ki kell alóluk hánni.

Fogta magát Király Kis Miklós, kiment az istállóba. Mikor az ólajtót kinyitotta, akkor rákezdte a sírást: vót három lú az ólba, annak csak a filehegye láccot ki a ganéjbúl. Gondolkozik ott magába:

– Édes jó Istenem, ezt a rémtelen ganét kihányni, mikor énnekem sose vót villa a kezemben!

Feleli a falnál való lú:

– Haj, haj kedves gazdám, ne ijedj meg, mer én szólalok hozzád, eridj csak, nyúlj fel a mestergerendába, ott van egy nádszál,

üsd meg ennek az ólnak a négy sarkát, és kimegyen az a gané magától is.

Úgy is tett a fiú. Azon a pillanaton megütötte az ólnak a négy sarkát, tiszta aranyhídláson áll a lú.

Visszatette a fiú a nádszálvesszőt a mestergerendára.

– Na, most eridjél, kedves gazdám, és kérdezd meg a gazdaasszonytól, hogy mit szoktak kapni ezek a lovak enni.

Mindjárt be is ment:

– Felsőleges princepné, az istállótakarítással rendben vagyok, most mán azt kérdem, hogy mit szokott ez a három lú enni?

– Eridj le a pokolba, hozzád fel nekik három véka paraszt, s megitatni velek a három vizeletjeket.

Gondolkozik a fiú: „Na megállj, te piszkos, ha te ilyen hülye állat vagy, hogy te ezeknek ilyesmi ennivalót adol, én meg csak azért se azt az ennivalót adom nekik.”

Fogta magát a fiú, lement a pincébe, felhozott három hordó piros bort, bement a kamrába, kihozott három véka piros búzát, elibéjek tötötte. Mikor a búzát megették, vitte nekik a bort. Pont vasárnapra kerekedett a dolog, Tündérszép Ilona ment Tündérországra a templomba. Behíjta Király Kis Miklóst.

– Kiadom neked a főznievalót. – Most egy véka hamuba beleöntött egy liter lencsét. – Itt van ez a hamu, ezt a lencsét kiválogatni belőle, mire hazajövök a templomból, akkorára nekem olyan ebédet főzöl, ami se hideg, se meleg nem lesz. Megértetted?

Feleli:

– Meg!

– Na, isten veled, a viszontlátásra.

Fogta magát a fiú, sírva ment le az ólba. Mondja:

– Édes jó istenem, az életemben sose főztem, kalán nem vót a kezembe, csak ha ettem. Mikor, vagy hogy tudom én ezt megfőzni?

Feleli a falnál való lú:

– Eridj, kedves gazdám, ne gondolkozz, ne sírjál, puculd a csizmadat kifele, mer mik is megyünk Tündérországba a templomba.

Fogta magát, ment. Mire még a fél csizmáját ki se pucolta, mán akkorra készen vót az ebéd.

Feleli neki a lú:

– Kész vagy-é, kedves gazdám?

– Kész vagyok, kedves kis lovam.

– Gyer ide, állj elibem.

Tiszta ezüst ruhát fuhintott rá. S mondja neki a kis lú:

– Mindent úgy tégy, ahogy mondok. Most, mikor bemegyünk Tündérországba a templomba, akkor teveled Tündérszép Ilona nagy beszédbe fog elegyedni. Az már ott neked a szerelmet meg is fogja ígérni. Már egy jegyzsebkendőt fog is adni. Csak arra figyelj, mikor a félmisét szógálják, hogy te már akkor is a templombúl kint légy, te már akkorra ülél is rajtam, és menjünk is. És mikor megérkeztünk haza, akkor mikor ű jön, te menci ki elibe, az ajtót kinyitod neki, és danolva mensz ki elibefe, és azt a nótát danolod neki:

„Bárcsak mindég szombat este lenne,

Hogy a babám mindég velem lenne.”

A fiú úgy is tett. Mikor megérkezett Tündérszép Ilona, ment, és a kisajtót kinyitotta neki:

– Bárcsak mindég szombat este lenne,

Hogy a babám mindég velem lenne!

Feleli Tündérszép Ilona:

– Kutyák, ebek igyák meg a véredet, hollók hordják csontodat, nagyon nagy kedvvel jössz te én elibém fele! Nem látod, hogy én milyen szomorú vagyok?

– Ugyan, felséges princeszné – azt a fiú mondta – , minek olyan szomorú maga?

– Hogyne vónék szomorú, mikor egy másországi király vót a templomba, és ha én azt hitvestársamnak tehetném, nem adnám magamat semmiér.

Feleli neki Király Kis Miklós:

– Felsőes princeszné, ha az isten magának rendelte, akkor az ott lesz mához egy hétre is.

– Akkor nincs semmi hiba, gyere be, kész van-e az ebéd?

– Kész – azt mondja – , lehet ebédelni.

Más vasárnapra telt a dolog, megén behivatta a szobába. Egy liter kölest összekavart egy véka hamuba:

– Abbúl olyan ebédet csináljál nekem, ami se hideg, se meleg nem lesz, megérttetted?

– Igen, megérttettem!

S azzal fogta is magát, és ű el is indult. Fogta magát a fiú, ment be az istállóba. Mondta neki a falnál való lú:

- Na, mi a parancs, kedves gazdám?
- Ugyanazt a főznievalót kell megcsinálnom, mint ma egy hete.
- Eridj, pucold a csizmádat, mer mi is megyünk Tündérországba templomba.

Mindján a lovat el is ótta a jászoltul, fél csizmáját még ki se érkezett pucolni, mán kész vót az ebéd.

Rögtön szólott is neki:

- Kész vagy, kedves gazdám? Mert mán megyünk is.
- Igen, kész vagyok.
- Gyere, állj elibem – tiszta rézruhát fuhintott rá.
- Na, most állj meg itt előttem, figyeld meg jól, hogy most mit magyarázok neked. Most mikor bemegyünk Tündérországra a templomba, te mihelyt belépel, azon a pillanaton szerelmes lesz beléd Tündérszép Ilona. Akkor megint fogja adni a másik jegyzsebkendőt. Csak arra vigyázzál, hogy mikorra a félmisést szógálják, akkorára mán kint légy. És ugyanakkor mikor hazaérünk, te mensz szabályosan a kisajtót nyitni, és ezt a nótát danolod, hogy:

„Bárcsak mindég szombat este lenne,
Hogy a babám mindég velem lenne.”

Mikor rád kiát, te csak annyit felelj neki:

- Ugyan, ugyan, felséges princepné, ha az Isten magának rendelte, a magáé lesz az.

Szógálták a félmisést. Nem vót hamvába hótt gyerek, mire a pap nekikezdett félmisést szógálni, akkorra már kint is vót. Felreppent vele a lova a fekete felhőbe, leszállott vele otthun a kastély előtt. Alig, hogy a lovat bekötötte az ólba, már Tündérszép Ilona ment. Ez már ment rögtön elibefele, nyitotta a kisajtót neki, danolta a nótát:

- Bárcsak mindég szombat este lenne,
Hogy a babám mindég velem lenne!

Rákiáltott:

- Kuttyák, ebek igyák a véredet, hollók hordják csontodat, nem látod, hogy milyen szomorú vagyok, oszt te még jó kedvvel jössz én elibem kifele?

- Ugyan, ugyan, felséges princepné, minek olyan szomorú maga?
- Azért vagyok olyan szomorú, ott vót egy másországi király-

fi, ha hitvestársamnak tehetném, nem adnám az egész vagyonomért.

– Felséges princepné, ha az isten magának rendelte, akkor az a magáé is lesz.

– Na, akkor ha így van, gyere, menjünk be ebédelni. Kész az ebéd?

– Kész.

Megebédeltek, a fiú ment tovább ki az istállóba dógát végezni.

Eljött a harmadik vasárnap, Tündérszép Ilona készült Tündérországba templomba. Behívatta a fiút, Király Kis Miklóst:

– Na, idehallgass – azt mondja –, az utolsó napod telik lefele. Most én egy félliter borsót egy köből hamuba öntök, s nekem abból a borsóból olyan ennivalót készítel, ami se hideg, se meleg ne legyen. Ha pedig nem lesz olyan ennivaló, ami nekem kell, kilencvenkilenc embernek karóba van a feje, a tied lesz a századik, értetted?

– Értettem – feleli a fiú.

Ezzel fogta magát, elment a templomba. A fiú rögtön ment az ólba. Mondja a kis lúnak, hogy mi a helyzet.

– Nem baj semmi, csak te mos mán vigyázz nagyon, ez az utolsó próba. Mer mos mán – azt mondja – a jegyet is meg fogjátok váltani.

Na, a templom küszöbje két méter szélesen le lesz szurkolva. Azér lesz leszurkolva a templom küszöbje most utolsólag már, hogy ha nem bír száz tűhosszát ugrani, akkor beleugrik a szurokba, s akkor ű onnan nem tud kimenni, s akkor Tündérszép Ilona el is fogja űtet.

– Tehát nagyon igyelj magadra, hogy a száz tű hosszát ugord át, mikor a félmisét szógálják. Most nálad lesz a három jegyzsebkendő, nálad lesz az aranykarika jegygyűrű, ezzel te felugrassz, mikor a félmisét szógálják, a hátamra, s jövünk egyenesen hazafele. Mos mán elibe ki nem menc, ha hazajön.

Mondotta a lú Király Kis Miklósnak.

– Értetted, mirűl van szó?

– Értettem.

Akkor takarosán felelte a lú Király Kis Miklósnak:

– Gyere, állj elibem! – tiszta aranyruhát fuhintott rá, és aranyhajjal maradt.

Felült rá, elröppent vele a fekete felhőbe, szálltak a templomnál.

Mikor bementek a templomba, azonnal Tündérszép Ilona szembehe-lyezkedett Király Kis Miklóssal, s pillanatilag már meg is váltották a jegyet. Nem is sokára szógálták a félmisét, s már Király Kis Miklós ugrott a lova hátára, még száz tű hosszánál is többet ugrott. Ezzel űk elmentek haza. Mire a lovát bekötötte, kis időre már Tündérszép Ilona már ment is, de már akkor ű ki se ment elibe.

De mán akkor megmagyarázta neki, hogy:

– Amikor ebédelsz, a kalapodat le ne vedd. Vízet fog tülled kérni, akkor a karikagyűrűt észrevétlenül beleengeded a pohárba. A zsebkendőt kihúzod a zsebedbűl félig.

Tündérszép Ilona megérkezett, lássa, hogy az ű cselédje nem megy elibe ki, mint ahogy szokott, nem nyitotta neki az ajtót.

Mikor beérkezett az udvarra:

– Kutyak, ebek igyak meg a véredet, hollók hordják csontodat, mi dolog lehet az, hogy te most énelibém nem jöttél ki?

– Ugyan, felséges princeszné, nem érek én mindég arra rá. Nekem más dógom is van az udvaron a lovak körül.

– Jó, megértem, hogy más dógod is van, de most minek nem jöttél a kisajtót kinyitni nekem?

– Azér, mer nem tudtam a pontos időt, hogy mikorára fog megérkezni, mert el vótam foglalva.

– Na, mos mán gyerűnk be ebédelni! Kész van az ebéd?

– Igen kész, se nem hideg, se nem meleg.

Bementek, az asztal meg vót terítve. Leűltek az asztalhoz. Tündérszép Ilona nagyot sóhajtott. Kérdé tülle Király Kis Miklós:

– Minek sóhajtott olyan nagyot, felséges princepné?

– Miér? Te még kérded, hogy miér? – Azt mondja – a templomba láttam egy másországi királyfit, ha hitestársamnak tehetném, nem adnám az országomér.

– Felsőges princepné, ha az isten magának rendelte, az a magáé lesz.

– Na, ha ez biztos lesz – azt mondja –, akkor nem lesz semmi hiba.

Nekikezdtek ebédelni.

Ebédközben mondja neki Tündérszép Ilona, hogy:

– Kérnék egy pohár vizet.

Odaadta neki a vizet, akkorára a gyűrű benne vót.

Ahogy itta a vizet, az ő gyűrűjét megismerte benne. Rögtön szemközt nézett vele, akkor vette észre, hogy a sapka a fiúnak a fejibe van.

– Hogy gondolsz te ilyet, hogy énvelem leülj a sapkába ebédelni? Rögtön vedd le a fejedről a sapkát!

Mondotta a fiú, ő nem veszi le.

– Azonnal a karóba húzom a fejedet, ha nem veszed le.

Akar akarta, akar nem akarta, le kellett, hogy vegye, a sapkát. Levette, hogy az az aranyöltöny, az az aranyhaj rajta vót, úgy megmaradt neki a fején.

Akkor ösmerte meg, hogy „igen, ez vót az a másországi királyfi, akivel én a templomba beszélgettem Tündérországba.” Mondotta neki:

– Hogy került nálad az én gyűrűm?

– Maga adta ide.

– Hogy került nálad a zsebkendőm?

– Maga adta ide.

– Ó, Király Kis Miklós, szívemnek szép szerelme, te az enyém, én a tiéd, kapa, ásó választ el bennünket egymástól.

Hóhért, papot, vaskalapot, mindjárt megfogadták a rozsályi bandát, mindján megvót az esküvő. Naccerű esküvőt csináltak.

Most vót kilencvenkilenc szoba, illetve száz szoba vót, kilencvenkilenc szobának odaadta a kócsát, a századiknak nem adta.

– Na, szívemnek szép szerelme, gyönyörködj benne, hogy mi vagyonod van! – Ű meg elment Tündérországra a templomba. Most a Király Kis Miklós micsinált? Nyitogatta a szobákat. Egyik szobába vót arany, másikba gyémánt, arany, ezüst, így sorba mindent nézegett. A kilencvenkilenc szobát végignézte. Mikor a kilencvenkilenc szobát végignézte, közbe elibe akadt a századik szoba is.

Minden kócsot belepróbált a századik szobába, egyetlen egy se pászolt neki bele.

– Hej, édes jó istenem – azt mondja –, milyen a huncut fejrécse-léd! Ebben van a legnagyobb értékje, és nem adta a kócsát ide. – S micsinált? Sírásába, gondolkozásába elaludt, ott a küszöbre rátette a fejét.

Eccer felébred. Álmodta, hogy nyúljon le oda a küszöb alá, és ott annak a szobának a kócsa. Meg is cselekedte. Alányúlt a küszöb alá, ott vót a kócs. Mégis beletette, kinyitotta az ajtót.

– Benézett a szobába, semmi más nem vót, csak egy tőke és egy bárd. Akkor kezdett gondolkozni. Hogy már pedig ártatlanul bántotta a szép feleségét.

„Na, nem baj”, avval kezdte az ajtót behúzni, felelik belőrül:

– Ne húzd be az ajtót, hanem gyere, nézzél be. Ha férfi vagy, nálamnál idősebb vagy, hóttig apámnak fogadlak, ha nő vagy, velem egyidős vagy, hütös társamnak fogadlak. Ha üdős asszony vagy, hóttig anyámnak fogadlak.

Feleli Király Kis Miklós:

– Hangot hallok, embert nem látok.

– Gyere, nézzél az ajtó mellé.

Mikor benézett az ajtó mellé, lássa, hogy egy háromszázhatvanhat fejű sárkány fel van akasztva három szem láncra. Ki akasztotta fel, mint Tündérszép Ilona. Ezért zárta be oda ütet a szobába örökös rabszolgának, mer ütet el akarta venni feleségül.

Azt mondja hát a háromszázhatvanhat fejű sárkány Király Kis Miklósnak:

– Idehallgass, barátom. Öntsél apád lelkére rá egy pohár vizet.

– Idehallgass, ha az apám lelkiért mondod, öntök. Leesett rulla egy szem lánc.

– Idehallgass – azt mondja –, ha az apád lelkére öntöttél, akkor öntsél az anyádéra is.

– Tudod mit – azt mondja –, mán ha az anyámat mondtad, akkor csak öntök.

Leesett rulla a második szem lánc.

– Idehallgass testvér, mán ha az anyád lelkére öntöttél, akkor öntsél a szép feleséged lelkéér is.

Mire kitőtötte a vizet, ráöntötte, akkorára Tündérszép Ilona elfogta az urát, de mán késő vót. A sárkány megszabadult. Azt felelte Király Kis Miklósnak:

– Na, Király Kis Miklós, köszönj el a szép feleségedtül, csókold meg háromszor, s háromszor megbocsátok neked, jöhetsz a szép feleségedér. Negyedikszer ha jössz, úgy váglak össze, mint a káposztába a húst.

Kerekedett egy forgószél, még a lakásnak a helye se maradt ott tovább. Király Kis Miklós ott maradt bugafüvel.

Tehát a sárkánknak a lova vezérelte űtet űtra. Az egy tizenennyó lábú táatos csikó vót.

Azér vezérelte űtet mindég űtra, azér vezérelte, azér segített rajta, mer tudta, hogyha Király Kis Miklós megnyeri, akkor az ű gazdája kiszabadul.

Király Kis Miklóst elfogta a sírás, és gondolkozott, hogy merre menjen, közbe a sárkány megmondta neki, hogyha menni akar a feleségit felkeresni, tüzes tenger szigetjibe ott van egy ország, méket híjják Sárkányországnak. Evvel elment a sárkány.

Király Kis Miklós megindult menni hetedhét ország ellent. Se nem ihutt, se nem ett. Ugyannyira mendegélt ű, hogy megtanált egy kicsike kunyhócskát. Mikor odaért, gondolkozik, hogy menjen ű ide be, vagy ne menjen. „Muszáj vagyok bemenni, mer így nem lelem meg sose, ha nem kérdezősködök!” Bekopogtatott, bement. Felelik belőrűnnet:

– Tessék.

Kihe ment be, kihe nem, hát a nagyobbik lánytestvérinél. Mindj a nyakába ugrott:

– Hun jársz itt, testvérem?

– Ne azt kérd, hogy én hun járok itt, hanem ennek és ennek az országnak, Sárkányországnak nem hallottad-é hírit?

– Én hallani nem hallottam, az uram, a Nap, mindján hazajön, hacsak a nem tud rulla valamit mondani.

Nem is sok űdőre hazaérkezett a Nap:

– Adjon isten jóestét, sógor.

– Adjon isten neked is, sógor, hun jársz te itt?

– Ne azt kérd, hogy hun járok, hanem ennek és ennek az országnak, Sárkányországnak nem hallottad-é hírit?

– Idehallgass, én nem hallottam, az öcsém, a Hódvilág egy mér-földdel tovább jár, mint én, hacsak a nem tud rulla valamit.

– Az isten megáldjon benneteket, már én megyek is. Látom békességbe megvagytok.

Ett, amit ett.

– Mán én megyek is.

Alig ment vagy egy pár kilamétert, mindján megtanáalta a középső lánytestvérit is. Otthun vót a Hód is. Mán ott nagy hálálkodásba

elegyedtek, nem nagyon hálálkodott, mindjárt kérte, hogy nem hallották-é hírit Sárkányországnak.

Feleli a Hód:

– Sógor, én nem hallottam. Öcsém, a Hajnalcsillag, az egy mérfölddel tovább jár, mint én, hacsak a nem hallott rulla.

– Na, áldjon meg a jó isten benneteket, látom békességbe megvagytok, én már megyek is.

Nem is sok időre odaért a Hajnalcsillagnál. Azzal be is ment.

– Szerencsével, kedves testvérem és sógorom.

– Isten hozott téged is, sógor. Úlj le, egyél-igyál.

– Nem nagyon iszok-eszek, hanem Sárkányországnak nem hallottatok-e hírit?

– Sógor, én nem hallottam, nekem van egy sánta rókám, az egy mérfölddel tovább jár, mint én, hacsak a nem hallott rulla.

– Na, de sógor, hun van a te sánta rókád?

– Odavan valahun, de nem tudom, hogy hun.

– Hogy tudnád te aztat megkeríteni?

– Hát sógor, légy türelmes, mer a csak akkor jön haza, ha a szógálati ideje letelik.

Másnap reggelre a róka meg is érkezett.

Azt mondja neki a Hajnalcsillag:

– Ennek és ennek a Sárkányországnak hallottad-é a hírét?

– Hogyne hallottam vóna, pont tennap délben akartam a nagykappanját elhozni és elkergetett.

– Na, ezt az embert el kell oda vinni.

Meg is indultak. Pont tizenkét órára odaértek. Mikor odaértek, Tündérszép Ilona ment az aranykorsóval az aranyforrás felé vízért.

Feleli neki a Király Kis Miklós:

– Jössz-é, szívemnek szép szerelme?

– Mindhalálig, mindóráig.

Felültek mind a ketten a sánta rókára. Hát nem mehettek még egy jó kilométerre sem, elnyerítette magát a sárkány lova. Olyat nyerített, hogy az istállónak a fél ódalárul a cserép lehullott. Feleli a sárkány:

– Kutyák, ebek igyák meg a véredet, hollók hordják a csontodat, mi ok lehet rá, hogy te most olyan nagyot tudtál nyeríteni?

– Hogyne nyerítenék, mikor viszik a szép gazdaasszonyomat.

– Kicsoda?

- Az, akié vót.
- Ihatom, ehetem?
- Ihatsz, ehetsz, mégis utolérjük.

Kettőt-hármat lépett, máris elkapta.

Elfogta.

- Na, idehallgass, Miklós, még kétszer jöhetsz a feleségedér!

Dehát mind a kétszer csak elfogta.

– Na, idehallgass, tovább ne merjél jönni a szép feleségedér, mer úgy váglak össze, mint a káposztába a húst.

Úgy is vót. Visszament a Hajnalcsillag sógorához, mondja neki, mi a helyzet.

- Hát menc még, sógor?

- Megyek, sógor.

- Nahát, idehallgassál, sógor – azt mondja neki a Hajnalcsillag.

– Odaadom neked ezt a fakó lovat. Odaadom ezt a zsákot, s mielőtt még el nem hoznád a feleségedet, mondd meg neki, hogyha szeret tégedet, ne sajnáljon érted felvenni vagy két-három pofont. Hogyha a sárkán téged összevág, annyit engedjen meg, hogy a feleséged szedjen össze tégedet, rakjon össze ebbe a zsákba, s majd ez a kis lú hazához ide téged.

Megindult, mendegélt visszafelé a régi szép feleségihez a kis fakó lovával együtt. Pont akkorára ért oda, Tündérszép Ilona ment a forrás fele vízért.

- Jössz, szívemnek szép szerelme?

- Mindhalálig, mindóráig.

– Na, de annyit akarok neked mondani, ha te engemet szeretel, ne sajnáljál énértem, szép szerelmem, két-három pofont felvenni. Összevág, tudom, engem ez a bűdös sárkán, annyit engedjen meg, hogy engemet szedjél össze, rakjál bele a zsákba, ne bűdösödjek itt. Majd valahun a vadok lehúznak ennek az állatnak a hátárul.

Evvel megindultak jönni elfele. Elnyerítette a sárkány lova magát, kimegy a sárkán megén, mondja neki:

- Mit nyerítel mán megént újra?

– Hogyne nyerítenék – azt mondja –, mikor viszik a szép gazdaasszonyomat.

- Kicsoda?

- Az, akié vót.

– Vót mercsége visszajönni?

Azt mondja:

– Úgy láccik, mer vót.

– Oszt ihatom, ehetem?

– Ihatsz is, ehetsz is, egy mázsa dohányt elszihatsz, annak a füstjét szélnek eresztheted, utolérjük.

Kettőt lépett, elfogta.

– Állj meg, Király Kis Miklós. Tovább nincs pardon. Szállj le.

Mondotta az asszony(nak):

– Na, nézd meg, asszony, hogy kell egy embert kivégezni a világból.

Tőke, bárd vele vót, koncrul-koncra nyírta. Azt mondja neki Tündérszép Ilona, mikor összevágta, így nézte végig:

– Na, idehallgass, szívemnek szép szerelme – azt mondja –, legalább annyit engedj meg, mán ha olyan bolond vót, hogy eljött, hiába tudta, mi vár rá, hadd szedjem össze, hadd rakjam ebbe a zsákba bele.

Erre a sárkán csak pofon csendítette, 'szt azt mondja:

– Szedjed, úgyis tudom, hogy fáj, az is jólesik, ha így darabolva megfoghatod.

Összeszedte, belerakta a zsákba, bekötötte a száját, keresztüllökte a kis lován. Megindult a kis lú vándorolni hazafele vele, Hajnalcsillag háza fele.

Mikor meglátta Hajnalcsillag, hogy megyen a kis fakó lú, azt mondja a feleséginek:

– Gyere ki, anyukám, hozza bátyád a feleségit.

Kiszaladt a testvérje nagy örömmel, akkor oszt mikor meglátta, hogy a lú a zsákot viszi, akkor kezdte rá a sírást, hogy mos mán megölték a bátyját.

Mondja a feleséginek:

– Na, ne búsulj, mer még eccer tudok belőle embert csinálni.

Úgy is vót. A kis lú hazament, mindján megfogta, levette a hátáról, teknőbe begyúrta, szépen kirakta egy hosszú asztalra. Ott egy lelket belefűtt. Két oldalról megpofozta, megrázta.

– Kelj fel, sógor.

– Hé, sógor, de elaludtam.

– Elaludtál vón', sógor, örökre, ha én nem vagyok.

– Na most sógor, hát menc-é a szép feleségedér?

– Mindhalálig, mindóráig.

De mostan megokosította Hajnalcsillag.

– Na, sógor, meg ne próbálkozz vele, hogy a feleségedet hozzad, mer én feléleszteni nem tudlak többet. Hanem mondd meg a feleségednek, ha téged szeret, akkor ne sajnáljon érted még tíz pofont se. Kérdje meg a sárkántúl, hogy azt az aranyos lovat, aki mindent percen megtud, mikor viszik ütet elfele, hogy hunnan szerezte. És hát ű nagyon jól tud írni. Mikor ütet pofon vágja, akkor ahogy megindult az orrábul a vér, úgy észrevétlenül írja fel az inge aljára (Te is úgy tennél értem? – Én is megtenném, ha nagyon szeretlek.), hogy hunnet szerezte azt a nagyon okos kis lovat. És akkor oszt, mikor a kútra megyen, te már ott várod ütet, tépje le neked.

Ezzel felült a kis fakó lúra, és egykettőre elvágtatott abba a városba. Pontosan ment Tündérszép Ilona. Mikor meglátta, mindjár a nyakába ugrott:

– Jaj, szüvemnek szép szerelme, azt hittem, hogy többet nem fogol élő ember lenni.

– Nem baj, szüvemnek szép szerelme – mondotta Király Kis Miklós –, még eccer életbe vagyok. Csak mos mán, ha visszamenc, ne sajnáld értem felvenni azt a pár pofont, kérdd meg attúl a kutya sárkántúl, honnet szerezte ű azt a nagyon okos lovat, amék észreve-szi, ha téged visznek, és mikor fogja mondani, hogy az téged nem érdekel, te akkor is szorítsd. Tudom, hogy hamar elindul az orrod vére, tartsd az orrodhoz a markodat, belecsepeg a vér, és a véreddel ird az alsóingedbe, ahunnét ű fogja mondani, hogy hunnet hozta. Majd én akkor elmegyek, és megszerzem ennek a lúnak a párját. Mer én másképp nem tudlak magamévá tenni.

Na, ezzel Tündérszép Ilona vissza is ment. Pont dél vót, tizenkét óra. Leültek az ebédhez, megebédeltek, eddig még sose játszott Tündérszép Ilona. Mikor elebédeltek, bementek a szobába, nekikezdett vele játszani.

– Hej, te ronda nő, nagyon tisztába vagyok az asszonyi politikával! Mos mán gondolod, hogy a másik nincs életbe, és nem is lesz többet sose, és kezdel velem jóba lenni, most pedig nem tudom, mit akarsz ebből kihozni.

– Hát, kedves szüvemnek szép szerelme, pont arra akarok kitérni,

hogy nekünk van ez a lú, ez nagyon kis okos jószág, hogy ez mindent megtud a megadott világon, hogy hun tudtad ezt te megszerezni, hun tudtál te erre szert tenni?

– Hej, te ronda nő, ebből tudom, hogy mit akarsz te kihozni! – Erre fogta a kezit, és pofon vágta. Rögtön elindult az orrábul a vér.

– Isz, amibe te sántikálsz, úgysem ér semmit, mer mán tárgytalan, mer már férjed úgysem él.

– Nem baj, lelkem, nem is azért kérdem én, hát tudom, hogy nincs életben, épp ezért szeretném megtudni, hogy hát hunnen is van ez, hogy tudtál oda eljutni?

Avval fogta a kezit, megint csak pofon vágta.

– Hát, megmondom neked, te ronda nő: isz hiába vón' életbe ú, oda úgyse tudna eljutni, mert oda elsőben is Penyészország, Kaszaország, Borotvaország kell keresztülmenni. – Ezt ú is írta felfele – és mikor Borotvaország keresztülmegy, ott jön egy kis ország, ahun ezt a csikót meg lehet tanálni. Egy öreg vasorrú bábánál, aki közvetlen Borotvaországnak az szélihez három és fél kilaméterre lakik.

Ezt mindet leírta.

– No, dehát mégis csak ennyit akartál belőle kitudni?

– Ennyit, lelkem, mert ez a mi kis lovunk nagyon okos.

– Tehát, ugyi, te is tisztába vagy vele, meg én is, hogy hiába vón életbe, oda úgyse tudna eljutni?

Ezzel félbemaradt a beszélgetés. Ozsonnakor fogta magát, ment vízért. Odament a kúthoz, nem szólott egy szót se, megmerítette a két korsót, fogta az ingealját, lehasította körül, és Király Kis Miklós összegyúrte, megcsókolták egymást, és azzal elbúcsúztak egyik a másiktól. Felült a kis lovára, és megindult egyenesen a Hajnalcsillag sógoránál fele vágatni.

Megérkezett.

– Na, mi van, sógor?

– Itt van, sógor – mutassa –, le van írva.

– Na, idehallgass, sógor, ezt a kis lovat rendelkezésedre adom. Amerre ez a kis lú megy, csak hadd rá, akar merre megy, mer az ott tudja a dürgést, akárcsak én. Mikor Penyészországba beérsz. Penyészországnak a közepire érsz, meg fogod tudni, hun a közepe, mer ott a kis lú megáll. Belenyúlsz a bal fülibe, kiveszel belőle egy kendőt,

először megtörölöd a kis lovat, utána megtörölöd magadat. Megindultok tovább menni.

Mikor Penyészországnak kiértek a túlsó szélire, akkor ott megént megállotok, s belenyúlsz a kis lúnak a jobb filibe, kiveszed a kendőt, először megtörölöd a kis lovat, utána megtörölöd magadat. Akkor jön a Borotvaország. S elérsz Borotvaország széleihez, ott egyenesen menc Hamburbul kovácshoz. Ű mán ismeri ezt a kis lovat, azt is tudja, hogy hány mázsás patkót kell egy-egy lábára tenni. Háromszázhatvanhat mázsás patkót tegyen egy-egy lábára. Mondd meg neki, ahogy acél legyen benne elegendő. Akkor elindulsz a kis lúval keresztül Borotvaországon. Borotvaországon keresztül menc, Kaszaországnak a szélén megént megállsz, megént csak bemenc a kovácshoz. Az is ismeri ezt a lovat. Ugyanannyi súlyú patkóval megvasaltatni, akkor indulsz tovább.

Elment a kovácshoz, köszönt nagy erélyesen.

– Adjon isten jó estét, mester úr. Ösmeri-é ezt a kis lovat?

– Ösmérem bizony, drága jó emberé. Sokat vasaltam a Hajnalcsillagnak.

– Na, most akkor vasalja be a Hajnalcsillag sógorának is.

Bevasalta, felült a kis fakó lúra.

– Menjünk, fakó, mer nem haladunk.

Már mikor megindultak menni, már akkor mondta a kis fakó lú:

– Kedves gazdám, ne ijedj meg, én szólok hozzád. Látod amott azt a nagy fényes kaszát, amely olyan fényesen jár le meg fel?

– Látom, kedves kis lovam.

– Na, tedd össze a kezedet, imádkozz, ha addig ki bírlak vinni.

Már körülbe a széleihez egy jó másfélméterre vót, mikor oda elérték:

– Na, kedves gazdám, látod amott azt a pázsitgyepet?

– Látom!

– Ha oda ki tudlak lökni, akkor megnyered, ha nem tudlak kilökni, akkor te is elpusztulsz, én is elpusztulok. (Ez mán jó biztatás vót, ugyi?)

Sikerült neki kilökni a pázsitgyepre. Akkor a kis lú hanyatt vágta magát abba a kaszába, és még csak a bélit is laskára vágta. Ezt meg a fiú sírva nézte, hogy az ű drága kis lovának el kellett, hogy pusztuljon.

Nincs mit tenni. Megfordult, megindult menni a község felé. Alig ment két-három kilamétert, megtanálta ű a kicsike kis házikót. Bekopogtatott, bemegyén. Lássa, hogy ott ül egy vén vasorrú bába egy kandalló előtt, egyik lába egyik világszélén, a másik lába a másik világszélén (jó nagy lába vót!). Az alsó ajaka a földnek vetve, a felső ajaka az égnek vetve, az orrával a tüzet piszkálja, így melegszi a kandalló előtt. Most gondolkozik a fiú pillanatig*, hogy hogy is köszönjön ű ott. Ráfeleli:

– Adjon isten jó estét, te fiatal menyecske.

Ránéz hatalmason a vén vasorrú bába. Azt feleli:

– Isten hozott tégedet is, te üdösszerű ember.

Mondja neki a vén vasorrú bába:

– De te is jó anyacsecset szoptál, hogy engemet fiatal menyecskének szólítottál, mer most biztos, hogy behörpentettelek vóna.

Feleli neki Király Kis Miklós:

– De te is jó anyacsecset szoptál, hogy engemet idősszerű embernek szólítottál, mert ha felrúgtalak vóna, a túlsó világszélén estél vóna le.

– Na, akkor ülj le, gyermekem, beszélj el, hogy mi járatban vagy.

– Én kedves öreganyám, szógálatot keresek.

– Rendben van, gyermekem, éppen tennap tött ki a szógámnak az idő, jó leszel helyibe. Na, feküdjél le, tudom, el vagy fáradva, majd reggel nyóc órakor beszélj veled.

Még abban az üdőben három napból állott egy esztendő.

Eljött a reggel nyóc óra. Felállott a fiú, kérdi az öregasszonytól:

– Édes öreganyám, mi lesz máma a munka?

– Itt semmi munka nincsen, fiam. Az istállóba van a három lú, azt ki kell vinni a legelőre gyepeltetni.

– És merre kell ezeket vinni?

– Majd tudják a lovak, fiam, bízd rájuk, oszt üljél rá fel.

Avval míg ű elkészült, csinált magának egy kis nyilat.

– No fiam, gyere, hadd tegyek neked tököt meg szalonnát a tarisznyádba. Amikor megéhezel, eszel.

Felül a lú hátára, megindul egy nagy erdőn keresztül. Egy nagy

* itt: egy pillanatig

lénian szalad keresztülfele az úton egy nyúl. Evvel mindjár felfogta a nyilat, a lú megállott.

– Haj, haj, Király Kis Miklós, ha ide nem lúttél, ide ne lújj. Nesze ne, itt van egy síp, ha valami bajod lesz, ott leszek mentségedre.

Kivitték a fiút egy erdőnek a szélibe, egy legelőre. A három lú megcikázott, a fiút mikor földhöz vágták, délután négy órára ébredt fel. Keresi a lovat, tűvé teszi, nem leli sehun. De mán csúszik a nap lefele.

Majd eszibe jut neki, hogy a nyúl adott egy sípot. Belefúj a sípba, megyen elől a nyúlkirály:

– Mit parancsolsz, kedves gazdám?

– Egyebet semmit se, csak a három lovamat kerítsétek meg.

– Na gyere, kedves gazdám, ott van a tóparton három szál nád, vágd hozzá a kötőféket, fordulj fel rá, vidd haza.

Megérkezett a fiú az udvarra, a lovakat bekötötte az ólba, bement az öregasszonyhoz:

– Jóestét, öregmama!

– Jóestét, gyermekem, a lovakat hazahoztad?

– Be vannak kötve az ólba.

Megyen az öregasszony az ólba, csitt-csatt a három lovat.

– Hát a legelső nap nem tudtátok elpusztítani?

– Nem bizony, mer ha maga tud kettőt, az tud hármat.

Másnapra telik az idő, felállott a fiú, a lovakat kivezette az ólból, ment tovább a lovakkal étetni. Az úton keresztülfele szaladt egy farkas, ráfogta a nyilat.

– Haj, haj, Király Kis Miklós, ha ide nem lúttél, ide ne lújj. Nesze, itt van, adok neked egy sípot, ha valami bajod lesz, fújj bele, ott leszek mindjárt.

Mikor kiért a tetthelyre, ott úgy a földhöz vágták, délután öt órakor ébredt fel. De ű mán nem is sokadozott, mer ű mán tudta, hogy mi van a zsebibe. Kivette a zsebiből a sípot, belefúj, ment elől a farkas-király:

– Mi a bajod, kedves gazdám?

– Elveszett a három lovam.

– Eridj csak, kedves gazdám, látod azt a csapat juhót? Mik odamegyünk, azt a csapat juhót körülvágjuk, ott lesz az a három

nagy juh, te odarohanc gyorsan, a kötőféket hozzávágod, fordulj fel rá, s vidd haza.

Úgy is tett. A farkasok odamentek, körülvágta, a fiú odament, a kötőféket hozzávágta, az udvaron szállott le rulla. Bement az öregasszonyhoz:

– Jó estét, öreganyám!

– A lovakat hazahoztad, fiam?

– Hazahoztam, öreganyám, be vannak kötve az ólba.

Az öregasszony kiment az ólba, jól elővette a három lovat:

– Ugyi, hogy nem tudjátok elpusztítani sehogyse! Nekem most már ha hónap el nem pusztítjátok, tik is elpusztultok a háztúl.

Eljött a harmadik nap. A fiú nyóc óraker felállott, felült a lovára, és megindult, mendegélt kifele a tethelyre.

Mikor a lénia úton mendegélt keresztülfele, szalad egy róka, avval fogja a nyilat, hogy lelüvi. Feleli a róka:

– Haj, haj, Király Kis Miklós, ha ide nem lüttél, ide ne lűjj! Nesze, itt van egy síp, ha bajod lesz, ott leszek mentségedre.

Ahogy ű kiért a tethelyre a lúval, úgy a földhő vágta, hogy hét óraker ébredt fel. Már ű tudta a kötelességit, nyúlt a zsebbe, vette a sípot, belefűjt, ment elől a rókakirály:

– Mit parancsolsz, kedves gazdám?

– Egyebet semmit, csak a három lovat megkeríteni.

– Idehallgassál, kedves gazdám, nagyon ügyes embernek kell lenned. A te három lovad otthun van, a vén vasorrú bába ül rajta a három tojásan. (Azt már csak kunc vót onnet kivenni!) Hanem te ha hazamenc, megállacc a konyhaajtó sarokba, a vén vasorrú bábának a nagyanyjának vót egy kokasa, az azt nagyon félti. Dehát mik bemegyünk, és azt a kokast megfogjuk. Meg fogjuk vérnnyogtatni, ű hijába mondja nekünk onnet a tojásrul, hogy höss, te róka, höss, te róka. Mik annál jobban fogunk vérnnyogtatni, és akkor már megunja, és akkor csak feljön a padlásra, te meg ezalatt az idő alatt, míg ű kijön, te menc egyenesen a tojáshoz, hozzávágod a kötőféket, bevezeted az ólba.

Erre a róka mindjár fel is ugrott a padlásra, nekikezdett a tyúkokat vérnnyogtatni, de annyira vérnnyogtatta, hogy a vénasszony nem állotta, muszáj vót neki feállni a tojásrul. A fiú ügyesen beugrott, a kötőféket hozzávágta, bevezette az istállóba. De még a róka csak

vérnyogtassa a tyúkot, azért, hogy a fiú tudjon elhelyezkedni rendszeren.

No most, a legvénebbik lú ellős vót. Pont a harmadik éccaka ellett meg. Itt a róka elszaladt, a vén vasorrú bába leszállott, a fiú kint állt az ól előtt.

– Ugyan, mama, hun teccet jární a padláson, nem teccet félni, hogy leesik?

– Felmentem, fiam, a tyúkokat nézni, hogy elültek-é rendszeren. Na, gyere bé, vacsorázzál meg.

– Köszönöm szépen a vacsorát, én mos mán nem megyek be, mán nékem a lovakat kell itatni először is, és lealjazni.

Erre az üdöre meglett egy huszonnyóc lábú kiscsikó. A legvénebbik lúnak. Azt feleli a legvénebbik lú:

– Mikor reggel kérdezni fogja tülled az a vénasszony, hogy mivel tartozik, te mondjad, hogy semmivel se, csak azt a kiscsikót adja neked, amit az éjjel ellettem. Fogja neked mondani, hogy van neki egy ménese, eridj és válasszál, de mondjad, neked nem kell, ha azt nem adja, éljen vele, legyen vele boldog. És ha odaadja, akkor pediglen meg ne engedd, hogy simítsa, mer akkor nem érsz vele semmit, mer az erőt kiveszi belőle. De semmiféleképpen ne fogadj el mást. Ű akármennyi pénzt ígér, ne fogadd el.

Eljött a negyedik reggel, kérdi a vénasszony:

– Na, fiam, mi a követelőséged?

– Nekem, öreganyám, semmi más, csak amit az éccaka ellett a legvénebbik lú, azt a csikót tessék nekem adni.

– Á, kedves gyermekem, hát micsinálsz te evvel a gyenge csikóval?

– Hát ha ezt nekem nem adja, akkor ne adjon semmit, maradjon magáé minden, amiér eddig szógáltam.

– Nahát, ha épp annyira vagy, gyermekem, ha te avval is megelégszel, legalább annyit engedjél meg, hogy hagy simítsam meg.

– Hát simítsa magát, kedves édes öreganyám, a kutya a gyepen, nem maga szenvedett azért, hanem én.

– Nahát akkor gyere, fiam, igyuk meg a békepohárt, adjon az isten neked sok szerencsét.

Kitötött neki egy pohár bort, avval a fiú tette magát, hogy meg-

issza, a vén vasorrú bábát szemközt öntötte vele, kiégett a vénaszozonynak mind a két szeme.

Avval a fiú odament, a kiscsikót kivette a gané széliből, felvette a kiscsikót a nyaka közé, megindult vele menni hetedhét ország ellent, az Óperenciás-tengereken is túl. Úgyannyira utazott, megtanált egy gyönyörű szép pázsitgyepet. Feleli a kiscsikó neki:

– Tegyé le, édes gazdám, hoztál mán eleget, pihenj, most mán viszlek én.

Letette.

– Eridj, hánts le a faháncsot arrul az öt kis fárul.

A fiú ment, meghántotta az öt fát, megfonta egy kötélnek.

– No, kedves gazdám, egyik végit kösd a fához, a másik végit az én nyakamho. Ha egy ugrással elszakítom, akkor viszlek én! De ha nem szakítom el, akkor még te viszel, annyit, mint amennyit hoztál.

Mikor a csikó egyet ugrott, a fát tövestül együtt vette ki. Feleli a gazdájának:

– Na, kedves gazdám, mos mán jól készülj el, mer én viszlek téged, nem te éngem.

A csikó keresztülbuckázott a fején, megrázkódott, aranszerszámmal fel vót nyergelve.

– Tucc-é lovagolni, kedves gazdám?

– Lovagoltam eleget.

– Na, fordulj fel rám. Hogy menjek veled, mint a szél, vagy mint a gondolat?

Felelte neki:

– Csak úgy, kislovam, hogy se tebenned, se énbennem semmi hiba ne essen.

Felreppent vele a fekete felhőbe, leszállott vele Sárkányországba, az aranforrásnál. (Na, mos lép bajba a sárkán!)

Éppen Tündérszép Ilona ment a kútra, az aranyforrásra vízért. Kiát neki Király Kis Miklós:

– Jössz-é, szüvemnek szép szerelme?

– Mindhalálíg, mindóráig.

Összeütötte a két arankorsót, pozdorjára ment, felült Király Kis Miklós elibe.

Felröppent a fekete felhőbe, megindult ott körülfele járkálni a sárkánnak a kastélya felett.

Elnyeríti magát a sárkánnak lova, kiugrik a sárkán, mer kidült a nyerítéstől a kastélyának a fél ódala.

Kiugrik a sárkán:

– Kuttyák, ebek igyák meg a véred, hét esztendeje, hét szempillantás, hogy nem nyerítetted el magad, most pedig megint elnyerítetted, mi ennek az oka?

– Hogyne nyerítenék, mikor viszik a szép gazdasszonyomat.

– Hát kicsoda?

– Az, akié vót.

– Hát én aztat összevágтам!

– De életbe van.

– Ihatom, ehetem?

– Ihatsz is, ehetsz is, azt csinálhatod, amit csak akarsz, mégse érjük utól.

– De minek?

– Mer az öcsém viszi.

– Az öcséd? Hát hogy tudott ű oda elmenni, mikor én azt összevágтам?

– Az feléledt, és elment oda.

– Na, de akkor ne is sokadozzunk, hanem menjünk.

– Elmehetsz te mán, meg vissza is jöhetsz.

Kivezette a sárkán lovát, felfordult rá, megindult utánafele vágatni.

De annyira sarkantyúzta a kislovat a sárkán, hogy még a béle is csüngött. Akkor a sárkán lova nyerített a Király Kis Miklós lovának, hogy várja még, mer mán nem bír teljesen menni.

Visszanyerítette, hogy:

– Akkor megvárlak. Keresztülmegyek a tüzes tengeren. Mikor jössz utánamfele, mikor a tüzes tenger közepire érsz, kiugracc alóla, az eccer hagy essen a tüzes tengerbe, hadd vessen egy lángot a közepibe.

Ezt meg is tette. Mikor a tüzes tenger közepire ért, kiugrott alóla, a sárkán beleesett a tüzes tenger közepibe, egy lángot vetett.

Király Kis Miklósnak a lova akkor leszállott ugyanannál a kastélynál, amékebe a sárkán lakott. Megütötték a kastélynak a négy sarkát, válott egy aranyalmának, zsebekbe tették. Tündérszép Ilona ült a sárkán lovára, s így együtt indultak el a Hajnalcsillag sógorá-

hoz. Így mind a három testvérjinek bemutatatta, hogy hozza a szép feleségit.

Onnan úgy mentek vissza Tündérországba. (A messzebb van, mint a Hugat. – Meg a cigánysornál is messzebb van.)

Mikor megérkeztek a tetthelyre, ugyanazt a kastélyt építették vissza, amit elvittek.

Akkor újból megesküdtek, megütötték a hétországi dobot, hántvetett cigánylegények, válogatott grófok, jöjjenek a mulatságra.

(De én muzsikáltam, Béres úr.)

Akkor mondta meg a feleséginek, hogy még neki erre az országra is le kell hogy jöjjön. Felmutatta a szerződést, hogy mivégett kell neki lejönni.

Akkor ű felnyergelte a lovát, amit ű nyert, a két körtét becsomagolta, és zsebretette, úgy indult vissza, ahunnet elindult.

Mikor megérkezett, a király olyan vén vót mán, negyvennyóc ágú vasvillával kellett a szemit feltámasztani, úgy látta meg a szerződést. Akkor átadta neki a körtét. Egyet harapott a körtéből, tizennyóc éves gyerek vált belőle. Akkor kezdte mondani:

– Király Kis Miklós, az egész királyságom a tiéd és hajadon lányom.

– Nagyon szépen megköszönöm, felséges királyatyám, nekem van királyságom, s van szép feleségem, nekem nincsen szükségem sem az egész királyságra, sem hajadon leányára. Szerencsés jónapot kívánok, mer nekem utazni kell visszafele.

Avval fogta magát felült a lovára, felröppent a fekete felhőbe, leszállt ugyanabba az országba, ahunnet ű elindult, az ű huszonnégyszáz országába. Ott átadta a királyságot a segéd tisztjének.

Onnen is elköszönt, felült a lovára, újfent elreppent a fekete felhőbe, leszállott Tündérországon saját kastélya előtt. Oszt mondotta feleséginek:

– Szerencsével, kedves feleségem, az utamból visszatértem.

Mai napig is élnek, ha meg nem haltak.

Elmondta: Lakatos Péter

Egy dúsgazdag rézkirály

Ennek a királynak vót három fia és három jánya. A királynak a felesége elhalt. A gyermekek szépen nevelkedtek. Az öreg király családjá közt tovább ült a trónon. De úgy elérte mán az öregség, beteges lett, ágyban fekvő. De az öregnek az egyik szeme mindég kacagott, a másik mindég sírt. Ezen a három fiúk mindég gondolkoztak, mi dolog lehet, de nem merték megkérdeni.

Majd egy alkalomkor mondja a legkisebb fiú:

– Halljátok, én megkérdzem.

Meg is kérdezte. Az öregapja felkapta a nagykést, utána vágta.

– Ilyet, fiam, ne kérdezz éntüllem. Hidd be két bátyádat is, mer én úgy érzem, hogy már mindján meghalok.

A fiú behíjta a két bátyját.

– Itt vagyunk, kedves apám. Mit tetszik mondani?

– Azt az egyet mondom, fiaim, nektek van három lánytestvéretek, azt ne nézzétek, hogy kihez adjátok, csak mikor kériük őket, adjátok oda.

Az öreg király másnap meg is hótt. Pár nap múlva, egy éjjel, csak beszólnak az ajtón:

– Adjátok ki a legnagyobb testvéreteket.

A jányt ki is adták. De nem tudták, kihe, csak annyit tudtak, hogy elvitték.

Más éccaka ismét jöttek az ablakra:

– Adjátok ki a középső testvéreteket.

Harmadik éccaka ismét eljöttek, és el is vitték a legkisebbiket. Három fiú testvér magok maradtak. De a két nagyobbik üdőbe menendők vótak, mindég zaklatták a kicsit:

– Nősülj meg, mer mik soha.

A kisebbik királyfi felelte a bátyjainak:

– Úgy nem nősülhetek meg, míg szét nem nézek a világba.

Két nagyobb feleli neki:

– Köss kardot, végy puskát magadhoz, teljes felszerelést, és eridj, próbálj világot.

A kis királyfi meg is indult. Ment, mendegélt, városról városra,

tartománból tartománba. Már úgy elment, még fel se tudta venni, merre van az ű tartománya.

Ahogy mendegélt, eccer egy kegyetlen nagy erdőbe éccaka eltévedt.

– Most mán igazán nem tudom, hol vagyok –, de ű csak ment. Ahogy ment az erdőbe, meglátott egy kis pislákoló világot. – Megyek oda. – Meg is indult a pislákoló világnak. Mikor mán szemmel belátta, jó tűz mellett tizenkét óriás, karikába ültek, beszélgettek, pipákolnak. De neki nagy passziója vót a lüvés, nagyon jól tudott lüni, célba vette egy óriásnak a pipáját, ahogy rajta vót egy zsarát. Lelütte a zsarátot. Az óriások megrebbentek, s kiátták:

– Akármi fődi féreg vagy, vagy ember, vagy mi, gyer' elő, nem lesz semmi bántódásod!

A kis királyfi oda is ment, jó estét köszönt, leparolázott mindegyikkel. Kérdik az óriások:

– Hogy híjnak? Hunnen jössz?

– Én a hazámbul jövök.

– És ki fia vagy?

– Én a rézkirály fia vagyok.

– Hallottuk apádnak hírét, csak nem tanálkoztunk vele. De most téged arra kérünk, ha kívánságunkat nem teljesíted, halál fia leszel.

Kérdezi a királyfi:

– Mi vón a kívánságtok?

– Nem nagyon messzi van hozzánk egy királyi palota, mink aztat szeretnénk kirabolni, és a királykisasszonyt magunkkal hozni. De a várnak a tetejin van egy torony, annak a toronnak a tetejin van egy vaskokas. Mikor a várat megközelítjük egy mérföldnyire, a kokas elkukorékolja magát, nem tudunk tovább menni, mer elfognak bennünket.

A királyfi feleli:

– Ez nem olyan nagy feladat. Én ezt nektek megteszem, lelövöm a kakast.

Meg is indultak. Mikor még egy mérföldet kellett vón menni, mán látja a királyfi a kakast, hogy mán készülöben van, szárnyát kezdi lebegtetni a kukorékolásra. Kapta a fegyverét, pillanatba lelütte. Óriási öröm lett az óriások közt. – Mos mán bátran mehetünk. – Mikor a városhoz értek, nagy csend van a városba. Tanakodtak,

hogy vón' jó betörni. Kitanálták, hogy vájnak egy lyukat a várnak az odalán, ahun a kis királyfi legelébb beférne, és szétnéz.

Meg is vájták a lyukat.

– Na, bújj be, kis királyfi, hagy' ki kardodat, fegyveredet.

– Kint nem hagyom, mer nem tudom, ha bebújok, hogy nem lesz-é rá szükségem.

Az óriások megengedték neki, bevitte fegyverzetét. Mindján gyúfát gyútot, szétnézett. A szobába szép berendezés. Gyertya vót az asztalon, meggyújtotta a gyertyát. Ezalatt az óriások megbővítették a lyukat, hogy űk is egymás után bebújjanak. A királyfi odalépett a lyukhoz, felkötötte a kardját, kiszólt csendesen:

– Jöhettek egyenként.

Mikor az első bújt, egyenesen levágta a nyakát, behúzta a lyukból. Félretette, kiszólt:

– Jöhet a másik.

Hasonlóképpen annak is levágta a nyakát. Így sorba becsalta mind a tizenkettőt. Mikor a tizenkettediknek levágta a nyakát, máglára rakta űköt, és akkor megindult a gyertyával szobárul szobára. Eccer rátanált a szobalányok lakására, szobájára. Azok megrémültek:

– Hun jöhetett ide ez a fiatalember, mikor minden ajtó be van zárva?

– Éntüllem meg ne ijedjete, rabló nem vagyok, se nem gyilkos, hanem megmentetem életeteket. Eriggyetek, kőccsétek fel a királyt.

A lányok szót fogadtak. Felkötötték a királyt. A király fel is köt. Jön a szobalány után. Mikor a terembe ér, látja, hogy egy szép ötözetű fiatalember áll a szoba közepén.

– Mit keresel itt, fiam?

– Én megmentetem a felség életét és a jányának az elrablását.

– Hogy történt-e fiam, mondd meg nékem?

– Tessék utánam jönni, felség, megmutatom.

Bevezette abba a szobába, ahun az óriásokat legyilkolta. Látja a király, megborzad, hogy egy nagy rakás halott egymásra van rakva.

– Hogy történt ez, fiam, mondd meg nékem?

– Felség életére törtek, és a lánya rablására, de nem tudtak a várho jutni. Éngemet a sors hozzájok vetett egy nagy erdőbe. Mivel jó lövő vagyok, elmonták nekem, hogy mi a szándékok. De nem tudták a várat megközelíteni, mer a vár tetejin van egy toron, a toron

tetejibe egy vaskokas, és azt lűjjem le nekiek. Szót fogadtam, mer azt mondták, szíjjeltépnek. Akkor lelűttem, s nagy öröm lett, éngemet kézrűl kézre emeltek, éljeneztek, ember vagy rézkirály fia. El is jötűnk a várhoz. Tanakoztak, hogy kéne beférni. Kitanálták, vājunk egy lyukat a vár ódalán, és te bebűjsz elébb, mer te kicsi vagy, s nézz széjjel a szobába, hogy és mint van. Be is bűjtam. Fegyveremet nem akarták, hogy behozzam magammal. De én azt mondtam, hátha szükség lesz rá. Be is hoztam magammal. Gyűjtottam egy gyufát, láttam a berendezést, a szobát, láttam, gyertya van az asztalon, meggyűjtottam. Kardomat felkötöttem, odaállottam a lyukho, és ahogy bűjtak befele, egyenként lefejeztem. Le én mind a tizenkettőt. Nézd meg, felség, máglára raktam. Ha nem hiszel szavamnak, olvasd meg.

A király megolvasta, pontosan tizenkettő.

– Ember vagy, fiam. Hunnen származtál? Milyen családbűl?

– Én a rézkirály fia vagyok, a legkisebbik.

– Kedves fiam, ha így van a dolog, megmentetted az életemet, jányom elfosztását, mátul fogvást a lányom a tiéd és fele királyságom.

A fiű nagyon megköszönte, a királyfi, az ajánlatot, de az öreg király azt mondja:

– Fiam, azonnal meg is eskűdhettek.

– Nem lehet, felség, mer nekem még odahaza van a két bátyám. Nekem eztet azoknak meg kell mondani, és elhíjni magammal, hogy lássanak biztost.

Meg is engedte a király: – Hazamehetsz fiam, de parolás gyerek legyél.

Haza is vándorolt a királyfi, de ebben nem egy pár nap tött bele, mer mán nagyon messzi vót. Mikor hazaért, összecsókolózta bátyja-it, elmondta minden történetét. Két bátyja nagyon megörvendezett, hogy milyen testvérjek van. A kis királyfi elmondta, hogy hogy járt, megkapta egy királykisasszony kezét.

– Szeretném, ha bátyáim eljőnnének velem.

Pihent egy pár nap, akkor útra keltek, el is mentek. Mikor megérkeztek, nagy öröm lett a két bátyjának is. Nagyon tetszett az alkalom.

– Mos mán, kedves testvérem, megnősűlhetel. Mink is megvárjuk

a mennyegzőt, mer mos mán nagy út, hogy hazamenjünk, egy pár nap múlva meg visszajövünk.

Meg is csapták a nagy lakodalmat, ettek-ittak olyat, hogy még a szamár is bort ivott. Lakodalom elmúlta után összeültek, tanácskoztak. A két bátyja azt határozta:

– Testvérünk, te itt nem maradhatol, neked haza kell jönni feleséggel együtt, mer mink mán öregek vagyunk, nem trónra valók vagyunk.

Nehezen beleegyezett az öreg király, hogy a lányát a házából elvigyék. Ezután két bátyja összeszedte magát, és útnak indult. Haza is mentek. Pár hét múlva a fiatal pár összepakoltatott, ami a lány hummija vót, útra keltek egy harminc kocsi podgyással. Ahogy mentek hazafele, egy erdőbe kifogtak, hogy már étetnek, s megébedelnek. A kis királyfi feleségével férőbb mentek, szedegették az erdei virágot, lepihentek egy kicsit, el tanáltak szunnyadni. A kis királyfi feleségit ellopták. (Na tessék!) Felébred a király, szétnéz, szaladgál a kocsik közt, sehun nem tanálja. Eljajdítja magát:

– Istenem, de szerencsétlen tudtam lenni! Ahogy megadtad a szerencsém, úgy elvetted tüllem!

Parancsolja a fogatokat.

– Parancsszóra forduljatok vissza, nekem már erre a hintóra nincs semmi szükségem, mer a feleségem ellopták.

Ú pediglen megindult hazafele sírva, sírdogálva. Haza ért. Látja két bátyja egyetlen testvérjét, sírva jön hazafele. Kirohannak elibe:

– Mi baj, testvérünk?

– Nagy baj van, ahogy jöttünk hazafele, egy erdőbe égettünk, ebédeltünk, lepihentünk egy kicsit, de elaludtunk. Feleségemet ellopták. Mámmost nem tudom merre menjünk, hova tekeredjünk. De míg jöttem az úton, mindég azon törtem az eszemet, ha életembe kerül, akkor is felkeresem.

Két bátyja vigasztalja, de csak nem ért semmit.

– Határozatomnak ura akarok lenni.

Párnap múlva útrakelt. Ment országokon keresztül-kasul. Eccer egy reggel korán ment egy erdőségen, egy gyalog ösvényen rátanált egy forrásra. Gondolja magába, jó vón' megmosdani, s megfrüstökölni. Megmosdott, imádkozott a jóistenbe, hogy útet megsegítse. Tüzet rakott, belefogott früstökölni. De már hetek óta embert nem

látott. Ahogy früstökölt, eccer felnéz, látja, hogy egy fejércseléd közeledik, két korsó a karján. Gondolja magába: „Ez ide jön, vizet mer. Már itt kell lenni egy városnak, vagy falunak.”

Mikor közeledik a fejércseléd, jobban megnézi, látja, hogy az a legkisebbik testvérje. Odament a testvérje, felugrik a királyfi, csókolják egymást.

– Hun lakol, testvérem? – kérdezi a királyfi.

– Itt lakok nem messze, de te hun jársz itt?

Elpanaszolja neki:

– Megházasodtam, szép királyleányt vettem, mikor hazafele kötöttünk, egy erdőbe ebédeltünk, erdei virágot szedegettünk, leültem a feleségemmel, el tanáltunk aludni. Feleségemet ellopták. Hát te hun lakol, testvérem?

– Nem messze lakok.

– Ki az urad?

De a testvér csak nagyon sírt, hogy:

– Éngemet odaadtatok egy hatfejű sárkánknak.

Feleli a királyfi:

– Akkor megyek nálatok.

Testvérje eljajgatja magát:

– Jaj, ne gyere nálunk, szíjjel tanál tépni.

– Elmegyek, bármi történik.

El is ment. Sárkány nem vót odahaza. Kérdezi a testvérjitéül:

– Hun van?

– Nem tudom – feleli testvérje –, nekem nem szokta megmondani, hova megyen, merre jár, csak annyit tudok, ebédre hazajön.

Feleli a királyfi:

– Akkor megvárom.

Eljött az idő, mikor hazafele jött. Arrul tudta meg a felesége. buzdogányát mindég haza szokta dobni. Mikor a buzdogán megdobbant, mondja a testvérje:

– Mindjár itthun lesz.

Kiugrott a királyfi, felkapta a buzdogányt, még annyira tovább hajtotta.

Eldormogta a sárkány magát:

– Valami nagykutya lehet a háznál.

Utána dönnyögött a buzdogányának. Felvette vállára. Mán nem

merte hajítani, hogy még úra visszahajítják. Mikor megérkezett, elordítja magát:

– Feleségem, idegen szagot érzek, ki van itt?

Feleli a felesége:

– Nem tagadhatom, a legkisebbik testvérem van itt.

Ekkor a sárkány nem tudta örömbé, micsináljon. Ugrált, táncolt, csakhogy sógorát megláthatta.

– Hun jársz itt, sógorom?

Feleli a kis királyfiú:

– Itt járok, nagy bajba vagyok, feleségemet ellopták, nem tudol-é rulla valamit?

Feleli a sárkány:

– Én semmit nem tudok, hacsak a bátyám nem tud.

– Merre lakik a te bátyád?

– Én elviszlek téged, ameddig nekem szabad menni, onnan megmagyarázom, hun tanálod meg.

Ment is a kis királyfi a magyarázat után, meg is tanálta a várat, látja a középső testvérit, egy ablakba varrott. Lenéz testvérje, meglátja a kis királyfit, visítva szalad le:

– Hun jársz itt, testvérem?

Panaszt emel neki:

– Szép feleségem vót, ellopták tüllem, de te hon járssz itt? Kinek a felesége vagy?

Sír a testvérje:

– Én annak vagyok a felesége, akinek az ablakon kiadtatok.

– Hát ki az?

– Az én uram egy nyócféjű sárkány, de kommandálom neked, fel se jöjj a szobába, mer nagyon mérges, széjjel tanál tépni.

Feleli a királyfi:

– Nem félek én tülle, Isten adta erőm, megvíjok én vele.

Kérdezi királyfi:

– Mikor jön haza?

– Ebédre hazajön.

El is jött az ebédidő. Nyóc mérfődrül dobban a buzdogány. Kiugrik a kis királyfi, felkapja a buzdogányt, Isten erejével még nyóccal hátrább dobta. Felmordul a sárkán:

– Nagykutya van a házamnál!

Utána dűnnyögött buzdogányának, vállára vette, és hazament vele. Elordítja magát:

– Ki van a házamnál?

Feleli a felesége:

– Nem tagadhatom el, legkisebb testvérem éngem keresett fel. Örül a sárkán, hogy lássa meg sógorát, dombol, táncol.

– Hun jársz itt, sógor?

Panaszt emel a kis királyfi:

– Szép feleségemet ellopták, nem tudol-é rulla?

– Én nem tudok rulla, az én bátyám a tizenkétfejű sárkány, ha csak a nem tud rulla.

– Hogy tanálnám én meg? – kérdi a királyfi.

Feleli a sárkány:

– Elviszlek én, sógor, ameddig nekem szabad menni.

El is vitte a sárkán, ameddig szabad vót vinni, onnen megmagyarázta az utat, hun tanálja meg.

Ment is a királyfi, rá is tanált. Látja testvérjit egy ablakba horgolni. Lenéz testvérje egy ablakból, meglátja testvérjit, elordítja magát, leszalad, megölelik egymást.

Kérdezi testvérje:

– Hun jársz itt?

Panaszt emelt királyfi:

– Ellopták feleségemet. És te kinek vagy a felesége?

– Akinek az ablakon kiadtatok.

– És ki az?

– Egy tizenkétfejű sárkány, de javaslom neked, ne gyere bé nálunk, mer ha haza tanál jönni, majd szíjjeltép téged.

– Nem bánom, történjen akármi, isten erejével, megvívok én véle.

Dűbben a buzdogány, jön a sárkány. Kiugrik királyfi, felkapja a buzdogányt, megannyira visszadobja.

Dörmög a sárkán:

– Nem tudom, ki lehet a házamnál, sokkal nagyobb kutya, mint én vagyok.

Megérkezik sárkán, ordít az udvaron:

– Ki van a házamnál?

Feleli a felesége:

– Akik az ablakon kiadtak, legkisebbik sógorod. Megörült a sárkány, megláthatja sógorát, táncol az örömtől.

– Mi a bajod, sógor?

Feleli királyfi:

– Feleségem ellopták, nem tudol-é rulla?

– Az én bátyám egy huszonnégyfejű sárkány, nekem nem szabad ű országába mászkálni, de azért elviszlek, meddig szabad mennem.

Onnen megmagyarázom, merre tanáloed űtet.

Meg is indult a királyfi, meg is tanálta a várat. Látja a feleségit, az ablakban zokog. Lenéz felesége meglátja az urát, elordítja magát:

– Istenem, istenem, segíts meg bennünket, hogy még eccer mink egymásé lehessünk.

Kérdezi az ura:

– Hogy és mint van dógod?

– Az én dógom nagyon rossz, mer az én férjem egy huszonnégyfejű sárkány, mánmost nem tudom, mi lesz veletek.

Feleli az ura:

– Akármí is lészen, elviszlek én tülle.

Dobban a buzdogány. Kiugrik királyfi, még huszonnégygel viszszább hajítja. Morog a sárkány:

– Nagykutya van a házamnál, de életére török.

Meg is érkezett, kérdi:

– Feleségem, ki van a háznál?

Feleli felesége:

– Az van itt, akitűl elloptál.

Dühös lett a sárkány:

– Készíts ebédet azonnal, mer megvíjok azonnal vele.

Kész lett az ebéd, megebédelt. Híjta a királyfit is, de a királyfi nem ment. Gondolatába mindég imádkozott. De míg a sárkán meg nem érkezett, kérdezte feleségit, nem tudja-é, miben lehet az ereje?

Feleli a felesége:

– De tudom. Itt van egy piros zsebkendő, evvel szokta magát megtörölni, mikor el van fáradva. Ezt tedd a zsebedbe, és ha kimentek víjni, mikor mán gyengűlsz, csak evvel törűld meg magad. Minden erejét elveszti.

Mikor az ebéd elműlt, kérdezi a sárkán:

– Hogy megyűnk, öltre vagy kardra?

Feleli a királyfi:

– Akár öltre, akár kardra.

Ki is mentek az acélszérűre. Belefogtak a birkózásba. Megkapta sárkán a kis királyfit bevágta bokáig, kiugrott a kis királyfi, belevágta térgyig. Kiugrott sárkán, belevágta gatyakötésig. Gyengül a kis királyfi. Akkor jut eszibe, „zsebemben a kendő”, megtörüli arcát.

Elordítja sárkán magát:

– Megöltél, te kutya!

Megkapta a királyfi, belevágta nyakig. Felkötötte kardját, leszedett tizenegy fejét.

Rimánkodik a sárkán:

– Hadd meg a többit.

De a királyfi nem engedett, levágta húszig. De sárkán akkor se vallott meg semmit. Levágott még kettőt:

– Visszaadod a feleségem?

– Soha nem adom – feleli a sárkán.

Még levágott egyet. Feleli a sárkán:

– Visszaadom feleséged várammal együtt, csak ezt az egyet hagyd meg.

Feleli a királyfi:

– Hogy vigyem el a várad?

Azt mondja a sárkány:

– Szobába a gerendán egy aranyalma, egy aranypálca mellette. A pácával ütögesd meg a vár négy szegét, s tedd a zsebedbe az almát. Ahun le akarod tenni, veregesd meg pácával az almát, ismét ilyen várnak válik. Egyebet nem tudok, elmehettek.

Kapja a kis királyfi kardját, levágta a nyakát, zsebébe tette az almát pácával együtt, s megindultak együtt hazafele.

Mikor a legnagyobbik testvérjéhe értek, meglett a nagy öröm, hogy megtanálta a feleségit. De a királyfinak az vót az eszibe, hogy testvérjit is magával vihesse. Maj hazajött a sárkán, jelenti neki a király, hogy:

– Én testvéremet továbbra itt nem hagyhatom.

Dühös lett a sárkán:

– Kimegyünk birkózni, csak úgy viheted el, ha erősebb leszel.

Kimentek birkózni. Kapja a sárkán a királyfit, belevágja bokáig. Kiveszi királyfi zsebkendőjét, megtörüli magát, megkapja sárkánt,

belevágja nyakig. Szedegeti a fejét. Levágott tizenegyet. Feleli a sárkány:

– Sógor, hadd meg ezt az egyet.

Feleli királyfi:

– Mi a váradnak a titka?

– A váramnak a titka egy szép aranyalma. Ott bent van a gerendán, páca mellette. Ütögesd meg a várnak négy sarkát, az almát tedd zsebedbe. Ahun le akarod tenni, ütögesd meg az almát, palota lesz belőle.

Felkőti kardját királyfi, levágta fejét. Összecsókolódzott testvérjivel.

– Na, mos már mehetünk.

– Vagyunk már hárman. De még kettő mindég odavan. El is értek középső tesvérjihez. Ott is hasonlóképpen a dógát végezte. Nyócadik fejét meghagyta, s kérdezi tőle:

– Mi váradnak titka?

– Váramnak a titka egy szép aranyalma, mellette az aranypáca. Pácával verd meg négy sarkát, tedd zsebedbe az aranyalmát.

S levágta a fejét. Összeborultak, csókolóztak.

– Feleségem, tesvérem, elmehetünk, de még hátra van egy, mer amék legkedvesebb vót, a legkisebb tesvérünk nincs kezünkben.

Oda is elérték. Feleli sárkán:

– Viszem tesvéremet. Elég vót már neked.

Dühöngdött sárkán, de nem ért semmit. Kis királyfi isten erejével odavágta, öt fejét leszedett, hatodikat meghagyta.

– Mi váradnak titka?

Feleli a sárkán:

– Hadd meg ezt az egy fejemet. Váramnak a titka egy szép aranyalma.

Levágta a hatodik fejét is. Megütötte a várnak mind a négy szegletét, zsebibbe tette az almát, útra keltek. Meg lett mentve mind a három tesvérje és kedves felesége.

Megérkeztek. Mikor két bátyja meglátta három jántestvérjít, az örömtől nem tudtak hova lenni. Mindjárt kis királyfi széjjelnézett az udvaron, hová telepítse a három kastélyt és három tesvérjít. Vette legnagyobbiknak az aranyalmáját, a kinézett helyre épített palotát. Vette középsőnek szép aranyalmáját, kinézett helyre tette palotáját.

Letette kisebbiknek szép aranyalmáját, letette ennek is szép palotáját.

Kis királyfi ismét elmondta feleségivel a hütöt. Megcsapták a lakodalmot, ettek-ittak, mulattak. Még a mai napig is mulatnak, ha meg nem hóttak. (Megemeli a kucsmáját.) Köszönöm szépen, vége.

Elmondta: Lupuj István

Nagyon, nagyon szegény ember

Vót eccer egy szegény ember. Hát annak a szegény embernek vót egyetlenegy tehene meg egy lova. Hanem a szegény apa elgyengült, meghótt, a fia magára maradt. Eladta a jószágokat, a pénzt rákötötte a temetésre. Csak egyetlenegy forintja maradt.

Hát ahogy eltemette az apját, elmúlt a temetés, nagy bánatjába mos mán kicsináljon a szegény fiú, elindult világgá.

Megy, mendegél. Má jó messzire haladt, hát látja, három öregasszony pihen az úton, éppen fát szedegetni vótak az erdőn. Pihentek.

– Gyere mán, fiam – szólta oda az egyik –, segíts feladni ezt a fát.

A fiú odament, a fát fellódította a hátára. Az öregasszony kihúzott egy vesszőt, nyírvevesszőt, mer az vót, oszt asz mondja:

– Erre még szükséged lesz.

A másik kettőnek is felsegítette a rőzmőjít. Azoktól is kapott egy-egy vesszőt. Itt osztán három vesszője vót.

– Erre vigyázz, szükséged lesz rá.

Ahogy mendegélt, nemsokára elért egy falut. Éppen templomba vótak a népek. Ű is bement. Hát látja, hogy a templom piacán egy terítő van, rajta kiterítve egy hótt ember. Mikor a templomi szógálatnak vége vót, mindenki megindult kifele, Ű pedig ott maradt a leghátúlsó padba, gondolta, még imádkozik.

Eccer csak bejön egy mérges ember nagy bottal. A hótt ott feküdt a terítőn, elkezte ütni, verni, csépelni, ahogy csak tudta.

– Ha életbe nem adtad meg a forintomat, na, most leverem rajtad még utóljára.

Hát osztán csak nem nézhette a szegény fiú.

– Megadom én helyette, csak ne üsse, verje a hóttot. – Odaadta az utolsó forintját.

Mikor megimádkozott, kiment a templombúl. Csak ment, mendegélt tovább. Amint ment, mendegélt, látja, hogy hát valami idegen ütet nyomozza. Na, csakhogyl elérté.

– Hová, hová bajtárs?

– Megyek világgá. Nekem egy apám vót, az is meghótt. Eladtam a tehenet, lovat, abbúl eltemettem. Csak egy forintom maradt, azt is odaadtam. Igy oszt semmim sincsen, hát világgá megyek.

– Én is éppen úgy vagyok, menjünk együtt.

Megindultak. Estére beértek egy városba. Egy vénasszony ült kint a padon. Megkérdezték tülle:

– Nincs-é valami különös újság?

– Hogyne vóna, mégpedig nagyon nagy újság van. Van itt egy király, van annak egy gyönyörűséges jánya, de csak ahho megy férhe, aki az ű gondolatját kitanálja.

Jöttek a kérők, de nem tudták a királykisasszony gondolatját kitanálni. Aki nem tanálta ki, karóba húzták a fejit.

Űk meg beszállásoltak az öregasszonnál.

Azt mondja az útítárs:

– Na testvér, eridj, próbálj szerencsét.

– Nem megyek én, mert még valami bajom lesz.

– Ne törődj semmivel, ott leszek én, ha bajod lesz.

Jelentkezett is, hogy ű megfejté a királykisasszony gondolatját. Reggel nyóc órakor kellett jelentkezni. De hozzáteszem, három pont vót, három kérdést kellett kitanálni. Aki a három kérdést kitanálja, a király annak adja a jányát meg fele királyságát.

(Azt mondja az útítárs:)

– Na de semmi, vegyél fel egy nyírfavesszőt, állj a királykisasszony ablakára, de most mindjén. Kirepül egy fekete sas, a nyírfavesszővel üssed-vágjad. Majd ott leszek én, ne félj semmit.

Éfél fele nyílik az ablak, kirepül a sas. Ű meg csákánnak válott, ütötte, ahogy érte. Egy hegyódalba vót a vasorrú bába háza, oda ment a királykisasszony. Ahogy bement a házba, más kezdi is:

– Jaj, jaj, öreganyám, éngem, ahogy jöttem, valami jégeső, zápor összevert.

Kapja magát a boszorka, kiment, felnézett az égre:

– Adta összeteremtette, hát hogy lehet a, mikor csillagos az ég?

– Hát mire gondoljak, kedves öreganyám?

– Hát semmi másra, csak a cipődre, azt úgyse tanulja ki.

A fiú ott ált az ajtó mellett, mindent hallott. Visszafele is vágta, ahun érte. A sas mikor az ablakra ért, megrázkódott, oszt mindjány jány lett belőle.

Eljött a reggel nyóc óra, jelenkezni kellett.

– Felséges királyom, grácia fejemnek.

– Na – azt mondja a királykisasszony –, mire gondoltam?

– Csak a cipőjire, felséges kisasszony.

– Na – azt mondja a király –, szavamat adtam, van még egy próba hátra.

A barátja csak azt mondja:

– Másnap újra odahúzódol.

Más este megént odahúzódott, de a vastagabb vesszőt vette elő. Megén kirepült a sas, el a vasorrú bábáho, keni kegyetlen. Mikor odaér, megén csak avval kezdi a ján:

– Jaj, jaj, öreganyám, éngem oan nagy jégeső, zápor ért, ahogy jöttem.

– Adta disztóteremtette, hogy lehet a, mikor csillagos az ég?

– Jaj, kedves öreganyám, ez a disztó kitalálta, most mire gondolkak?

– Ne búsulj, csak véletlen vót, semmit, gondolj csak a kesztyűdre.

Kifele a vénasszony hajtogatja:

– Gondolj a kesztyűdre.

Visszafele megént kapott. Berepült az ablakon, megrázkódott, megént jány lett belőle.

Másnap jelenkezett a fiú.

– Mire gondoltam?

– Felséges kisasszony, csak a kesztyűjire.

Harmadnap úra odamegy az ablak alá a harmadik vesszővel. De a barátja adott neki egy győzhetetlen rozsdás kardot.

– Na, erre még szükséged lesz.

Úra nagy zápora vót a királykisasszonynak a harmadik vesszővel meg a kardlappal is, míg az öregasszonho nem ért.

– Jaj, jaj, kedves öreganyám, hová legyek, ez a huncut megént kitanálta.

– Na, hát nincs mit tenni, gondolj csak az én fejemre, azt úgyse fogja kitanálni.

Erre a fiú, mikor kikésérte a vénasszony a királykisasszonyt, egy nyisszantásra levágta a fejét, bele a tarisznyába.

Visszafele is ütötte-verte.

Másnap megént felmegy a palotába.

– Mire gondoltam? – kérdi a királykisasszony.

Ekkor kivágta a tarisznyát.

– Erre né, felséges kisasszony – kitette a fejet az asztalra.

Így oszt az öreg király nekiadta a jányát meg a fele királyságát. Hát mos mán nagy úr lett vóna hótta napjáig is, boldogan élhetett vóna, de előállt a koma:

– Hát, kedves barátom, mos mán hogy egyezünk meg? Mer én mindenbe segítettem néked, most oszt egyezzünk meg békességbe.

De sehogyse tudtak szegeletre jutni.

Kimentek a városból, elmentek a folyóho, hogy ott egyezzenek.

– Na, én azt tanácsolom – asz mondja a barát –, hogy a jánt kétfele hasítjuk, így ha meg tudunk egyezni.

Avval kihúzta a kardját – szép fényes kardja vót –, kétfele vágta. Akkor fogta a testet, mosta kifele a folyóba. Szépen kimosta mind a két ódalát. Szegény fiú, nagyon sajnálta a királykisasszonyt, hogy mos mán se nem az övé, se nem a barátjáé. A meg csak mosta megfele, csak mosogatta. Eccer csak fogta, oszt összeállította. Rálehelt, hát hétszerte szebb lett, mint azelőtt vót.

A barát oszt a vót, akit megváltott azér a forintér. A tisztította meg a jánt az ördögösségtül.

Az öreg király meghótt, övé lett a királyság.

Na látjátok, milyen nagyot nyert a fiú.

Boldogan éltek oszt, míg meg nem hóttak.

Aki az én mesémet meg nem hallgatta,

Sose lássa meg a mennyország közepit.

Aki meghallgatta, annak meg hónap reggelre kilencszázkilencvenkilenc balha csípje meg a bal ódalát.

Elmondta: Nagy Sándor

A szegény ember három fia

Vót eccer, hun nem vót, a világnak a tulsó szélin vót egy embernek három fia. Olyan szegények vótak, hogy semmijek se vót, csak a község határába egy kazal szalmájok. Egy reggel kimegyen a gazda. Látja, hogy a szalmát valami széjjel dúrta. Kihíjja a három fiát, összerakják a szalmát. Másnap reggel ugyancsak széjjel van dúrva. A legidősebb fiú mondja az apjának, az éjjel kint alszik, megfogja, ki dúrja széjjel a szalmát. Örömmel veszi az apja a fiú vállalkozását.

Anyja süt neki hamuba egy pogácsát, és kimegyen a szalmát megőrizni.

Eccer megéhezik, belefog vacsorázni. Vacsorázás közbe egy kisegér odamegy hozzá, alamizsnát kér az isten nevébe, s a deli legény el akarja taposni.

Vacsora után lefekszik, reggel felkél, szertesíjjel van hányva a kazal, még sokkal jobban, mint azelőtt vót. Szomorúan ballag hazafelé, az apja már messzire jön elibe.

– Na, fiam, mi van a szalmával?

– Hát apám, mire felébredtem, még rosszabbul széjjel vót dúrva. Aznap összerakják.

Este jelentkezik a középső fiú. Ű fogja megőrizni. Ez is kimegy egy hamupogácsával. Tanálkozik a kisegérrel, alamizsnát kér tülle. Irtózatosan lekorholja, sőt eltaposással fenyegeti, és vacsora után lefeküdt.

Mire felébred, alig bírt kibújni a szalmából. Ű is szomorúan ballag hazafele. Elibe megy a bátyja és az apja, kérdik:

– Mi van a szalmával?

Szomorúan mondja:

– Még én is alig tudtam kimászni belülre, még énrajtam is vót. Aznap összerakják.

A legkisebbik fiú, akit a bátyjai lenéztek, és állandóan korholtak a pizsokságáért, jelentkezett, hogy Ű meg fogja őrizni. Az anyja egy hamuba sült pogácsát süt ennek is. Kimegyen, vacsorázik. Jelentkezett a kisegér. Alamizsnát kér tülle. Kiveszi a pogácsát, odaadja az egernek.

– Akár mindet is elfogyaszthatod, mer én nem vagyok éhes.

– Na, ecsém – mondja a kiséger –, bátyáid lenéznek, de ha ember leszel, világhírű embert csinállok belőled.

Vacsorázás közbe a kis egér elmondja neki:

– Egy pillanatra se feküdjél le. Eridj fel a kazal tetejire. Óriási dübörgéssel jön egy rézlú, rajta nyereg, felkantározva, és fogja rúgni a szalmát. Ne ijedj meg tülle. A vezeték szárát kapd el, jó erővel ránts a szájába, és megáll.

Irtón fél a kisfiú, de bátorítja az egér. Csak felmegy a kazalra.

Eccer csakugyan megérkezik a lú. Rúgkapál, dúrja a szalmát. Felugrik a fiú, és elkapja a száját, jól beleránt, és megáll a lú. Mondja neki:

– Bátor fiú vagy, ecsém. Jó tetedér jót várj. Eressz el, adok neked egy sípot. Ha bajod lesz, ott termék mindjárt.

A sípot eltette. A lú elment és ű aludt másnap reggel tíz óráig.

Az apja és bátyjai türelmetlenek. Kimennek megnézni. Hát akit annyira lenéztek, alszik a szalmakazal tetején, és egybe áll a kazal. A bátyjai kezdtek irigykedni. Szégyelték a világtól, hogy ehin-né, a legmocskosabb köztük, e meg tudta őrizni, és űk mint daliás vitézek, még űk is be vótak takarva szalmával. De az apja irtóan megdicsérte:

– Fiam, ma este is te fogol kinnhálni.

Estére ugyancsak elindult a legkisebbik fiú a hamupogácsával. Tanálkozik egy éhes kutyával.

– Hová, ecsém, olyan szomorúvan? Adj valamit ennem a tarisznyából, mer éhen pusztulok el. – És mondja neki – a szalmát menc őrizni, ugyi?

Veszi a pogácsát, és mondja neki:

– Akár mind meg is eheted, mer én nem vagyok éhes.

– Jó tett helyibe jót várj. Nagyon vigyázz magadra. Egy cseppet se aludjál el, világhírű embert csinállok belülled. Ma este jön egy ezüsttel felnyergelt, felkantározott lú. Rúgja, vágja a szalmát, te csak kapd el a száját, ránts bele, megáll rögtön, és beszélni fog veled.

Nagyon félt a fiú, de mégis felmászott a kazalra. Féltésigibe arra lett figyelmes, hogy rettenetes dübörgéssel jön az ezüstlú. Odaugrik, elkapja a száját, jól beleránt és megáll a lú.

– Ember vagy, ecsém – mondja neki a lú –, de eressz el, adok neked egy sípot, ha bajod lesz, fújj bele, ott leszek mingyán.

A lú elment. A fiú lefeküdt, aludt másnap kilenc óráig.

Jön a két bátyja az apjával, és bosszankodnak a bátyjai, hogy a kazal egészbe áll, és a fiú alszik nyugodtan tovább. Az apja felkőti, nagyon megdicséri, hogy a kazal egészbe áll.

Örömben mondja:

– Három az isten igazsága, fiam, még az éjjel te halsz kint.

A fiú vonakodik, de az apja szavát nem hághatja át.

Hazamennek mind a négyen, bátyjai suttognak, mindennek elmondják, hogy egy ilyen tehetetlen, piszkos, rongyos, jobban meg tudta őrizni a szalmát, mint ők.

Hazaérnek. Az anyja össze-vissza csókolja. Még nagyobb pogácsát süt neki, amivel elindul estére a szalmakazlat őrizni.

Őszies, borongós idő van, senki a határon nem jár, ű még talán fél is tán. Szakad az eső, mikor tanálkozik egy öregemberrel, akin alig van egy darab rongy, úgy fázik, reszket az éhségtől. Köszön neki. E szívesen fogadja:

– Öcsém, adj valamit ennem, és adj valamit rám, mer megvesz az isten hidege.

Fogja a fiú, leveti a felsőujjasát, és odaadja az öregnek még a pogácsát is.

– Ha jól esik, egye meg akár mindet is, mer én nem vagyok éhes.

– Nagyon rendes ember vagy, fiam – szól az öreg. – Jótett helyébe jót várj. Tudom, a szalmát menc őrizni, de ide figyelj. Ez az egy éjjel van mán. Ha kiállod, világhírű ember leszel. Jön a lú. Tiszta arany minden szerszám rajta. De ez még rosszabb, mint a másik kettő vót. El ne aludj egy pillanatra se, akárhogy táncol, csak ránts a szájába, megáll, és beszél veled.

Irtó álom jön a fiúra, de kitar, várja a lovat. Eccer dűbörög a föld, óriási szélviharral megérkezett a lú. A fiú egy kicsit megijedt, mer ez még kutyább a többitől, de a bátorsága nem fogy el. Nagy nehezen elkapja a szarat, megrántja, megáll a lú, és mondja neki:

– Na, öcsém, ember vagy, adok neked egy sípot, ha bajod lesz, fújj bele, ott leszek mindján.

Evvel a lú elment. Jön reggel az apja bátyjaival. Irtó dűhbe a bátyjai, hogy a kazal egészbe áll, és a fiú alszik édesden. Az apja megdicséri:

– Na, fiam, este is te leszel, te fogsz kint hálni.

Mondja a fiú, ű nem hál, mer nem lesz ennek semmi baja.

Na jó, de ha reggel szíjjel lesz hányva – fenyegeti az apja és bátyjai –, irtó ki fogol kapni, és a háztúl világra menc.

Ahogy mennek hazafele mind a négyen, dobolnak a faluba.

„Folyó hó nyócán itt meg itt az országba van egy üveghegy, az üveghegynek a tetejin egy fenyőfa, a fenyőfa tetejin egy nádszál, a nádszál tetejibe egy aranyalma. Hirdetteti a király, hogy azok a daliás vitézek, akik azt az almát egy lúugratással le tudják venni, annak adja a jányát feleségül és fele királyságát.”

Készül az egész ország, sőt az egész világ erre a versenyre. Grófok, bárók, nagykalapú tótok, válogatott cigánylegények, sőt ennek a szegény embernek a két nagyobbik fia is. Apjokat korholják, adjanak el mindent, még a házat is, vegyenek két lovat, egyiket az öccsének, a másikat neki, és ha megnyernék ezt a rettenetes nagy díjat, az apjokat főispánnak teszik meg. Ilyen szavakra rálett az öreg. Abrakolták, jártatták, csutakolták. Készültek a versenyre. Öccsöket be se engedték az ólba, nehogy a lovakkal valamit csináljon.

Eljött a várva várt idő, amit a díjasok alig vártak. Reggel már mennek is. Egész éjjel csak szüntelen mosdottak, öltözködtek, csutakoltak. Reggel elindultak a világhírű nagy mérkőzésre.

Ezer és ezer tömeg ujjongva éljenzi a királyt és a bátor lovasokat, akik minden percbe jöttek a világ minden tájáról. De még az üveghegynek a közepéig se tudtak jutni, visszacsúsztak.

Otthon maradt a mocskos fiú, gondolkozott magába: „Bemutakozok a világnak, de ezt senki se tudja meg.”

Kimegy a határba, egy füzesbe elbújik, belefúj a rézsípba, hát uram, úgy jön a lú, mint az ítélet. Prüszkölve megáll előtte, és mondja neki?

– Mit parancsolsz, gazdám? Menni akarsz a világhírű versenyre? Jól ül meg a hátamon, mert király lesz belőled. Veregesd meg a nyeret.

Úgy tett, ahogy a lú mondta. Gyönyörű ruha, csizma hullott ki belőle. Gyönyörűen felötözik a fiú, és felül a lú hátára, és megy vele erdőn, mezőn keresztül, mint a gondolat. Óriási lelkesedéssel fogadja a tömeg, mindenki bámulja, hogy ilyen lovast nem látott senki se a világon. Nekiugratta lovát a hegynek, és úgy átugrotta, hogy még a patája se érte. Lovát megfordítja, visszafelé újból átugrotta. S mint

a szélvész, a szelitül még bukdácsoltak a parasztok, egy rettenetes erdő felé tartott, és az erdőbe eltűnt.

Rulla beszél az egész világ, hogy ilyen lovast még nem láttak. A királyjány is bánkódik, hogy ki lehetett az a lovas, még ilyen szépet sose látott! Az apja az óriási tömegnek kihirdeti, hogy a verseny tart még hónap is. A fiút a lú visszavitte a bokorho, leszállott rulla, felvette a régi rossz ruháját, és elment haza. Estére megérkezett a két bátyja a versenyrül. Nagyon lehangolva jön a két daliás, botorkázik alattok a konyi. Kérdezi az apjok:

– Na mi vót, fiaim, az ünnepélyen?

Közbe megy az öccsök, kérdi hogy:

– Nem nyertétek meg?

Irtó dühbe gurulnak. Az egyik jól nyakon vágja, és elhallgattatja. De ű csak benmaradt, hallgatja, amit a bátyjai mondanak. Kérdi az apja:

– Na, mi vót fiaim? Mán csak nekem elmondhatjátok, mint apátoknak. Kódussá tettetek, leadtátok rullam a házat ezér a két gebéér, és mégsem fogtok nyerni.

Hallgat a kisebbik is, és mondja:

– Apám, hónap jöjjön maga is, ott lesz az egész ország-világ. Mer vót egy lovas máma. Az áldóját, hát nem átugrotta a hegyet, és ha akarta vóna, le is vehette vóna az almát. De olyan büszke, olyan délceg vót, hogy még az üveghegyen megfordította a lovát. Ezér lesz még hónap ünnepély, mer várja az egész világ.

Mondja a kis mocskos:

– De szeretnék én is ott lenni, apám, vigyen magával.

Ráförmed a két bátyja:

– Hát csak nem aljasíttatjuk magunkat veled. Mi meg is nyerhetjük hónap, és a király előtt kell jelenkezni az egész családnak. Szégyent vallunk veled.

Gondolja magába: „Hamarabb ott leszek én!”

Még akkor éjjel elindult az apjok gyalog, reggel a fiúk lúháton, mert még aznap tart a világ legnagyobb eseménye.

Rúgja az öreg az országút poros útját, azon töri a fejit, ha csak egyik fia megnyerné a versenyt, ű főispány lenne.

Megérkezett a kitűzött helyre, szemit-száját eltátja azon a rettenetes sok ugratáson. De senki még két métert se tudott felugrani.

Addig a kis mocskos lemegy a kertbe, belefúj az ezüstsípba, hát uram, jön a lú.

– Mit parancsolsz, kedves gazdám? – És mondja neki: – Jól vigyázz, le ne ess rullam. Tudom, az ünnepélyre akarsz menni. A fenyőfa tetejét fogom átugrani, de ne nyúlj az alma után.

Gyönyörűen felötözik.

Az apjok gyönyörködik a tömegbe. Eccer jön a két fia. Neki ugratnak az üveghegynek, hát uram, egy méterről visszacsúsznak.

Irtó dühös az öreg. Odamegy, korholja őket:

– Tönkretettetek, mindenemből kiforgattok ezér a két dögér, és egy métert se bírnak ugrani.

A nagyobbik fiú erőlteti a lovát, nekiugrott az üveghegynek, összrogyik alatta a lú, és ódalra borúlva csak lecsúszott rulla, eltört a lába a lúnak.

Visít a tömeg, ordít, éljenez. Mint egy fergeteg, megén jön egy lovas. Ez még szebb a tennapitúl is. Kiabálják:

– A hegyódalból húzzák el azt a dögöt!

Mindenki ordít, hogy az a dög megakadályozza ezt a lovast, aki mint egy vitéz, teljes páncélzatba megérkezik. Átugorgya még a bátyjait is lovastúl. Egyet szökik, átugorgya a hegyet fenyőfástúl együtt, lovát megfordítja, és a porfelhőbe eltűnik. Mindenki rulla beszél, hogy ilyet ember még nem látott, és ű eltűnt a szemök elől.

Hazament, ugyancsak levetkezett, és a rossz ruhájába várta a bátyjait és az apját. Sok idő múlva megérkeztek. Beszélik az anyjának, mivel az apjok és a nagyobbik fiú gyalog jöttek haza. Kérdi a kis mocskos:

– Bátyja, a te lovad hun van?

Irtó káromkodik, jól belerúg. Kirúgja a házból. De ű csak visszamegy, meghallgatja, hogy mi vót még azután. Úgy az ország, mint a falu és az ű családjuk, csak erről a világhírű cselekményről beszélt. S mondja az apja nagy szomorúan az anyjának:

– Na, hé, még ott vót csak sok ember, és ennek a szerencsétlennek ott döglött meg a lova. Ez a másik még két métert se tudott ugratni, hát így én sose leszek főispány.

Még az anyjok is korholja őket, és mondja a középső fiú:

– Egész éjjel csutakolok, itatok, étetek, még hónap megpróbálok.

Akkor mondja az öreg:

– Na, feleségem, ha ott lettél vóna, olyat még soha nem láttál. Jött egy lovas, még a mi kölykeink for se hozzá. Tudod, feleségem, egy olyat ugratott, tán ha akarta vóna, le is vehette vóna az almát – és nem akarta.

Erre közelebb lép a kis mocskos, apja elibe áll, tátja a száját, hogy még ű ilyet sose látott.

– Hadd menjek el én is hónap.

– Ó, ne egyél meg, ne vedd fejemet, ilyen mocskosan egyetlen egyet se láttam ott.

És arra az öreg folytatja tovább.

– Feleségem, annak a lovasnak ezüst vót a lova, a nyerge, a ruhája. A szemem káprázott, amikor ránéztem, és tudod, ezt a szerencsétlen fiút lovastúl átugrotta. Ó, ha eljőnnél, feleségem, az üveghegyhe, látszik a nyoma még most is.

Mondja az asszony:

– Megnézem.

– Mer mondta a király, hogy még hónap is fog tartani, mer ezt a lovast meg kell tudni, honnet jött, kicsoda, és merre ment.

De még a királyi család se alszik. Csak az bántja űköt, ki lehetett a lovas, akirül még eddig a világ sose beszélt. Nem lehet tudni, honnen jött, kicsoda, és merre ment. A királykisasszony bánatába sirt, hogy ű csak annak lesz a felesége, de a hónapi nap folyamán, ha még megjönne, a király katonáival fogatja el.

Elindult az ember feleségestül erre a nagy ünnepségre, és a nagyobbik fiú gyalog, a középső lúháton éjfél tájba.

Gondolkodik, még eccer megerölteti ezt a rossz lovat, hogy az almát levegye, mer ű mindenáron király akart lenni.

Megérkezik a két öreg. Szemét-száját tátja az asszony, amikor jönnek a grófok, bárók, nagykalapú tótok, válogatott cigánylegények. Nekiugratnak a hegynek, és mint falevelek hullanak le.

Gondolta az asszony: „Jaj istenem, ez a szerencsétlen fiú csak nyerné meg. De gyönyörű ez a királykisasszony. A korona a fején, alabárdosok őrzik.” Ó, ha az neki menye lehetne, most ű is a királyi páholyba foglalna helyet.

Míg gondolkozik, látja, jön a szép deli fia, nekiugrat a hegynek. Lova, mint a colostok, esik össze.

Irtó bosszús az öreg. Két fia mindeniből kiforgatta, se lú, se ú nem lett főispány, se háza, se szalmája, legkódusabb a világon. Középső fiába vót még egy kis reménye, de annak a lova is megbotlott.

De az ugratás csak tart tovább.

Otthun a kis mocskos lemegy a kertbe, belefúj az aransípba. Mint a szélvész, dübörögve megérkezik az aranyos lú, előtte megáll.

– Mit parancsolsz, kedves gazdám?

Megbeszéli a dógot, a lú megrázkódik, gyönyörű szép ruha húll ki belülre meg a nyeregből, még a gombok is aranyok, hát még a lúszerszám, csattok. A fiú ruhája csillog, mint a napsugár, csákóját lobogtatja fején a szél. Alig hiszi el, hogy még talán ő is tán, mikor a csizmájára rá se mer nézni. És mondja a lú:

– Na, gazdám, most le fogod venni az almát. De nagyon ügyelj, mert egyet bírok ugrani csak, és ha az almát le nem veszed, mind a ketten, ott pusztulunk el.

Elindultak, mint a fergeteg.

A verseny csak tart tovább, folyik az élet a királykisasszonyért, aki olyan szép, hogy a világon párja nincs. Szomorúan nézik az apja, az anyja, hogy ettől ők már elbuktak.

A királykisasszonyt már nem érdekli semmi, csak azon jár az esze, hogy eljön-e máma az a lovas. De a nép is az erdő felé figyel, mikor látják, porzik az országút. Hej, ordítanak, éljenzik. Jön a lovas. A királykisasszony nem leli helyit, csak látná meg.

Hát uram, szem olyat nem látott. Mindenki csak azt nézi, amikor egy olyat ugratott, hogy ecceribe lekapta az almát.

Ordít a király:

– Katonák, fogják meg!

De mint a szélvész, úgy elvágtatott, csak a lova lábanyoma maradt meg, amikor elrúgta a hegynek a tetejét. A katonaság még csak elibe se tud állni. Bevágtatott az erdőbe, és eltűnt.

Sír a királykisasszony, az apja mérges, hogy nem tudták meg, ki vót, hunnet jött, és merre ment.

Kidoboltatja az országba, hogy hónap mindenki otthun legyen, az aranyalmát elő kell adni.

De űrulla beszél az egész világ.

Hazaérnek, megveregeti a lovát, átöltözik a rossz ruhájába. Nem

tudta hová tenni az aranyalmát. Egy rossz kis tökhaj kalapja van, abba teszi, és a fejibe borítja.

Este megérkezik a család, beszélnek a napi eseményekről. Két bátyja hallgat, de az öreg nem állja. Nem tud aludni, csak azt fújja hogy:

– Az Isten hogy tudott egy olyan lovas teremteni, hogy még a csizmájára rá se tudtam nézni?

Hallgatja a kicsi mocskos:

– Jaj, apám, de szerettem volna ott lenni!

– Eridj dógodra, még ilyen mocskost ott nem is láttam.

Másnap seprik az utcát, az egész falu díszbe van, mer jön a királyi család, az asszony csak fújja:

– Ó, be jól jár, akinél meglelik az almát.

A mocskos hallgat és lefekszik.

Másnap megérkezik a király, házrúl házra jár, mindenkivel kezét fog, és érdeklődnek az alma után. Dél tájba megérkezik ehhez a családdhoz is. Mind a négy a király elé áll, csak a mocskos nem. A disztósól mellől lesi, hogy milyen is lehet egy király. Kérdezi a király az öreget:

– Nem tud-e az almáról?

– Hát csak annyit, felséged, hogy láttam, levette egy lovas, de hogy ki volt, merre ment, azt nem tudom.

– Van-e még több gyermeked? – kérdezi a király.

– Van még egy, de annak nincs ruhája, meg osztán olyan tutyimutyi, meg se érdemes nézni.

– Mindegy, hídd ide azonnal! Mindenkit akarok látni, ahogy megmondtam.

Sok kiabálás után tudják megkeríteni a mocskost. Nézi, hát rossz kalap a fejében, még meg se piccenti, hogy köszönne a királynak, csak mint egy bamba, odaáll a király elé, még a száját is eltátja. Meghagszik a király:

– Te bandzsi, hát még köszönni se tucc?

Haragjába úgy sutából jól nyakon vágja. A kalap leesik a fejéről. Kigurul az aranyalma.

Megijed a család, hogy ez a kis rongyos hunnet kerítette meg az almát. A királykisasszony sír bánatába, hogy apja nem szegheti meg a szavát. Ű ennek a mocskosnak a felesége nem lesz sose.

A király katonáival el akarja fogatni, és el akaja vétetni a fiútól az almát. A fiú mondja:

– Egy kis türelem.

Belefúj a három sípba, úgy jött a három lú, hogy a király seggre esett a szelitűl, és mondja a három lú:

– Ez az a vitéz, aki levette az almát, ha akarjátok látni, felötözik mindjén.

Mind a három megrázkódik, olyan ruha hullott ki a nyeregből, még a királyon se vót olyan. Olyan deli vitéz lett belülle, hogy a királykisasszony háromszor ment vizelni előle.

Hozzáadta a jányát feleségül a király, átadta fele királyságát. Három évig tartott a lakadalom. Vót ott tiszta víz hét tállal, hát még az a sok hús nélkül való lé. Táncoltak ott hercegek, grófok, bárók, nagykalapú tótok, válogatott cigánylegények, az ű két bátyja, az apja mint főispány az anyjával. Ettek-ittak, faggyut sz. .tak, avval világitottak, még máig is élnek, ha meg nem hóttak.

Elmondta: ifj. Szilágyi Ferenc

Hamupipőke

Vót eccer, hun nem vót, egy király. Annak vót egy selyemrétje, de arrul a szénát mikor lekaszálták, boglyába gyűjtötték, mindég ellopták. A király mindenfele kidoboltatta, hogy fiatalembernek, vagy akárkinek a fele királyságát meg a jányát hozzáadja, aki meg tudja azt a boglyát őrizni.

Egy szegény ember vót a faluba, három fia vót. Kettő nagyon szép vót, derék, egy meg olyan vót, úgy is nevezték, hogy Hamupipőke. Mindég benne ült a hamuba.

Na, mán odakerült a sor, hogy a szegény ember fiai is mentek a boglyát megőrizni. Először is a legnagyobbik. Dehát attól is csak ellopták, elvitték a boglyát mindég.

Telt-múlt az idő, megént lett egy boglya a selyemréten. Azt mondja

a kis Hamupipőke, hogy készítsen az anyja neki tarisznyát, mert az éccaka ű megyen a boglyát megőrizni.

Ki is ment, a két nagy bátyja csúfságolt vele, hogy:

– Te őrized meg? A falu embere, derék emberek nem tudták, ülje te is, te se leszel okosabb.

Kiment a kis Hamupipőke, mindján a boglya mellett leült, szedgetett egy kis fát, rakott tüzet, sütött szalonnát. Amikor megsüti a szalonnát, odakerül egy kis egér, oszt ott szaladgál össze-vissza. Rászalad úrá is. Kérdi tülle, hogy ott szaladgál:

– Ugyan mit szaladgálsz össze-vissza, édes kis egerem? Éhes vagy? Megkínállak egy kis sült szalonnával, szereted?

A kis egérnek, ahogy ű ett, csipett, oszt tett a szájába. A meg megmaradt nála, oszt együtt megették a kenyeret, szalonnát. Ahogy ett, ment az árokszélire, merített a kalapjába vizet, megittatta a kis egeret is. Mikor elpakolt a fiú, azt mondja a kis egér:

– Na, édes kis gazdám, jól jártál. Most idehallgass énrám. Adok neked egy nyilat, oszt evvel fogol alálűni, mikor a boglyát fel fogják emelni.

Mondja a fiú, hunnan tudja ű azt meg, hogy mikor, milyen időszakba jönnek a boglyáért?

Azt mondja neki a kis egér:

– Amiért te olyan jószívű vótál énhozzám, itt maradok veled. Alhatsz nyugodtan, majd én felkőtelek, mikor a boglyáér jönnek.

Hát el is aludt a fiú. Jönnek a boglyáér. Szaladgál a kis egér a fiún össze-vissza, nem tudja felkőteni. Eccer mán tették a boglyát a szekérre felfele, a kis egér belebűtt az órra lyukába, megcsípte.

– Gyorsan lűjj a boglya alá, mert elviszik.

Alá is lűtt. Letették a boglyát, vissza.

Na, azt mondja neki a kis egér:

– Fekűdj le nyugodtan. Reggel felkelsz, bejelented a királynak, hogy a boglyát megőrizted. De akármivel kínál is a király, ne fogadj el semmit. Neked el kell, hogy vándorolj.

De még a kis egér azt is mondta neki, hogy amit a boglya alatt tanál, vegye fel. Hát egy nagy tallut tanált. Azt tegye a tarisznyába, azt itthun ne hagyja, mikor indul útnak.

Na, hazamegyen reggel a fiú. Kérdi a két nagyobbik:

– Na, szerencsétlen, megőrizted?

– Meg biza!

Csúfságoltak vele. Kiment a két nagyobbik, látja, hát csakugyan megvan. Jelentették a királynak. Mondja is a király, hogy ezt-azt ad neki, de nem fogadott el semmit. Hát ű nem igyelt semmire se. Mondta az anyjának, hogy készítsen tarisznyát, neki el kell vándorolni. De a két nagyobbik is nagyon ment vóna. Hát el is indultak mind a hárman menni.

– Hát gyertek tik is, megtértek, elég széles az országút!

Ahogy mentek, mendegéltek, mán nagyon messzire mentek, megtanáltak egy gödröt. Abba meg tébekása főtt. Teli színültig vót a gödör, főtt benne a jó tébekása. Azt mondja a nagyobbik testvérje:

– Én, öcsém, sehova nem megyek addig, míg ebből a kásából tart.

– Hát, ha nem jössz, itt maracc.

Mennek tovább hetedhét országon. Megént tanálnak egy rekeszt, a karója sódor vót, kolbásszal vót befonva. Azt mondja a másik testvérje:

– Na, öcsém, míg ebből a rekeszből tart, én nem megyek sehova.

– Ha nem jössz, maracc.

Na, ű csak ment magába tovább, eccer elért egy nagy városba. De a város tiszta fekete gyászba vót behúzza. Hát így gondolta magába: „Mi lehet ennek az oka? Kitül kéne ezt megtunni, hogy mitül van ez a város fekete gyászba behúzza?”

A város végén lakott egy öregasszony egy kis házba. Így gondolta magába: „Bemegyek oda!” Ment is. Hát bekopogtat, mondják hogy:

– Tessék.

Hát egy öregasszony egyedül vót ott.

– Jó estét, öreganyám.

– Adjon isten, fiam. Hanem hallod, fiam, jól jártál, hogy öreganyádnak szólítottál.

– Na öreganyám, lefelőször is azt kérdem, hogy miér van ez a város ilyen nagy fekete gyászba?

– Hm, fiam, a királynak kilütték az ódalbordáját, elhoztad?

Mindján gondolkozik, mit lelt ű a bogja alatt. Feleli:

– Elhoztam.

– Na, fiam – azt mondja –, be kell menned a királyho, és én megmagyarázom neked, hogy tedd az ódalbordáját a helyire. Ű gorombán fog neked beszélni, de te ne hallgass rá. Köszönsz neki

annak módja szerint, akkor – azt mondja – odamensz, oszt azt a talluszálat odailleszted az ódalához. Akkor ű mondani fogja, hogy véka pénzt fog adni, de te ne fogadj el semmit.

Be is ment a fiú.

– Na, te kutya, itt vagy?

– Itt vagyok, felséges királyom.

– Elhoztad-é az ódalbordámat?

– Elhoztam! – azt mondja.

– Na, gyere, tedd a helyére, ha elhoztad.

Mihinst odatette a fiú, rögtön felült a király.

– Na, mivel tartozok?

De eszibe jutott, hogy az öregasszony azt is mondta, hogy csak azt kérje, azt a tudományt, amit a király tud, hogy azt tudja ű is. Hát mondja is a fiú a királynak.

– Ó, fiam, az nem neked való.

– Na, ha az nem, akkor nem kell semmi. Nekem csak az kell, amit a felséges király tud.

Három véka pénzzel kínálta, de neki nem kellett. Na, azt mondja a fiúnak a király:

– Hát, ha ennyibe tótt, megpróbáljuk.

Akkor megparancsolta az udvarba a cselédeknek, hogy rakjanak az udvarba három szekér szalmát, három szekér fát és három szekér gallyat. Kivitték a mező közepire, és ű meg a fiú mentek utána. Leraktak az emberek egy szekér szalmát, rá még másikat két szekérel, de a fiút a közepibe fektette. Rá a fát meg a három szekér gallyat. Akkor a király alágyújtott. Az ott égett három nap.

Mikor a király kiment, azt a pernyét a görbebotjával megkaparta, kipattant belőle két szem bors.

– Ó fiam, még felit se tudod annak, amit én tudok.

Felvette a két szem borsot, és megparancsolta az embereknek, hogy rakjanak kilenc szekér szalmát, kilenc szekér fát, kilenc szekér gallyat. Azt ismét kivitette oda. Mikor felét lepakolták, akkor azt a két szem borsot oda belelökte.

Na, az égett ott vagy kilenc nap. Akkor ismét kiment a király, a pernyét széjjelkaparta, kipattant belőle öt szem bors.

– Hohó fiam, mán egygel többet tucc, mint én! – Akkor a király rálehel arra az öt szem borsra, gyönyörű szép fiú lett belőle.

Na, akkor oszt megköszönte a fiú, oszt elindult útnak. De a király nem mondta meg neki, hogy használhatja ezt a tudományt. Bement az öregasszonyhoz, akinél az előbb bent vót. A mondta meg neki, hogy ű most mán mindenféle jószágoknak elváltozhat, s hajtsák a vásárra. Válhat egy aranyszőrű csikónak, mindennek. De ha a kötelet vagy a kötőféket odaadják vele, akkor neki vége lesz.

Megköszönte az öregasszonynak, ment az ű apjához. Az apjáék nagyon szegények vótak, alig vót a mindennapi élő kenyerek.

– Ne búsuljon, apám, Most lesz egy nagy vásár, én válok egy aranyszőrű disznónak, és elhajt maga engem a vásárra. De engem akárki meg fog venni, a kötelet oda ne adja annak, aki engem megvesz, mert akkor soha vissza nem jövök magokhoz.

Na, el is hajtotta az apja a vásárra. Mikor beállott a vásárba, mindjár ment egy nagy úri ember, de ű nem tudta kicsoda.

– Jónapot, öregapám!

– Adjon isten.

– Ejnye, de szép jószágot árul, öregapám.

– Hát bizony, e szép – azt mondja.

– Mennyi vón ennek az ára, öreg?

– Hát ennek három véka arany az ára.

– Ó, öreg, én adok ezer hat vékát.

– Nem kell nekem csak három véka.

Na, mindjárn kimérték neki az aranyat. De az öreg ótta lefele a lábárul a kötelet.

– Hát a kötél a disznóval jár.

– De nem adhatom, mer nekem arra még szükségem van.

Mire az öreg hazament, a fia mán otthun vót.

– Na, van mibűl élni, ugye apám?

– Van gyermekem, van drága fiam.

Mindent megszereztek éltek, éltek, de nem éreztek szükségét.

Megén jött egy vásár. Válott egy aranyszőrű bikának. De megmondta az apjának, hogy a kötelet oda ne adja, mer neki vége. De mán akkor hat véka pénzér adja oda űtet.

Úgy is vót. Mikor a vásárra behajtották, alig állottak meg, megént ott vót egy vevő:

– Nahát, öregapám, megén nagyon szép jószága van!

– Hát nekem a van. Én ilyen szép jószágokkal foglalkozok.

– Mennyi vón ennek az ára?

– Hat véka aranypénz.

– Adok kilencet.

– Nem kell csak hat.

– Kilencet mérünk, csak a kötelet is adja.

– Nem, azt nem adom.

Megegyeztek, el is adta. Mire az öreg hazament, a fiú otthun vót.

Na, van miből élni, semmi gondjuk nincs. (Hej nekem is jó vón úgy, ha egy olyan helyre kerülnék!)

Teltek-múltak a napok, megén jött egy vásár.

– Na, édesapám, most egy aranszőrű paripa leszek, de nagyon rimáncodok magának, hogy a kötőféket oda ne adja.

De mán az öregapja kicsiformán törődött vele, vót pénze. Elhajtott a vásárra. De mán ott vót a vevő, aki megvette ezelőtt is.

– Na, öregapám, gyönyörű szép paripát árul, mi lenne ennek az ára?

– Hát ennek kilenc véka aranypénz.

– Jaj, adok én még kilencet, csak a kötőféket is adja.

Előbb az öreg nem akarta, de addig rimáncodott, odaadta a kötőféket is. Az apja mán nem sokat törődött vele, nem bánta, ha nem lesz fia is, odaadta a kötőfékestül. Na, akkor felült a király a lúra, meglovagolta. Egész országot-világot belovagolta vele akkor éccaka. Akkor hazament vele, és bekötötte a föld alatt való pincébe. Így mondja a mese, hogy tüzes zsarátott tett elibe, a faráho meg hideg vizet, oszt otthatta.

A királynénak akkor lett egy fiúgyermeke, mikor ű ott járkált a tudományért. De ebbe is évek teltek, hogy ű a pincébe vót. A kis fiú mán nagy lett. Vágyott, hogy ű megy világot látni. Hát nem vót mit tenni, ha el akar menni. De neki kell egy jó háti lú. Behajtotta az apja a ménest, olyat válasszon, amék neki tetszik. Na, el is indult a királyfi. Mikor az öregasszony házánál ment, az kijött, mondja neki:

– Jaj, jaj, felséges királyfi, nem ilyen lovon kell a felséges királyfi-nak elmenni!

Hát azt mondja:

– Milyennel menjek, öreganyám? Apám behajtotta a ménest, abbúl választottunk, amék legszebb vót.

– Jaj, felséges királyfi, van még a felséges királynak ettől szebb lova is.

– Hát hun van, öreganyám?

– A pincébe van lezárva, azt kérje.

Na, mindján vissza is ment a fiú, és mondja az apja neki, hogy:

– Miért jöttél vissza, fiam?

– Hát én evvel a lúval nem megyek sehova.

– Gyermekem, mindet behajtottam, azt választottad, amék tetszik.

– Na, mer van apámnak egy lezárva a pincébe.

– Jaj, fiam, az nem neked való lú.

Hát ű nem bánja, hát evvel nem megyen! Ha neki nem adja az apja azt, amék a pincébe van, evvel nem megyen sehova. Hát ű így gondolta, az apja, ha mán ennyibe tótt:

– Nagyon ügyelj rá. Ha vizen mécc keresztül, a száját le ne engeddd, hogy igyon, mert akkor téged lelök, ott ahun tanál.

Na, mikor mentek az apjával, meglátta a lovat, a gyönyörű szép aranyszőrű paripát, nagyon megörvendett neki, hogy milyen szép lova van az ű apjának. Avval oszt elindult. Mikor az öregasszony házához ér, vizen megyen keresztülfele. Megén kimegy az öregasszony:

– Na, ugyi, felséges királyfi, vót a felséges apjának szép lova? De milyen szomjas az a szegény lú, tessék leengedni a száját, hadd igyon.

– De felséges királyatyám azt mondta, hogy ha leengedem, lelök engem.

– Ó, hát egy kis vizet is tetszik sajnálni tülle?

– Igazsága van, öreganyám. Le is engedem, én nem bánom, hadd igyon.

Mikor leengedte a száját, jót ihutt, jól megrázkódott, egy szép fiúnak változott. Bement az öregasszonyhoz. Az öregasszonyt mindján magával vitte, mer az szabadította meg. Az apjára többet nem gondolt, mer az űtet nem szerette. Ezt az öregasszonyt vette magához, aki kiszabadította.

Majd megházasodott, oszt boldogan éltek.

Elmondta: Tóth Bálintné

Világhírű János

Vót egy ember, Világhírű Jánosnak híjták. Híre vót mindenfele, mer amibe belefogott, végre is hajtotta. S vót egy királyfi, akinek vót egy nyáj vadnyúlja. Aztat kellett megőrizni, hogy annak hiánya ne legyen. El is ment János, beszegődött. Másnap János kihajtja a nyulakat a kijelölt legelőre, leült früstökölni egy kis forrás mellé. Eccer csak jön egy nagy sas, kering a nyulak felett. János kapja a puskáját, hogy lelüvi. A sas meg feleli:

– Ide ne lűjj, János, inkább adjál valamit, mer éhes vagyok.

Adott is János neki. A sas tollából kihúzott egy szálát.

– Eztet tedd el, János, mer még erre szükséged lehet. Ha bajba leszel, csak eztet fújd meg, mert ez szólani fog, mint egy síp, ott leszek mentségedre.

Eltött a nap, János hazahajtotta a nyulakat. Kérdi a királyfi:

– Megvannak, fiam, a nyulak?

– Igenis megvan, felség.

– Derék ember vagy!

Másnap ismét kihajtja a nyulakat, ismét tüzet rak. Eccer látja, hogy egy róka lapulva megyen a nyulakho fele. Kapja a puskát, hogy lelüvi, megszólal a róka:

– Ide ne lűjj, János, inkább adj valamit enni, és itt egy síp, ha bajba leszel, csak ezt fújd meg. Mentségedre ott leszek.

Második nap este is hazahajtotta János a nyulakat.

Kérdi a király:

– Megvannak a nyulak, János?

Feleli János:

– Megvannak, felség.

Harmadik nap ismét kihajtja a nyulakat, ismét leül früstökölni. Ahogy früstököl, látja, hogy a forrásban egy kis aranyhal úszkál. Kapja a puskát, hogy meglüvi:

– János, ide ne lűjj, inkább adjál valamit, itt van egy kis síp, ha bajba leszel, ott leszek mentségedre.

Hazahajtja este a nyulakat, kérdi a király:

– Megvannak a nyulak, János?

– Megvannak, felség.

Ekkor a király nagyon megdicsérte, s felkérdezte, hogy:

– Az uradalomba amék hivatalt választod, azt adom neked. De még van egy kérésem. Mer, ha eztet megtetted (ti. a nyulak őrzését), akkor azt is meg kell tenned.

– Mi vóna a, felség?

– Itt és itt van egy vasorrú bába, annak van egy jánya, aztat ha nékem elhozod.

Úgy is lett. Elment János, és beállott cselédnek. A vénasszony megmondta neki:

– Fiam, itt van ez a három lú, eztet fogod gondozni. Kiviszed űköt a selyemrétre, este hazahajtod, ennyi lesz a dógod.

Úgy is lett. De János nem tudta, hogy mi a három lú. A három lú három jánya vót a vénasszonynak. Ahogy kivitte, csak a hátán ült, nem mert lefeküdni, hogy ellopják a lovat. A három jány megcsípte Jánost, hogy alszik-é, oszt ráültették egy görbe ficfára. A ficfa, ahogy a szél lengette, lógott csendesen. János azt hitte, hogy a lovon ül. Felébredt, látja, hogy ű egy görbe ficfán ül. Ekkor nagyon megijedt. Gondolkozott, mitévő legyen. Ki lophatta el a lovat? Eszibe jut, mikor ű legelsőbe kihajtotta a nyulakat, egy sas el akart lopni belülre, ű meg akarta lüni, de a sas felelte:

– Ne bánts, János, adj valamit, mer éhes vagyok, itt egy tallu, ha bajba leszel, ezt fújd meg, mindjár ott leszek mentségedre.

Megfújta a tallut, a sas azonnal ott termett.

– Mi a baj, János gazdám?

– Nagy baj van, ellopták a három lovat. Mán most a fejem karóba húzatik.

Feleli a sas:

– Ide figyelj énrám. A te három lovad, nézz csak fel, ott repdes, három galamb. De én most felülkerekedek rajtok. Addig vágom, addig hajkurászom, le verem ide neked a földre. Csapd hozzá a kötőféket, mindján három lúnak válik.

Úgy is lett. János hátára kerekedett, hazavitte, megpucolta a lovakat.

A vénasszony felvett egy vasrudat, ütötte-verte a lovakat.

– Ringyók, kurvák, szeretitek a kocsist!

Estére került a dolog. Megén kivitte János a lovakat. Hasonlóképpen megint rátették a görbe ficfára. Elaludt. Felébred János, nincs lú.

Eszibe jut neki, hogy ű egy rókával jót tett. Megfűjja a sípot, mindjár ott terem a róka.

– Mi baj, János gazdám?

– Nagy baj van, ellopták a három lovat tüllem. Mán most az én fejem karóba húztatik.

Feleli a róka:

– Igazán nagy baj, János, de fogadd meg az én szavamat. Gyere velem. Menjünk haza. A te lovad most szoros helyen van. A te lovad három tojás, és a vénasszony rajta ül az ágyon. De én, a vénasszonymnak van egy aranykokasa, én addig nyagगतom, míg csak a vénasszony ki nem jön a házból. Te meg ugorj be, csapd oda a kötőféket a három tojáshoz, mindján három lúvá válik.

Úgy is lett. Kivitte az istállóba, belefogott pucolni. A vénasszony hasonlóképpen felvette a vasrudat, ütötte-vágta.

– Ringyók, kurvák szeretitek a kocsist!

Harmadik éjjelre került a dolog, ismét kivitte János, de űtet csak a ficfára tették. A három lú elszökött. Ott vót egy nagy patak, abba három hálnak válott. Felébred János, belefog búsulni: „Kettőt kítötöttem, de mán most mi lesz velem!” Eszibe jut, hogy ű egy kis aranyhalat meg akart lűni, de az azt felelte:

– János, meg ne lűj, inkább adj enni valamit, és itt a kis síp, ha megfűjod, ott leszek mentségedre.

Úgy is lett. Megfűjta a kis sípot, mindján ott termett az aranyhal.

– Mi a baj, János gazdám?

Feleli János:

– Három lovatam ellopták, most már fejemet karóba húzzák.

– Tudom, János. A te három lovad ebbe a nagy folyóvízbe három kis hal. De én most egy nagy cethálnak változok, én addig-addig forgatom a vizet, csapom, verem, míg csak ki nem verem a partra. Csapd hozzá a kötőféket, azonnal három lúnak változik. Vidd haza, pucold meg.

Hazavitte János a lovakat. A vénasszony bement, mikor pucolta, az istállóba, felvette a vasrudat, addig ütötte-verte űköt, hogy a középsú lúból kivert egy ötlábú csikót. A vénasszony bosszúságába mondja Jánosnak:

– Fogd meg, és vidd ki a ganédombra és temesd el.

De mikor kifele vitte, súgta a kiscsikó Jánosnak:

– Semmi fizetést ne fogadj, ne törődj semmivel, mondd a vénasszonynak, én az időmet kitőtöttem, nekem nem kell semmi fizetés, csak az ötlábú rossz kiscsikó, amit elástam a ganéba.

De a vénasszony semmi módon nem akarta adni, azt felelte, hogy ott van az a három szép, azt válassza, améket szereti. De János csak az ötlábút kérte. Nagy nehezen rálett a vénasszony. János meg felvette a vállára, és vitte a dögöt. Mikor kifele ért a határbúl, súgja a kiscsikó Jánosnak:

– Vágj oda a földhöz, mindjár egy tátosnak válok.

Úgy is lett.

János mondja oszt a kis tátosnak, hogy ütet a királyfi a kisasszonyér kütte.

– Nem baj, János – felelte –, majd elmegyünk az éjjel. Én odaállok az ajtóba, te pediglen bemész csendesen, és öleld fel a királykisasszonyt, és lépj ki vele. Mikor mán kívül lesz az ajtón, akkor mán a miénk.

Úgy is lett. Szerencsésen megnyerte. Hazavitte a királyfinak a kívánságát. Feleli a király a kisasszónnak:

– Szívem, szép szerelme, te az enyém, én a tied, hőtig nem hagyjuk egymást, esküdjünk meg.

– Nem lehet – feleli a királykisasszony –, nem lehet, mer még a horgolótúm ott maradt a mestergerendán.

– Hát ki hozza azt el?

– Aki engem idehozott.

Felhívátja a király Jánost, hogy a kisasszonynak a horgolótú ottmaradt a gerendán, aztat kell elhozni.

János ekkor megijedt, kiment az istállóba, s elkezdett keservesen sírni. Kérdezi a kislú:

– Mi baj, János?

– Ez és ez. Ott maradt a horgolótú, a kisasszonyé, azt kell elhozni. A tú a gerendán van.

– Nem baj, János, elhozzuk. Mondjad, hogy adjon a király neked egy csapat juhót, és útra kelünk.

Úgy is lett.

Útra kelt János egy nagy csapat juhval. A kislú változott egy számárnak, és vitte a podgyászt, a Jánosét. Mikor odaértek, ahun a vénasszony lakása vót, olyan rossz időt eresztett a számár az orra

lyukábúl, hogy ég-főd majd összeszakadt. János meg egy öreg juhász vót, ott kínlódott a juhokkal a kapuba. Semerre nem tudta hajtani. A vénasszony szógálója kiment, látta, hogy az öreg juhász milyen bajba van, bement a vénasszonyhoz, mondta neki, hogy milyen bajba van itt egy öreg juhász.

– Eresszük be – azt mondja –, ne ölje meg az idő.

Be is eresztették, elhúzódgattak az eresz alá, hova. Majd mikor a vénasszony elaludt, már akkor a kis szamár egy kis tátosnak váltott, az ajtóba állott:

– Na, eridj be, János, vedd le, lépj ki, és mehetünk.

Úgy is lett. Elvitték a horgolótűt. Átadta a kisasszonynak.

Feleli a király:

– Szívem, szép szerelmem, esküdjünk meg.

– Nem lehet.

– MÉR nem lehet?

– Mer az arany karajmadár ott maradt a gerendán.

– Na, és ki hozza azt el?

– Aki engem idehozott.

Felhívhatja a királyfi Jánost, kiadja a parancsot, hogy mi még a követelése a kisasszonynak. János ismét kiment az istállóba, szomorodott. Kérdi a lova:

– Mi baj, János?

– Nagy baj van. A kisasszonynak ott maradt az arany karajmadara a gerendán.

– Nem baj, János, elhozzuk. Eridj fel a királyhoz, mondd, egy nagy csapat disznót adjon a kezedre, te leszel az öreg kondás, én meg hasonlóképpen kis csacsi, és útra kelünk.

El is mentek. Mikor odaértek, olyan rossz idő keletkezett, hasonlóképpen a szolgáló kiment. Látja, hogy egy öreg kondás kínlódik a disztókkal. Bément, mondja a gazdaasszonynak:

– Itt egy öreg kondás, kínlódik a disztókkal, megöli az idő, eresszük be.

– Beeresztenők, de hátha az a Világhírű János lehet.

– Nem lehet, asszonyom, ez egy nagyon öreg kondás.

Addig rimánkodott, beeresztették. Elhelyezkedtek hasonlóképpen. Mikor a vénasszony elaludt, a tátos odaállott az ajtóba, János meg bément. Nem jól tanálta megfogni a kokast, elvisította magát.

Megfogták Jánost, gombalyégba kötötték. A tátoslova belefogott szomorkodni. Ismét közzéállott a nyájnak, várta a következőt.

Mikor megvératt, hivatja a szógálót a vénasszony, hogy a vaske-mencét fűtse be tiszta pirosra, s mikor legpirosabb, akkor Jánost dobja be a kemencébe. A vénasszonynak valami napja vót, menni kellett otthonról. Nem lehetett otthon, mikor a kivégzés vót.

Mikor a szógáló megfűtötte a kemencét, odahíjta Jánost, hogy üljön rá a lapátra. De János a lapáton keresztülfele feküdt, nem tudta a szógáló belökni. Akkor a szógáló azt mondta:

– Nem úgy kell, hanem üljön rá.

Akkor hanyatt feküdt rajta keresztül. Így se jó vót. Feleli János:

– Hát nem tudom, hogy kell odaülni, mutasd meg.

Mikor a szógáló ráült, hogy így kell (mutatja, hogy ült rá), János bedobta. Akkor az aran tátos kis lova odament, az arany karajmadarat hóna alá fogta János, és útra kelt. A vénasszonnyal találkozott. Az elordította magát:

– Megöltél, te kutya, elloptad a jányomat, elvitted a legeslegszebb lovamat, arany karajmadaramat viszed, de adok én neked.

Mindjárt haza is ment, lóra is ült, és utána eredt. Mindég kiátotta:

– Csak érvük utól, lovam, piros búzával étetlek, piros borral itatlak.

De János felelte az ű kis lovának:

– Tiszta zabbal étetlek, hideg vízzel itatlak, csak utól ne érjen.

Nem is érte utól. Hazavitte szerencsésen. Jelenti a királynak, megérkezett. Mikor meglátta a király a madarat, olyat soha életibe nem látott.

– Szívem, szép szerelmem, esküdjünk meg, én a tied, te az enyém, hóttig nem hagyjuk egymást.

Feleli a kisasszony:

– Nem lehet, mer az arany tátosménese még ott maradt.

Felhivatja a király Jánost, hogy még egy kívánsága van. A kisasszonynak az arany tátosménését el kell hozni.

– Hát ki hozza azt el?

– Aki engem idehozott.

Kimegyen János, kegyetlen belefog szomorkodni, hogy mán ez a legeslegnagyobb feladat.

Feleli a kis lova:

– Nem baj, János, eridj fel a királyhoz, és monddad neki, száz bivalybürt varrasson össze, öntse meg köleskásával, s nekem olyan erőm lesz, hogy én aztat viszem. És csináltasson egy hegyes buzogányt neked.

Úgy is lett. Útra keltek. Mikor elértek oda, ahun az aranytátos legelt, lepakoltak, s a kis lú mondja Jánosnak:

– Ebbe a ménesbe van egy csődör, az az én bátyám, de sokkal erősebb, mint én. Én most úgy beleásom magamat itt a földbe, csak az orrom lyuka lesz kint. És én innen fogok nyeríteni neki, és az meghallja, s nem fogja tudni, hogy hunnen. Addig fog szaladgálni a legelőn körül meg körül, hogy kifárad. Te pediglen eridj fel erre a körtefára, és onnan nézzed, hogy mi fog történni. Ezt a buzogányt üsd ide bele a földbe, és ha látod, hogy én már gyengülök, csak ugorgy bele. Nem lesz semmi bántódásod, ne félj semmit! Én meg már most kiugrok innen a földből, s elnyerítem magamat, most már meglát, és nekem jön. Itt fogunk verekedni, de mondtam, hogy sokkal erősebb, mint én, ha látod, hogy gyengülök, csak hajítsd magad a buzdogányba, és az én kantáromat hajítsd a fejéhez, mindjár megáll, mint a bárány.

Úgy is lett. Megfogták a nagy csődört, megállott, mint a bárány. Akkor rápakolták minden municiójukat, mikor fel vót pakolva.

– Vegyed, János, a bicskádat, és lyuggasd ki ezt a bőrt, hogy csendesen folyjon a kása. És az aranyménes ez után fog jönni, az szedegeti felfele.

Úgy is lett. Szerencsésen bevitte a palotaudvarra, de megrémült tülle mindenki, mikor még olyat senki nem látott. A János lova váltott egy kis lúnak, a bevitte a helyére az istállóba.

Jelenti a királynak, hogy itt az arany tátosménes. Meglátja a király, megborzadt minden szőrszála, hogy olyat sose látott. Feleli a kisasszonynak:

- Szívem, szép szerelmem, esküdjünk meg. Te az enyém, én a tied.
- Nem lehet.
- Mért nem lehet?
- Azt még meg kell fejni valakinek.
- Hát ki feji azt meg?
- Aki engem idehozott.

Felhívhatja a király Jánost, hogy még a ménest meg kell fejni. János kiment az istállóba, belefogott keservesen sírni. Kérdi a kis lova:

– Mi a baj, János?

– Az arany tátosménest meg kell fejni.

– Nem baj, János. Kiváltozok egy aranytátosnak, és kérj a királytól egy kádat, és addig fogom rúgni, vágni mindet, míg idejön a kád mellé. Egyenkint mindet megfejed.

De a té, mikor fejte, úgy forrott, mint a lág. Mikor megfejte, felment a királyhoz, jelenti, hogy meg van fejve a ménes. Mondja a király a királykisasszonynak:

– Meg van fejve a ménes! Szívem, szép szerelmem, esküdjünk meg, én a tied, te az enyém, ásó, kapa válasszon el bennünket egymástól.

– Nem lehet – feleli a kisasszony.

– Miért nem lehet?

– Abba meg kell fürdeni valakinek.

– Hát kinek?

– Aki engem idehozott.

Felhívhatja a király Jánost, hogy a tébe valakinek meg kell firidni. János nagyon megijedt, hogy látta, hogy forr a té a kádba. Kiment az istállóba, keservesen belefogott sírni. Kérdezi a kis lova:

– Mi a baj, János?

Mondja, hogy a tébe meg kell firidni.

– Nem baj, János, eridj a királyhoz, monddjad neki, hogy mán ha nekem meg is kell halmom, de legalább az a kis lovam, aki az istállóba van, tessék megengedni, hogy hozzák ki oda a kád mellé, hadd lássa legalább, hogy múlok ki a világból.

De a kis lú megmondta Jánosnak, hogy:

– Mikor engemet odavezetnek, te vetkezz le tiszta pucérra, hadd forrjon ott az a té, én olyan hideget ereszték belé a fél orrom lyukából, hogy kifele ugracc a hidegségtül tülle. De olyan szép embert, mint te leszel, soha nem látott senki, nem is lát.

Mikor a király meglátta, hogy János milyen szép lett, mondja a királykisasszonynak:

– Szívem, szép szerelmem, hadd firidjek meg benne.

Mikor a király beleugrott, csak úgy forrott a té, és egy pillanat alatt hullá lett.

Feleli a kisasszony:

– János, szívem, te az enyém, én a tiéd, ásó, kapa válasszon el bennünket egymástúl.

Elmondta: Lupuj István

Juhász Palkó

Vót eccer, hun nem vót, hetedhét ország ellen, az Óperenciás-tengeren is túl, vót egy huszonnégyországos király. Huszonnégyországos királynak vót egy juhásza. Juhásza huszonötéves házas vót. Gyermekék sose vót. Gyermekér nagyon halálba vót, főleg a juhász.

Majd egy reggel hajtotta a juhokat kifele. Egy hídon kellett neki keresztülmenni. No, de a hídon keresztülment, egybül elérte a legelőt. A juh kiért a legelőre, mindján nekiterült, nekikezdett a juh legelni. A juhász elővette a tarisznyáját, nekikezdett früstökölni.

Mikor a tarisznyáját elővette, eccer hallott egy gyereksírást a híd alatt. Mikor figyelmes lett a sírásra, avval ű fogta magát, le is ment a híd alá. Nézi, hogy ott van egy gyermek, párnával be van pólyálva.

– Hej – mondja a juhász –, milyen a jó Isten, tudja, hogy nekünk gyermekünk nincs, s rendelt nekünk egy gyermeket. Na, de megnézem hát, hogy fiú-é vagy lány.

Szerencsére fiú vót. Nagy örömmel fel is kapta a juhász, és vitte magával.

Mindjár délbe ment a felesége, vitte az ebédet.

– No, kedves feleségem, van egy szép gyermekünk.

Kérdi a felesége:

– Micsoda? Fiú-é, vagy lány?

Felesége is nagy örömmel fogadta, hogy hál istennek, hogy fiú.

– Na, dehát kinek is kereszteljük?

– Juhász Palkónak.

Most szépségesen fogta az asszony, és hazavitte.

Ugyancsak amék napon a juhász meglelte ezt a gyermeket, azon a napon a királynénak született egy leánygyermek.

Telnek-múlnak a napok, jönnek az esztendőök, amikor a két gyermek két napos, két esztendő kellett nekijek.

Úgyannyira mentek, elérték azt az időt, iskolába kellett nekijek menni. A két pulya eccerre ment fel az iskolába, a királyjány is, Juhász Palkó is. Ezek úgyannyira összeszoktak az iskolába, hogy azok senkivel a világon nem tudtak játszani, csak ők ketten még az iskolába is.

Juhász Palkó az olyan szép vót, a nap minden tizenkét órakor egy félóra hosszott állt meg a szépségén.

Teltek az idők elfele, úgyannyira mentek a jány és a fiú, szerelmet is ígértek egymásnak. Ez a királynak a fülébe ment, a pillanaton eltiltotta egyik a másikjoktól őköt.

Igen, de nem ért semmit, mer ezek mindég kerestek maguknak alkalmat, ahun tudtak érintkezni.

Már úgyannyira mentek, hogy meg is vót beszélve, mikor lesz a szökés. Ezt a király mindján hamarosan meg is tudta. A pillanaton, kérem szépen, Juhász Palkót kűbástya közé rakatta. Ezt megtudta a porosz király.

Ez a huszonnégyországos király olyan vitéz, hogy ű az embereket kűbástya közé rakatja! Most kűdött neki egy botot.

– Huszonnégyországos király, te olyan nagy ember vagy, hogy te az embereket kűbástya közé rakatod, akkor állapítsd meg aztat nekem, hogy ennek a botnak mék a vastagabbik vége, mék a vékonyabb.

Közbe itt, mikor Juhász Palkót befalazták, a királykisasszony beszélt a mesterekkel, hogy egy lyukat hagyjanak azon a kűfalon, ahun ű Juhász Palkónak ebédet fog beadni.

Hát, hogy megjött ez a bot, a királykisasszony egy kicsit az ebédvel elkésett.

Mikor megérkezett hozzá, mondja neki Juhász Palkó:

– Szüvem, szép szerelmem, 'sz elismerem, hogy meguntad hozzá járni, hagyjál is velem félbe, én is hagy nyugodjam meg magamnak.

Mondja a királykisasszony:

– Ó, ugyan, ugyan, szüvem szép szerelme, még te is szomorítol? Most a porosz király kűdött édesapámnak egy botot, hogy állapítsa meg, hogy annak mék vége vastagabb, és mék vége vékonyabb.

– Ugyi, szüvemnek szép szerelme, arra apádnak vót esze, hogy engem bekúfalazzon, de arra nincs esze huszonnégyországos király létyyre, hogy azt állapítsa meg, hogy annak a botnak mék a vékonyabb vége, és mék a vastagabb? Most pedig hazamehetsz, és rögtön mondjad édesapádnak, hogy mit álmodtál. S rögtön mondjad az álmodat neki elfele. Kérdi tülled, hogy mi az az álom, jányom? Akkor te mondjad neki, hogy te azt álmodtad, húzza meg a válút vízzel, s azt a botot tegye bele, s amék vége lemegyen a vízen, arra a végére írja rá, hogy az a vastagabbik, másakra írja rá, hogy ez a vékonyabbik, amék felülmarad a vízen, és küggye vissza.

Na, a király mindján meg is próbálta, sikerült is. Mindjárt a király fogta is magát, és ráírta egyik végire, amék leért a vízen, ez a vastagabbik, a másik végire ráírta, amék fennmaradt, ez a vékonyabbik. Visszakúdde.

Második délbe feleli a porosz király:

– Elég jó tehetséggel bír ez a huszonnégyországos király. Meg tudta állapítani, hogy mék ennek a botnak a vastagabbik vége, és mék a vékonyabbik. Na, te huszonnégyországos király, itt küdök neked három egyforma csikót, állapítsd meg nekem, mék az egy éves, mék a két éves és mék a három éves.

Ez már délre meg is érkezett.

A jány akkor is késett az ebédde, mert nagy zavarba jöttek, hogy ez a porosz király csak elpusztítja a huszonnégyországos királyt. Ahogy megérkezett az ebédde a jány, Juhász Palkó szintén nekiállott, hogy:

– Hagyjál is mán félbe, szüvem szép szerelmem evvel az ebédhorrással is, hagy pusztuljak én már el!

– Ó, szüvemnek szép szerelme, még te is szomorítol, nem elég, hogy apám ilyen nagy bajba van!

– No – feleli a fiú –, mi bajba van?

– Most a porosz király küdött édesapámnak megén három csikót, hogy állapítsa meg, mék az egyéves, mék a kétéves, mék a hároméves.

– Ugyi, arra vót édesapádnak esze, hogy éngemet kúbástya közé rakasson, de arra nincs esze, hogy állapítsa meg azokat a csikókat, hogy mék hány éves? . . . Most pedig hazamenc, rögtön feküdjél le. S eccer csak eljajdítod magad, apád fel fog szaladni, mert azt mondja,

hogy a te szavad szent, amit te álmodol. Mondjad neki az álmodat rögtön elfele. S mondjad neki, hogy azt álmodtad, hogy tőccsön ki az udvarra egy fél véka árpát, fél véka gabonát, s fél véka búzát. Az egyéves megy a búzára, a kétéves megy a gabonára, a hároméves megy az árpára. Írja rá mindnek a farára, s engedje őket vissza.

Úgy is vót, sikerült.

Mikor ez visszament, feleli a porosz király:

– Te huszonnégyszáz éves király, ez se nem a te eszedtől függött! Na hát, ha ezt meg tudtad cselekedni, akkor egész biztos, azt is meg tudod cselekedni, amit most üzenek neked. Na, te huszonnégyszáz éves király, már látom, hogy olyan nagy ésszel rendelkezel, hogy ezt is meg tudtad állapítani, ezt a három csikót.

Most pedig buzdogánynak a végire írt egy cédulát. Feltette annak a buzdogánynak a végire. A cédulára a vót ráírva, hogy „ezt a kis cédulát, amit most odahajítok neked, evvel a pácával fogod hónap délbe a pecsenyés villát a számtúl elütni. Ha nem, a fejed nem lesz ott, ahun most van, és készülj el a háborúra!”

Itt minden nagy ricsajba jöttek, megfogta azt a háromszázhatvanhat mázsás buzdogányt, mikor odahajította, a királyi palotának a fél ódalát egészen levitte, és a szoba közepire esett le, és ott víz jött fel helyette a buzdogány mellett.

Huszonnégyszáz évében nem akadt ember, aki azt onnan kivegye. Szalad a jányához.

– Gyermezem, nagy baj van, feküdj le hamar, és álmodjál.

– Édesapám, csak délbe tudok álmodni.

Eljött a déli óra, a jány kivitte az ebédet Palkónak. A fiú akkor is csak nekiállott, hogy márpedig csak hagyjon üvele félbe, hogy már ne is menjen ühöz.

Most mondja a jány Palkónak.

– Ugyan, szívemnek szép szerelme, még te is szomorítol, nem eléggé meg vagyok én szomorítva. Mán hónap tizenkét órára az országunk el is lesz perzselve, ha édesapám nem teljesíti azt, amit üzent a porosz király.

– Nos – kérdi tülle Palkó, hogy – , mit üzent?

– Odalökött egy vasdarabot. Pont a szoba közepére esett le, végire rá vót írva egy cédula, hogy avval a vasdarabbal üsse ki

édesapám déli tizenkét órakor a porosz király szájából a pecsenyés villát. Ha nem, akkor elperzseli mind a huszonnégy országot.

– Igen – azt mondja –, hát az egy kicsit bajos dolog. Most pedig hazamenc, rögtön feküdj le, most már neked apád nagyon hiszen, és mihént lefekszel, rögtön állj fel, s apád ha kérdi tülled, mit álmodtál gyermekem, mondjad, te nagyot álmodtál, mer aki azt meg tudja tenni, az már tán életbe sincs.

Hazament a jány az ebédvívésből, rögtön le is feküdt, fel is állott nem is sokára, megyen az apjához.

– Na, gyermekem, mit álmodtál? Mit álmodtál, kedves gyermekem, mer a te szavad szent?

– Baj van, édesapám, mer aki eztet meg tudná cselekedni, az már talán életbe sincs.

– Kedves gyermekem, hát ki tudná eztet megcselekedni?

– Eztet csak Juhász Palkó.

– Juhász Palkó?

Mindjár megüttette a huszonnégyországos dobot. Valamennyi kőműves van a huszonnégy országban, a pillanatban ott legyen, és azt a kűfalazatot szedjék onnan szíjjelfele, de úgy, hogy ha Juhász Palkóra egy szem kű ráesik, annak rögtön karóba a feje. Mikor annyira már szóval érhetette a király, rögtön megszólalt a király:

– Élsz-é, vagy halsz, Juhász Palkó, gyermekem?

Felelte Juhász Palkó:

– Hát éppen még a lélek bennem van.

Azon a pillanaton kivették, a király karonfogvást fogta meg, és úgy vezette fel a királyi palotába.

Mikor Juhász Palkó felért a palotába, mondja a királynak:

– Mi van itt felséges királyatyám, ilyen nagy romba van itt minden?

Mikor a szoba közepire értek, lássa Juhász Palkó, hogy egy karika ott van a szoba közepin, felfele áll a padlóból.

Mondja Juhász Palkó a királynak:

– Hát ez milyen karika itt, felséges királyatyám?

– Jaj, Palkó gyermekem, pont eztet kéne nekem visszahajítani, de nincs ember, aki innen eztet kivegye.

– Dehogy nincsen, felséges királyatyám.

Palkó megfogta, a kis ujjával kivette.

Még eddig csak félt a király, ameddig félt, de félt mostmán.

– Felséges királyatyám, a parancsomat teljesíteni.

– Mindent Palkó, ami csak létezik a világon.

– Most az ácsokat összeszedni, ami létezik az egész huszonnégy országon. És ennek a kastélynak a tetejire háromszázhatvanhat méteres megfigyelőt építeni, és onnet ide lehet telefont vezetni, és amit én mondok, azt idele csinálni.

Na, úgy is lett. Megütötte a huszonnégyországos dobot, valameny-nyi ácsok vannak, az mind jelenkezzen a királyi palota előtt. Ott is vótak az ácsok mind. Már csinálták is a magos figyelőt. Kész lett, a telefont felvezették, és ű már oda fel is ült, a telefon a kezibe.

Kivérradt. Vérrad megfele, a porosz király mán kelne felfele. Ez a magos figyelőből leszól:

– Szakácsné, szobajányok, mozogjatok, mer a porosz király szobájába már ágyalnak befele. Szakácsnék, a reggelit készíteni elfele, mert a porosz királynál készítik a reggelit. Szakácsnék, készüljetek az ebédhez fele, mer ott készítik az ebédet. Szakácsnék, szobajányok, hordjátok az ebédet felfele, mert a porosz királynál már hordják is felfele. Felséges királyatyám, üljenek lefele az asztalhoz ebédelni, a porosz király már az asztalnál ül.

A legelsőt megették a porosz királynál. Ment a pecsenye, porosz király beledugta a villát.

– Na, most szeretném látni azt a vitéz embert, aki ezt a pecsenyés villát a számtúl elütné!

Akkorára mán Juhász Palkó ki is vágta a szájából pecsenyével együtt.

Feleli a porosz király:

– Hát mos mán csakugyan nagy ember ez a huszonnégyországos király.

A porosz király küdött egy táviratot, hogy most azt az embert kűggye el neki, aki ezt megtette.

Mikor megérkezett a távirat, mutassa Juhász Palkónak a király. Mondja Juhász Palkó:

– Nincs semmi hiba, felséges királyatyám. Most tessék nekem az egész országba, ami van, a katonaságát előállítani. – Mert ű abból a katonaságból kiválasztott tizenegyet, olyat, amilyen ű. De se nem

magasabb vót, se nem alacsonyabb, mindenféleképpen olyan vót, mint ű.

Most elindultak mind a tizenketten együtt.

Most útközbe, míg mentek, addig kioktatta mind a tizenegyet, hogy mikor megérkeznek, eccerre köszönjenek:

– Szerencsés jónapot, felséges királyatyám. Parancsára megérkeztünk! – ezt eccerre mondani, mind a tizenketten.

Kérdezni fogja a király, hogy:

– Mék az az ember, amék idejött énhozzám?

Eccerre felelni fogjuk mind a tizenketten:

– Parancs.

Erre a király azt fogja nekünk mondani, menjünk be.

Bemegyünk, egymás mellé leülünk, egy sorba ülünk. Ha a király bejön, akkor azt fogja mondani:

– Na, az az ember, akit én hívtam, álljon fel, és jöjjön velem különszobára. Eccerre állunk fel, mind a tizenketten.

Megvót a kioktatás, megérkeztek a királynál.

Felelte mind a tizenkettő:

– Szerencsés jónapot kívánok, felséges királyatyám.

– Szerencsével isten hozott benneteket. Mék az az ember, aki idejött énhozzám, akit én hívtam, nyúccsa fel a kezit?

Felnyútotta mind a tizenkettő.

Erre a király észhe kapott, s amék szobába bevitte űköt, abba a szobába bebútatott egy kis cigányfiút. A cigányfiúnak azt mondta:

– Nagyon meg lesz neked fizetve, csak annak az egy embernek jegyezd meg a köpenyit, amék beszél.

Beültette űköt a szobába, a kis cigányfiú mán ott előre el vót készítve, bebujtatta. Borral megkínálta űköt:

– Na, beszélgetsetek, fiúk, mer nekem dógom van – a király mondotta.

A király kiment, felhívatta a juhászt:

– Te juhász – mondotta a király –, van háromszázhatvanhat csapat juh, de azok közül a legeslegelső és legeslegjobb juhot vágd le.

Felhívatta a pincért:

– Pincér, a legeslegelső bort, a legjobb bort hozd fel a kastélyba.

Most szólott a szakácsnéknak:

– Legeslegjobb sütemént készítsétek ebédre.

Ez el vót készítve. Eljött a déli idő, viszik a drága finom pörköltöt, birkapörköltöt, megebédelnek a fiúk, feleli Juhász Palkó a többinek:

– Na fiúk, ugye jó vót a birkapörkölt?

Felelik a többiek:

– Hát igen, ez nagyon kitűnő vót és jó ézű.

– Mégjobb ézű lett vóna, fiúk – Juhász Palkó mondta –, ha nem kutyatejen nevelkedett vóna ez a birka.

Akkorára a cigány fiú kilopódozott a sarokból, Juhász Palkónak meghúzta a köpenye sarkát krétával.

Juhász Palkó észrevette, meghúzta mind a tizenegynek. Feleli a király, mikor bement:

– Föl! Hátra arc!

Látta, hogy mind a tizenkettőnek meg van húzva a köpenye alja. Hát ugyi, nem tudott rajta elmenni, hogy mék beszélt.

Most itt a cigányfiú, amit Juhász Palkó mondott lefele ennek a tizenegynek, ezt mindet írta lefele.

Vitték a tésztát.

Megették a tésztát, utána mondja Juhász Palkó a tizenegynek:

– Ugye fiúk, jó vót ez a tészta?

– Nagyon jó vót – felelik a többiek.

– De még jobb lett vóna, ha nem lett vóna benne egy kis csecstej.

Erre egy fekete cérnát rákötött a köpeny sarkára a cigányfiú.

Juhász Palkó mind a tizenegynek rákötötte a fekete cérnát a köpenyire.

Megyén a király:

– Na fiúk, jó vót az ebéd?

Felelik mind a tizenketten:

– Jó bizony.

Mondja a király nekijek:

– Föl, hátra arc!

Lássá, hogy mind a tizenkettőnek meg van jegyezve. Mondja a király nekiek:

– Na, vissza, leülni!

Leültek. Utána vitték a bort. Elfogyasztották a fiúk a bort, mondja Juhász Palkó a többieknek:

– Ugyi, fiúk, nagyon jó volt ez a bor?

– Nagyon naccerú vót ez a bor – azt mondják a többiek.

– Még jobb vón', fiúk, ha nem vón' benne egy kis embervér.

Erre egy ollóval lecsípte a köpenyének a sarkát. Olyan észrevétlenül lecsípte a kis cigányfiú, hogy bizony ezt Juhász Palkó nem vette észre.

Akkor utána megén feleli Juhász Palkó:

– Ugyi fiúk, elég rendes fiú ez a király?

Felelik a többiek:

– Hát igazán nagyon udvarias és kedves.

– Még kedvesebb vóna, fiúk, hogyha nem fattyúgyermek vóna.

Erre belépett a király. Mondja a király nekik:

– Na fiúk, megelégedtetek az ebéddel? Jó vót az ebéd?

Felelik rá mind a tizenketten:

– Igen, jó vót.

Mindjár mondja nekik a király:

– Na, fiúk, föl, hátra arc!

Látta, hogy Juhász Palkónak a köpenye sarka le van csípve, de többnek egynek sincs.

– Rendszerben, a többi elmehet.

Most pedig Juhász Palkó megtudta azt, hogy:

– Az anyádba annyi vótál, mint egy kásának harmadrésze, hogy nekem teveled meg kell hogy víjjak.

Mingyár fogta magát, és Juhász Palkót be is zárta egy zárkába.

Juhász Palkó mikor ütet bezárták, ű irt egy cédulát, hogy a tizenegy ember minél előbb menjen hazafele, annyit tegyen meg a király az érdekibe, hogy egy század katonaságot tiszta pirosba küggyön napfeljöttül, egy század katonaságot tiszta fehérbe küggyön naplementül, egy század katonaságot déltül tiszta feketébe.

Ennyit még megengedett a porosz király ennek a tizenegy embernek, hogy köszönjenek el Juhász Palkótól. Odament a tizenegy ember, kezét fogott velek, és úgy adta oda a cédulát a kezekbe, hogy adják oda a királynak otthun. Evvel a tizenegy ember elkészönt tüllök, elindultak hazafele.

Mikor ezek elmentek, akkor a király kihívta Juhász Palkót. Most kérdi Juhász Palkótól a király:

– Azt mondd meg nekem, hogy minek mindenféleképpen megjárt a pörkölt, csak ne kutyatejen nevededett vóna?

Feleli Juhász Palkó:

– Tessék felhívatni a juhászt, majd az megmondja.

Hívassa fel a juhászt. Mondja a juhásznak a király:

– Te juhász, én megparancsoltam neked, hogy a legeslegjobb birkát vágd le, hát akkor minek nem aztat vágta le?

Mondja a juhász:

– Hát én pontosan azt vágtam le.

– Minek nőtt az kutyatejen?

– Hát mit tűröm, mit tagadom, felséges királyatyám, annak a birkának, améket én levágtam, az anyja megdöglött még kétnapos korába. Sajnáltam a bárányt ellökni, és az én pulikutyám éppen szoptatott, és aláragasztottam, és azon nőtt fel a bárány.

Feleli tovább a király:

– A sütemény is nagyon jó volt, azt mondtátok, csak csecstej vót benne.

– Tessék felhívatni a szakácsnét.

Felhívatta a szakácsnét:

– Szakácsné, mi vót a hibája a süteménnek, mikor én megparancsoltam, hogy a legeslegjobb sütemént készítsétek el?

– Felséges atyám, mit tűröm, mit tagadom, a macska felugrott a kredenc tetejire, legalább is három decinyit kiöntött a tejből. Én meg a csecsemből fejtem ki a hóját.

– Na jól van, ez rendben van, menjünk tovább. Na, most mi vót?

– a király felelte – a bornak a hibája, mikor én a legeslegelső bort hozattam fel nektek?

– Semmi más hibája nem vót, csak az az egyetlenegy hibája vót, hogy embervér vót benne. Nem teccik elhinni, tessék felhívni a pincért.

Hívassa a pincért:

– Pincér, és megparancsoltam neked, hogy a legeslegelső bort hozasd fel az embereknek. Minek nem azt kütted te fel, minek vót abba embervér?

– Felséges királyatyám, mit tűröm, mit tagadom, amikor szüreteltünk, elvágta a kezemet, körülbe egy fél decinyi vér belefolyt.

– Eddig rendbe vagyunk. Na most, Juhász Palkó, mondd meg te azt nekem, hogy én mindenféleképpen rendes gyerek vagyok, de még rendesebb vónék, ha nem fattyúgyerek vónék.

– Hát, felséges királyatyám, tessék megkérdezni az édesanyjától.

– Na, kedves édesanyám, mondja meg csak nekem, hogy minek vagyok én fattyúgyerek, nem az az én édesapám, aki nekem vót?

– Ó, kedves gyermekem, ez tégedet ne érdekeljen. Hát pont te akarsz most ebből felhajtást csinálni?

Evvel húzta a kezit, jól pofon vágta az anyját:

– Na, ne sokat beszéljen mellette, hanem mondja meg!

Mindjár mondja neki az anyja:

– Hát, kedves gyermekem, abba az időszakba, mikor a te apád király vót, úgy harcoltak, hogy apád is elment a háborúba, és jött arra egy csipkés. Nagyon szép ékszerek vótak nála, venni akartam tülle, de azt mondta, hogy csak akkor ád, ha egy éjjel itt alszik.

– Hát, akkor én nem azé vagyok, aki most apám vót nekem?

– Hát gyermekem, nem.

Erre mindjárt hóhért rendeztek, Juhász Palkót azonnal az akasztófa alá állították.

Mindjár kurrencset küdtek, hogy menjenek Juhász Palkónak az akasztására, nézzék, Juhász Palkónak megadtak minden kedvét.

A hóhér mindjár, ahogy húzta vóna felfele, a király napfeljöttnek nézett:

– Megállani az akasztással!

Mindjár kérdi Juhász Palkótól a király:

– Nézzed már Palkó fiam, hogy mi ez a veres, ami itt jön?

– Az, felséges királyatyám, azok most jönnek azért, ha felséges királyatyám engemet felakaszt, azok rögtön lángba borítsák az országot.

– Hát ezek a feketék, amik innen jönnek, Palkó fiam, déltől?

– Ezek jönnek az én mentségemre.

– De nézzed mán, még naplementről is jönnek valami fehérek, hát azok micsodák?

– Azok meg, felséges királyatyám, azok az angyalok, jönnek énértem, hogy engemet azonnal repítenek a mennyországba, felséges királyatyámat meg teszik az én helyemre, és maga fog én helyettem meghalni.

– Palkó fiam, rögtön szállj le az akasztófa alól, és eridj magadnak, ahány napos vagy.

Mingy' a katonasággal összecsatlakozott, megindultak hazamenni a huszonnégyországos királynál. Mikor megérkeztek a huszonnégy-

országos királynál, azon pillanatban megüttette a huszonnégyországi dobot:

„Hercegek, grófok, válogatott cigánylegények gyűljenek a mulatságra össze!”

Megcsinálták a naccerű lakadalmat. Pillanaton áttette Juhász Palkónak a huszonnégyországos királyi csákót, s a hajadon leányát adta neki feleségül.

Mondotta neki:

– Nesze, kedves Juhász Palkó, gyermekem, ezt a huszonnégyországi királyi csákót te érdemled meg – s kezét fogott vele. – Éljetek boldogul.

Még mái napig is élnek, ha meg nem haltak.

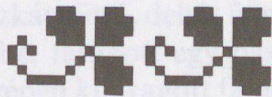
Elmondta: Lakatos Péter

A szegény ember kisénye

Legendamesék

Majd ekkor ez a szegény ember egy másik nagyzárdánál dögött. De nem volt neki mit enni, mert olyan szegény volt, mint a templom opecs.

Közlekedett a husvét. Nagypénteken kért a nagyzárdától egy kis búzát vagy egy kis lisztet, hogy főzhesse a nagy süsőt egy kis kalácsot. De nem kapott. Mit volt mit lenni gondolkozott a szegény ember nagypénteken szoktak a páskát főzni, de nem lehet süthet, mert nincs miből. Elmegy az erdőbe, hogy gyűjtsen szőlőt, mert Lászlóknak volt.

Kellett szentelni. Hátt szegény ember megkérte a nagyzárdát, hogy kalácsot. A kicsiny szegény megpirította a fakalácsot pirosra, a kemencében. Majd húsvét reggel meennek szentelni. A nagyzárdának volt a kosárja. Ott volt a kosárba szépen betakarva, az ővé mag csak varisznyájába, a földön mellette.

Mikor a nagyzárda betolta a templomba, ő meg kicserélte a kalácsot. Az ő fapáskáját tette oda a másik helyett a nagyzárda kosárjába.

Megvót a szentelés. Húsvétkor, minden hozrakészülődnek az évhez. De nem fogta a kos a kalácsot. Tízta is volt.

— Látod — azt mondta a felesége —, fanyk volt, amíg nem adták annak a szegénynek.

Erre fogott egy másik páskát, adta a szegény embernek.

— Na, komán-asszony, adon egy páskát, adok én búzát is.

Adott búzát egy zsákkal, meg egy nagy sodott hozzá. Így volt a nagy a zsidó pap is azt mondta: ha semmi sincs, de páskának lenni kell. Így oszt lett mel zsidó, lett páskát, az ilyen a szegénynek kérésék, mert szereti.

Előzetes Történetek

A szegény ember húsvétja

Majd eccer ez a szegény ember egy másik nagygazdánál dógozott. De nem vót neki mit enni, mer olyan szegény vót, mint a templom egere.

Közeledett a húsvét. Nagypénteken kért a nagygazdától egy kis búzát vagy egy kis lisztet, hogy ű is hagy süssön egy kis kalácsot. De nem kapott. Mit vót mit tenni, gondolkozott a szegény ember, nagypénteken szokták a pászkát sütni, dehát ű mán nem süthet, mer nincs miből. Elment az erdőbe, faragott egy pászkát, mer katólikus vót. Kellett szentelni. Hát szépen kifaragott fából egy kalácsot. A felesége szépen megpíritotta a fakalácsot pirosra, a kemencében. Majd húsvét reggel mennek szentelni. A nagygazdának teli a kosárja. Ott vót a kosárba szépen betakarva, az övé meg csak tarisznyájába a földön mellette.

Mikor a nagygazda bement a templomba, ű meg kicserélte a kalácsot. Az ű fapászkáját tette oda a másik helyett a nagygazda kosárjába.

Megvót a szentelés. Hazamentek, osztán hozzákészülődtek az evéshez. De nem fogta a kés a kalácsot. Tiszta fa vót.

– Látod – azt mondja a felesége –, fának válott, amijér nem adtál annak a szegénnek.

Erre fogott egy másik pászkát, elvitte a szegény embernek.

– Na, komámasszony, adjon egy zsákot, adok én búzát is.

Adott búzát egy zsákkal, meg egy nagy sódort hozzá. Így van e, mer a zsidó pap is azt mondta: ha semmi nincs, de pászkának lenni kell. Így oszt lett mit enni, lett pászka, az Isten a szegénynek kirendeli, mer szereti.

Elmondta: Tarcza Ödön

Jézus és a kovács

Egy ízben, mikor Jézus Krisztus a földön járt, ű úgy gondolta, hogy űtűlle nagyobb mester nem létezik az egész kerek világon. Amint ment egy községbe, a kovácsnak ki vót téve a falitábla, hogy itten lakik a mestereknek a mestere.

A Jézus odament, és beszegődött a kovácsmesterhe segédnek, hogy itt lehet valami jót tanulni. Mer a mestereknek a mestere lakik itt.

Reggel behoztak harminckét igáslovat, vasalni kellett vón befele. A Jézus hozzáfogott vasalni, térgybe elvágta a lúnak a lábát (még a b... ott ki vele), befogta a sotuba, és úgy vasalta (nagy nevetés). Megmutatta a mesternek, hogy hogy kell, a meg csak nézte.

Estére kész lett Jézus, továbbment. De a faluba csak ott hált. Egy szegény fuvaros vitt két lovat a mesterhez bevasalni. A mester szintén úgy cselekedett, mint a segéd. Elvágta térgybe a lú lábát, és befogta a sotuba, úgy vasalta. De mire egy lábát levasalt, a lú megdöglött. Megijedt a szegény ember, hogy neki hun van a lova, hát megdöglött. De a segéd tudta, mer a faluba hált. Elment a segéd, bevasalta, és készen felállott a lú, nem lett semmi baja.

Akkor a segéd így válaszolt a mesternek, hogy:

– A cégtáblát vegye le, és írja rá, hogy itt lakik az inasoknak az inasa.

Mer űnálla nagyobb mester nem létezik.

Továbbvándorlásába akadt cimbora neki, a cigány. Avval vándoroltak. Amint vándorolnak, mondja a cimbora, hogy ű éhes. A Jézus azt válaszolta, egy kevés ideig mennek még, az öreg juhász ott várja egy sült báránnyal, és akkor lesz az ebéd.

El is értek. A cimbora ment a bárányért. De mire hozta, egyik veséjét megette. Mikor odavitte, mondja neki Jézus:

– Hun van a veséje?

Hát azt mondja:

– Egy veséje van egy juhnak.

Hát látta Jézus, hogy nincs kivel kezdeni, hát megnyugodott. Ebéd után tovább mentek. Eccer a cimbora megént éhes vót. Mondja, hogy ű éhes. Azt mondja Jézus, hogy:

– Maj ott vár egy öreg juhász három sajttal.

A cimbora gondolkozott, hogy: „Ketten vagyunk, a sajt meg három, biztos kettő az enyém.” Mikor elment a sajtér, egyet meg is ett. Kettőt visz visszafele. Kérdezte Jézus, hogy hun a három sajt. A cimbora mikor számolt, kettő, három, megvan mind. Láta Jézus, hogy nincs kivel hova menni, hát csak megnyugodott.

Megebédeltek, és útnak indultak. Beértek egy királyi városba. A királykisasszony halálán vót. Nagy híre futamodott, hogy a három keleti doktornak egyike itt van. Fel is hívták rögtön, hogy a kisasszonyt gyógyítsa meg.

Jézus Krisztus bevitetett egy dézsa hideg vizet, egy dézsa téfelt. A kisasszonyt diribrül darabra vágta, avval a hideg vízzel megmosta, téfellel megkenegette és összerakta. Feléledt a kisasszony. Úk továbbmentek.

Menetelés közben elálmosodtak. Egy erdőforma szélén, egy vadrózsabokor árnyékánál megállottak. A Jézus azt mondta, hogy ezt a bokrot vájja ki a cimbora, és sok arany van alatta. De háromfele rakja. De a cimbora azt mondta, hogy csak kétfele rakja, mer csak ketten vagynak. De háromfele kellett rakni. Mikor készen lett, felkötötte a Jézust. A Jézus fogott egy csomót, egyet a cigány. Akkor kérdi, hogy a harmadik kié lesz. A Jézus azt felelte, hogy aki megette a juhnak az egyik veséjét meg az egyik sajtot.

A cigány mindján mondja, hogy:

– Vákuljak meg, ha nem én vótam. Én ettem meg.

Hát tudta azt Jézus. Akkor felvette a két csomó pénzt, és a Jézus elzavarta magátúl, de megmondta neki, hogy semmi félét, amit ütülle látott, ne csinálja, az ű keze alá ne kaparásszon. És elváltak. A cigány mikor beért a városba, azonnal rendezett magának ruhát, pantallót, cilindert, mindent, és kijelentette, hogy ű a három keleti doktornak egyike, ahol beteg van, ű tudja gyógyítani.

Egy helyen egy hercegkisasszony vót beteg, és behítették. Hát ű is hozzáfogott, összevágta, vízzel mosta, téfellel megkenegette, összerakta, de nem forrott össze. Mán nagyon sokallották a doktor úr munkáját, betörték az ajtót, látták, hogy a kisasszony apróra van vágva. Fogták, oszt fel akarták akasztani a doktort, de akkorára a Jézus megjött.

Felélesztette a hercegkisasszonyt, a cigányt meg oszt elkurgatták, és nem foglalkozott tovább a tanulmányal.

Elmondta: Kis Árpád

Szent Péter Isten akar lenni

Eccer megint csak mentek, oszt Szent Péter szeretett vóna Isten lenni.

– Uram, csak egy nap hagy lennék én Isten, majd megmutatnám én – azt mondja –, hogy kell a világot kormányozni.

Azt mondja neki Krisztus urunk:

– Na, Péter, máma kormányozd, ahogy neked jólesik.

Hát osztán közbe egy asszony arrafele hajt egy tehenet bornyával. Kicsapta a falu végire. Azt mondja Szent Péter:

– Hát erre a tehenre ki fog igyelni? Ki fogja gondját viselni?

– Majd gondját viseli a jó Isten.

Azt mondja neki Krisztus urunk:

– Na, hallod, Péter, terád bízták a tehenet!

Akkor a tehen megindult szaladni, Péter utána, alló. Jól lement a nap, mire megelőzte a tehenet a bornyával.

Azt mondja neki akkor Krisztus urunk:

– Na látod, Péter – azt mondja –, te a világot akartad kormányozni, osztán még egy fias tehennek se tudod gondját viselni, annak se vagy ura.

Elmondta: Nagy Sándorné

Szent Péter meg a részeg gazda

Krisztus urunk Szent Péterrel járt a földön. Mentek, mendégéltek. Bementek egy házhoz szállást kérni. A gazda nem vót otthon, csak az asszony, oszt az meg nem akart nekik szállást adni, mert az ura a kocsmába vót. Nagyon, nagyon vonakodott, hogyha hazajön az ura, hát mit fog csinálni?

Na, de mégis ágyat vetett nekik, oszt lefektette őket, Krisztus urunkat meg Szent Pétert, egy ágyra. Hát Szent Péter feküdt kívülre

az ágyon, Krisztus urunk belülré, mert Péternek a vót a kedve, hogy ű feküdjön kívülré az ágyon.

Eccer jön az ember részegen hazafele. Szidja az asszonyt agyba-fübe, hogy miért adott szállást ezeknek az idegeneknek. Kapott az asszony. Akkor osztán nekiment Szent Péternek. Csitt-csatt, jól elverte.

Akkor osztán kérte Krisztus urunkat Péter, hogy hagy menjen mán belülré.

Közbe az ember megén csak felállt, oszt odament.

– Te még nem kaptál ott belül – azt mondja –, adok én neked is!

Így oszt Szent Péter megén jól kikapott, megén csak jól megverte. Kapott kívül is, belül is. Jól megjárta!

Elmondta: Nagy Sándorné

Jézus és a részeg asszony

Valamikor, mikor Jézus Krisztus meg Szent Péter a földön járt, akkori időbe a fejrénp vót a hatalmasabb, nem a férj. A vándorlásokba Péter mindég mondta Jézusnak, hogy nem jól van, fordítsa meg, hogy a férj legyen csak a hatalmasabb. Majd eccer ahogy vándoroltak, elesteledtek, és a Jézus beküdte a Pétert egy házhoz szállást kérni. A gazda válaszolt, hogy ű adna, de a felesége korcsmába van, hazajön, akkor baj lesz. De Jézus csak szoritotta, hogy űk fáradtak, megpihennének.

Hát osztán bé is mentek, maj későn jött az asszony danolva hazafele. Az ura mondta neki, hogy csak csendbe, mer két utas van, hát hadd pihenjenek. De az asszony bosszús lett, elővett egy csapángot. (Nevet a hallgatóság.) Kikapott Szent Péter, mer ű vót szélen.

Akkor az asszony elment a kocsmára, a férjinek megparancsolta, hogy elpucolja űköt, mire hazajön, az utasokat. Dehát mán nagy éjjel vót, csak nem mentek. Ott maradtak.

Péter indult vóna, dehát a Jézus azt mondta:

– Csak maradjunk, hát lesz, ami lesz.

Hajnal felé jött az asszony a kocsmából. Szintén danolva. (Jókedve vót!)

A gazda mondja, hogy a két utas csak itt van, hát csendbe legyen már. De míg az asszony jött, Péter belőre feküdt. Mikor megjött az asszony, bosszúságába megén elővette a csapángot.

– Na – azt mondja –, kapott a szélső, most maj kap a belső. (Nevetés: Az isten lováját neki, mindég Péter kap!)

Csak Szent Péter kapott ki. Mikor oszt megvérradt, elindultak.

– Uram teremtöm, fordítsd meg, hoccsak a férfi legyen a hatalmas!

Elmondta: Kis Árpád

Krisztus urunk meg a lusta fiú

Mennek, mendegélnek tovább, az út mellett látnak egy körtefát, alatta fekszik egy fiú, várja hogy a körte a szájába pottyanjon. Megkérdték tülle, merre menjenek, erre, meg erre, merre van a jó út? Oszt a fiú felemelte a lábát, avval mutatott, így né.

– Arra né!

Mennek tovább, oszt egy jány aratott, mert régen úgy arattak szállóval. Attúl is kérdték az utat, hogy merre menjenek. Akkor a jány otthagya az aratást, szaladt, oszt mutatta:

– Erre uram, erre.

Szaladt.

– Uram, Jézus Krisztus – azt mondja Szent Péter –, ennek a jó jánnak már egy jó fiút rendeljünk, mert ez nagyon jó is, ügyes is.

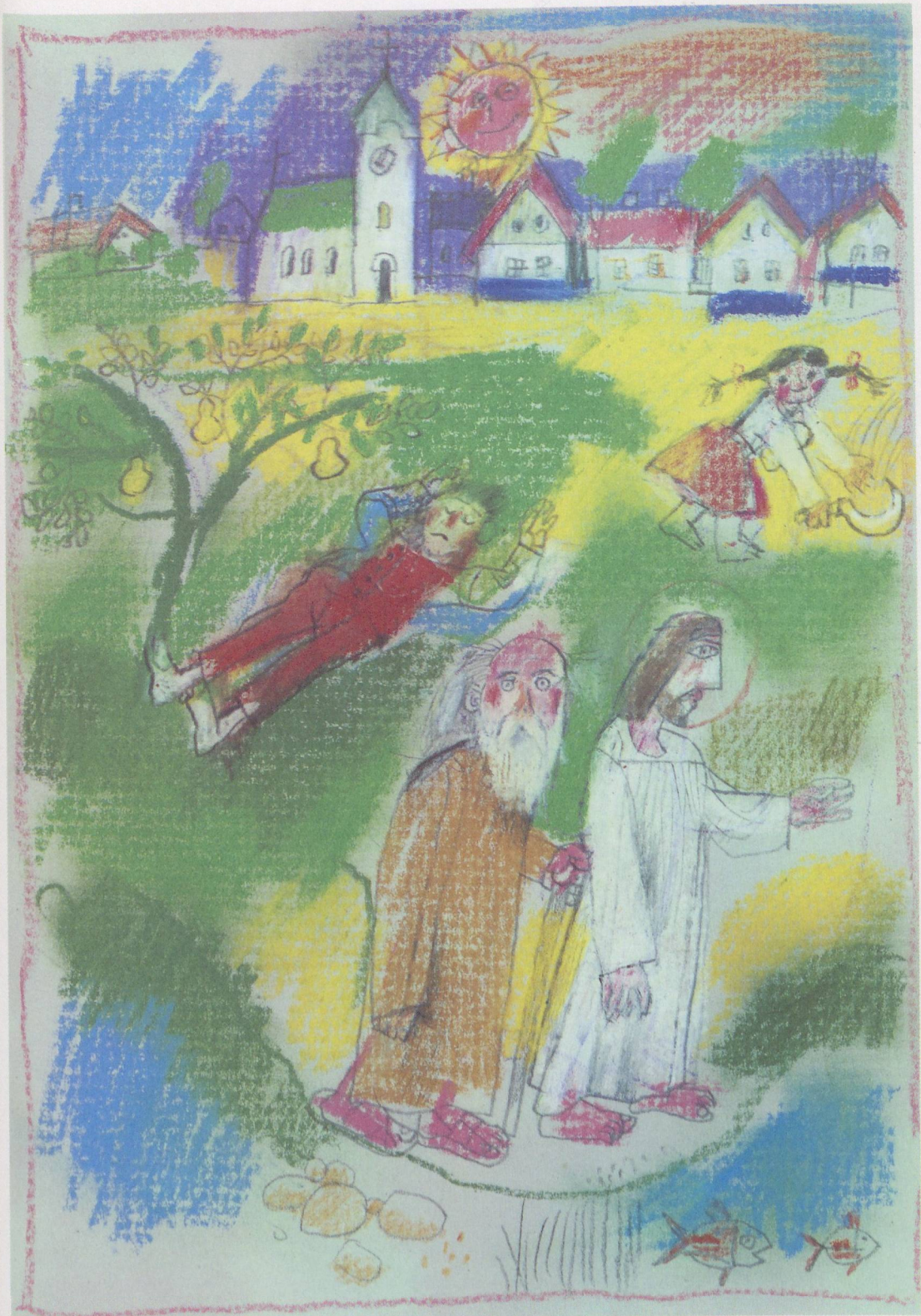
Azt mondja Jézus:

– Tudod, Péter, ennek azt adjuk, amék ott feküdt a fa alatt.

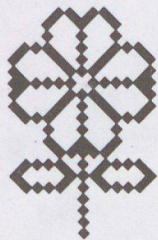
– Jaj, Uram, hát a nagyon rest.

– Dehát úgy kell – azt mondja Krisztus Urunk –, ezek jók lesznek együvé, úgy élnek meg együtt.

Elmondta: Nagy Sándorné

Novellamesék

A királykisasszony meg a katona

Vót egyszer egy királykisasszony, oszt nem tudták sehogysem férjhez adni. Csak ahhoz megy férjhez, aki olyat tud mondani, amit ő nem hisz.

Jöttek hercegek, grófok, nagy kalapú tótok, mindegyik akármit mondott, azt felelte a királykisasszony:

– Nagy a világ, minden megtörténhet benne.

Egyszer jött két szabadságos katona, mentek hazafelé. Ahogy mentek, egy város szélire értek. Kint ült egy öregasszony, kérdezik tülle:

– Na, öregmamám, mi újság?

– Hát itt csak – azt mondja – az az egy újság van, hogy van itt egy királykisasszony, csak ahhoz megyen férjhez, aki olyat tud mondani, amire ő azt mondja, hogy ez mán csakugyan nem igaz.

– Hát én jelentkezek a királynál – azt mondja az egyik.

Reggel nyolc órakor kellett szónokolni.

Eljött a nyolc óra, bement a palotába. Hát odament a király lánya is, még a miniszterekből is vótak ott. Azt mondja a király:

– Na vitéz úr, mondjon hát valamit, amit tud, hogy az én lányom azt mondja rá, hogy ez mán csakugyan nem igaz.

– Na, kedves királykisasszony, hát én – mikor az én apám házasodott, más faluból hozták a menyasszonyt – , én vótam a lovas legény.

– Hát, az lehet – azt mondja a királykisasszony – , nagy a világ, sok minden megtörténhet benne.

A legény folytatta:

– Mikor mentünk, a pap a templomban vót, éppen a legjavában prédikált. Oly hathatósan prédikált, a cserépszindely hullott lefele a fedélről.

– Nagy a világ, sok minden megtörténhet benne.

Azt kérdi a királykisasszony:

– Mondja meg hát, vitéz úr, mit prédikált a pap?
– Azt prédikálta, hogy te a világon a legeslegnagyobb ringyó vagy.
Mérgibe felugrott a királykisasszony, úgy kiabálta:
– Ez mán csakugyan nem igaz.
El kellett a katonának venni, élte napjáig vele lakni.
Ez a mese eddig vót,
A nadrágom tele vót,
Edd meg, ami benne vót.

Elmondta: Nagy Sándor

Nyalka, büszke király fia

Eccer vót, hun nem vót, vót két király. Az egyiknek vót nagyon szép jánya, a másiknak egyetlen szép fia, de az is nagyon szép vót. Úgy is nevezték, nyalka, büszke király fia. És azt a másik városba való királynak a jányát meglátta, és elment megnézni, mer nagyon megszerette. Meg is kérte, hogy elveszi feleségül.

A jány azt mondta neki, hogy inkább hozzámenne egy szabólegényhez, mint a nyalka, büszke király fiához. Ű nagyon megszegeyellte magát, míg hazafele ment az úton, s azt gondolta, hogy: „csináltak magamnak egy szabóruhát, és ismét elmegyek, csak megkérem magamnak a királykisasszonyt”.

Készen lett a ruha, el is ment. A kisasszony, mindjár hozzáment, mint szabólegényhez. Megvót a nagy lagzi, de nem hazavitte a feleségét a királyfi. A szomszéd községbe vett egy házat, abba rendezett egy varrógépet, egy ágyat, egy asztalt, két széket, egy spórt.

Na, azt mondja:

– Kedves feleségem, csak azt kell várni, hogy hozzanak nekünk ruhát, megélünk nyugodtan.

Dehát senki nem vitt nekik semmi munkát. Mán lejárt egy hét, két hét, mán úgy kikoptak mindemből, hogy teljesen nem vót nekik mit enni. Mondja a fiatalasszony, hogy:

– Milyen szabó vagy te, hogy tehozzád nem hoznak semmit?

– Hát – azt mondja – olyan ismeretlen vagyok ebbe a faluba, hát kéntelen vagyok, megindulok, keresek magamnak valami munkát.

De ű közbe nem ment sehova, csak ment a szüleinél, oszt csak annyi enivalót tett a zsebibe, hogy a felesége élődjön rajta.

Hát mán ott állottak, hogy hazament az ember, az asszonyka nagyon szomorú vót. Azt mondja:

– Mit búsulsz, feleségem?

– Hogyne búsulnék, hogy fogunk mi megélni? Ide munkát senki nem hoz.

– Na, ne búsulj csak. Gondoltam egyet. Ennek a nyalka, büszke királynak vannak katonái. Veszek két hordó pájinkát, azt te ki fogod mérni, oszt mindján lesz miből venni valamit.

Ű el is ment a szüleinél, el is hozta a két hordó pájinkát. A katonákat oda rendezte. A pájinkát megisszák, de megmondta, hogy senki egy fillért se merjen fizetni az asszonynak.

Mentek is a katonák, oszt reggel mérte a pájinkát. Itták megfele. Mán az egyik hordóval el is mérte.

– Tessék fizetni, mer az én uram mit mond nekem, hogy senki sem fizet, nem lesz pénz.

– Majd ha az utólját is kimérte, fizetünk.

Mikor elfogyott a pájinka, kacagva elfordultak. Az asszony sírt, rimáncodott. Nahát, nem vót neki mit tenni, hát csak leült és sírt. Az ura, mikor mán gondolta, hogy a katonák elmentek, onnen hazulról, elment magánál* a feleségihez.

– Na, feleségem, kimérted a pájinkát? Mennyit kaptál belülle?

– Jaj, hadd el – azt mondja –, ez a nyalka, büszke király idekütte a katonájjait, senki egy fillért sem adott, megitták a pájinkát.

– Na ugyi, feleségem, jobb lett vóna a nyalka, büszke királyfiho menni, mint a szabólegényhez?

A felesége azt felelte:

– Ó hadd el, megérem én teveled is.

Na, megint eltelt két nap, három nap. Az enivaló nagyon véknyan adta. Azt mondja az ura, hogy:

– Hallod, feleségem, gondoltam egyet. Veszek neked egy szekér

* *maga*; a mesemondó feltehetően a mese lejtése kedvéért használja a szokott értelemtől eltérően ezt a szót.

edényt*, most vásár lesz a szomszéd községbe, és te elméssz és elárulod. Mennyi sok jó pénzt fogol érte kapni.

Hát ű jóváhatta, hogy jó lesz. Még addig a fiú szüleje sem látták a feleséget a fiúnak. Na, mikor odarendezte neki az edényt, a feleségit kiültette a vásárra, akkor elment az anyjáiéknál. Akkor ű átötözött királyi ruhába, apját anyját felültette a hintóba, s akkor felült a bakra, hajtotta a lovakat. Neki az edénynek, megfordult az edényhez.

Sírt, rimánkodott a felesége, hogy ne bántsa, de a fiú csak úgy alkalmazta a hajtást, hogy egy darab edény se maradjon. Az anyós is rimánkodott, hogy:

– Ne bánts, fiam, sajnáld meg, hát a te feleséged, nem látod, hogy mennyire rimánkodik.

Nagyon tetszett az öregeknek, mert nagyon szép kis asszonyka vót.

Nem vót mit tenni, felvette a kis széket, elment haza. A királyfi hazavitte a szüleit, s rakott egy kis ennivalót magának, s elment a feleségihe. Nagyon sírt az asszony, mikor hazament.

– Na, feleségem, hát mi a baj? Hát elárultad az edént?

– Jaj, hadd el, a halálos nyavalya verte vóna ki ezt a nyalka, büszke királyt. Mind egy szálíg összetörte az edényt. Nekihajtott az edény közepinek.

– Na ugyi, feleségem, jobb lett vóna, ha a nyalka, büszke királyfiáho mentél vóna, mint a szegény szabólegényhez?

– Ó, hadd el, megérem én teveled is.

Az urát kegyetlen bosszantotta, hogy mindég azt mondta, hogy megérem én teveled is.

Na, megén egy-két nap elteltivel azt mondja az ura:

– Hallod, feleségem, az a nyalka, büszke király fia valami kalákát csináltat, és nagy bált csinál utána. Nagy sütés-főzés lesz, nagyon sokan lesznek. Látod, hát nem boldogulunk sehogyse, nem hoz ide senki semmi munkát. A ruhád ajjára varrjál olyan kis zsebeket, hogy egy-egy literes csupor beletérjen, és én elkísérlek téged oda. Mikor legjovába mulatnak, te beméssz a konyhára, azt a kis csuprokat megrakod, mindenféle ételből teszel, két hétig megélünk vele.

* cserépedényt

Hát el is ment. De a királyfi megparancsolta a konyhába, hogy ebbe és ebbe az órába mindenki elhagyja a konyhát. Na és a felesége be is ment. Mindenkül megpakolta magát. Ű figyelte, hogy mikor lesz a felesége készen. Mikor mán jött kifele, hogy megpakolta mindenféle étellel magát, Ű elibe ment, és meghíjta táncolni. (A saját feleségit, na jól nézett a ki!)

De sírt, rimánkodott, hogy:

– Ne tessék engemet híjni táncolni, nincs nekem jókedvem!

De Ű csak bevitte a multságba. Rögtön ráhúzatott egy csárdást. Jó két ódalra megforgatta a feleségét. (Az étel! – Nevetés.) Egyik csupor erre szaladt, a másik arra. Mikor megtáncoltatta, megköszönte neki. A felesége összefogta a ruhája alját, tiszta kast lett. Elment haza.

Na, Ű is úgy alkalmazta, ahogy a felesége elment, Ű is nyomba ment utána. Hogy a felesége átötözött, Ű is otthun vót.

– Na, feleségem, hoztál valamit?

– Jaj, hadd el, még most jártam meg, az isten a nyavaját hozza erre a büszke, nyalka király fiára.

– Na ugyi, feleségem, csak jobb lett vóna a nyalka, büszke király fiához menni, mint a szabólegényhez?

Ű csak azt felelte akkor is:

– Ó, hadd el, megérem én teveled is.

Akkor megén eltelt egy-két nap, de mán akkor csak annyi ennivalót vitt az anyjátúl, hogy csak élődjön az asszony. Azt mondja az ura:

– Hallod, feleségem, gondoltam egyet. Már nincs mit tenni, minden szégyent fére kell tenni, és megindulunk kódulni. Te megindulsz ebbe a faluba, én meg megindulok a másikba. – S akkor elindított két katonát abba a faluba, ahová a feleségit küdte, hogy ilyen és ilyen asszony fog menni koldulni, de senki egy falatot vagy egy fillért ne merjen neki adni.

Reggel elindultak. Ű is felvett két tarisznyát, a felesége is. Ű elment haza. Otthun felvágott egy málékenyeret meg egy búzakenyeret apró kis darabokra. Közé egy kis darab kolbászokat, kis darab szalonnát. Amikor mán gondolta, hogy a felesége otthun lesz, Ű is megindult hazafele menni. Felvette a két tarisznyát, oszt vitte.

Mikor hazaért, mán a felesége otthun sírt.

– Na feleségem, hát mi a baj. Hát nem kaptál semmit?

– Nem adtak nekem sehun senki, egy falatot se, se egy fillért se.
– Mindenki piszkolta, ki seprűvel, ki piszkafával, kikergették az udvarrul.

– Na, ne sírj feleségem, gyere, látod, én kaptam. – Kitőtötte a búzakenyeret is az asztalra, a málékenyeret is.

– Na, gyere feleségem, ne sírjál. Ülünk le, és együnk.

Odaült az asztalhoz az asszony is, odaült az ura is az asztalhoz. A felesége felvett egy kis búzakenyeret, egy kis darab kolbászt. Azt mondja az ura neki:

– Hohó, feleségem, ezt tedd le.

Mutatott a málékenyérre:

– Ezt vedd fel, mert ezt választottad magadnak.

Az asszony rögtön odavágta az asztalho, mer nagyon elkeseredett vót.

– A halálos nyavalya akkor vert vóna ki, mikor tehozzád mentem. Miért nem mentem én a nyalka, büszke király fiához. Hogy én amit szenvedtem mán, amióta teveled vagyok. Ha az én szüleim eztet tudnák, nem is tudom, mit csinálnának bánatokba. (Meg lesz mán az öröm, ugyi?)

Rögtön felugrott az ura, odament hozzá, megölelte, megcsókolta:

– Na látod, feleségem, ha te ezt kimondtad volna hamarább, nem szenvedtél vóna annyit. De én térted látod, szabólegény is lettem, és igazán szeretlek. Most mán ne sírj tovább, nem fogsz szenvedni, most mán hazaviszlek az én szüleim házához.

Haza is ment, befogatott a hintóba, elvitte a szüleinél.

Még ma is élnek, ha meg nem hóttak.

Elmondta: Tóth Bálintné

A lusta királykisasszony

Eccer vót, hun nem vót, az Óperenciás-tengeren is túl vót egy király. Annak a királynak vót egyetlen egy jánya. Nevelőt tartottak mellette, mint egy királykisasszony mellett. Kicsi korába kezdték.

Ahogy nőtt, mindég nevelője vót, és az ötöztette, és dédelgette, beszélgetett vele.

Úgy, hogy nőttön-nőtt a királykisasszony. Mán kezdtek sok vendégek járni, mán az apja kezdte szégyelleni, hogy az ű jánya nem tud enni, mindég a nevelő étette.

Eccer gondolkozott magába, kihirdette a királyok, grófok, hercegek közt, hogy van egyetlen jánya, s nem tud dógozni, még enni se, de aki megtanítja erre, arra hagyja a királyságát, meg egyetlen lányát hozzáadja feleségül.

A grófok, a hercegek mind összegyűltek, jelenkeztek, el is vitték a királykisasszonyt, hogy megtanítják, de nem sikerült. Csak lusta vót tovább.

Akkor kihirdette a szegények közt az apja.

Eccer jelentkezett egy szegény legény, hogy ű megtanítja, ha neki adja a királyságát, meg az egyetlen lányát hozzáadja feleségül.

Nahát, kapott rajta. Úgyse fog ez megtanulni, hát odaadja. Másnap elvitte az apja hintóval. A lányt felötöztették szépen.

A szegény fiú másodmagával vót. Egy öreg anyja vót neki. Napszámra járt a szegény legény mindennap, úgy éltek.

Ahogy hazavitték a királykisasszonyt, lefektették az ágyba, és az ott feküdt mindég, nem szólt hozzá senki. Másnap reggel a szegény legény elment napszámra, majd este hazament, a királykisasszony feküdt, de nem szólt hozzá megént senki. Ülnek lefele vacsorálni, az öreganya főzött. Akkor kérdi a szegény legény:

- Anyám, hányan dógoztunk?
- Ketten, fiam.
- Ketten eszünk.

Akkor másik reggel felkelt megént, elment a szegény legény dógozni. Este hazament, megént kérdi:

- Anyám, hányan dógoztunk?
- Ketten, fiam.
- Ketten eszünk.

A királykisasszony nézte, de mán nagyon éhes vót. Mán harmadnapra jött a dolog, de nagyon éhes vót a királykisasszony. Gondolkodott magába, ha így megy, ű meghal éhen. Leszállott az ágyról, látta, micsinál az öregasszony. Tüzet rakott, ű is rakta. Sepregetett,

ű is sepregetett. A szegény asszony forgácsot szedett a favágítón, a királykisasszony is szedte. Mindég kérdezte, hogy:

– Dolog ez, anyám?

Az öregasszony mindég mondta, hogy:

– Dolog bizony, jányom.

Akkor sepregetett az öregasszony, ű is sepregetett.

– Dolog ez, anyám?

– Dolog bizony, jányom.

Nagyon örült a királykisasszony, hogy most már biztosan fog enni kapni, mert hát azt mondja az öregasszony, hogy ez dolog.

Este hazamegy a szegény legény, azt kérdezi az anyjától, hogy:

– Anyám, hányan dógoztunk?

– Hárman, fiam, hárman.

– Na, akkor hárman eszünk.

Leült a királykisasszony, annak is tett tánygyért, ett. Tudott enni is, fel is ötözni, meg is fészülődni.

Hetek is elmúlnak, majd eccer csak bemegyén egy koldus az udvarra. Két nagy zsíros tarisznya csüngött az ódalán. A királykisasszony meg kiugrott, mert két nagy kutya vót az udvaron. Kiugrik, ránéz:

– Menjen kend a dógára, dologér adják az alamizsnát.

Nem kapott semmit. A király gondolkozott, hogy mire ű odamegyen, a jányát halva tanálja. Akkor kiment az uccára – hát a király vót, a kisasszonynak az apja –, levetette a koldusruhát, letette a két nagy tarisznyát, bement. Akkor megösmerte a lány, hogy az apja.

A király mindjár vitte a nagy hintót, beleültette a vejinekvalót, a lányát, nagy lakodalmot tartottak.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Elmondta: Béres Jánosné

Az egyszeri lány

Egy másik ecceri jány vót, és elment azt a kérő megkérni. De lúhátón vót a kérő. Azt kérdezte a jánytól, hogy hova kösse a lovat? Azt mondja a jány:

– Akar a télhez, akar a nyárhoz.
De a fiú nem értette. Akkor azt kérdi a jánytúl:

– Hát anyád hun van?

– Az meg a tavalyi jókedvét siratja.

Na, most mán a fiú nem értette meg ezeket.

– Hát apád hon van?

– Elment a mindenek éziér.

Most mán oszt csakugyan nem értette a fiú. Azt mondja, hogy a lovat akar a télhez, akar a nyárhoz? Akar a nyári jászolhoz, kint az udvaron, a tél pedig az istállóhoz való jászolhoz.

Akar a szekérhez, akar a szánhoz.

Akar a télhez, akar a nyárhoz.

Akkor az apja odavót sóér. Az a mindenek ézi, az anyja a pedig lefele babázott, kínlódott.

Tavalyi jókedvét siratta.

Elmondta: Nagy Sándorné

Mátyás meg a tanácsos urak

Hát Mátyás királyt a tanácsos urak mindég nyakargatták, valami új törvény megszabásáér. A király kivitte az urakat mán eccer a mezőre, hogy mégis egy kicsit hát hagy gőzölögjön a fejek. Mán ott tanáltak egy öreg embert szántani négy ökörrrel és egy kis ostorossal. Mátyás király megszólítja az öreg bérest, hogy:

– Hé, öreg, későn kött fel.

Az öreg feleli:

– Felköttem én, uram, de hasra estem.

Akkor kérdi Mátyás, hogy:

– Messze van-é még a messze?

– Mán csak a négy ökör hossza.

– Hány még a harminckettő?

– Mán csak tizenkettő.

– Meg tudna még kend fejni három bakkecskét?

– Meg biz' én, uram, ha jó az esztrongahajtó.

(Mátyás lett az esztrongahajtó.)

– Na, öreg, ezekre a kérdésekre addig ne feleljen, míg az én képem nem látja.

Mátyás király továbbment a tanácsosokkal, és azt mondta nekik:

– Kívánságotokat teljesítem, csak azt, amit hallottatok, az öreggel beszéltem, aztat fejtsétek meg.

De a három tanácsos úr nem tudta megfejteni. Kénytelen vótak az öreg bérest felkeresni, s mondták neki, hogy későn kött fel, mit teszen a? Az öreg válaszolt:

– Kétszáz aranyér megmondom.

(Most feji meg a bakkecskét!)

– Mikor hasra estem – azt mondja –, az azt teszi, hogy az első feleségem meghalt. Az ostoros a második feleségemtől van. Felköttem én, de hasra estem. A második kérdést csak háromszáz aranyér teszem meg. Hát az a, hogy míg fiatal ember vótam, nagyon messze elláttam, de most már csak az ökröm hosszáig látok.

– Na, most a harmadik kérdést mondja meg.

– Ezt négyszáz aranyér teszem meg.

– Na jó.

– Míg fiatal ember vótam, harminckét fogam vót, de most már csak tizenkettő.

– Ezt ugyan könnyű lett vóna kitalálni – mondja a három úr –, de hogy feji meg a három bakkecskét?

– Azt is megmondom ötszáz aranyér.

Kifizették az ötszáz aranyat.

– Na, urak, maguk azok a három bakkecské, mer magokat fejtem meg.

A három úr tovább kullogva a királyi palotába elmondták a királynak, hogy tudják mán a kérdések megfejtéseit.

A király azonnal kiment az öreg béreshez:

– Hé öreg, mit mondtam, hogy míg az én képem meg nem látja (mán akkor a markába vót), addig senkinek meg ne mondja!

Az öreg béres elővett egy aranyat, mutatta a királynak, kinek a képe van rajta. A király azt kérdezte, hogy jól fejte-é meg a három bakkecskét?

Az öreg felelte:

– Jól, mert jó volt az esztrongahajtó.

Elmondta: Kis Árpád

A pásztoremberek analfabéták

Mikor Mátyás király elindult, azt mondták neki, hogy a pásztoremberek analfabéták. Hát akkor, hogy igaz meggyőződése legyen, kiment a pusztára, mint diák. Pedig király vót. Egy öreg gulyásnál meghált. Jó, ízletes vacsora várta őket. A bográcsba pörkölt hús készült vacsorára. Letelepdedtek. Ahogy esznek, Mátyás király átnyúlt az öreg elibe egy darabka sült húsért. Erre az öreg gulyás a peniculus kés nyelét megfordította, a kezire ütött, oszt azt mondta:

– Mindenki maga előtt.

Ekkor Mátyás király itt meghált. Reggeli távozása után mondja az öreg gulyásnak:

– Mikor egy levelet kap, azonnal jelenkezzen a királyi udvarba.

Mikor megkapta a levelet, az öreg gulyás el is dőcögött.

Kérdik a testőrök, hogy:

– Kit keres?

Ű maga se tudja, csak a levelet mutatja. Akkor oszt tudták, hova kell vezényelni. Bevitték a király elibe. Ott oszt a király viszonzta az öregnek a bográcsba készült vacsorát. De közbe nem a királlyal ültek egy tálhoz, hanem a legfőbb tanácsossal. A király amellé ültette, mer avvót az, amék azt véleményezte, hogy a pásztoremberek analfabéták. Hanem a szép húsokat az öreg elibe rakták a tálba. Mikor leültek a vacsoráho, a tanácsos úrral az öreg gulyás, hozzáfogtak enni. A tanácsos úr meg átnyúlt egy darabka húsér az öreg gulyás elibe, mer ott látott szebbeket. Az öreg nem szólt semmit, hanem kése nyelét megfordítva a tanácsos úrnak a kezire ütött, és azt felelte:

– Uram, mindenki maga előtt.

Persze a tanácsos úr nehezen fogadta a szégyent, hogy az öreg gulyás a kezire ütött. Panaszt emelt Mátyás királynál, de Mátyás király azt felelte a tanácsos úrnak, hogy:

– Te is elfogadhatod olyan szívvel, mint én király létemre elfogadtam, és legalább belátod, hogy a pásztoremberek, azok se analfabéták.

Elmondta: Kis Árpád

A cinkotai főpapság

A cinkotai főpapságon ki vót írva: „A cinkotai főpapság bú és gond nélkül éli világát.” Mátyás király arra járt, és meglátta, s azt felelte, hogy ű egy király, egy országnak parancsol, mégis van bú és gond a fejín. Tehát bement a főpapságnál és azt felelte, hogy:

– Ki lakik itten?

A válasz az vót:

– A cinkotai főpapság, bú és gond nélkül éli világát.

Mátyás király erre így felelt:

– Ha az én kérdéseimre, gondolataimra meg nem feleltek, akkor baj lesz.

Meglett a nagy szomorúság, hogy vajon mit kérdezhet az, vagy mit gondolhat? Míg űk ott búslakodtak, addig a részeges kántor betért a papoknál. Látta, hogy szomorúságba ülnek, kérdezi, hogy:

– Mi a baj?

Mondják a papok, hogy Mátyás király milyen parancsolatot adott.

A kántor azt felelte:

– Ne búsuljatok, maj megfelelek én. Csak hát ötöztessetek fel.

Mer nagyon rongyos vót a kántor. Hát megihutt mindent. Másnap elindul a kántor Budára. Mikor megérkezett, kérdezi Mátyás király, hogy hunnét jött.

– Cinkotárul, hogy felségednek minden kérdéseire és gondolatára megfeleljek.

Mátyás király kérdezi először, hogy:

– A tengerbe hány kanál víz van?

A kántor ráfeleli:

– A Jóisten kanáljával csak egy, az emberekével mérhetetlen.

Másoccor azt kérdi:

– Mikor van a lún legtöbb szőr?

A kántor feleli, hogy:

– Ősszel több, tavasszal kevesebb.

Harmaccor azt kérdezi a király:

– Hol van a világ közepe?

A kántor a botjával a szoba közepit körülkanyarítva azt mondja, hogy:

– Felségednek Budán, nekem pedig Cinkotán.

Negyedikszer kérdi a király:

– Na, mit gondoltam?

A kántor feleli:

– Felséged azt gondolja, hogy a cinkotai főpappal beszél, pedig csak a részeges kántorjával.

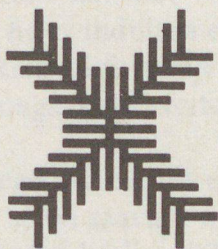
– Hogy ezen kérdésemre és gondolatomra megfeleltél, mit kívánsz?

Kántor feleli, hogy az icce még eccer olyan legyen, mint akkor vót.

De az árát nem kérte. Így az icce nagyobb lett, az ára kétannyi lett.

Elmondta: Kis Árpád

Tréfás mesék

A juhász

Vót egy embernek három fia. Vót az apának kis csapat juha. Odaadta a három fiának, hogy induljon el vele, menjenek vándorolni. Annyi vagyont tud nekik adni, menjenek keressenek magoknak. Úgy oszt a három fiú maga elibe vette a kis csapat juhát, oszt elindultak vele.

Mentek, mentek, mendégéltek, elértek egy nagy erdőbe. De az apja megmondta nekik, hogy senki szavára ne szóljanak, csak ők ahova elérnek, rájuk esteledik, csak feküdjenek le, és senkinek a szavára ne szóljanak.

Hát úgy is vót. Elértek egy erdőbe, bementek az erdő közepére, ott letelepedtek, oszt majd éccaka valaki szól, hogy:

– Merre vagytok, te?

Azt mondja az egyik:

– Halljátok, én szólok!

Azt mondja a legkisebbik:

– Ne szóljál, mit mondott édesapánk, hogy senki szavára ne szóljunk.

Akkor újra kiáltotta:

– Merre vagytok, te?

Hát az egy óriás vót. Akkor újra megmondja a kicsi, hogy hát:

– Ne szóljál – aszondja –, mert mit mondott édesapánk, hogy senki szavára ne szóljunk!

Akkor harmadikszor újra kiáltta:

– Merre vagytok, te?

Akkor csak megszólalt a nagy:

– Erre, erre.

Na, az óriásnak sem kellett több. Elindult osztán, ami fák a nagy erdőbe, oszt fákat tanált maga előtt, aztat dütötte, rombolta lefelé, hogy ű tudjon odamenni hozzájuk.

Majd elért oda. A legkisebbik belefeküdt a juhok közé, a

csapat juhok a közepibe. A másik kettő csak úgy szélén feküdtek. Mikor odaért az óriás, a bográcsot leveszi, tüzet rakott alá, megfogja az egyiket, rálép a lábára, végighasítja kezével, belevágta a bográcsba, oszt ott főtt. Akkor rálépett a másiknak is a lábára, a másik testvérjinek, kétféle hasította, belevágta a bográcsba, oszt akkor ott sült. Megsültek, jó tűz vót. Jóllakott.

A zsír benne maradt a bográcsba. Oszt akkor ott elaludt. A kicsi meg kijött onnan a juh közül, oszt felvette a bográcsot, a forró zsírt beleöntötte a szemébe. Ráburította.

Kisült a szeme az óriásnak. Akkor oszt mondja az óriás a legkisebbeknek:

– Ejnye, de megöltél!

– Te is megölted a két testvéremet – aszondja –, megetted. Én is megöltelek téged.

– Na, de most mán – aszondja – én világtalan vagyok, vezessél éngemet haza. Gyönyörű lakásom van, van vagy száz arany juhom, aztat neked adom, csak vigyél éngemet haza.

Nem akarta a fiú. Menekedett, hogy:

– Nem viszlek.

– Nézd – azt mondja –, adok neked egy aranygyűrűt, itt van, húzd fel az ujjodra, oszt evvel mehetsz akár merre, sose semmi bántódásod nem fog lenni.

Elfogadta a fiú. Felhúzta a gyűrűt az ujjára. Majd húzná lefelé, nem jön le a gyűrű. Ráragadt az ujjára. A fiú meg levágta az ujját a gyűrűvel, eldobta, mert félt, hogy avval üt megrontja, vagy valamit csinál vele.

Na, nagyon rimánkodott, hogy:

– Neked adom a száz darab aranyjuhot.

Úgy oszt megfogta a fiú kezét, oszt vezette hazafele. Árkonbokon keresztül. A gally karcolta, oszt mindég mondta, hogy:

– Jaj, hát megöltél mán, ne vezess mán, jó úton vezess mán!

– Nem – azt mondja –, te is megölted két testvéremet!

Elérték a lakást. Na, azt mondja:

– Eridjél be ebbe a juh közé, én az ajtónál állok, oszt átolvasom neked a száz darab juhot.

Bement a fiú, adta kifelé egyenkint a juhot. De a fiúnak esze vót. Vitt egy juhbürt, oszt abba belebújt, mikor a századikat adta kifelé,

hát ű vót a századik. Mert úgy tett az óriás, hogy a száján bekapta, a s. . . in meg kiment. Osztán akkor a századikat bekapta, kiment, azt mondja a fiú:

– Na, most mán hajthatom a juhót?

– Hejnye – azt mondja –, százszor ördögebb vagy nálamnál! Na – azt mondja –, jól jártál! Vedd magadhoz a juhót, hajtsad, legyen a tied.

Na, de azt mondja a fiú:

– De mán most én nem tudok odamenni, ahunnen eljöttem. Hogy tudok én oda visszamenni?

Azt mondja az óriás:

– Na, látod, adtam a gyűrűt, most is szükség lett vóna rá. Hanem tudod mit? Egy holló fog tégedet oda kísérni. Azt mindig ott fog repdesni a fejénél. Te csak arra menjél, amerre az téged vezet.

Úgy is vót. Hajtotta a juhót. A holló mindég ott repdesett a fejénél, hogy odavezesse az ű juhához, ahunnet eljött. Mikor megyen, odaér, mán most mit csináljon? Muszáj neki megaludni. Ott megaludt. Reggel gondolkozik, hogy most mán van szép csapat juha, arany is van száz darab, hát most mán ű haza akar menni a szülei házához.

Maga elibe vette a juhót, ment, ment, mendegélt, kiért az erdőbül. Hajtotta hazafele.

Mikor hazaért a kisajtóhoz, kinyitotta a kisajtót, beengedi, kijön az apja, mán nagyon öregek vótak, meg az anyja. Azt mondja neki az apja, hogy:

– Jaj, fiam, hát te vagy a?

– Én, édesapám. Megjöttem, de csak magamba. A két testvérem odamaradt. Megette az óriás űköt. Megsütötte, oszt megette.

Hát nagyon bánkódott az apja:

– Na, hát nem baj, fiam, csak hogy te hazajöttél. Mégis öregségünkre hát lesz gondviselőnk. Hazajöttél, fiam, mármost megnősülsz.

De a holló azt mondta, neki, hogy meg ne próbáljon nősülni, mer akkor halál fia lesz. Hát nem akart a fiú. Hiába nősítette vóna az apja meg az anyja, hogy mán ha hazajött, hát nősüljön meg, mert űk már öregek, nem akart. A szülei majd panaszkodtak a tisztelendő úrnak, hogyhát:

– Tessék rábeszélni, mert nem akar megnősülni, hát mán nincs gondviselőnk, öregek vagyunk, oszt hiába mondjuk, hogy nősüljön!

Nem mondja ki, hogy a holló mit mondott neki, hogy nem szabad megnősülni, mert akkor a halál fia fog lenni.

Nahát oszt a papnak megmondta a fiú, hogy azért nem tud megnősülni, mert őtet egy holló kísérte haza, és azt mondta, ha meg fog nősülni, hát halál fia fog lenni.

Azt mondja a tisztelendő úr:

– Babonáság, ne törődj velem, nem lesz az igaz, csak meg kell nősülni!

Na, úgy is vót. Rágondolta oszt magát. Rábeszélték, hát megnősült. Majd megesküdtek. A templomból hazamentek, áll a vacsora. A násznép ott vacsoráznak. Egyszer az ablakot megveri a holló. Odarepül, veri ott az ablakot. Jaj, megjíedt a fiú, hogy most mán ű meghal. De azt mondják, oszt neki:

– Ne búsulj, semmi bajod se fog lenni, csak vacsorálj nyugodtan.

Ahogy vacsorálnak, vót egy gyönyörű komakalács, hát az megszólal, mert a holló mondta neki, hogy:

– Na, mondtam neked, hogy meg ne nősülj, mert halál fia fogol lenni.

Akkor rászól a komakalács:

– Ide figyelj! Éngem a földbe elvetnek, akkor lekaszálnak, akkor elvisznek a gépre, kinyomtatnak, akkor elvisznek a malomba, ledarálnak, betesznek a tüzes kemencébe, oszt ládd milyen szép vagyok?

– Na, te kutya, jól jártál, hogy vót, aki helyetted megfeleljen, mert másképp halál fia lettél vóna! Most már mulassatok, éljete boldogan.

Ma is élnek, tart a nagy lakodalom, dínomdánom, ma is élnek, ha meg nem haltak.

Elmondta: Gyulai Miklósné

Erős János

Eccer vót egy fiú. Úgy híjták, hogy Erős János. Kanász vót. Eccer, ahogy ott legelteti a nyáját, lelt hat vadruca tojást. Avval ű ott járkálgatott összevissza. Valahunnan arra került egy sánta ördög, azt mondja neki:

- Hogy híjnak téged, fiam?
- Engem Erős Jánosnak.
- Hát oszt erős is vagy? – mondja az ördög.

Azt mondja:

- Erős bizony, hogy a kűbül sárga levet nyomok.
- Na, hadd lám!

Akkor János fogta a vadgacsi tojást, odanyomta a kűhöz. Folyt is belülle a sárga lé. Azt mondja az ördög:

- Na, most mán én próbálom meg.

De akárhogy nyomta a követ, széjjelmoncsálta, csak nem jött belülle sárga lé. Akkor odahíjta még öt cimboráját az ördög, és azt mondta, nézzék meg, hogy János a kűbül sárga levet nyom. Hát nyomjanak űk is. János megmutatta, mind az ötnek, hogy jön belülle a sárga lé. Azok is kipróbálták, de nem tudtak belőle sárga levet nyomni. (Bóka egy mese!)

Akkor Jánost nagyon megszerették, oszt elvitték űk magoknak cselédnek. Ott vót János egy-két nap. Akkor mondták neki, hogy itt ez a bivalybűr, hozza teli vízzel. (Hm, hm, János most felkötheted a gatyát.) Na, de János olyan gyenge vót, hogy a bűrt se tudta felemelni. Akkor fogta az ásót meg a lapátot, oszt elment a kűthoz, kezdte vájni körülfele. Hát az ördögök mán megsokallották, hogy hun van ennyi ideig, ilyen sokáig János. Elmentek hozzá, látják, hogy János vájja körülfele a kutat. Kérdik tülle:

- Micsinálsz te, János?
- Hát bolondot csináltok belüllem, hogy maj mindég kűdöztök vízér, én nem céklázok veletek, viszem az egész kutat. (Nevetés.)

Mondják az ördögök, hogy:

- Inkább viszünk mink vizet mindég, csak ki ne vájja a kutat. – Vittek is az ördögök vizet fele.

Másnap elkűtték az erdőre, hogy hozzon haza egy szál fát. Hát

János gondolkozott, hogy micsináljon. Szerzett egy csomó kötelet, oszt fonta körülfele az erdőt. Azt mondják neki:

– Micsinálsz te, János?

János nagyot káromkodik, hogy:

– Az anyátok erre meg arra, én nem céklázok veletek, elviszem az egész erdőt.

Azt mondták neki, inkább visznek úk fát, csak ne vigye el az egész erdőt.

Mikor hazaértek, este lett. Az ördögök elhatározták, hogy Jánost éccaka fűbe vágják. (Nagy nevetés: Jaj, ha tudná János!) János ezt megsejtette valahogy, oszt ahun fejének kellett vóna lenni, oda egy nagy káposztanyomó követ tett. Ú meg a másik ódalra feküdt. Akkor az ördögök éccaka mentek, a káposztanyomó kúnek nagyon odavágtak. Úgy, hogy még szikrát is lökött. Erre oszt azt mondják az ördögök:

– Na, halljátok, mi erős feje van ennek a Jánosnak, még meg se mozdul.

Erre János felugrott:

– Mit akartok? (Tiszta egy pulyamese – a mesélő megjegyzése.)

Az ördögök rimánkodásra fakadtak, hogy ne bántsa úköt, inkább egy zsák aranyat adnak neki, oszt vigye haza, éljen vele boldogul.

János felvette az aranyat, hazavitte. Azóta gazdag ember, még most is van neki vagy tíz vékával.

Elmonda: Tóth János

A szegény ember erősebbé teszi az ördögöt

Eccer vót, hun nem vót, az Óperenciás-tengeren is túl vót egy nagy jegenyenyár, azon a jegenyenyárfán vót kilencvenkilenc varjufészek, abba vót kilencvenkilenc kis varjú, de aki az én mesémet meg nem hallgatja, az Isten szorítsa két hónaljmanckóra, aki pedig meghallgatja, annak kilencvenkilenc varjú vájja ki a szemét, hogy a mennyeknek országát soha meg ne lássa.

Vót a szőlőskertembe egy cseresnyefa, annak a tetején vót egy ringyes-rongyos szoknya, annak a ráncai közül szedem ezeket az igéket, aki haragszik, veresse meg az én fenekemet.

Hát, ahogy mentem kifele a mezőre, tanálkoztam egy szegény meg egy gazdag emberrel. Szántottak. A szegény ember két ökrrel, a gazdag ember két jávorfákkal. Arra ment az ördög. Azt mondja, hogy:

– Te szegény ember, a te ökröd mért megyen jobban, mint azé a nagygazdáé? Mikor azok milyen kövérek – azt mondja –, aztán azok csak szaladgálnak.

Azt mondja:

– Azért, mert az nincs kiherélve, oszt ezek erősebbek.

– Hallod, herélj ki éngem. Adok egy kalap pénzt.

– Jól van, én kiheréllek. Gyere a föld végire, ott van egy gödör, oszt kiheréllek.

Ki is herélte, de mire kiherélte, a szegény ember kivágta a kalap tetejét, kilyukasztotta.

Na mikor kiherélte, mondja az ördög:

– Na, te szegény ember, még te löktél ki énvelem, hát még annyi erőm sincs, hogy menjek.

– Dehogy nincsen, majd megjön az erőd.

– Na, tartsd a kalapodat. – Tóti, tóti. – Te, milyen kalapod van neked, hogy ez sosincsen tele?

Mire a gödör teli lett, teli lett a kalap is.

– Na, de nem baj! Mához egy évre itt legyél, én is kiheréllek téged.

Hát hazament az ember. Hazavitte a sok pénzt. Búsult, hogy most mán ütet kiherélik, mi lesz úvele? Eljött a másik esztendő, búsul az ember. Következik a nap. De nagyon búsul. Aszmondja az asszony:

– Hé, mit búsul kend?

– Hát búsulok, hallod, mert mos már holnap kiherélnek – aszmondja. – Egy ördög, amiér a sok pénzt adta ide, én is kiheréltem, oszt most visszaadja.

– Ne búsulj, hé. Kimegyek én – aszmondja – hozzá. Oszt nem te fogsz jönni. Majd szántok én, csak jöjjön az ördög – aszondja.

Ki is ment szántani. Szánt, szánt, ballag. Egyszer oda megy az ördög:

– Na kinn vagy, te szegény ember?

– Kinn – aszondja.

– Na – aszmondja –, gyere oda, ahun engem kiheréltél, oszt hagy heréljelek ki.

Elment oda. Mikor megáll:

– Na, vessed a nadrágod!

Az asszony vonakodott.

– Na, csak vessed, vessed – asz mondja – lefele, majd kiheréllek.

Mikor leveti, leül elibe, aszmondja:

– Jaj, te, hát téged ki herélt ki? Hát tebeléd baltával van vágva – asz mondja.

– Dehogy baltával. Engem így kiheréltek mán.

– Nem baj – aszmondja. – Itt egy bivalybőr, befódjuk.

Belefogott oszt fódani. Fódja.

Mikor összébb tette az asszony a lábát, akkor kisebb bürt vágott rá, beleesett. Mikor varrni akarta, szíjjelebb tette a lábát, akkor beleesett a bőr. Hát vágott egy nagyobbat. Mikor újra varrni akarja, megint összébb szorította, akkor már nagy vót rá. Vágta a kisebbet. Eccer addig vágja, addig vágja, hogy már majdnem elfogyott. Eccer egy nagyott f... ott az asszony.

– Jézus Isten, nagyobb ördög vagy te az ördögnél – aszondja. – Már a másik lyuk is kifokadt rajtad – aszondja. – Eridj, nem bajolok én most veled – aszondja.

Így oszt vége vót a mesének.

Elmondta: Tarcza Antal

A cigány meg az ördög

A cigány meg az ördög, mikor elindultak disztót lopni, hát az uradalomba mentek. Bemennek az akolba. Elkezdtek hánni kifele a disztót az akol ódalán. Vót egy beteg, sovány, rossz disztó, a cigány csak azt bírta kihajítani, azt is azér, mert nem rugdosott. A többit ez ördög hánta ki.

Mikor kihánták, akkor azt mondja az ördög a cigánnak:

– Na, most mán hogy tudjuk meg, hogy mék vót a tiéd?

– Ná hállod, én megismerem ázs enyémet. Én mindnek megtekerem a farkát, améket kilöktem.

Vérradatkor nézték, hát csak a dögnek vót egyenes a farka.

Mérges vót az ördög, hogyhát ű mennyit kihánt, oszt csak az az egy jutott neki.

– Na megállj, te бүдös cigány, nem megyek többet lopni veled, mert éngemet is becsaptál.

– Nem számít, te бүдös cigány, ázs a fontos, enyém a nyáj.

Elmondta: Kicska András

A cigány, amék nem hazudott

Nagyon éhes vót a cigány, oszt bement egy papnál. Mondom, nagyon éhes vót, oszt először is a konyhára ment. Hát természetesen egy nagy gazdag római katólikus pap vót. Oszt derék szakácsnéja vót.

– Jó napot kívánok, kérem sípen.

– Jó napot, te cigány.

– Hul van a fétistelendé úr?

– Bent van a szobába. Ebédel.

– Tessík beengedni legalább a soba ajtóig.

Hát nem akarta beengedni. De addig könyörgött, hogy beeresztette a szoba ajtóig. Akkor azt mondja:

– Csak a fél lábom hagy tegyem be.

Mikor betette a fél lábát, a nagy főtisztelendő úr éppen ebédelt. Akkor odalépett szó nélkül az asztalho. – „Na, de ez igaz vót!” A cigány hozzáfogott enni. A főtisztelendő úr nem törődött vele, hagy egyen, mer vót sok ennivaló az asztalon. Oszt az ebédnél az utolsó felvonás legfőképpen nyúlpecsenye vót. Azt mondja a cigány, hogy:

– Főtistelendé úr, én nagyon jó vadás vagyok, és futtába elfogom a nyúlat. – De akkor mán jóllakott.

Délután elindultak vadászni. Oan csirittyás vót a hely is. A cigány szaladt egyik bokorbúl a másikba. Eccer felugrott egy nyúl. A pap meglútte, a cigány csakugyan futtába fogta meg, mer megkeringősödött, úgysis felbukott vóna. Nem tudtak megfele egyezni. Végül abba állapodtak meg, hogy azé lesz a nyúl, aki szebbet fog álmodni. Hát hazamentek. A pap jól megvacsorázott, a cigánnak nem adtak enni. Gondolkodott, hogy mit mondjon.

A szakácsné elkészítette a nyúlat, jó pirosra sült. A cigány csak gondolkozik, micsináljon. A pecsenye ott vót az asztalon.

Éfél felé nagyon éhes vót, hát a jovát kiszedegette, oszt megette. A csontját meg visszarakta. Kenyeret is tett mellé, hogy oan nagy csomónak látszon, mint amilyen vót, oszt szépen visszatakarta. Elébb éhes vót, azér nem aludt, azután meg azért, mer megette, azért oszt gondolkodott.

Reggel nyóc órakor felébredt a pap.

– Na, mit álmodtál, te cigány?

– Hát mán csak a fétistelendé úr mondja elébb – aszmondja –, mer hát tisztelni kell a tanulmánt.

– Én azt álmondtam, te cigány, hogy a mennyországbúl egy aranyos rétoja jött le, tizenkét angyal leszállott, oszt vittek felfele a mennyországba.

– Én meg ott állottam, oszt nízstem, mikor a fétistelendé úr felment, még asz ajtót is betették utána. Azt gondoltam, hogy nem tetszik mán visszajőni, így oszt megettem a pecsenyét.

Így ment oszt a pap a mennyországba.

Elmondta: Nagy Sándor

A cigány meg a cseresznye

Vót eccer két jóbarát. Olyan két úriember, mint Izsák. Vót nekiek virágházok is. Osztán abba vót sok mindenféle virág. Meg vót egy cseresznyefa, amék februárba formán ért. Meg vót ótva, osztán nem termett még sose. Azt mondta a barátjának, hogy:

– Mikor az legelsőbe termésbe lesz, hát küdök neked kóstolót.

Majd eljött az idő, hogy februárba formán ért a cseresznye, de csak öt-hat szem vót rajta. A barátjának is küdeni kellett. Éppen betoppan egy cigány, oszt avval akart küdeni cseresznyét.

– Hallod, te cigány, eridj el ide meg ide, ebbe a faluba, oszt ezt a katuját elviszed, ide meg ide, ennek meg ennek.

– Elvisem én, instállom, hogyne vinném.

Mán meg is fizetett neki az úr.

Megindult a cigány, oszt ment a másik faluba fele. Útközbe kíváncsi vót, vajon mi lehet a katujába. Megbontotta:

– Hű, hát mi lehet ebbe?

Hát egy pár szem cseresznye. Gondolkozott osztán, hogy kén ezt megkóstolni?

Mellette vót egy levél. Na, a cigány bekapott egyget. Mán csak egy vót. Mondom, mellette vót egy levél.

– „Kedves barátom, itt ez az egy pár cseresznye, ígéretem szerint elküldöm.”

Odaért a faluba, megkereste a házat, odaadja a katuját. Olvassa az úr a levelet.

– „Kedves barátom, itt ez az egy pár cseresznye, ígéretem szerint elküldöm.”

Azt mondja az úr, mikor elolvasta:

– Te cigány, itt a levélbe egy pár szem cseresznye van írva, de csak egy szem van, hon van a másik?

– Azs nem baj, instálom, ha a levelen van, akkor azs jó helyen van, ott nem vés el.

– Na, hun a másik?

– Hát vakuljak meg, ha tudom.

– Hinnye az anyád ezzit, azzát, hon a másik?

– Hát megettem.

- Hogy etted meg, te cigány?
Ott az asztalon ott vót a másik. A cigány odalépett, bekapta azt is.
– Így né!
Megmutatta, hogy ette meg.

Elmondta: Nagy Sándor

A libás cigány

Az uraság hivatja a cigányt.

– Hallod, te cigány, vidd el ezt a levelet meg ezt a sült libát ehhe meg ehhe a ténsúrho.

Megy a cigány, mán jó messzire haladt, de még messzibbre lakott a ténsúr. De nagyon megéhezett a cigány.

– Hát mán less, ami less, én kibontom ezt a csomagot.

Hát benne vót a sült liba, ami a cigánynak nagyon fontorgatta az orrát. Nem teketóriázott sokáig, megett egy sódorát. (Avval jóllakhatott.) Azután szépen visszacsomagolta, vitte a ténsúrho. A ténsúr kibontja, nézi a levelet.

– Te cigány, itt valami libárul is van szó.

– Hát itt van a csomagba.

Kibontja.

– Te, ennek a libának egy lába van.

– Nem lehet a.

– De biz, cigány, ennek egy van.

– Hát nizzse csak, ott a ház előtt is áll egy, annak is fél lába van.

Persze, mán nagy tél vót, azér állt fél lábom.

– Na, gyere csak, cigány, én megmutatom neked, hogy annak két lába van.

Kimennek. Az uraság elkezdi a libának, hogy.

– Há, há!

A liba felrepült.

Akkor oszt bemennek.

– Na látod, hogy két lába van.

– Igen, igen, de hát ha ezst is megijeszti a ténsúr, oszt felrepül, ennek is két lába less.

Azt mondja ténsúr:

– Na, te cigány, annak, akitül a levelet hoztad, hajtol tizenkét libát, meg viszel egy levelet.

Meg is indult a cigány, de útközben kegyetlen megéhezett. Egy falu végén a többi cigányokkal megettek egy libát.

Mikor a ténsúrhoz ér, átadja a libákat meg a levelet, de mán megyen is elfele.

Közbe elolvassa a ténsúr a levelet, kiáltya:

– Gyere csak, te cigány, itt tizenkét liba van írva, oszt csak tizenegy van.

– Nem lehet a!

Olvassák a libát, csak tizenegy. A cigány mindég mondta:

– Nem lehet a!

Mondja a ténsúr:

– Tizenkét embert hívatok. Mindegyik fog egyet. Megládd, csak tizenegy lesz.

Addig veszekedtek, hogy elhítták az embereket. Behajtsák a kecbé.

– Na, emberek, fogják csak.

Meg is fogták, egynek meg nem jutott.

– Na látod, hogy egynek nem jutott.

– Hát tehetek én rulla? Miér vót olyan gyáva. Miér nem fogott egyet ű is, ne vón olyan ügyetlen.

Elmondta: ifj. Szilágyi Ferenc

A komák

Nagyon jó két koma élt egyszer egy faluba. Nagyon szerették egymást, de irtózatosszegények vótak. Így este, ahogy beszélgetnek, kérdi az egyik, hogy:

– Na, koma, hónap jössz-é a vásárra?

– Hogyne mennék, koma. Van itt egy zsák szíj eladó, valami cseppen belőle, hisz ez a pulya itt van hót rongyoson.

– Hát – mondja a koma –, nekem nincs mit enni. Van ott valami rongy fűsü, vót tán egy zsákkal, el kéne adni, hátha kerülne valami.

Alig várta a koma, hogy elmenjen a koma. Vót ott vagy három akácfája, kezte hántani a kérgit, oszt rakta zsákra fele. Szedett egy jó zsákkal. Úgy nézett ki a zsák, mint valami szíjak.

Na, fogja magát a másik koma, vót egy nyárja, kivágja, forgácsokra felvágja, úgy nézett ki a zsákba, mintha fűsü lett vóna.

Egy idő tájba elindultak a vásárba. A falu végén vót egy keresztút, ahogy a koma odaért a zsák szíjjal, pont a koma odaér a zsák fűsüvel.

– Jó reggelt, koma. Azt mondtad, nem jössz.

– Dehát itt ez a zsák fűsü, majd valami lendül rajta.

– Én meg viszem ezt a zsák szíjat.

De mind a kettőnek a fejibe ott vót a huncutság.

– Hallod, koma, én mondanék egyet, milyen jó vóna, ha én a zsák fűsüt eladhatnám.

A másik meg mondta:

– Milyen jó vóna, ha én ezt a zsák szíjat eladhatnám.

Hát csak nézik sokáig egymást. Azt mondja az egyik koma:

– Mondanék én egyet, kettő lesz belőle. Cseréljük meg mi ezt a zsákot.

– Ha te meg fűsüt akarsz venni, itt van, én nem bánom, ha megcseréljük, mer én azt úgy beszéltem meg az asszonnyal, hogy én meg szíjat akarok venni.

Megcserélik a zsákot. Érezte mán egyik is, másik is, hogy becsapott a koma. Na, de nem baj. Megindulnak hazafelé. Mer mind a kettőnek megvan a szerencséje.

Nagy tél vót. Látja az egyik komának az asszonya, hogy az ű ura mán jön hazafele. De a másik komát is így fogadta az asszony:

– Na hé, hoztam egy zsák fűsüt.

– Ugyan te, ugyan te, mire vetted ezt a zsák fűsüt, ezt a rettenetes sok fűsüt? A világ végéig elég lesz.

Nekiül a pulya, bontják kifele, hát forgács van benne.

– Nahát becsapott a koma!

A másik komának is mondja a felesége:

– Mire vetted ezt a sok szíjat?

Neki a pulya, bontják kifele, hát tiszta kéreg. Neki az asszony:

– Dehát mi van ebbe?

– Inyje, hát becsapott a koma!

Mán este megén odamegy a koma beszélgetni, nem szólnak semmit egyik a másik dógárul, csak hallgatnak. Egy kis idő múlva nagy beszédbe kezdnek. Nagyba beszélgetnek:

– Te koma, nem ér ez az élet semmit. Mer mindég kerül a vásárba huncut ember, aki becsapja a másikat.

– Úgy van, koma, engemet is becsaptak mán sokat, de nem fognak ám többet. De mondanék én egyet. Jó komám vagy, meg olyan szegény, mint én, menjünk világgá szerencsét próbálni.

– Benne vagyok, koma.

– Reggel indulhatunk – mondja a másik.

Reggel el is indultak. Mentek, mendegéltek, hetedhét ország ellen. Még egy nagy barázdát is átléptek, mikor elértek egy kis házho. Szép menyecske fogadja őket. Ugyan hun jár itt ez a két jámbor szegény, ahun még a madár se jár?

Hát biz űk szerencsét jöttek próbálni.

– Na, nincs semmi baj, jöjjenek be.

Jól megvendégeli űköt, és meg is egyeznek, hogy kitötnek egy-egy esztendő. Az esztendő három napból áll.

– Na – azt mondja az asszony –, itt semmi dógok nem lesz, az egyik kihajtja a tehenet a rétre, a másik itthun marad, kihányja a ganét.

Na, reggel a két koma felkél, megfrüstökölnek.

– Na, koma, mékőnk megyen a tehénnel?

– Nekem mindegy – azt mondja a koma –, hát kimehetek én is.

Erre jön a gazdaasszony, hogy:

– Megegyeztek, hogy melyik megy a tehénnel?

– Hát meg.

– Na jó, de nagyon vigyázzanak, hogy a tehen a máséra ne menjen.

– Nem is. Megigyelek én rá.

– A másik itthun marad, felsepri az udvart, vág egy kis fát, oszt ha nincs semmi dóga, leül.

Hát erre ment is a két koma. Az egyik kiengedi a tehenet, a másik koma még segített kinyitni a kisajtót is.

A tehenet kiengedte a rétre.

Amikor a tehén kiment, feltartotta farkát meg a szarvát, hét falu határáig meg sem állt. Hej, szidta a komát, hogy miér nem ű maradt otthon, miér nem a jött a tehénnel. A hab szakadt rulla, pedig még dél sincsen, mikor lesz este, mikor fog hazamenni? Szidja a komát állandóan, hogy:

– Hogy becsapott most is!

A koma meg otthon nyugodton fogja a villát, még utána is nézett a tehénnek, megyen kihányni a ganét. A koma kiabált neki az utcáról, hogy:

– Gyere te, nem bírok a tehénnel, világgá megy – de a csak nem hallotta.

Kiviszen a koma egy villa ganét, oszt gondolja, elsepri az udvart, vág egy kis fát, oszt ű takarosán leül. Kiviszen egy villa ganét, mire bemegy, már kettővel van. Kezdi hánni gyorsabban, még több van. Hányja a koma, hogy szakad rulla a hab, a gazdasszony meg jön, hogy:

– Mi lesz mán, mikor lesz kiséperve az udvar, még fa sincsen!

Gondolta a koma: „Bár én mentem vóna a tehénnel!” De mán a véggyengülés elérte, a ganét sose bírja kihánni, annyi van.

Eccer nagy kiabálás van a kapunál, hát odanéz, hát ott van a koma, jön a tehénnel. Egyik koma is összeszedi magát, a másik is, jó komolyan tanálkoznak. A tehenet bekötik. Kérdi a koma:

– Jó vót a tehénnel lenni?

– Jó biza, de azt bánom, hogy nem vittem egy mosószéket, oszt arra felálltam vóna, oszt jobban láttam vón a tehenet, mer nagy gaz van. Még egy csobán vizet se vittem, se újságot, oszt maj megölt az unalom meg a szomjúság.

„Hej – gondolta a koma, hogy – hónap csak én mennék!”

– Na, de úgy lesz, koma, ahogy megegyeztünk, hogy egyik nap te mégy, a másik nap én megyek.

Hej, mind a kettő kidögölve, alig bírtak állni, elaludtak.

Reggel felébrednek.

– Na, koma, máma én megyek a tehénnel.

– Jól van, koma. Majd én kihányom az egy tehen alól azt a kis ganét.

Na, mán indul is mindján a tehen.

– Te koma, itt ez a mosószerék, kössük a hátadra, meg ez a csobán víz a nyakadba, mer ott döglessz meg szomjan, meg itt ez az újság is.

Kiengedte a tehenet. A koma mutatja, hogy csak a rétre eridj. Az asszony kiáltta, hogy csak a másét össze ne gázolja.

Ahogy a kisajtón kiugrott a tehen, a farkát feltartotta, a fejit is. Hét falu határáig meg se állt. Majd megszakadt a koma a csobán alatt, meg a mosószerék is húzza, csetlik-botlik, átkozza a komát, hogy ütöt hogy becsapta. Mán kiátotta a komának, de az meg se hallja.

Megyen az ólba, hogy kihányja azt a kis ganét, utána leül, kipiheni a tennapi fáradalmát. Kivisz egy villával, mire bemegy, kettővel van. Kezdi hánni gyorsan, annál több van. A gazdasszony állandóan jön, hogy még az udvart se seperte el, fát se vágott, mi lesz mán?

Az ember szakadásig hánta, arra gondolt, hogy az isten sz. .ja le a komát, hogy ütöt hogy becsapta, közbe mindég a napot nézi, hogy mikor lesz mán este.

A másik meg fut a tehen után, de nem meri letenni se a csobánt, se a mosószeréket, mer ű erre sose jön többet, oszt a gazdasszony megöli ütöt.

Nagynehezen este lett. A koma kinéz az utca fele, hát jön a tehen. Ahogy összetanálkoznak, kérdi a koma, hogy:

– Hogy ett ez a tehen?

– Ó, nagyon jól, egész nap csak az újságot olvastam a mosószerék tetejin.

Alig várták, hogy megvacsorázzanak, hogy lefeküdjének, mer ki vót dögölve mind a kettő, de nagyon. Maj azt mondja a koma:

– Jól becsaptál. Ott hurcoltam egész nap a csobánt.

– Hát te meg azt mondtad, hogy hamar kilököm azt az egy villa ganét, oszt szakadásig hánytam egész nap.

Maj oszt sokára elaludtak. Reggel oszt mikor felkeltek, mondja az asszony:

– Kiállották a próbát, a harmadik napot nem kell ledógozni, oszt kifizetem magukat, menjenek isten hírvél.

Elvezette űköt egy tele pincéhez, a fenekin ott csillogott az arany.

Ad nekik pesti zsákot, hogy valamék menjen le, szedjen, amennyit akar. Szedjenek, oszt maj megosztznak rajta.

Az asszony elment, űk meg ott egyeznek. Azt mondja az egyik:

– Te mentél előbb a tehénnel, hát te eridj le.

– Nem megyek, mer akkor is becsaptál.

– Na, most nem csaplak be, mer úgysis kétfele rakjuk, amit belekaparsz.

Na, le is ment a koma. Hát csakúgy csillogott a sok nagy darab arany, csakúgy csörgetett, de nem a zsákba kaparta, csak ott csörte-tett, rugdosta, ű meg kapta magát, belegugult a zsákba (mutatja), úgy hirtelenjébe kapott az aljára, a csúcsát így felnyújtotta.

– Na, húzzad, koma!

A meg hirtelen kirántotta, a vállára kapta, oszt vesd el magad, a falun végig fele. A kutya, valamennyi a faluba, mind utána. Idekapja, odakapja, eccer csak megszólal a koma:

– Húzd feljebb a zsákot, mer megharap a kutya. (Nagy kacagás.)

– Ejnye koma, hát te itt vagy?

– Na ugyi, most is be akartál csapni? (Nevetés.)

Mennek tovább együtt, elérnek az erdő szélére. Leülnek, megosztznak, megolvassák, mennyi arany van. Nekitelepednek, kétfele rakják, hát eggyel több, oszt veszekednek, mék komáé legyen a több. Az egyik azt mondja, hogy ű többet szaladgált a tehénnel, a másik megén azt mondja, hogy ű szaladgált többet.

– Na, nem úgy lesz, komám, mindég megértettük egymást. Fe-küdjünk le, tegyük a fejünk alá az aranyat, amék szebbet álmodik, azé lesz a több.

Hát gondolhatjuk, hogy aludtak elfele.

– Te koma, be akarsz csapni.

– Nem a, csak tapogatom, hogy megvan-e a fejed alatt.

Addig osztotztak, hogy az egyik koma csakugyan elaludt, a másik szép lassan felállt, fogta az aranyat, vesd el magad, az erdőbe befele. Milyen jó lesz az ű családjának ez a sok arany. Mennyi mindent veszen belőle.

Eccer felébred a koma, amék aludt. Odakap, idekap, nincs a koma. Hej, felugrik, utána! Mán annyira fut, hogy látja a komát a zsákkal.

Eccer csak gondolja a koma, amék a pénzt vitte, nem szalad, úgysis

alszik a koma. Nem látja, leül, oszt megolvassa az aranyat mégeccer.
Le is ült, oszt meglátta a másik.

A meg olvasás közbe gondolta, hogy jó vóna egy lú, még máma hazamenne.

Erre a másik nyerít:

– Nyihahaha! (Utánozza a nyerítést.)

Gondolta a másik, csak még egyet nyerítene, oszt ű is kiátaná neki,
hogy:

– Nye, sárga, nye!

Megén nyerített a koma. Amék a pénzt olvasta, felvette a zsákot,
oszt rázta:

– Nye, sárga, nye!

A koma meg mindég ment közelebb a fák közt. Addig, addig, hogy
jó közel értek egymásho. Még egy jót nyerít, a koma meg közelebb
szalad a pénzzel.

Eccer csak összetanálkoznak.

– Hejnye, koma, hát megén be akartál csapni?

– Te koma, nem láttad itt azt a lovat, amék itt nyerített?

– Dehogynem, én vótam.

– Ejnye koma, ejnye.

– Na, koma, nem tréfálok – azt mondja az egyik –, csakugyan,
egyezzünk meg.

Meg is egyeztek. Az aranyat kétfele rakták, boldogan éltek tovább.
Még ma is élnek, ha meg nem hóttak.

Elmondta: ifj. Szi'ági Ferenc

A szegény ember szerencséje

Egy olyan község vót, kegyetlen mulatós. Lakodalmoztak, báloztak. De egy szegény ember vót ebbe a községbe, soha se híjták schova. De ű eccer gondolt egyet: „Próbára teszek benneteket!” Vót egy tehene, elhíjta a mézáróst, levágatta. Akkor összehíjt hat szakácsasszonyt, összeszedett a faluból nagy fazokokat, és az egész

tehenet megfőzette, megsüttette. Akkor házrul-házra az egész falut meghívatta. El is fogyasztották. De űtet azért csak nem híjták.

Gondolkozott a szegény ember: „Mán most még tehenem sincs, becsületem sincs, hova tekeredjek?”

Felvette a tehenbürt:

– Viszem a vásárba, eladom, csinálok egy kis pénzt.

*Ahogy mendégéltem egy erdön keresztül fele, egy nagy árva ficfa keresztülhajlott az úton, és keservesen nyikorgott, én meg-megállottam. Köszöntem neki tisztességesen.

– Meg akarod venni a bürt?

De az árva ficfa csak nyikorgott.

Felelem neki:

– Az árát kérded? Annyi pénzért adom, amennyit elbírok.

Az árva ficfa csak nyekergett. Azt hittem csak megadja, de csak nyekergett, nem fizetett.

– Na jó van, egy hét múlva eljövök.

El is mentem, kérdeztem tülle:

– Készen a pénz?

Csak nyikorgott.

– Nem akarod megadni? Megént adok egy hetet, de akkor mán fejszével jövök és akkor kiváglak – mondta az ember.**

Mikor a hét eltött, vette éles fejszójét és egy zsákot. Hátha megkapom a pénzt. Odamentem, tisztességesen köszöntem.

– Megadod a pénzemet?

De az árva ficfa csak nyikorgott.

– Hát te énvelem csúfságolsz! Kivágom.

Nekivetkeztem, hozzáfogtam, kifele vágni. Mikor egy párszor belevágtam, egy lyukon megindult az aranypézt, szünes-szüntelen folyt. Tartom a zsákot, táncolok mellette.

– Van mán pénzem. De mán annyi van a zsákba, talán el se bírom. – Megköszöntem.

– Ne fizess többet, elég e mán nékem.

* A mesemondó innen első személyben mondja tovább a mesét, mintha a kalandok vele magával estek volna meg.

** A mesemondó kiesik szerepéből és átcsap a harmadik személyű előadásba.

Bekötöttem a zsákot, elköszöntem tülle, hazamentem. Mondom a feleségemnek, megkaptam a pénzt, de a számát nem tudom mennyi.

– Küdd át a kisjányt a szomszédba, hozza el a vékát, megmérjük.

A szomszéd kérdi a kisjánytúl:

– Mit akartok mérni?

Feleli a kisjány:

– Pénzt mér édesapám.

A szomszéd átalosont suttyomba. Lesett az ablakon béfele, és látta, hogy mérik a pénzt. Az asszony elhíresztelte, mi történt a szomszédba a szegény embernél. Vékával mérték a pénzt.* A szegény embert felhívták a bírónál.

– Hunnen vetted a pénzt?

– Eladtam a tehenem bürit.

S mennyit kaptál érte?

– Két véka aranyat.

Összebeszélnek az emberek a faluba:

– Vágjuk le a tehenet, nekünk szép tehenünk van, még több pénzt kapunk érte.

Le is vágják. Elvitték a vásárra. De csak pár fillérekért kérték. Nem kellett a bür sehogyse. Hazamentek dühösön.

– Mi csúfságot tudjunk tenni a szegény emberrel?

Gyűlést hajtottak. Elhatározták, egy álló hétig mindenki családjával együtt a szegény ember udvarába járjon fére való dógára.

Úgy is lett. De a szegény ember nyugodton mindétig szedte hordóra fele. Mikor a hét eltött, lett neki három hordó. De a szegény embernek vót egy kis mestersége. Befenekelte szépen a három hordót. Nem érzett rajta semmi. Fogadott egy fuvarost, hogy neki van három hordó méze, azt visszük vásárra. (Nevetés.) A fuvaros kapott rajta, mer mán tudta, hogy sok pénze van. Van miből fizetni. Meg is indultak. Nagyon messzi kellett menni. Egy csárdánál elesteledtek. A szegény ember bement a csárdába, kérdezi a csaplárostúl:

– Bé lehetne-é hajtani az állásba?

– Mér ne lehetne.

* A mesemondó innen letesz az elsőszemélyű előadásról, úgy látszik, nem sikerült átfordítani az egész mesét.

– De kérem szépen, csapláros úr, nagy kincset hozok, három hordó mézet, nem lopják el?

A csapláros feleli:

– Én bezárom a szállodát. Van más ott több szekér is. Az emberek mind benn hálnak. Én csukom be, énnálam lesz a kócs.

Be is hajtott a csűrbe, kifogtak, a lúnak enni adtak, bementek a csárdába, jelentik a csaplárosnak:

– Kérem szépen, behajtottunk. Tessék becsukni a csűrkaput.

De a csűrbe vót olyan illető, megbújt, nem vette észre a csapláros. Nyugodton bement.

Hajnalban felkél a szegény ember, megyen a csaplároshoz:

– Nyissa ki a csűrkaput, mer menni akarunk.

A csapláros vette a kócsot, mennek ki, nyitva a csűrkapu, csak a szegény ember fogatja van benne, de a három hordó méz nincs. Elvitték. A szegény ember elordítja magát, minden vagytonát rárizikozott, három hordó mézet megvett, és más most nincs semmi.

– Csapláros úr, magát beperelem, mer azt fogadta, nem lesz semmi baj.

A csapláros megijedt, hogy három hordó mézért ütöt felakasszák.

– Egyezzünk ki, barátom.

Feleli a szegény ember:

– Hajlandó vagyok, de csak ha az árát megfizeti.

– Mi az ára?

– Két véka aranypéz.

Gondolja a csapláros: „Megadom, csak fel ne akasszanak!” Kifizette.

A szegény ember útra kelt hazafele. Ismét átalküdütt a szomszédba a vékáért. Kérdi a szomszédasszony:

– Mit mértek?

Feleli a kislány:

– Pénzt mér édesapám.

Lesi a szomszédasszony az ablakból. És csak a pénzt mérik. Híre futamodott a faluban megént. Megént nagy összeget hozott a szegény ember, de miér kapta?

Felhívatták ismét a bírónál.

– Hunnen vetted megént a sok pénzt?

Feleli a szegény ember:

– Csúfságot tettetek velem, az udvaromra jártatok piszkolni, mindent összeszedtem, elvittem a vásárra, három hordóval vót, kaptam érte két véka aranyat.

Az emberek csak összenéztek. Micsináljanak mán most? Gyűlést hajtanak. (Mindenki egy helyre sz. .jon!) Micsináljanak? Elhatározták, hogy mátúl fogvást, egy hétig mindenki a pap udvarára járjon, azután a jegyző úrnál, bíró úrnál, sorba a hütösöknél. (Nagy nevetés.) És azután sorba mindenkinél.

Úgy is lett. Mindenki összeszedte, még az apraját is összeseprette, mer nagyon drága.

Na, maj mikor útra keltek vele, az egész község, valamennyi légy, darázs, dongó késérte úköt. Mikor beértek a piac közepire (nagy nevetés), rangszám szerint felállottak. Mennek a vásáros emberek. Látják, hogy nagyon sok a szekér. Mi van a szekeren? (Nevetés.) Mindenki feleli, amit hozott. Elterjedt a városba a hír. Botot, villát kaptak, jól meglazsnakolták úköt, kiverték a városból.

– Na, megállj, te szegény ember, életeddel fizetel!

Mikor hazaértek, felhívták a szegény embert, kimondták az ítéletet. A határba van egy nagy folyóvíz, abba fogják lökni.

Úgy is lett. Egy zsákba bekötötték, kivitték a határba, és letették a híd mellé. S megpüfölték a dobot, hogy mindenki menjen ki, lássa meg mindenki, hogy múlik ki a világból. De míg dévankoztak, egy jó módú mészáros hajtott szép nyóc tehenet, szép nyóc bornyával. Ez a zsákba kiabálja.

– Hiába löktök a vízbe, úgyse leszek vicespán.

Meghallja a mészáros.

– Barátom, itt van szép nyóc tehenem, (nevetés) nyóc bornyával, kiódom a zsákot, bújj ki, néked adom, éngem köss a zsákba.

A szegény ember maga elibe vette a nyóc tehenet, és elhajtotta az erdőbe, várta, mi történik.

Ekkor oszt a község kigyülekezett. A mészáros csak kiabálja, hogy:

– Leszek én vicespán, leszek én vicespán!

Tanakoznak az emberek:

– Halljátok, még mit kijabál? Még vicespán akar lenni! – Megkapták a zsákot, behajították a mészárost.

– Szenvedj, amiér ilyen sok csúfságot tettél rajtunk.

A község eloszlott. A szegény ember pedig másnap reggel olyan nyóc tehenet hajtott nyóc bornyával, a faluban olyan egy se vót. Felhívták a szegény embert:

– Hunnen hajtod a marhát? (Nevetés.)

– A vízbűl. (Ugyi mondtam.) Hát tik nem láttátok, hogy mennyi van ott a vízben?

Összeszedődik a falu. (Beleugrálnak mind!) mennek nézni, hun a sok marha. (Beleugrálnak a vízbe!) Ahogy a partjára állnak, a túlsó ódalán a folyónak ott deelt a gulya, és az árnyékot a vízre vetette. S amikor nézték, úgy látták, hogy csakugyan a vízben van.

– Nincs semmi baj, mán most meglesz a mi tehenünk is! De sorba megyünk, nehogy egyik vagy másik kiválogassa a színét.

Feleli a pap:

– Én megyek elől, ót jegyző úr, bíró úr és az esküdt úrak. Majd fogunk mik integetni, akkor jöjjenek mind. (Nevetés.)

Akkor a pap, jegyző, bíró mán halállal küzködtek, forogtak a vízbe, kapdostak. Meglátja a sok nép:

– Menjünk hamar, mer mán integetnek. (Nevetés.)

Mind beleugrott, belefördült. A szegény ember pedig még ma is nyugodton pihen a másvilágon, mer ha úvele csúfságot tettek, Isten meg nem veri érte, mer ű világoson adta vissza.

Elmondta: Lupuj István

Csalóka Péter

Vót eccer egy ember, Csalóka Péternek híjták. Mindenkit becsapott. Vót neki egy bundás sipkája, elment a faluba inni. Mulatott két fiatalember is a korcsmába. Hát Péter is belefogott inni, és a két fiatalembernek is fizetett. Kérdezte a korcsmárostúl minden kör után, hogy mivel tartozik. A korcsmáros megmondta az összeget, erre Péter odavágta a sipkáját és kérdezte:

– Ki van-e fizetve?

Erre a korcsmáros azt felelte, hogy:

– Ki.

Minden kör után a sapkáját vágta oda, és a tartozás ki vót egyenlítve. Mondta Csalóka Péter a két fiatalembernek, hogy neki olyan a sapkája, hogyha odavágja, minden tartozása le van róva. Erre a két fiatalember alkuba eredt a Péterrel a sapka megvételire. Meg is egyeztek. Eladta a sapkát nekik jó összegért. Ivott a két fiatalember a sapka kontójára egész éfélig, s aki bement a korcsmába, mindenkinek fizettek. S ők is mikor meg-megittak egy kört, odavágták a sapkát, és kérdezték, hogy ki van-e fizetve a tartozás, a korcsmáros azt mondta, hogy:

– Ki.

Mikor nem bírtak többet inni, elmentek haza. Persze ők a mulatást folytatták vón tovább más községbe a sapka kontójára, de mikor egy kört megittak, a sapkát odavágták, s kérdezték a korcsmárostúl, hogy mivel tartoznak. Persze a korcsmáros mondta az összeget, hogy mennyivel tartoznak. Erre odaérkezett Csalóka Péter. Kérte ű a következő kört. Odavágta a sapkáját, és kérdezte, hogy mivel tartozik. Erre a kocsmáros mondta, hogy ki van egyenlítve minden. A két fiatalember lúháton vót a szomszéd községbe mulatni, és az egyik lovat örömökbe Péternek adták. Persze Péter a kocsmárossal az ügyet megoldozta, hogyha a fiatalemberek bármennyit isznak, szógálja ki őköt. Majd ű a cekket kiegyenlíti.

Úgy is történt. A fiatalemberek ittak, a sapkát odavágták, és minden tartozás ki lett egyenlítve. A két fiatalember nem elégedett meg az ivással, amit ebbe a kocsmába ittak, elmentek egy másik kocsmába is mulatni a sapka kontójára. Csalóka Péter pedig a lúval, amit kapott, hazament.

A két fiatalember, mikor megunták az ivást, az egyik odavágta a sapkát, s kérdezték a korcsmárostúl, hogy ki van-é egyenlítve a tartozás. Persze a korcsmáros azt mondta, hogy nincs. Erre a másik fiatalember azt mondta, hogy:

– Accsak ide azt a sapkát, én is hadd vágjam oda. Hátha te nem vágtad rendesen oda.

Persze, mikor odavágta a fiatalember a sapkát, a tartozás még akkor sem vót kiegyenlítve.

A sapkát úgyannyira odaverték, úgy a padlóho, mint a korcsmáros

fejihe, hogy a sapka szíjjelment. Ekkor a két fiatalember észbe kapott, hogy űköt Csalóka Péter becsapta.

Kimentek, hogy lúhátra ülnek, és elmennek Csalóka Péterhez. Persze Pétert nem tanálták otthun, hanem azt mondta a felesége, hogy kiment a kölesfödre. A két fiatalember el is ment utána, hogy Pétert megverjék, amiér űköt becsapta.

Mikor a köldesfödet elérték, látják, hogy Péter támaszt egy nagy tögyfát. Mire a két fiatalember odaért, Péternél kész vót a számítás, hogy hogy csapja űköt újra be. Nekiestek ott Péternek, hogyha nem adja vissza pénzeket, megölik. Péter azt mondja nekik, hogy hát olyat ne kívánjanak, hogy a fa alól kimásszon, mer a fa rádül a kölesre, és tönkremegy a köles. Erre a két fiatalember azt mondták, hogy űk addig megtartják a fát, míg ű hazamegy a pénzért.

Az egyik fiatalember a fa alá allott, támasztotta, a másik pedig húzta visszafele. Csalóka Péter felült a lú hátára, és megindult menni elfele. Mikor mán annyira elment túllök, hogy a két fiatalember nem látta, a lovat egy kupecnek eladta, de a farkát levágta a lúnak, egy sulyokra kötötte, és beleverte egy pocsolyába, annak is a közepibe, úgyhogy a lúnak a farka a víz tetejin libegett.

Erre megén megindult vissza a két fiatalemberhez, akik a fát támasztották, s messzirünnen kiátotta, hogy jöjjenek, mer a lovok a sárba fulladt. Az egyik fiatalember, amék a fát tartotta, az elengedte, és megindult szaladni, a másik pedig, amék a fát támasztotta, nem mert kimászni alulla, mer félt, hogy a fa elüti. De mikor a fa alul kiugrott, látta, hogy a fának esze ágába sincs hogy kidűljön, hanem a fa srégen vót nőlvé. Szaladt ű is, amerre Csalóka Péter és a másik fiatalember ment. Befogózott a lúnak a farkába ű is, hogy kihúzzák a lovat a pocsolyából. Húzták, húzták a lú farkát, eccer csak elszakadt.

Na, akkor kaptak észbe, hogy Csalóka Péter űköt úra becsapta.

Csalóka Péter mezítláb vót, fázott a két lába, és a két fiatalember, ahogy belemászott a pocsolyába, nekik is megfázott a lábok. A hódvilág szépen süttött, erre Csalóka Péter gondolt egyet, hanyatt feküdt, és a két lábát tartotta a hód fele.

Kérdezte a két fiatalember:

– Micsinálsz, te Péter?

Erre azt mondta Péter, hogy:

– Melegítem a lábom.

Erre a két fiatalember is hanyatt feküdt, és feltartották a lábokat melegíteni. Mikor látta Péter, hogy a két fiatalembert beugrasztotta, felkapta a fiatalember csizmáját, egyiknek a jobb lábost, másiknak a ballábost, és megindult szaladni. A két fiatalember erre felugrott, húzták a csizmájokat felfele, az egyiknek hiányzott a jobblábos, másiknak a ballábos. Így kénytelenek vótak felhúzni, ami ottmaradt.

Felültek a lú hátára, az egyikre, mer Péter az másikat elfullasztotta. Améknek a jobb lábán vót a csizma, jobb ódalrul sarkantyúzta, améknek bal oldalon vót, bal ódalrul. De Pétert el is fogták. Hiába próbálkozott becsapni újra, nem sikerült, mert a két fiatalember nem hitt neki.

Betették Pétert egy zsákba, hogy beelökkik Pétert a folyóba. A folyó partján vót egy kis kocsmá. S Pétert letették a folyó partjára a zsákba, míg űk a korcsmába isznak.

Míg űk a korcsmába vótak, addig arra hajtott egy ember tizenkét ökröt, az is be akart menni a korcsmába, de mivel Péter a zsákba nagyon nyifánkolt, odament a zsákhoz, és kérdezte Pétertől, hogy mi a baja.

Erre Péter azt mondja, hogy el akarják vinni vicispánnak, de ű nem akar menni. Erre azt mondta az ember, hogy ű elmegyén helyette, bújjon ki a zsákból, ű belebújik. (Jaj, de számár vót ez a szerencsétlen. — Nevetnek.)

Kiotta a zsákot, Péter kibújt, ű pedig belebújt. Péter bekötötte a zsák száját, és a tizenkét ökröt elhajtotta, amit az ember hajtott a vásárra fele. Kijött a két legény a korcsmából, megfógták a zsákot, és himbálóztatták a tóparton, hogy beelökkjék-é, vagy ne. Az ember a zsákba kiabált, jajgatott (nevetnek), hogy ű nem az, akit a zsákba bújtattak, hanem űtet becsapták (Vicispán! — Nevetnek.), de a két legény nem hitte. Azt hitte, hogy Csalóka Péter újra be akarja űköt csapni (nevetnek), és így beelökték a folyóba. (Nahát, kiszúrtak szegénnyel, ha vágyott a rangra.) Mikor beelökték az embert a vízbe, mint aki jól végezte dógát, megindultak, mennek hazafele. Alig mentek száz métert a folyótól, tanálkoztak Péterrel, aki tizenkét ökröt hajtott. Kérdezték tülle, hogy:

— Hunnen az ökör?

Erre Péter nagy hálálkodásra fakadt, hogy űvele milyen jót tettek,

hogy a vízbe lökték. (Nevetnek: – Mán becsapta megén üköt.) Azt mondta a két fiatalembernek, hogy megmutatja nekik, hogy hunnen ez az ökör, ha nem mondják el senkinek. Azt mondta nekik, hogy az ökröket a folyóból hozta, amibe belelökték, s maradt még benne tizenkét ökör, amit egyedül nem tudott kihajtani. (Beleugrassa őket.) A két fiatalember mondta neki, hogy mutassa meg, hogy hun van.

Péter odahajtotta a tizenkét ökröt a folyó partjára. Mivel szép hódvilágos éccaka vót, a tizenkét ökör a folyóba visszatükröződött. Erre két fiatalember Péterrel megbeszélte a dógot, hogy míg ők a folyóba beleugranak a tizenkét ökörért, Péter addig várja üköt, és együtt az ökröket eladják.

A két fiatalember megfogta egymás kezit, s éccerre beleugrottak a folyóba. Bele is haltak. Erre Péter fogta a tizenkét ökröt, és elhajtotta a vásárra, ahun rengeteg pénzt kapott érte.

Ahogy jött a vásárból hazafele, az út szélén a gubáját levetette, arra ráöntötte a pénzt, és számolta. Míg a pénzt számolta, arra ment egy násznép. Mikor meglátták, hogy Péternél mennyi pénz van, kérdezték tülle, hogy:

– Hunnen ez a sok pénz?

Erre Péter azt mondja:

– Menjenek itt végigfele a harmadik kanyarnál, egy kis erdőszélén van egy kút, az tele van pénzzel.

Erre a násznép a szekérről leugrált, megindultak szaladni a megadott irányba, úgyhogy csak a menyasszony maradt a szekeren. (Péternek több esze vót, mint az összes násznépnek.)

Erre Péter odament a menyasszonyhoz, és azt mondta a menyasszonynak, hogy ilyen vőlegényhez ne menjen, ugyi, itt hagyta, hanem menjen űhöz, neki sok pénze van. A menyasszony bele is egyezett. Megindult Péterrel menni hazafele. De mire hazaértek, a násznép a szekérral mán otthun vót. Kérdezték a násznéptől, hogy a menyasszonyt meg a vőlegényt hun hagyták? A násznép szégyellte mondani, hogy üköt hogy becsapták. Erre azt mondták, hogy gyalog jönnek, mer a szekérrázást tovább nem bírták. Meg is érkezett Péter a menyasszonnyal, de nem tudták megállapítani, hogy az igazi vőlegény-e, vagy nem, mer ezelőtt a vőlegény álarcban vót. (Jól kikészítette magát!) A vót a divat. Tehát Pétert az álarcban nem ismerték meg. Mikor leültek a vacsorához, nem akart enni a vőlegény, azt mondta,

hogy ű csak akkor eszik, elfűjják a lámpát. A vőlegény kedviért meg is tették. Erre Péter az álarcot levette, jóllakott, az álarcot visszatette.

Ezelőtt a vót a szokás, hogy az új párok és a menyasszonynak az édesanyja, míg a lakodalom tartott, a padláson kellett lenni. Mikor felment az örömanya, a menyasszony, vőlegény a padlásra, alig feküdtek le, a vőlegény azt mondta a menyasszonynak, hogy neki le kell menni, mer baja van. De hogy menjen, mikor a létrát vagy a lábtót, akkoriba a vót, elvitték? Tanáltak egy hordókötelet, és azon Péter leereszkedett, és azt mondta a menyasszonynak, maj mikor a kötelet rángatni fogja, húzzák fel.

Péter mikor leereszkedett, bizonyos kis idő múlva egy kecskét odavitt a kötélhe, és a kötelet rákötötte a kecske szarvára. Persze a kecske rángatta a kötelet. Erre a menyasszony és az örömanya beleragaszkodott a kötélbe, húzták felfele. Mikor mán a menyasszony kézzel érintette, érezte, hogy szőrös. (Jaj, jaj!) Kérdezte az anyjától, hogy:

– Mikor maga menyasszony vót, a vőlegénye szőrös vót-e?

Erre az anyja azt felelte, hogy:

– Ne beszélj mán olyan sokat, hanem feküdjetek lefele.

Persze a menyasszony megkérdezte az anyjától, hogy:

– Mikor menyasszony vót, a vőlegénnek vót-e szarva?

– Vót, vót, csak aludjatok.

Míg ezek a kecskével bajlódtak, addig Péter az ablak alatt hallgatózott, hogy bent micsinálnak. Kihallgatta, hogy a lakadalmas nász-nép mézes bort akart inni, és két fiatalember összebeszél, hogy hunnen lopnak egy kas méhet, és azt a kast hozzák el, amék legnehezebb lesz. Erre Péter elment oda, és belebújt egy üres kasba. (Bolond Péter. – Nagyon is okos vót a, hallod.) Mikor a két fiatalember odaért a méheshe, belefogtak emelgetni a kasokat, persze a vót a legnehezebb, amékbe Péter vót. Ezek két rúdra tették a kast (nevetés) és vitték. Alig mentek egy pár lépést, Péter a lábát kinyújtotta, és az elsőt s...be rúgta. (Nagy nevetés.) Ez hátraszólt a másíknak:

– Ne rugdosódj. (Hosszabban nevetnek.) Persze a másík mondta, hogy ű nem rugdosódik, és hasba rúgta a hátulsót. (Nagy nevetés.) Akkor meg a mondta, hogy:

– Te rugdosódo, oszt énrám fogod. (Nevetés.)

Ez megisméltődött megént.

Mikor jól összevesztek, Péter mind a két lábát kinyújtotta, az elsőt feneken, a hátsót hasba rúgta. Erre a két fiatalember mérges lett, és a rúdat a kasból kihúzták, egyik egyiket, másik másikat, a kast ellökték Péterrel (nevetés), és egymást agyba-főbe verték. (Kutya egy Péter!) Mikor Péter látta, hogy a két fiatalember odáig van, elszaladt a lakadalmas házhoz, onnan a népet kicsődítette, hogy két fiatalember verekszik. Mire ezek a két fiatalembert észretérítették, addig Péter a lakadalmas házba, amit tudott, összeszedett, és mint a ki jól végezte dógát, hazament.

(Nahát az kiszúrt egy jópár emberrel!)

Elmondta: Halász György

Az egyszeri fiú (Hamupipőke)

Az ecceri fiú elment szógálni. Szógált egy tűt. Mikor ment hazafele, felült egy szénásszekérre. A tű szépen elveszett. Hazaért, kérdi az édesanyja:

– Mit szógáltál fiam?

– Kedves jó anyám, egy tűt, azt beleejtettem a szénába, ahogy jöttem a szekéren.

– Nem úgy kellett vóna, fiam, hanem a kalapod mellé szúrni, ott nem veszett vóna el.

– Na jó, anyám, úgy teszek, ha még egyszer elmegyek.

Elment még egyszer. Szógált egy ekecsoroszlyát. Elindult hazafele, a csoroszlyát meg a kalapja mellé tűzte. Útközbe szomjas lett, megállt a kútnál inni. Ahogy ihutt, hát húzta a fejit a nehéz vas. Fogta magát, letette a kútgárgyára, legalább addig ne húzza, míg iszik. Onnan meg beleesett a kútba. Na, most mán se kalap, se az esztendei bér. Elnyelte a víz.

Hazamegy, kérdi az anyja:

– Mit szógáltál fiam?

– Egy ekecsoroszlyát, kedves jó anyám. De ahogy jöttem, kegyetlenül szomjas lettem, ittam egy kútnál, beleesett a kútba kalapostúl.

Hászen nehéz vót a vas, oszt még a kalapomat is belehúzta, mer amellé tűztem.

– Édes fiam, nem úgy kellett vóna. Egy kötelet kötni rá, fel a hátadra, oszt úgy hazahozni.

– Na jó, anyám, úgy teszek, ha még eccer elmegyek.

Akkor megén elment, szógált egy bornyút. Felkötötte a hátára, mire hazaért, megfúlt.

Bemegyen, kérdi az anyja:

– Mit szógáltál, fiam?

– Egy bornyút, kedves jó anyám. Letettem ide a tornácra, mert megfúlt, mire hazahoztam.

– Nem úgy kellett vóna, fiam. Kötelet kötni a nyakába, egy pácával hazahajtani, felnevelni, tehen lett vóna belülle.

– Na jó, anyám, úgy teszek, ha még eccer elmegyek.

Akkor ment. Elszógálta a szobajánt, oszt annak kötötte a nyakába a kötelet, hazavezette, bekötötte az ólba. A szénát meg, amit elibe tett, lepeselte, hogy jobban egyen.

Mikor bemegy, kérdi az anyja:

– Mit szógáltál, fiam?

– A szobajánt szógáltam el, kedves jó anyám. Hazavezettem kötelen, bekötöttem az ólba, a szénát lepeseltem előtte, hogy jobban egyen.

– Ejnye, fiam, hát nem úgy kellett vóna. Hun van? Eridj csak, hozd be, megesküsztok és éltek bú nélkül.

Így is vót, megesküdtek. Éldegéltek úgy, ahogy.

Majd a fiatalasszony káposztát főzött. Az ember nagyon ehetnék vót. Azt mondta az asszony:

– Addig nem ehetel, míg a kismacska lábadra nem lép.

Na, eccer rálépett.

– Na, nézd meg, hé, rálépett, most mán ehetek?

– Ott a kemence tetején a káposzta, egyél.

Dehát hat kis macskafiút tanált, azt ette meg. Mikor a hatodikat eszi, azt mondja:

– Milyen szörös káposztátok van néktek, hé. Még nyávog e.

– Tán csak nem a kismacskát etted meg, te?

– Biz én azt, hallod, de most mán nagyon szomjas vagyok. (Hát hogyne, arra a sok húsr!)

– Eridj, ott a rocska, a hordóba meg bor, igyál.

Ű meg a rocska helyett a rostát vette fel.

– Na, hallod hé, milyen lyukas ez a ti rostátok, majdnem térdig állok a borba, mégse ittam.

– Te, tán csak nem a rostát tartottad alá?

– Biz én azt, na nézd meg.

– Na eridj, ott a hamu, hozd csak be, hintsd rá, mer az öregek megölnek bennünket, ha meglátják.

Ű meg felvette a pojárlistet, avval hintette.

– Nahát, milyen fehér hamutok van nektek.

– Te, tán csak nem a pojárlisttel hinted?

– Biz én avval, nézd meg.

– De mos mán meneküljünk a háztúl, ma még megölnek az öregek.

El is mentek. Útközbe mondja az asszony:

– Behúztad az ajtót?

– Biz én nem.

– Eridj vissza gyorsan, húzd be.

Visszamegy, levette az ajtót, oszt vitte.

– Csak tán nem hozod?

– De biz én hozom.

– Na, mán mindegy, ne menjünk vissza, hozzad.

Gyönyörű hódvilág vót, és látszott az árnyéka, ahogy utána ment. Vót nála egy kendő pogácsa, mindég hátralökött egyet, hogy hátha elmarad az árnyék, de csak ment utána.

– Adj abból a pogácsából, hé – mondja az asszony.

– Mán csak kettő van, ládd, a többit mán mind odahántam ennek az árnyéknak, mégis mindig jött utánunk, olyan bitang.

Mennek tovább. Beérnek egy erdőbe. Ott láttak egy nagy fát, arra felmásztak. Persze az ajtót is felhúzták.

Azalatt a fa alatt éppen betyárok szoktak tanyázni. Mindján, ahogy felmentek, megérkeztek a betyárok is. Hoztak két nagy ökröt, fűbe vágták, mindján lacikonyhát állítottak, ettek-ittak. Azok csak nézték a fárul, hogy mi lesz. Még mukkanni se mertek. Eccer azt mondja az ember.

– Én mán nagyon vizelhetnék.

– Jaj, ne vizelj, te – mondja az asszony –, itt ölnek meg bennünket, ha észrevesznek.

De akkor mán ment is.

– Jaj, hallod, én nagyon sz. . . hatnám.

– Isten ments, a percen kivégeznének.

De mán akkor ment is. Mondja az egyik betyár:

– Hullik az égi manna. Hullasd, uram, hullasd!

Oszt szedték felfele.

De mán az ajtót se bírta tartani ott fenn a fán.

– Jaj, az istenért, le ne engedd.

De mán megyen is az ajtó. A főbetyárnak a szájába vót éppen a kés, amikor az ajtó a feje tetejire esett, oszt levágta a nyelvét. Tota lett, és úgy kiabálta:

– Blember vlót, vklési vlót. Blember vót, vklési vót! – így öblögetett. A betyárok úgy megijedtek, hogy elszalattak. A fiatal párok meg ma is ott élnek, ha meg nem hóttak.

Elmondta: Kicska András

Róka koma

Vót eccer egy róka, oszt kifeküdt az országútra, tette magát, hogy megdöglött, úgy eleresztette magát. Akkor jöttek arunnét tizenkét szekér sajttal. Meglátta a komám a rókát.

– Ott van egy döglött róka, eladjuk a bűrit, oszt iszunk pájinkát. Nézd csak, komám – aszmondja –, milyen jó lesz ennek a bűrit meginni.

Akkor a róka, mikor fellökték a szekérre, hozzáfogott, ette a sok sajtot megfele. Akkor mikor mán jóllakott, szájába vett egy nagy sajtot, elszaladt.

– Hej nézd csak komám, na b...d meg az anyját, nem döglött meg a róka! Ott szalad, nézd csak!

Egyenesen be az erdőbe. Osztán arra került egy farkas. De a róka ette azt a sajtot is megfele. Mán csak egy kicsi vót a szájába, mikor a farkas kért tülle. De aztat is mohó étvággyal ette megfele. Nem akart adni belőle a farkasnak. Azt mondta a farkas:

– Na komám, ha megetted, nem adtál, én meg megeszlek téged, kieszem belőled a sajtot.

Hát azt mondja a róka:

– Hallod, ne edd ki belőlem, hanem inkább mondok valamit. Tudok én egy mónárnak hat malaccát, elmegyünk és megesszük az éccaka.

Hát most mán a farkas nyugodtan vót egy darabig. Korgott a gyomra. Alig várta, hogy este legyen, mán ment odafele.

– Várjál komám, még jár a malom. – Mer vízimalom vót a. – Ott vannak a sok népek, hogy gondolsz te most ilyenkor lopni menni – aszmondja –, majd mikor a malom megáll, a népek szétoszlanak tizenegy-tizenkét óra felé, akkor megyünk. Oan rekettye disztósól van kis karó közé fonva, oszt a teteje kiáll, csak benyúlunk, oszt szedjük kifele a malacot.

Na, mikor oszt eljött tényleg tizenegy-tizenkettő, lassan beosontak

a házhoz, a disztóólhoz. A róka besomfordált, s egyenként kezdte kifele adogatni a malacokat. Mikor az elsőt kiadta, akkor a farkas nagy mohón ette vóna megfele.

– Hahó, várjál komám, még elébb kereszteljük meg. Nem szabad eztet úgy megenni. Még elébb meg kell keresztelni.

Mikor kiszedték, elvitték a malomhoz, ahun a sebes víz szaladt a kerék aláfele. Na, de most mán mi lesz? A róka kezdte a keresztelést. Nekifogott egyet, beleütötte a fejit a vízbe.

– Na, e mán megvan.

Akkor megfogta a másikat. Így oszt ötöt megkeresztelt.

– Na, most mán ezt az utolsót te fogod megkeresztelni – azt mondja a farkasnak a róka.

Úgy is lett, mikor a víz a legrohamosabban ment, ott ahun a kerék ki van kötve, akkor a róka meglökte, a farkas beleesett a kerék közé a vízbe. Nem tudott kiszabadulni. A róka jót kacagott, elszaladt. A farkas kínlódott, vergődött, míg oszt reggel kijött a malmos gazda, a tiltófát leeresztette, a vizét elzárta. Akkor oszt összetörte a szegény farkast kegyetlen. A róka jó nagyot kacagott, oszt elszaladt, hogy rászedte a farkast. Nagyon beteg lett a farkas szegény, majd oszt a víz kivetette a partra. Osztán ott csompolygott összetörve szegény. Elvándszorgott az erdőbe összetörve, betegen a szegény farkas.

Amint ott járkál, eccer nagy idővel megtanálkozott a rókával. Na, azt mondja neki:

– Te vagy az, aki rászedtél engem, a vizeskerék alá löktél, most mán csakugyan nem kéméllek, kieszem belőled a sajtot.

Azt mondja a róka:

– Hát, kedves komám, engedj meg, ne edd ki énbőlőlem a sajtot. Most tanáltam ki egyet. Más este megyünk a faluba, ott van egy ismerősömnél a sok füstölt sonka meg kolbász a pincébe. De még a nem elég, bor, pájinka, ott ehetünk, amíg élünk, mindég jó dógunk lesz. Csak ne edd ki énbőlőlem a sajtot.

Úgy is lett. Másnap elindultak, hogy olyan estéreformán oda érjenek, mer nappal nem lehet lopni menni, tudod. Amint mennek, megtanálkoznak egy kis nyúllal. Azt mondják neki:

– Na gyere, kiskoma, te is koma leszel, megyünk. Van itt egy gazdánál jó sonka, kolbász, bor, pájinka, eszünk-iszunk az éccaka. Gyere, te is koma vagy.

Amint mennek, estére beértek a pincébe. Tényleg igazsága vót a rókának. Ott vót a sok sonka, kolbász. De az ajtó be vót zárva. Hát tudod, komám, a pincelyukon a nyúl befért, azt bedugták, és kinyitotta az ajtót. Akkor hozzáfogtak pájinkázni, meg a kolbászt ették megfele. Azt nem kellett nagyon rágni. Ettek-ittak, eccer csak azt mondja a kisnyúl:

– Én mán danolhatnám.

Azt mondja a róka:

– Én is.

Hát még a farkas:

– De még osztán mán én is!

Hozzáfogtak osztán danolni. A róka csaholni, a kisnyúl vinnyogni, a farkas ordítani.

Meghallotta oszt a szomszéd, ahogy kiment a házbúl, ezt a nagy ordítást. Elment, felkötötte a szomszédot. Azt mondja, hogy:

– Keljen fel, komám, mi van a maga pincéjébe, az a rettenetes ordítás? Gyerünk fejszére, villára!

Felkötötték a falut. Hanem a róka se vót rest, mikor a lármát meghallotta, de a kisnyúl se. Alló, ki a világító lyukon! Hozzáfogtak ütni-vágni a farkast. Megfogták, megkötötték a kútágasho. Amint ott vagdalkoztak hozzáfele, valamék elvágta a kötelit a fészével, osztán elszaladt a farkas. Azt mondták a többiek, mikor megfogták:

– Mit csináljanak vele?

Vót ott egy cigány, a meg ráfelelte:

– Házasítsák meg, elég less a neki.

Na, csakhogy mondom, ahogy ütötték-verték, valamék elvágta a kötelit. Elmenekült szegény az erdőbe. Na, ott bódorgott szegény az erdőbe összevissza. Ott bódorgott a farkas magába. Megént rászedte a róka. Eccer csak megén tanálkozott a róka komával. Na, azt mondja:

– Most mán nincs kegyelem, kétszer rászedtél, megeszlek téged is, kieszem belőled a sajtot.

Azt mondja a róka:

– Tudod mit, komám? Itt van a falu végén a nagy tó. Ott a sok hal meg a csík. Fogunk annyit, hogy egész télen nem fogunk megéhezni. Elmegyünk, fogunk halat, csíkot, ellátjuk magunkat. Tudod, a csík nagyon jó. Csak ne edd ki belőlem a sajtot.

Téli idő vót akkor. A róka koma vágott egy nagy léket a jégen. A farkast odaültette farral a lyukho. A farkát lenyomta a vízbe, tövig.

– Amikor jó sok lesz, kihúzzuk, teleesszük megunkat, komám, jaj be jó lesz.

Mikor egy darabig ott vót, mán húzta kifele a farkát.

– Hát csak várjál, komám, legalább vérradatig, akkor lesz sok rajta.

Ott tartja a farkas, ott tartja a farkas, ott tartja. Na, de természetesen nagy vót a hideg, reggelig befagyott a farka. Eccer mán vérrad.

– Na komám, most mán húzhatod.

Köpörcikélte is a jeget a körmivel, de nem tudta kihúzni, mert befagyott a farka. A róka meg ott kacagta. Az emberek meg észreveték a falubúl, hogy ott a farkas a jégen. Vasvillára, fejszére, oszt hozzáfogtak a farkast elfele fogni. Valamék oszt oda tanált vágni a farkára a fejszével. Elszaladtak, osztán még most is eszik a halat, ha van még a tóba.

Elmondta: Nagy Sándor

A kiscsacsi

Teszem fel, vót egy nagygazda juhász. Megellett a szamara egy kis rongyos szamárfiút. De nem tűrte. Sajnálta fűbe vágni, kicsapta az erdőszélre. A kiscsacsi úgy összeszedte magát, hogy mán egész szép vót. Eccer egy medve hozzákerült, kérdi tülle, hogy:

– Hogy híjnak téged?

Feleli a kiscsacsi:

– Én vagyok istennek szamara, juhászoknak társzekere.

– Hát oszt mi virtust tudol te tenni, mikor haragszol?

– Kiátok egy nagyot.

Akkor a medve megfogott egy szép fiatal fát, a földre lehajtotta. Mondja a csacsinak:

– Na, ezt tedd meg!

Mondja a csacsi:

– Várjál hát, hogy fogjam meg.

Lába közé vette, a medve eleresztette, a fa kirúgódott, s a csacsit túlhajtotta. Feleli a csacsi:

– Ezt tedd meg, ha legény vagy, hogy ugord átal.

Felnézett a medve a fára, magosnak látta.

– Megyek én innen, míg szépen vagyok, mer ez még megszabja az irhámát.

Ahogy ment a medve az erdőbe, tanálkozik a farkassal. Kérdezi a farkas:

– Merre jártál?

Elmondja a medve, mi történt úvele. Feleli a farkas:

– Gyere velem, oszt megesszük.

Feleli a medve:

– Én nem megyek, én nagyon megijedtem tülle.

De a farkas csak erőltette.

Feleli a medve:

– Csavarok egy jó gúzst, összekötöm a farkunkat, hogyha szaladni kell, egyfele szaladjunk.

Megindulnak odafele. De a medve csak húzódik.

– Gyere vissza, komám, mer majd baj lesz.

De a farkas nem tágitott.

– Gyere velem, ne félj tülle. A más héten ettem meg egyet.

Már közel vannak a kiscsacsihoz. Észreveszi a kiscsacsi, hogy baj van, nem tud hova tekeredni. Mi lesz mán úvele? Mikor mán egész közel vannak hozzá, lesüti a két nagy filit, lába közé vágja fejit, elordítja magát:

– Jaj, ihaj – ihááh – ihá! (Nagyot ordít a mesélő.)

Megijed a medve, szalad az erdőbe. A farkasnak dökög a feje egyik fátúl a másikho.

Maj kifárad a medve, hátranéz, látja, hogy a farkas csikorgatja a fogát, mer mán megdöglött. Feleli a medve:

– Néked csak kacagás, nekem meg szívrepedés. Bocsásd hamar a farkomat elfele, mer most is látom filét fűbe fele veregeti.

Ez is egy igaz történet vót. Hát ebbe lehetett igaz, mer a medve mindent meg tud csinálni, mint az ember.

Elmondta: Lupuj István

Miér haragszik a kutya a macskára, a macska az egérre?

Mikor még a kutya, a macska meg az egér jó barátságba vótak, odaadott a kutya a macskának egy fontos iratot, hogy tegye el. Tegye fel a mestergerendára, de jól vigyázzon rá. Úgy is lett. Az egér meg összerágta.

Majd eccer a kutya kérte azt a fontos iratot, mer valami sok pénzrül szól.

– Add ide, hé, mer utazni kell.

A macska meg mondta:

– Összerágta az egér.

A kutya mérges lett. Elkezdte hajkurászni a macskát. Azt mondta neki, ha megfogja, szíjjeltépi. A macska meg az egérre haragudott meg. Megígérte neki, ha megfogja, szíjjeltépi.

Azóta oszt szűnt meg a barátság.

Elmondta: Kicska András

A madarak versenye

Asz mondják, hogy mikor a madarak versenybe vótak a repüléssel, előbb is a gólya ment a legmagosabbra, úgy, hogy mindenféle szárnyas állatot felülmúlt, de később a fecske nyerte meg a legmagosabb repülést, mer amikor a gólya felrepült a magosra, a fecske a gólyának a szárnya alá bújt, egy ideig pihent, amikor kipihente magát, a gólyátúl feljebb repült. És így azóta a fecske tud a legmagasabbra repülni.

Ez a tény és valóság. Alig-alig látszik, mikor felrepülnek. Takarosan feljebb repült a szárnya alól.

Elmondta: Molnár László

A bikabornyú

Eccer vót, hun nem vót, az Óperenciás-tengeren is túl, ahun a farkatlan malac túr, vót egy szegényember. Vót annak egy riskatehene. A tehén megellett, egy bikabornyút. A bikabornyú nőttön nőtt, valamennyi széna, szalma vót Magyarországon, mind megette, de nagyon nagyra nőtt.

Vót a szegényembernek három fia is. Elővették a bikát, el akarták hajtani a Tiszára inni, mert a kútból egy hörpintésre kiitta a vizet. Telefont szereltek a hátára, úgy hajtották. Egy ült a nyakán, egy a derekán, egy meg a farkán, oszt úgy hajtották, hogy beleszóltak a telefonba:

– Üssed mán a farkát, üssed mán a derekát, üssed mán a fejit! – olyan nagy vót.

Mikor odaértek a Tiszához, megkínálták vízzel. Mikor ihutt, megkötötték egy ficfabokorhoz. Ők oszt leültek szalonnát sütni. Ahogy ott sütik a szalonnát, hát arra repült egy nagy sas, lecsapott, körme közé kapta és elragadta a bikát. Útközben, ahogy vitte a sas a bikát, leejtette az egyik hátulsó sódorát. Egy gulyás éppen arra legeltette a gulyát, ahogy leejtette, belesett a gulyás szemibe. – Három hétig keresték nagyítóüveggel a szemibe, míg meglelték. Bevitték a városba, mert épp ott vót közel, a város három hónapig nem bírta felémészteni, annyi hús lett belőle. A csontját meg eldobták. Olyan homokos vidék vót. A szél fújta a homokot. A csontja megtartotta a homokot, olyan egy homokhegy lett, hogy egy várost építettek rá. Ezek a huncut rókák nagyon ügyesek, bejártak a városszélre tyúkot lopni. Egy megéntelen bevájta magát a város alá. Észrevette, vagy hogy meglelte a csontot, belerágott a végibe. A fogával kezdte húzni. Kirántotta. Összedült a város. Még most is láthatod, ha arra jársz.

Ha nem hiszed, kérdezd meg éntüllem.

Olyan igaz, mint az öklöm.

Bizonyítja a könyököm.

Elmondta: Nagy Sándor

Utószó

Tisztelettel ORTUTAY GYULA emlékének

Szülőfalum *Rozsály* legszebb népmeséit kapja kezébe az olvasó. Az 1948-ban megkezdett, kisebb-nagyobb megszakításokkal több éven át folytatott gyűjtőmunka is nagy élmény volt számomra. Nagy mesemondó egyéniségekkel ismerkedhettem meg, s tapasztalatokat szerezhettem a mese életéről, egy faluközösségben betöltött szerepéről, egy a felszabadulás után kibontakozó új élet kapujában. Csodálatos, gazdag világ tárult elém. Odavaló lévén, minden zárkózottság felodódott előttem. Nem a máshonnan jött „nadrágos embert” látták bennem, szívesen tárulkoztak ki előttem, de enyhén szólva nehezen értették meg, miért van szükség arra, hogy ezeket a csacska meséket megörökítsem. Ma már nem csak én tudom, de remélem, Rozsályban is tudják, hogy egy elmúlt világ pótolhatatlan kincseit sikerült a kiváló adatközlők, mesemondók segítségével nem csupán a tudomány, de a felnövő új nemzedékek számára is megörökíteni.

Ma is nagy szeretettel, tisztelettel emlékszem és mondok köszönetet a még élő, vagy már régebb óta nem élő dolgozó embereknek, akik nyári dologidőben, a több pihenést és alkalmat nyújtó téli napokon, társas munkákon, összejöveteleken nem sajnálták sem az időt, sem a fáradságot. Köszönöm, most méginkább köszönöm. Gyermekkorom emlékei segítségével biztos úton vezettek a mese nyomába, s így válhatott lehetővé, hogy egy szatmári kis falu népköltészeti hagyománya része lett a magyar és az egyetemes emberi kultúrának.

Rozsály kisközség Szabolcs-Szatmárban, a korábbi Szatmár megye csengeri járásában, az Erdőháton fekszik. Lakosainak száma 1945-ben 815, az 1959. évi népszámlálás adatai szerint 970 fő, ma több közös tanácsú község központja. Korai adataink arról tanúskodnak, hogy már 1332-ben lakott település. „Rosaly falu, régenten Nagy- és Kis-Rosalyra osztatott.” A rajta átfolyó Sár vize északi részén posványos, lápos, „északi oldalával pedig Rosály mező várost... érdeklí, ...mely a Szamosnak kiáradása idején halakkal,

egyébkor csíkokkal bővelkedik”. Vára 1445 előtt már állott, a Sár vize teljesen körülvette.

„Birtokos urai a XVIII. sz. végéig a rozsályi Kunok voltak, akik 54 községet bírtak tulajdonul, s az uradalom központját alkotó Rózsályban sáncokkal körülvett kastélyt építettek.” Ez azonban 1944 októberében leégett, helyén ma a központi iskola épületét találjuk. 1944-ben még a község 2500 holdnyi határának mintegy kétharmadát Isaák Elemér, majd veje és örököse, Jékey Ferenc, Szabolcs vármegye akkori főispánja birtokolta. A lakosság csak kevés földet művelhetett mint saját tulajdonát. Az új idők új szele meghozta a változást, 1945-ben az egykori urasági cselédek is földhöz jutottak, saját házakat építettek.

A falu lakossága 90 százalékban földművelésből élt. A földek egészen a földreformig, majd a szövetkezeti tagosításig fordulóban voltak. Ma több községgel együtt egy termelőszövetkezetet alkot. Lakóinak mintegy 75 százaléka görög katolikus 20 százaléka református, mintegy 5 százaléka római katolikus, vagy egyéb vallású. Rózsályba is bevezették a villanyt. Új kút, járda, vízvezeték, mozi, művelődési ház, orvosi rendelő, könyvtár, szolgáltatóház épült s megindult a rendszeres autóbuzs közlekedés. A néphagyományok a hetvenes évek közepéig még elevenen éltek. 1965 óta egy ideig rádióhallgatással is összekötötték a fonást, amely korábban a legjobb közösségi szórakozási alkalmat jelentette, vagy valaki felolvasott – rendszerint novellát –, a televízió megjelenéséig, terjedéséig párhuzamosan még élt a mesélés. Mára megváltozott a közösségi élet, a korábbi nagy jelentőségű mesélési alkalmak sora megfogyatkozott. A mese elvesztette jelentőségét, s a szórakozás lehetőségeit, kevés rendezvénytől eltekintve, uralja a tv.

A mesélők kevés kivétellel sokfelé megfordult emberek voltak. Ezért a rozsályi mesekincset is többértűnek kell tekintenünk. Van hagyományos meshagyaték, ez kiegészül a jövevények meséivel, hozzájárul a rozsályiak idegenből behozott, a helyi sajátosságok közé beolvadt meseanyaga is. Az őslakosokkal a különböző időben történt telepítések során még három nép keveredett a faluban. Bukovina csángó, déli szláv és román bevándorlók olvadtak össze a meggyérült őslakossággal, s ezt híven tükrözi a rozsályi mesekincs, bár törzsananyagát természetesen az őslakosság őrizte. Később az uradalom is

vonzotta magához a cselédeket, akik előbb saját körükben, később egyre nagyobb hallgatóság előtt meséltek. Meséiket a falu lakossága érdemük szerint becsülte, s olvasztotta sajátjai közé. Katonaságnál, távoli közös munkákon, az uradalomban dolgozó matyó summásoktól sokat tanultak a rozsályiak, s ezzel is gazdagították mesekincsüket.

Rozsályon is van cigánytelep. Lakói magyar-cigányok, romung-rók, pontosabban magyar műveltségű cigányok. Ők élnek legrégebb idő óta, mintegy négyszáz éve a magyar nyelvterületen, nagy részüknek már az anyanyelve is magyar. Legelőkelőbbjeik a muzsikus cigányok. Szatmárban emellett még sokan mesemondással is szórakoztatják magyar hallgatóikat. Meséik többnyire magyar népmesék, az ő sajátos felfogásukban és stílusukban előadva. Hogy mi mit kaptunk tőlük, azt még nem vizsgálták cigánykutatóink, aminthogy egymás közti mesemondásukról is csak odavaló születésű cigány vagy legalább is cigány származású kutató tudna beszámolni megnyugtató módon.

A gyűjtés idején Lakatos Péter cigányprímás a falu közkedvelt hivatásos mulattatója volt. Kis háza a cigánytelephez közel, de azon kívül állt. Tündérmeséit a fonóban mondta el, a mesélést gyakran tánc követte. Ő azt kötelességének tartotta, de meg is kívánták tőle, hogy kezdettől fogva jelen legyen, és mesével mulattassa a fonókat és udvarlóikat vagy családtagjaikat. Lakodalomban az éjféli zeneszünetben, a rostokolás alatt mesélt gyakran tele szájjal is tréfás meséket és vicceket.

A mese cselekményének színhelye — mint bárhol a világon, így Rozsályban is — bármilyen messze tájra vigye is el hallgatóságát a mesélő, mindig a falu vagy annak közvetlen környéke. A mesei hetedhétország legfeljebb a hetedik falu határa. A király vagy a sárkány vára, még ha kacsalábon forog is, semmiben sem különbözik az egykori rozsályi várkastélytól, s amikor a városról esik szó, az csakis egy közeli város lehet. A rozsályiak nem tudják elválasztani a mesét a mindennapi élet eseményeitől. A való életnek számos mozzanatával, pl. helyi szokásokkal találkozunk a mesékben. Gyakran kerülnek bele idegen személyek, akik megfordultak a faluban (pl. betyárlegény, drótostót, bordás, koldus vagy más mesterember), s néha kerek történeteket alakítanak körülöttük.

A mesélők, de a hallgatók között nem egy gondolkozott azon, hogy vajon nem lehetett-e igaz a mese? Egyesek gyakran bizonygatták, hogy igaz, mert „minden tréfának fele csúfság, fele meg igazság”. Abban mindnyájan megegyeztek, hogy szerették a mesét, szórakoztatónak, egyik-másikat nevelő hatásúnak, oktató jellegűnek tartották.

Nagy részük, mintegy 65 százalékuk tündérmese, de vannak legendamesék, novellamesék, tréfás mesék, leányoktatók, hazugságmesék, állat- és csalimesék, hiedelemmondák és valódi történetek is. A mesélő előbb az érdeklődést igyekszik felkelteni, ahogyan a táncot a lányok hangulatkeltő karikázói vezetik be. „Ez csak kándizálás az előkezdésbe”, – mondta Nagy Sándor fafaragó, parasztács, mesélő. Hangulatkeltés tehát az is, amivel a mesélés kezdődik. Némely mesélőnek sajátosan kialakult mesekezdő formulája van, mások igen feldíszítik a mesekezdetet, amely sokszor a hallgatóság igényéhez igazodik. A jó mesélők a mesebefejezésekre is különös gonddal vigyáznak. Ahogyan a kezdéshez állandó formák alakultak, a befejezésnek is megtaláljuk sajátos formuláit. Kevés az olyan mese, amelynek legalább két-három, vagy több változata is ne lenne ismerős a faluban, de minden mesélő megfogalmazásában másként alakul.

Ha nagyszülőktől az unokáig három nemzedék életében vizsgáljuk a mesét, fokozatos hanyatlást látunk. Az átadók és átvevők meséit vizsgálva megállapítható, hogy az átvevő már színtelenebbül mesél. A fiatalok sokszor csak a vaskosabb tréfákat, a csattanós vicceket szeretik, melyeket a távolabbi városokban dolgozó gyakrabban hazatérők hoztak magukkal. Napjainkban legtöbbször a nagyszülők mesélnek nyiladozó értelmű unokáiknak. A szülőket lefoglalja a mindennapi élet, a munka. Az iskolából kinőtt fiatalságot már nem köti le a mese. Amolyan bolondságnak tartják. Mese helyett néha olvasnak, rádiót hallgatnak, szabad idejükben néha sportolnak, legszívesebben televíziót néznek. A mese iránti figyelem az utóbbi három évtizedben életkor szerint változott, a gyermekek a szép meséket viszont ma is szeretik, szívesen olvassák, hallgatják.

Rozsályból ma sem túl nagy a kiáramlás. Bár sokan, különösen a fiatalok tanulnak, máshová mennek dolgozni, legtöbbször hazatérnek. A városba, nagyüzembe, gyárba került ember tovább őrzi a gyermekkorában magába szívott hagyományokat, de nem egyszer

arról panaszkodnak, hogy ezért lenézik őket, mert ilyen maradiak. Az is megtörténik, hogy az onnan városba került ember ugyan még jól emlékszik hagyományaira, de nem sokra becsüli azokat, ahogyan többre nézi magát azoknál az embereknél is, akik otthon maradtak, akiknek a mezőgazdasági munka, a szövetkezeti gazdálkodás jelenti létalapjukat. Legalábbis van erre nem egy példa. Sokan taníttatják gyermekeiket, különösen az utóbbi időben. Kevesen tanulmányaik befejeztével hazakerülnek, s mint műveltebb emberek vesznek részt a falu új életének építésében. Új házakat építenek, komfortosabbá igyekeznek tenni életüket. Mások a városi civilizáció adta lehetőségeket csak felszínesen szívják magukba, de szégyellik hagyományaikat, nyelvükben a beatsargon jelentkezik, amit a falusi fiatalság mint magasabb rendűnek tűnőt átvész, gyakran használja is az új kifejezéseket. Nem akar elmaradni a divatos zenei változatoktól, a diszkóban elterjedt táncolási módtól, a divatáramlatok ruháitól, a ma divatos frizuráktól. S ha valamikor érvényes volt, ma méginkább az a régi falucsúfoló, amely a környező községeket így foglalta össze:

„Úri Gacsály, *cifra Rozsály*, sováb Zajta,
paraszt Ricse, cigány Berek, rákos Hodos,
Méhtelek, az árokba szédeleg.”

Közérthető nyelvre fordítva ez annyit jelent, hogy a gacsályiak urizálók, a rozsályiak cifrázkodók, a zajtaiak svábok, a ricseiek egyszerűek, Tisztaberken sok a cigány, a Túr vize melletti hódosiak sokat rákásznak (hátrafelé mennek, mint a rák), a méhtelekiek sok szilvápálinkát isznak, ezért szédelegnek.

Az ötvenes években nem csupán népmesegyűjtést végeztem Rozsály községben, hanem az életmód változása mellett a mese életét, a mesélés körülményeit is figyeltem, amelyek alapján – ha kis területre vonatkozóan is – betekintést nyerhettem az élő népmese világába.

Számos helyet és alkalmat sorolhatok fel, ahol rendszerint előkeült a mese, élt a mesélés. A szöszcsinálás, fonó, tengerihántás (hántó), tengerimorzsolás, lekvárfőzés mint kalákában végzett munkák, mind jó alkalmak arra, hogy egy-egy mesélőt viszonylag sokan hallgassanak. De tavasszal kapáláskor, nyáron aratáskor a pihenőidőben vagy jószágörzésnél, tavasztól késő őszig ugyancsak folyt a mesélés. Meséltek még a nem munkabíró öregek a család dologidőben otthon maradó gyermekeinek, az anyák kicsinyeiknek, sokszor

esti altatás közben. De előfordult az is, hogy a fiatal házasok ágyban, lámpaoltás után egymás szórakoztatására meséltek. Szívesen hallgattak történeteket halottvirrasztóban és lakodalomban is. Katonaviselt emberek gyakran emlegették, hogyan kellett „katonáéknál” mesélni. A faluban élő cigányoknál még napjainkban is megtaláljuk a mese-mondást, többnyire téli estéken, kosárfonás vagy gyékénymunka alkalmával. Nézzünk meg közelebbről néhány jellegzetes mesélő alkalmat.

Az őszi „szöszcsinálás” közös, társas, azaz kalákamunka volt. A háziszöttes készítéséhez kinyűtt, kiáztatott, eltört – sokszor legények bevonásával – megdörzsölt szöszt az asszonyok kalákában gerebenezték meg. Az összehívott asszonyok magukkal hozott gerebenükön tisztították meg a szöszt a pozdorjától. Munka közben énekeltek, nótáztak és mindent megtárgyaltak, „kipletykáltak”, ami a faluban történt. A háziasszony frissen sült tésztával, leginkább fánkkal kínálta vendégeit, ebédre pedig „kitett magáért”. Így volt ez mindenütt, ahová kalákát hívtak. Az igaz történetek után következett a mese. Hosszú meséket nemigen mondtak. Ilyen alkalmakon a rövid, csattanós meséket, tréfákat szerették. Nagy keletje volt a találós kérdéseknek, találós meséknek, s különösen annak, aki sokat tudott.

Korábban, amikor még nem volt rádió és televízió, a fonóban volt leggyakoribb a mesemondás. Ennek okát a hosszú téli estéket betöltő munkával magyarázhatjuk. Mivel a fonóban nemcsak asszonyok, hanem lányok is részt vettek, a mese témája sokkal választékosabb volt a szöszcsinálóban dolgozó asszonyokénál. Gyakran találkozhatunk itt oktató célzatú mesékkal, melyekkel a szórakoztatás mellett a fiatalokat intették a helyes életre.

Az őszi tengerihántás, a „hántó” már inkább a férfiak mesélő helye volt. Lámpa vagy mécsvilág mellett sokszor éjfélig is hallgatták egy-egy mesemondó előadását munka közben. A mesemondók egymást váltották, a hallgatóság szívesen vette, mert „ha hangot hall az ember, nem álmosodik olyan könnyen”.

Télen a tengerimorzsolás, a „máléfejtés” a gyermekek öröme volt. Körülülték a „fejtőszék” melletti kosarat, s gyorsabban pergett le a sok tengeriszem meseszó mellett. Nagy Sándor, a kiváló mesélő fiait szinte kivétel nélkül mesével szoktatta a mezőre. A már jól dolgozó

nagyobbak a legkisebbiknek itthon elkezdtek a mesét, csak a mezőn folytatták. Ha nem kapált velük, abbahagyták a mesét. Így mesehallgatás közben Jenő szinte észrevétlenül megszokta a munkát, ahogyan más családoknál is tapasztalható volt, hogy a mese volt a gyermek fokozatosan erősebb munkára való szoktatója. Néha aratási időben is a mese volt az ellenszolgáltatás a gyermek számára a messzebb lévő kútról korszóban hozott friss vízéért.

Az aratás után felszabadult zöldülő tarlón is nagy élet folyt. Fiatalabb legénykék vasárnap délutánokon összehajtották az ökröket legelni, az előre megbeszélte helyre. Összeverődött ilyenkor tizenöt-húsz suhanc, negyven-ötven ökör, amelyet felváltva őriztek. Közben hintát kötöttek egy öreg fűzfára, a nagyobbak meséltek, a kisebbek pedig szaladva térítették az esetleg kárba menő ökröket, csak hogy hallgathassák a mesét. Ha aztán az öreg bikás, Kis Árpád vagy id. Szilágyi Ferenc a kerülő is odakerült, „lett mese rogyásig”.

A mezei munkára menő szülők kisebb gyermekeiket legtöbbször a már csak házimunkát végző vagy munkaképtelen öregsülők gondjaira bízta. A megfáradt idős emberek legjobb fegyverező eszköze a mese volt, tartalma képzeletet lekötő, és csak ritkán oktató jellegű.

Férfi mesélőink nagy része katonaviselt ember volt. Sok érdekes dolgot mondtak el arról, hogyan kellett „katonáéknál” a régi hadseregben mesélni, még az első világháború előtt, vagy a két világháború közötti időben. Ifjú Szilágyi Ferenc 1930 körül volt katoná. Mondja, hogy akkor is minden este ment a mese. „A szobaparancsnok a sarokban feküdt, mint az atyaisten. Takarodó után kérdezte: – Na, ki tud mesét? – Senki? – Na, akkor megkezdte a szélső. Mese közben sokszor bekiáltotta, hogy *csont*, kórusba kellett felelni, hogy *hús*. Ha valaki elaludt, megpokrócolták.” Még azt is elmondták a katonakorukra emlékező rozsályiak, hogy aki nem tudott mesélni, annak a kályhába kellett bekiabálni, hogy „anyám, küggyön egy mesét”. A kályha volt a telefon, azon kellett hazatelefonálni meséért, és előtte guggolva megvárni, míg megérkezik a mese.

A cigányok a kosárfonás és gyékényfonás téli munkája közben körülülték a tüzet kunyhójukban, s ámulattal hallgatták az öregeket, a katonaviselt férfiak meséit. Tudunk arról is, hogy az öreg cigányasszonyok házaló útjuk során gyakran mondtak mesét, ha a háziak megengedték vagy a gyermekek úgy kívánták.

Jó mesélőink kevés kivétellel életvidám, jó kedélyű, tréfás kedvükkel a többiek felülmúló emberek voltak. A falubeliek előtt tekintélyük volt, s különös szeretettel vették körül őket. Voltak azonban olyanok, akik munkájukra vonatkoztatva nem átalították megjegyezni, hogy „amelyik tyúk sokat kárál, keveset tojik”.

A mesélési készség már kora gyermekkorban megnyilatkozik. Egy alkalommal ebéd után, amint a főutcán mentem, egy deszkakerítés mögül gyermekhang ütötte meg a fületem: „Nahát, mondta a király Jánosnak, neked adom a lányom, meg fele királyságom.” Belestem a résen, és láttam, hogy egy öt-hat éves kislány a ház utcai tornácán, hátát a falnak vetve, ölében ringatott rongybabájának mondta a mesét.

Eddigi felsorolásunkból úgy látszik, a mesélési alkalmakra nagyobb társaság jelenléte volt a jellemző, a mesélőt alkalmanként meg is hívták. Voltak olyanok is, akik sok mesét tudtak, de nagyobbára csak családi körben meséltek szívesen. A mese hatása minden közösségben nagy részben a mesélők előadói készségétől függött. A jó mesemondó előadása egyben színjáték is volt, éppen ezért a mesélő arcjátéka, mozgása külön figyelmet érdemel, mert egy-egy gondolatmenetet megjátszással mutatott be. Sajnos, ezt az előadói stílust a negyvenes évek technikai felszereltsége mellett nem állt módomban rögzíteni. Ma a videotechnika segítségével ezt már bárki könnyebben megteheti, ha alkalmas eredeti mesemondóra talál. Némelyik mesélő annyira átélte a mese cselekményét, szinte úgy éreztem, hogy megtörtént eseményt adott elő, és maga is résztvevője volt a cselekménynek. Az öreg Nagy Sándor egy alkalommal, amikor meséjét jegyeztem, közben sokszor felkiáltott, s ahogy ült a kiságy szélén, asztalnál vagy éppen a ládán, gyorsan felállott, hirtelen mozdulatokat tett előre, hozzámhajolt, rámkiáltott, megragadta a kabátom elejét. Amikor pedig a mesében a gonoszt elfogták, megragadta mindkét karomat, lefogta a kezemet, nem tudtam tovább jegyezni, míg meg nem nyugodott abban, hogy a mese ellenséges alakját valóban el kellett fogni, büntetésül ló farkához kellett kötni — és el nem éresztette a kezem. A gyengén látó Lupuj István is a kiságyon ült mesélés közben. Lábát a tűzhely alatti fászláda szélén nyugtatta. Kezét összekulcsolta, térdére könyökölt, úgy nézett maga elé. De amikor érdekesebb dolgokat

kívánt mondani, tapogatózva a ház közepére topogott, megjátszotta a történetet, mintegy megszemélyesítve a hőst.

Az ilyen élénk előadást a hallgatóság nagy figyelemmel kísérte. Sok volt a felkiáltás, közbeszólás, amely e mese menetét inkább élénkítette. Van olyan mesélő is, aki haragos tekintettel dorgálta azt, aki megzavarta a mesélés menetét. Azért mindannyian haragudtak, ha valaki a mese hallgatása közben elaludt. Verdes papó ilyenkor egy közbemondott rigmussal tette a szendergőt nevetségessé:

„Gyere be te jó Deme,
Mert elaludt ükeme.”

Tréfás mesék közben nagy volt a derűtség, az élénk figyelem mellett több volt a közbeszólás. A tündérmeséket nagy figyelemmel, csendben hallgatták, egyes részeket különösen az asszonyok vagy leánygyermek meg is könnyeztek.

A jó mesélők ott meséltek mindig, ahol hallgatóságuk óhajtott. Elmondták, mert tudták, s örültek, ha örömet okozhattak. Már az ötvenes évek elején is többen voltak, akik bolondságnak tartották a mesét, mégis a jó előadókat szívesen hallgatták, különösen a téli estéken, amikor más időöltés, hasznos szórakozás alig volt. Nyáron szabadban sportoltak, sakkoztak, különösen amíg Laczkó János igazgató-tanító személyében lendítő erejű, sportszerető vezető egyénisége volt a falunak. S bár szórakozásukat – különösen a fiatalok – egyre inkább megtalálták a rádióban, filmben, sportban, táncban, ma már a televízióban, azért a jó meséket jó előadóktól még ma is szívesen meghallgatják. Azt viszont régebben is megválogatták, hogy kit hallgassanak, mert erre is igaz a Rozsályban általában, de édesanyám által is gyakran emlegetett mondás: „A levest sok gazdaszszony meg tudja főzni, de az ézit csak kevés tudja megadni.”

Reméljük, hogy a rozsályiak tiszta, szép magyar anyanyelve, amely a meséken keresztül a felnövő nemzedékeknek sok örömet okozott, és sikerült megörökíteni, most is megtalálja az utat – csak már szélesebb körben – azokhoz, akik segítségül hívják ezt a nyelvetet kifejezőkészségük tökéletesítéséhez.

Ma is úgy érzem, köszönettel tartozom munkám elindítójának és mesteremnek, Dr. Gunda Béla egyetemi tanárnak, a Debreceni KLTE Néprajzi Tanszéke ny. igazgatójának, valamint Kovács Ágnes népmesekutatónak, aki a rozsályi gyűjtés rendszerezéséhez nyújtott nagy segítséget.

Tájszavak és tájnyelvi kifejezések magyarázata

Ez a szómagyarázat nem nyelvészeti igénnyel készült, csupán a szövegek jobb megértését szolgálja azáltal, hogy a szavak helyi értelmezését megkönnyíti, vagy feloldja. Azokat a szavakat magyarázzuk és értelmezzük röviden, amelyek a köznyelvben nem, vagy ritkán fordulnak elő, más hangalakban, esetleg más értelemmel használatosak, végül azokat, amelyeket a mesemondók megmásított hangalakban, vagy általuk értelmezett, sajátos formában használtak.

akó	kb. fél hektoliter folyadék (rendszerint bor), azaz 64 magyar itce – 60 pozsonyi itce, pontosan 50.8 liter (2)
alamizsna analfabéta	koldusoknak juttatott adomány, megalázóan csekély segítség (14) valamihez nem értő, de főként írni-olvasni nem tudó (buta) személy (29)
bába	szülésznő, tudákos, rontó vénasszony (7)
bikás	a falu bikájának a gondozója (Utószó)
bak	hordókötélen lévő húzó facsiga (7)
bogárkutya	agár(kutya) (8)
bóka	bolondos, buta, suta, együgyű, gyermek, vagy gyermeknek való (<i>bóka</i> egy mese) (32)
bugafüvel	hajadon fövel, fedetlen fejjel (Király Kis Miklós ott maradt <i>bugafüvel</i>) (11)
buzdogány	buzogány, gömbfejű vas kézi fegyver (1)
cékláz	tréfál, időt tölt, játszadozik (32)
cifrakötés	a toronygomb belső fa váza, mesteri ügyességet kívánó ácsmunka (te meg felmegy a toronyba, a <i>cifrakötés</i> nél elbújsz. . .) (3)
colostok	mérővessző, összecukható ács mérőszerszám, egyik oldalán cm-es, másik oldalán hüvelykes (3 cm-es) beosztással (14)
cünkő	cinége, cinke (1)
csapáng	husáng, verekedő eszköz (22)
csádékóró	magkender erős kórója, gyékénykóró, buga, lápos réteken tenyésző káka, vagy sásszerű növény (10)
csákán	csákány (13)
csecstéj	anyatej (1, 17)
cserépszindely	tetőfedő cserép (24)
csík	hengeres testű, bajuszos sötétbarna v. feketés színű mocsári hal (43)
csirittyás	cserjés, bokros hely (35)

csobán	csobolyó, kemény fából készült kb. 20–25 cm széles, 15–20 literes víztároló edény, ivó és beöntő lyukkal; az oldalára szerelt kötél a szállítást könnyíti (még egy <i>csobán</i> vizet se vittem...) (38)
csompolyog	sompolyog (42)
dévánkozna	gondolkoznak, tanácskoznak (39)
disztó	disznó (7, 34)
dombol	tombol (12)
dönnyög	dörmögve ballag (12)
dübben	dobban (12)
ekecsoroszllya	az eke gerendelyére szerelhető földhasító, az ekefej előtt földet lazító vasszerszám (41)
eldormog	dörmögve, dohogva elballag (12)
elkurgat	elkerget (19)
estézik	este tölti az időt, szórakozik (5)
esztrongahajtó	fejősjuhász kisbojtárja (28)
ett	evett (26)
évelődik	töpreng, búsul (5)
ézi	ize (27)
fásszén	fásszín, lábakon álló tetőzet, alatta tartották a télire felvágott tűzifát (5)
fattyúgyermek	házasságon kívül született gyermek, fűgyermek, esetleg legény (17)
ferdinánc	ordonánc, szolga, kiszolgált katona (5)
fésze	fejsze (43)
ficfa	fűzfa (16, 39)
ficfabokor	fűzfabokor (8)
fíridik	fürdik (16)
fíriszt	fürösz (8)
fogtomig	az utolsó pillanatig (de <i>fogtomig</i> nem mondta ki, hogy ű mit látott...) (7)
fontorgat	csiklandoz, izgat (a sült liba... a cigánynak nagyon <i>fontorgatta</i> az orrát...) (37)
for se hozzá	hozzá képest semmiség, kismiska, (jött egy lovas, még a mi kölykeink <i>for se hozzá</i> ... (14)
früstök	reggeli (12)
fűsű	fából házilag készített hajba való fűsű (itt ez a zsák <i>fűsű</i> ,...) (38)
fütül való fa	fejfa (5)
gacsi	kacsa (8, 32)
gacsiláb	kacsaláb (2)
galand	szalag (8)
gebe	nagyon sovány kiálló csontú ló (14)
göröngyi béka	varangyos béka (10)
grácia	jóindulat, kegy, kegyelem, irgalom (8)
griffmadár	a sashoz és oroslánhoz is hasonló mesebeli repülő állat (2)
gúzs	fakéregből, vesszőből, sásból, gyékényből v. bőrből csavart kötél, béklyó (43)
gyűlést hajtanak	összterelik az embereket gyűlésbe (39)
hájdermenkü	villám, istennyila (2)

hászija	ház héja, padlás (2, 7)
hékás	hé, alacsonyabb rangú, ismeretlen személy megszólítása (2)
hiccel	a túlzott vas szikrázik (bedugja az orrát a vén vasorrú bába a tűzbe, csakúgy <i>hiccelt</i> mikor kihúzta . . .) (2)
hodály	juhok számára épített, legelőn lévő nyári istálló (10)
hordókötél	búzakévékkel, szénával, vagy szalmával magasan megrakott szerlekötésére használt, kb. 9–11 m. hosszú csigas kötél (7)
Hugat	határrész neve Rozsályban (11)
hüppögtet	dönget (5)
hütös	hites, valamely feladat ellátására fogadott, felesküdt ember (39)
icce (itce)	régi ürmérték, ivóbeli bormérő edény, 1 magyar icce – 2 meszely – 0,84 liter (1, 30)
igyel	ügyel, vigyáz (20, 38)
ihutt	ivott (39, 41)
instálom	kérem (36)
jávorfák	kihízott, jó erőben lévő ökrök (33)
kalán	kanál (11)
káposzta nyomó kő	kb. két emberfej nagyságú kő, amelyet a hordóban eltette savanyúkáposzta tetejére helyezett két keresztbetett deszkára tesznek, hogy akármennyit is használnak el belőle, mindig elfődjé a lé.
karajmadár	karvaly féle mesebeli madár (16)
karé (kenyér)	lekanyarított, levágott, nagy szelet kenyér (8)
kasornya	kézzel kötött háló, amelyben mezőre vitték az ételhordó cserépedényt, tányérokkal, kanalakkal (2)
kast	lucsock (25)
katétra	katedra, református templom szószéke (3)
kec	tető nélküli (?) fonott falu malacól felhajtható tetejű etetővel. Ide hajtják enni a malacokat, nyáron itt is alszanak (37)
kéreg (kunyhó)	fakéregből készült kis házikó (10)
kerülő	falusi csösz, aki nappal a határt járja körül (Utószó)
koma	keresztkoma, keresztapa, jóbarát, pajtás (5)
komakalács	lakodalmi lyukas kalács (31)
kommendál	ajánl, javasol (12)
konta (farkú)	kurta, rövid (farkú) (4)
konyi	ló (oroszul) (14)
köpörcikél	kaparász (43)
követelőség	követelés (11)
kunc	kunaszt, művészet (11)
kuncog	turkálás közben hangot ad (a malac mindég ott kuncogott) (7)
kurrencs	hírvivő (17)
kútgárgya	kútkáva (41)
lábravaló	gatyá (11)
lábtó	házilag készült egyszárú létra a gyári kétszárúnál szélesebb fokokkal (40)
lang	láng (1)
lekorhol	leszid (14)
lenia (út)	mellékút, dülőút, (kaboló út) (11)

mágla	máglya, csomó, rakás (12)
meglazsnakol	megver, eldönget (39)
megolvas	megszámol (38)
mercsége	mersze, bátorsága (11)
mérföld	távolság, (tengeri mérföld 1852 méter, egy magyar mérföld 8354 méter) (1)
meszely	régi űrmérték, folyadékmérésre, egy meszely – fél icce kb. 0.35 l., magyar meszely 0.42 l. (1)
mihinst	mihelyt, amint, amikor (15)
mindétig	mindig (3)
mondér	mundér, egyenruha, katonaruha (3)
muníció	lőszer, hadi felszerelés (16)
négyszegre	négyszögletűre (5)
nyakargat	nyaggat, sanyargat, (Mátyás királyt a tanácsos urak mindég <i>nyakargatták</i>) (2)
nyár	nyárfa (38)
nyekken	eséstől, ütéstől rövid nyögésszerű hangot ad (2)
nyifáncol	nyafog, nyivákol, ficáncol és jajgat (40)
nyomoz	nyomon követ (13)
odagyút	odaüt (A jánnak is <i>odagyútott</i> , hát az is kimúlt az anyja mellett . . .) (2)
ogár, ogárkutya	agár (kutya) (8)
onnen	onnan (12)
ostoros	gyerek, aki nyeregből hajtja a lovakat, ha több pár van egymás elé fogva (négyes, hatos fogat). Azért van rá szükség, mert az első párokat nem éri el a kocsis ostora. Ökrösfogat esetén kisbéres is a neve, aki természetesen nem ül az ökör hátára, hanem oldalról bíztatja őket, mivel a szántó az ekét tartja és csak szóval tudja irányítani az ökröket. (28)
ót	osztán, azután (39)
ökrösgazda	ökrök hizlalásával foglalkozó gazda (Utószó) tollkés. Olyan régi ökrök hizlalásával foglalkozó gazda (Utószó)
ólhászija	istállópadlás (2)
ördöngös	ördöngös, ördöggel cimboráló, az ördög hatalmában levő, varázserejű furfangos személy (3)
öveg	üveg (1)
parolás gyerek	szótartó legény (12)
peniculus kés	tollkés. Olyan régi fajta kés, amelynek egyik végével írni, a másikkal vágni lehetett. Ma zsebkés (29)
pergő	részből készült gömbölyű csörgő, vagy kicsi lapos bádog kolomp; kutya, vagy malac, esetleg hátasló nyakába teszik (2)
pesti zsák	gyári készítésű, ritkább szövésű, barna színű, rövid, széles zsák. Emellett használatban van a magyar zsák, amely keskenyebb és hosszabb, gyakran nemzetiszín csík is díszíti. Ez fehér színű és sűrűbb szövésű, liszt és szemestermény tárolására és szállítására szolgál. A pesti zsákban nagyobb alakú, kevésbé szóródó tárgyakat szállítanak és olykor tartanak. (38)

pincér	pincemester (17)
piszkafa	kb. 3 m. hosszú, 2–3 cm átmérőjű tűpiszkáló rúd. kemencefűtéshez (8)
platt	fatüzelésű konyhai tűzhely vas fedőlapja. Erre teszik a lábosokat, fazekakat, mikor főznek. (10)
pofon csendít	pofon csap, hogy a füle is cseng (a sárkán csak <i>pofon csendítete...</i>) (11)
pohályliszt	finom, nullás liszt (41)
puccos	pucér, csóré (a fán vót egy griffmadár fészek, abba csipogtak a fiókák, a <i>puccosok...</i>) (2)
pulya	fiú vagy leány, kisgyermek (8)
princeszné, princepné	hercegné, nagyasszony (11)
rárizikózik	ráfordít, kockára tesz (39)
rekesz	kerítés, (a karója sódor vót...) (15)
rekettye	fűzfa bokor, fonott fűzfa kerítés (42)
rétoja	létra (35)
rocska	bádogból készült, fordított csonka kúp alakú fejödény (41)
rostok	kb. félórás éjféli zeneszünet a lakodalomban. Ezalatt vacsoráznak a zenészek. (Utószó)
rostokolás	pihenés, szünet (a lakodalomban) (Utószó)
rőf	kelmék, méteráru mérésére használt régi vásári, bolti hosszsmérték, egy rőf kb. 0,78 m. (1)
rözsmő	rözse, hulladék, holmi (13)
sokadozik	töpreng, időt tölt (1, 11)
spór	sparhelt, tűzhely (25)
srégen	ferdén (40)
sulyok	súly, nehezék (40)
sutábúl	visszakézből, a kifeszített kézfej hátával (ad pofont) (15)
szaporára	szaporítani (7)
széjjel dúr	széttúr (14)
széjjel moncsál	szétnyomkod (32)
szénvonó	kemecéből a parázs kihúzására használt hosszú nyelű, merőlegesen ráerősített lappal ellátott kaparó eszköz (8)
szervéta	kisméretű, ünnepi alkalmakkor használt szóttos kendő (10)
szorít	erővel rávesz (Jézus csak <i>szoritotta...</i> ti. a gazdát, hogy adjon szállást) (22)
tánygyér	tányér (26)
tátos	táltos, jóindulatú, varázserejű ember és ló, akik egymást kölcsönösen felismerik és segítik: a mesében a táltos ló gyakran fontosabb szerepet játszik. (4, 11, 16)
té	tej (16)
tébekása	tejbekása (15)
templom piaca	az oltár előtti tér, katedra előtti tér (13)
ténsúr	tekintetes úr (37)
tiltófa	széles, megfelelő hosszúságú fa, amely a malmot hajtó víz elzárására szolgál. (42)
tollu	toll (15)

tota	hibás beszédű, ügyefogyott, együgyű (41)
tökhajkalap	felpödört, keskeny szélű szalmakalap, amely valóban egy félbevágott, kivájt úri tök héjára emlékeztet (a süőtök héja egészen más alakú) (14)
tudákos	tudományos, tudós, tudálékos, kuruzsló (3)
újjas	gallér nélküli kiskabát (14)
vadonat (erdő)	sűrű erdő, vadon erdő, rettentő nagy erdő (1)
vasorrú bába	a mesében boszorkányhoz hasonló varázserejű öregasszony túhegyes vasorral (2, 11, 13,16)
vérnyogtat	tyúkokat, kakast riadt kiabálásra késztet (11)
vicespán	alispán (39)
virtus	erény, kiemelkedő dolog, vakmerő ügyes tett, hőstett (43)
vitatkozik	vitázik, vivódik magában (5)
zsarát	parázs (12)

A szavak magyarázatához fűzött szám annak a mesének a sorszáma, melyben a – becslésünk szerint – magyarázatra szoruló szó, kifejezés megtalálható. A mesék sorszámaát l. a *Megjegyzésekben*.

Megjegyzések a mesékhez

Aki a rozsályi népmesék tudományos vizsgálatát is meg akarja ismerni, feltétlenül szükséges kézbe vennie e kötet meséinek forrását, az Új Magyar Népköltési Gyűjtemény XII. kötetét, mely 1967-ben 900 példányban jelent meg. Ma már szinte hozzáférhetetlen. Tudományos szakkönyvtárak, s kevés szakmai érdeklődő féltve őrzött könyritkasága.

Mostani kötetünkben is szükségesnek tartjuk, hogy ha röviden is, de utalás történéjk az adatközlőkre, a mesélő személyekre, a mese-mondási alkalmakra, hogy az olvasó legalább ennyi kapcsolatot találjon az eredeti forrással.

Egyidejűleg azt is fontosnak tartjuk, hogy ha rövid utalással is, de az Aarne – Thompson-féle nemzetközi mesekatalógus, valamint az előkészületben levő Magyar Népmesekatalógus megjelent köteteinek (MNK 1. Állatmesék, MNK 3. Legenda-mesék, MNK 4. Novellamesék, MNK 5. Rászedett-ördög-mesék, MNK 7A, 7B. Tréfák, Trufák és Anekdoták Katalógusa) valamint az MTA Néprajzi Kutatócsoport Könyvtárában őrzött kéziratának típuszámaira hivatkozzunk, amelyek a leglényegesebb változatokat tartalmazzák, s elegendő támpontot nyújtanak az eligazodáshoz.

A Megjegyzések . . . c. fejezetben a közreadott rozsályi népmesék sorszámát, címét, adatközlőjét a legfontosabb adatokkal, a mesék típuszámával együtt a mesék sorrendjének megfelelően közöljük.

Tündérmesék, hősmondák

1. Huszonöt

Elmondta: Lakatos Péter cigányprimás, 1953. dec. 2-án, bordakötés közben. Típusa: MNK 312E*

2. *Péter és János*

Elmondta: ifj. Szilágyi Ferenc dolgozó kisparaszt, 1949-ben, egy júniusi vasárnap délelőtt, háza udvarán, nagyszámú hallgatóság előtt. Típusa: AaTh 560 ~ 301A, 321.

3. *Hon vagy, vacsorám?*

Elmondta: Nagy Sándor paraszttács, 1949 májusában, esti beszélgetés alkalmával. Típusa: AaTh 307.

4. *A ződszakállú király*

Elmondta: Nagy Sándor paraszttács, 1951. dec. 19-én, saját házánál, fonó alkalmával. Típusa: AaTh 313A.

5. *Pista és az ördögök*

Elmondta: Lupuj István kisgazda, 1951. dec. 21-én, saját házánál, esti beszélgetés alkalmával. Típusa: AaTh 326 ~ 330B, 1159.

6. *Jó barátok*

Elmondta: Nagy Sándor paraszttács, 1949. április havában, saját házában. Típusa: AaTh 470, 332.

7. *A Pirosmalac*

Elmondta: id. Petruska Pál gazda, 1949. jún. 6-án, Béres János házánál. Típusa: AaTh 413.

8. *Két árva gyermek*

Elmondta: Gyulai Miklósné gazdasszony, 1949 dec. 29-én, saját házánál, a fonóban. Típusa: AaTh 450.

9. *Hajnalpelika*

Elmondta: ifj. Szilágyi Ferenc dolgozó kisparaszt, 1949 júliusában, saját udvarán, vasárnap délutáni beszélgetés során. Típusa: AaTh 461.

10. *Ludorf*

Elmondta: Lakatos Péter cigányprímás, 1955 decemberében, saját házánál, bordakötés közben. Típusa: AaTh 935, AaTh 465C.

11. *Király Kis Miklós*

Elmondta: Lakatos Péter cigányprímás, 1956. júl. 18-án, Béres Jánosnénál. Típusa: MNK 552A** ~ 468, 556F*

12. *Egy dúsgazdag rézkirály*

Elmondta: Lupuj István kisgazda, 1951. dec. 23-án, saját házánál. Típusa: AaTh 552A ~ 304, 301A, 302A.

13. *Nagyon, nagyon szegény ember*

Elmondta: Nagy Sándor parasztács, 1949 májusában. Típusa: AaTh 507A.

14. *A szegény ember három fia*

Elmondta: ifj. Szilágyi Ferenc dolgozó kisparaszt, 1949. okt. 30-án. Típusa: AaTh 530.

15. *Hamupipőke*

Elmondta: Tóth Bálintné, volt uradalmi cseléd felesége, 1952. márc. 20-án. Típusa: AaTh 530 ~ 325.

16. *Világhírű János*

Elmondta: Lupuj István kispasztor, 1951 dec. 21-én, házában. Típusa: AaTh 570, 556F*, 328 ~ 531.

17. *Juhász Palkó*

Elmondta: Lakatos Péter cigányprímás, 1956. júl. 25-én. Típusa: MNK 725A* (= AaTh 725 + 655).

Legendamesék

18. *A szegény ember húsvétja*

Elmondta: Tarcza Ödön ökrösgazda, 1949. június havában, ökörle-geltetés közben a mezőn. A görög katolikus népi legendaköltészet egyik darabja. Típusa: (AaTh 750 ?)

19. *Jézus és a kovács*

Elmondta: Kis Árpád bikás, 1951. dec. 21-én, a bikaistállóban, dél-utáni beszélgetés során. Típusa: AaTh 753, 785, 785A, (eltér), 753A.

20. *Szent Péter Isten akar lenni*

Elmondta: Nagy Sándorné gazdasszony, 1949. máj. Típusa: AaTh 774D.

21. *Szent Péter meg a részeg gazda*

Elmondta: Nagy Sándorné gazdasszony, 1949. máj. Típusa: AaTh 791.

22. *Jézus és a részeg asszony*

Elmondta: Kis Árpád bikás, 1952. dec. 21-én, a bikaistállóban, délutáni beszélgetés során. Típusa: MNK 791.

23. *Krisztus urunk meg a lusta fiú*

Elmondta: Nagy Sándorné gazdasszony, 1949. máj. Típusa: AaTh 822.

Novellamesék

24. *A királykisasszony meg a katona*

Elmondta: Nagy Sándor parasztács, 1949 májusában, esti beszélgetés során a házánál. Típusa: AaTh 852.

25. *Nyalka, büszke király fia*

Elmondta: Tóth Bálintné, volt uradalmi cseléd felesége, 1951. dec. 22-én saját házánál, fonóban. Típusa: AaTh 900.

26. *A lusta királykisasszony*

Elmondta: Béres Jánosné gazdasszony, 1951. dec. 25-én, saját házuknál. Típusa: AaTh 901B*. (= 1370A*)

27. *Az egyszeri lány*

Elmondta: Nagy Sándorné gazdasszony, 1951. dec. 19-én, a fonóban. Típusa: AaTh 876.

28. *Mátyás meg a tanácsos urak*

Elmondta: Kis Árpád bikás, 1951. dec. 22-én, a veje, Magyar Endre házánál. Típusa: AaTh 921F*, 922B.

29. *A pásztoremberek analfabéták*

Elmondta: Kis Árpád bikás, 1949 júniusában a mezőn, jószáglegeltetés közben. Típusa: MNK 921 VI*.

30. *A cinkotai főpapság*

Elmondta: Kis Árpád bikás, 1951. dec. 21-én, Magyar Endre házánál, esti fonóban. Típusa: AaTh 922.

Tréfás mesék

31. *A juhász*

Elmondta: Gyulai Miklósne gazdasszony, 1949. dec. 29-én, fonóban, saját házuknál. Típusa: AaTh 1920H, 1137, 1199A.

32. *Erős János*

Elmondta: Tóth János, 1951. dec. 23-án, anyja, Tóth Bálintné házánál a fonóban. Típusa: AaTh 1060, 1049, 1115.

33. *A szegény ember erősebbé teszi az örödögöt*

Elmondta: Tarcza Antal kiskazda, 1958. dec. 10-én. Típusa: AaTh 1133, 1130.

34. *A cigány meg az ördög*

Elmondta: Kicska András kiskazda, 1949. június havában, Nagy

Sándor udvarán, disznóól-tetőfedés közben. (Nem véletlenül itt jutott eszébe a disznókkal kapcsolatos mese.) Típusa: AaTh 1036.

35. *A cigány, amék nem hazudott*

Elmondta: Nagy Sándor parasztács, 1949 márciusában, saját házá-
nál. Típusa: AaTh 1626.

36. *A cigány meg a cseresznye*

Elmondta: Nagy Sándor parasztács, 1949 májusában, saját házá-
nál. Típusa: AaTh 1296B.

37. *A libás cigány*

Elmondta: ifj. Szilágyi Ferenc dolgozó kisparaszt, 1949. október
30-án, saját házuknál. Típusa: AaTh 785A, MNK 1561 IV*.

38. *A kómák*

Elmondta: ifj. Szilágyi Ferenc dolgozó kisparaszt, 1951. dec. 18-án.
Típusa: AaTh 1525N.

39. *A szegény ember szerencséje*

Elmondta: Lupuj István kisgazda, 1951. dec. 23-án, saját házá-
nál. Típusa: AaTh 1535, 1643.

40. *Csalóka Péter*

Elmondta: Halász György postás, 1951. dec. 22-én, Tóth Bálintné-
nél, fonóban. Típusa: AaTh 1539, 1535, 1685, 1525H.

41. *Az egyszeri fiú (Hamupipőke)*

Elmondta: Kicska András kisgazda, 1949. június havában, saját
házuknál családi körben. Típusa: MNK 1684* + AaTh 1691 és
1653A.

Állatmesék

42. *Róka koma*

Elmondta: Nagy Sándor parasztács, 1949 áprilisában, saját házuk-
nál. Típusa: AaTh 1, MNK 122A*, AaTh 41, 2.

43. *A kiscsacsi*

Elmondta: Lupuj István kisgazda, 1951. dec. 23-án, saját házá-
nál. Típusa: MNK 118A*, AaTh 78.

44. *Miér haragszik a kutya a macskára, a macska az egérre?*

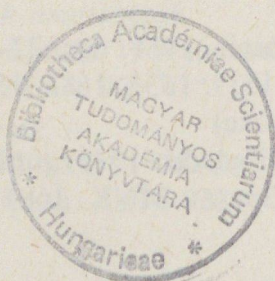
Elmondta: Kicska András kisgazda, 1949. július havában, családi
körben. Típusa: AaTh 200.

45. *A madarak versenye*

Elmondta: Molnár László gépállomási traktoros, 1952. ápr. 3-án, vasárnap délutáni beszélgetés során. Típusa: AaTh 221A.

46. *A bikabornyú*

Elmondta: Nagy Sándor parasztács, 1950 telén, a fonóban. Típusa: AaTh 1960A.

A sorozatot szerkeszti: Kovács Ágnes és Nagy Ilona

*A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat főigazgatója
A nyomdai munkálatokat az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat végezte.*

*Felelős vezető: Hazai György
Budapest, 1989.*

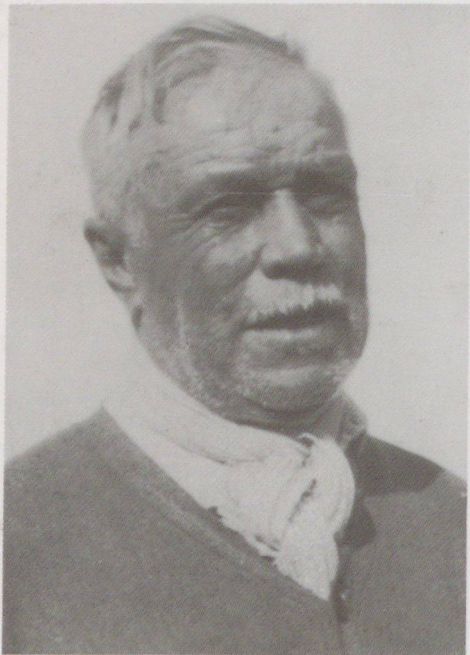
Nyomdai táskaszám: 89.18170

Felelős szerkesztő: Barabás József

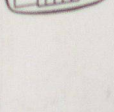
Műszaki szerkesztő: Szakács Sándorné

*A fedélterv Würtz Ádám grafikájának felhasználásával Killer Marcella munkája
Kiadványszám: 2667*

*Megjelent: 23,95 (A/5) iv terjedelemben
HU ISSN 0238 – 1001*

A rozsályi kötet értéke abban rejlik, hogy a gyűjtőnek a negyvenes évek végén és az ötvenes évek elején még sikerült szülőfalujában a népmesét természetes környezetében, hallgatóság jelenlétében rögzítenie, tehát többnyire olyan alkalmakkor, mikor a jeles mesemondók megszokott hallgatóságuknak meséltek. Őt is csupán a hallgatók egyikének tekintették, aki jegyzetfüzetével olyanféle szerepet töltött be, mint manapság a rejtett mikrofon, azzal a különbséggel, hogy míg az utóbbi, ha véletlenül észreveszik, esetleg riadalmat kelt, Béres András viszont őszinte érdeklődésével inkább minél szebb és jobb mesék elmondására készítette a mesemondót. Kötetünk teljes áttekintést nyújt a népmese valamennyi műfajának rozsályi változatairól, jelentőségük arányainak megfelelően: a gyűjtés idején a tündérmesék voltak a legnépszerűbbek, ezt érzékelteti számuk, szépségük és kidolgozottságuk; a legendamesék, a tréfás mesék és az állatmesék elmondása kevésbé volt virtus, ezért számuk is kisebb, előadásuk is egyszerűbb, mint a tündérmeséké.

Հայնալբերլիկա

5077146